

วารสารการเมืองการปกครอง (ISSN 2228-8562)

Journal of Politics and Governance (JOPAG)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2561

(Volume 8 Issue 2 May– August 2018)

การเมืองหลายระดับ (Multidimensional Politics)

เจ้าของ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความเป็นมา

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะหน่วยงานทางวิชาการ ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด การเผยแพร่ ผลงานวิจัยของนิสิต นักศึกษา อาจารย์ตลอดจนนักวิจัยทั่วไป จึงเห็นสมควรจัดทำ วารสารวิชาการชื่อ “วารสารการเมืองการปกครอง (Journal of Politics and Governance)” เพื่อ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ผลงานทางวิชาการและวิจัย ให้มีมาตรฐานเทียบเคียงกับระดับชาติ ระดับ นานาชาติ หรือระดับสากล และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการของวิทยาลัยการเมือง การ ปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยฉบับแรกตีพิมพ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กันยายน 2553 – กุมภาพันธ์ 2554

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสนอบทความทางวิชาการและบทความวิจัยที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถแสดง ถึงประโยชน์ ทั้งในเชิงทฤษฎี (Theoretical Contribution) เพื่อให้ให้นักวิชาการและนักวิจัยสามารถนำไปพัฒนาหรือ สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่และประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ (Managerial Contribution) ผู้สนใจสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในงานด้านรัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เชิงรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ แขนงต่างๆ รวมทั้งเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ระหว่างคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ทางรัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์

กำหนดการออก ฉบับที่ 1 ออกประจำใน เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 ออกประจำใน เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม และ

ฉบับที่ 3 ออกประจำใน เดือนกันยายน – ธันวาคม ของทุกปี

การเผยแพร่ เผยแพร่แก่สมาชิก ห้องสมุดสถาบันการศึกษา และ

วารสารออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.copag.msu.ac.th/journal>

- * บทความที่ส่งไปยังกองบรรณาธิการ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ส่งคืน
- * ทศนะและข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
- * บทความในวารสารนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- * บทความในวารสารฉบับนี้ สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาต เป็นลายลักษณ์อักษรจากกองบรรณาธิการเท่านั้น

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญารัตน์ มีสุวรรณ (บรรณาธิการ)	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.วนิดา พรหมล้ำ (ผู้ช่วยบรรณาธิการ)	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.คู่บุญ จารุมณี (ผู้ช่วยบรรณาธิการ)	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mr. Matthew Forest Taylor (ผู้ช่วยบรรณาธิการ)	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Professor Dr. Belinda Aquino	University of Hawaii at Manoa
Professor Maria Faina Luceo-Diola	University of the Philippines
Professor Mahmud Mastura	University Kebangsaan Malaysia
Dr. Ahmad Aldrie	University Kebangsaan Malaysia
Professor Sumar Tono	Universitas Brawijaya Indonesia
ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.เจริญ มะลูลิ้ม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ ศิริไกร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ สมยศ เชื้อไทย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โคริน เฟื่องเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศาล มุกดาภิรมย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีดา กมลเวชช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ทองเผือ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพร คุณวิจิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ดร.ธัญญาทิพย์ ศรีพนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กนิษฐา ชิตช่วง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ชปา จิตต์ประทุม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสาร (Advisory Board)

ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ
ศาสตราจารย์ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม
ศาสตราจารย์ ดร.ไชยยันต์ ไชยพร
Professor Dr. Belinda Aquino
Professor Dr. Alex B. Brillantes
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.วริยา ชินวรรณโณ
รองศาสตราจารย์ สีดดา สอนศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจิตธนารักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พวงงาม
รองศาสตราจารย์ ยุพา คลังสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ กุลชน ธนาพงศธร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล

เจ้าหน้าที่ประจำวารสาร

ว่าที่ร้อยตรีกวินทร์ พิมจันนา	เลขานุการกองบรรณาธิการ
นายวรณัฏฐ์ รุ่งวิริยะวณิช	ผู้ช่วยเลขานุการ (ดูแลเว็บไซต์)

สำนักงานกองบรรณาธิการ วารสารการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ถนนท่าขอนยาง-ขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
โทรศัพท์ 043-754317, 0-4375-4333 ต่อ 3708 โทรสาร : 043-754137
อีเมล: copagjournal@gmail.com เว็บไซต์ : <http://www.copag.msu.ac.th/journal>

บทบรรณาธิการ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องเป็นไปอย่างรอบด้านและเข้าใจถึงสถานะตลอดจนความต้องการที่แท้จริง ปฏิเสธไม่ได้ว่าท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญทั้งในการทำความเข้าใจและสะท้อนภาพรวมการเมืองระดับประเทศ ดังนั้นวารสารการเมืองการปกครองปีที่ 8 ฉบับที่ 2 จึงได้รวบรวมและตีพิมพ์สาระองค์ความรู้และเนื้อหาวิชาการผ่านบทความที่เชื่อมทักษะจากท้องถิ่นสู่การเมือง การปกครองระดับประเทศในอรรถบท “การเมืองหลายระดับ (Multidimensional Politics)”

โดยวารสารการเมืองการปกครองปีที่ 8 ฉบับที่ 2 นี้ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัยทั้งหมด 13 บทความ

บทความแรก เป็นบทความวิจัยของอรรถสิทธิ์ พานแก้ว ภัทรวุฒิ เฉยศิริ และ กุลชาติ-ทักษไพบุลย์ เรื่องการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชาธิปไตยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านนับเป็นกลไกที่มีศักยภาพและความพร้อมในการสนับสนุนตามนโยบาย “ประชาธิปไตย” ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามหากมีการปรับปรุงภารกิจและบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีความชัดเจน เช่น การจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด สนับสนุนอำเภอให้เป็นกลไกในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนและขับเคลื่อนนโยบายระดับพื้นที่ เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชนจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สุนทรชัย ขอบยศ ใช้กรณีโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว จังหวัดมหาสารคามในการศึกษาการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโดยชี้ให้เห็นถึงการก่อรูปโดยชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ รวมทั้งจัดให้มีการระดมทุนจากครัวเรือนตลอดจนการมีคณะทำงานและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขยายขนาดและสนับสนุนการทำงานของโรงสีนอกจากนี้สุนทรชัยชี้ให้เห็นว่าการให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาที่มีฐานจากท้องถิ่นที่มีความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสร้างกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความโปร่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน

วชิรวัตรดี อาริยะสิริโชติ ใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธ์ดีในจังหวัดมหาสารคามเพื่ออธิบายการระบบการทำงานในการพัฒนาองค์กรชุมชน โดยสังเคราะห์ตัวแบบการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน โดยเริ่มจากกระบวนการปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายนำมาสู่การจัดตั้งองค์กรชุมชนที่มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนในการขับเคลื่อนจากนั้นจึงนำไปสู่การประเมินผลผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งผลที่ได้นั้นจะนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลเพื่อใช้ขับเคลื่อนองค์กรชุมชนต่อไป

ในแง่ของการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานที่ดีของการปกครองส่วนท้องถิ่น กตัญญู และพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม ศึกษาการปฏิบัติการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และเทศบาลบัวขาว พบว่า เทศบาลทั้งสองแห่งมีความคล้ายคลึงกันในแง่ของการเข้ามีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริต อย่างไรก็ตามเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความโดดเด่น โดยจัดให้มีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลจากกลุ่มประชาชนที่ผ่านการฝึกอบรมและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านการบริหารงานท้องถิ่น

นอกจากการศึกษาการเมืองท้องถิ่นผ่านองค์กรชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว **พิศณพพงศ์ ศรีศากยวรากร และ อลงกรณ์ อรรคแสง** ให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางการเมืองผ่านหมอลำกลอนซึ่งพบว่า เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้และสร้างฐานคิด ตลอดจนความเชื่อในทางการเมืองในท้องถิ่นอีสาน

บทความวิจัยชิ้นต่อมา **เสาวรักษ์ หงส์ไทย และ ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง** ศึกษาภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามเจตคติของประชาชน กรณีศึกษาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า พฤติกรรมแบบภาวะผู้นำมีแนวโน้มไปในทางสั่งการในระดับปานกลาง ทั้งยังได้นำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อแบบแผนพฤติกรรมเชิงภาวะผู้นำอันส่งผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งนัยสำคัญและการตีความทางสถิติต่าง ๆ

เอกราช บุญเรือง และ อโณทัย หาระสาร ศึกษากลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมคือการดำเนินการในเชิงรุกและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติโดยมีชุมชนเป็นฐาน นอกจากนี้แล้วจะต้องให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามสถานการณ์เฉพาะหน้า

ในมิติทางกฎหมายบทความของ **สุรศักดิ์ มีบัว** ศึกษาการกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้ขับขี่รถในขณะมีเมามาตราเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีอัตราโทษไม่เหมาะสมกับลักษณะการกระทำความผิดทั้งนี้การใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษา ลงโทษที่ยังไม่สามารถนำไปสู่การยับยั้งผู้กระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพได้เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ สุรศักดิ์เสนอว่า การเพิ่มอัตราโทษทางกฎหมายให้สูงขึ้นจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้

บทความวิจัยชิ้นต่อมา **สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์ และ บุญวดี มนตรีกุล ณ ออยุธยา** สำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติพบว่า การสนับสนุนการจัดสมัชชาสุขภาพทุกระดับทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ได้รับการประเมินว่าประสบความสำเร็จมากที่สุด อย่างไรก็ตามการประชาสัมพันธ์องค์การยังเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการที่นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติต่อไป

นอกเหนือจากการศึกษาในระดับภูมิภาคแล้ววารสารฉบับนี้ยังมีผลงานที่ใช้พื้นที่ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร **พระมหาไพศาล นาสุริวงศ์** ศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของอารามราชฎรี โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานจากห้าตัวแปร ได้แก่ การประสานงาน การตัดสินใจ การจัดองค์การ การจูงใจ รวมไปถึงปัจจัยด้านการรายงานผล

ในส่วนสุดท้ายของวารสารฉบับนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองเป็นหน่วยในการศึกษา เริ่มจากบทความของ **มนตรี คำวัน** ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติในเชิงบวกในการจัดระบบการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพราะเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อและประโยชน์ในการเคลื่อนย้ายบุคลากรด้านการศึกษา ในขณะที่ **ไชยมนู กุนอก** ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครองพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อห้องเรียน

ห้องสมุดและห้องคอมพิวเตอร์ในระดับมาก ในขณะที่สภาพของห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังคงต้องได้รับการปรับปรุงและบำรุงรักษา

บทความสุดท้าย **นันทนพ เข้มเพชร** ศึกษาความสามารถในการปรับตัวของนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 พบว่าส่วนใหญ่มีความสามารถในระดับมากในด้านการปรับตัวทางสังคมอารมณ์และการเข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ความสามารถในการปรับตัวด้านการเรียนมีระดับปานกลางทั้งนี้นิสิตเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะมีความสามารถในการปรับตัวได้มากกว่านิสิตชาย

นอกจากบทความทั้งหมดแล้วในวารสารฉบับนี้ยังได้มีบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง Building the commune: Radical democracy in Venezuela ของ George Ciccarillo-Maher โดย **จิตรารักษ์ สมยานนทนากุล** สรุปถึงการพยายามนำเสนอบทบาทของ Hugo Chavez และแนวทางการดำเนินนโยบายสวัสดิการที่มุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำมากกว่าที่จะเป็นนักการเมืองประชานิยม นอกจากนี้ผู้เขียนและหนังสือเล่มนี้ยังได้เน้นไปถึงการปฏิบัติของฝ่ายซ้าย บทบาทของ commune และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านความจริงอีกชุดเพื่อเข้าถึงการทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเวเนซุเอลาล่าตลอดช่วงเวลาสำคัญ

กองบรรณาธิการวารสารการเมืองการปกครองหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่นำเสนอมาในวารสารฉบับนี้จะเป็นทั้งฐานคิดและตัวอย่างในการทำความเข้าใจทั้งการเมืองและการบริหารในหลากหลายระดับเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ประเทศต่อไป

กองบรรณาธิการวารสารการเมืองการปกครอง

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ก
บทความวิจัยและบทความวิชาการ	
การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Developmental Scheme for Village Committee Organization as an Instrument for Implementing ‘Pracharat Policy on the Basis of the Philosophy of Sufficiency Economy’) <i>อรรถสิทธิ์ พานแก้ว ภัทรวุฒิ เฉยศิริ และ กุลชาติ ทักษไพบุลย์</i>	1
การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (Local Governance for the Development of Community Economy: The Case Study of the Group Operating Community Rice Mill in Nongbua Sub-district, Kosumpisai District, Maha Sarakham Province) <i>สุนทรชัย ชอบยศ</i>	16
การวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดีตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (Organization Diagnosis for Community Organization Development: A Case Study of Local Rice Fund Nongkukard Sub-district, Borabu District, Mahasarakham Province) <i>วชิรวัตรดี อาริยะสิริโชติ</i>	33
กระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว (The Good Practices in Investigate and Anti-Corruption of Local Administrative Organizations between Kalasin Municipality and Buakhao Municipality) <i>กตัญญู แก้วหานาม และ พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม</i>	57
จิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน (Soul Singer Bolted into the Political Beliefs of the Local ISAN) <i>พิศณุพงศ์ ศรีศากยวรางกูร และ อลงกรณ์ อรรคแสง</i>	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทความวิจัยและบทความวิชาการ	
ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน : กรณีศึกษาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (Leadership Affecting Effectiveness of Prime Minister Position According to the Attitude of the People: A Case Study of General Prayut Chan-o-cha) เสาวรักษ์ หงส์ไทย และ ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง	85
กลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย (Strategy in Thailand's Natural Disaster Management) เอกราช บุญเรือง และ อโณทัย ทหารสาร	100
การกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้ขับขี่รถในขณะที่มึนเมาสุรา เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น (Determining the Appropriate Penalty for the Driver while Intoxicated Which Has Caused the Damage to the Others) สุรศักดิ์ มีบัว	116
การประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 (Satisfaction Evaluation of the Operation of the National Health Commission Office for the Fiscal Year 2016) สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์ และ บุญวดี มนตรีกุล ณ อยุธยา	131
ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร (Managerial Factors Affecting the Work Performances of the Non-Royal Patronage Monasteries in the Bangkok Metropolitan Administration Area) พระมหาไพศาล นาสุริวงศ์	147
ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ที่มีต่อการเปิดเปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน (Opinion of College of Politics and Governance Students to the Semester Opening-Ending into the ASEAN Community) มนตรี คำวัน	160

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทความวิจัยและบทความวิชาการ	
ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (The Opinion of Student's towards Learning Facilities of College of Politics and Governance Mahasarakham University) ไชยมนู กุณอก	171
ความสามารถในการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (The Ability of Adaptation of the Undergraduate Freshmen in College of Politics and Governance, Mahasarakham University) นันทนพ เข้มเพชร	186
วิจารณ์หนังสือ (Book Review)	
Building the Commune: Radical Democracy in Venezuela. โดย George Ciccariello-Maher. London: Verso Books, 2016 จิตรารรณ์ สมยานนทนากุล	200
กติกาและรูปแบบการตีพิมพ์	208
การอ้างอิงและบรรณานุกรม	209
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพวารสาร (Peer Reviews)	212
ใบสมัครสมาชิก	214

การพัฒนabatบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว**

ภัทรวุฒิ เฉยศิริ***

กุลชาติ ทักขไพบูลย์****

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนabatบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นงานศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจสภาพปัญหาในเชิงโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ ตลอดจนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างเป็นข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงและพัฒนาให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถเป็นกลไกรองรับการดำเนินงานของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” ที่ต้องการพลังสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนจากการศึกษาวิจัยพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน นับเป็นกลไกที่มีศักยภาพและความพร้อมอย่างดียิ่งในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านมีการกิจที่ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเวทีประชาคมหมู่บ้านที่เป็นกลไกซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลง และเพื่อให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ จึงควรมีการปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีหน้าที่ภารกิจที่มีความชัดเจน โดยมุ่งเน้นในด้านต่อไปนี้ คือ 1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด 2) สนับสนุนอำเภอในการเป็นกลไกไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในชุมชน 3) มีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ และ 4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน

คำสำคัญ : คณะกรรมการหมู่บ้าน/ นโยบายประชารัฐ/ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/ การบูรณาการ

* บทความนี้ปรับปรุงมาจากรายงานการวิจัย เรื่อง “การพัฒนabatบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.): กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เสนอต่อ มูลนิธิธรรมาภิบาล องค์กรที่จัดทำโดย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กันยายน 2560)

** คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*** ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

**** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Developmental Scheme for Village Committee Organization as an Instrument for Implementing ‘Pracharat Policy on the Basis of the Philosophy of Sufficiency Economy’

Attasit Pankaew^{*}

Pattarawut Choeisiri^{**}

Kulachart Taksapaibool^{***}

Abstract

This article stems from a research project, “Developmental Scheme for Village Committee Organization as an Instrument for Implementing ‘Pracharat Policy on the Basis of the Philosophy of Sufficiency Economy’,” and aims to; 1) explore the state of the organization as it is; and 2) find a scheme that enable the village committee to be one of the supporting and integral part for the ‘Pracharat Policy.’ It found the village committee organization, at a current state, is capable and up to the new challenge. This is because its mechanisms such as participatory policy-making process and town hall meeting scheme, which contribute to the success in village policy-making process – which could compliment the Pracharat Policy method to implement its projects in the village. However, further recommendations for the village committee organization to employ and other relevant-organizations to adjust their role in order to elevate overall effectiveness of the organization to fit its current demands, which are; 1) making the organization to resume a role in Amphoe and province policy-making process; 2) providing more authority and role in helping Amphoe Administration in the area of conflict resolution; 3) bringing the organization to be one of the mechanisms in local-level policy-making process; and 4) being a center of coordination in the area for local volunteers.

Keywords: The Village Committee Organization/ Pracharat Policy/ The Philosophy of Sufficiency Economy/ Integration

^{*} Assistant Professor, Ph.D., Political Science Faculty, Thammasat University

^{**} Researcher, Center for Local Governance Studies, Thammasat University

^{***} Researcher, Direk Jayanama Research Center, Thammasat University

บทนำ

“หมู่บ้าน” เป็นโครงสร้างการปกครองของไทยที่มีขนาดเล็กที่สุด และขณะเดียวกันก็มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นกลไกที่รองรับการดำเนินนโยบายของรัฐทั้งจากระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยนอกจากโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้านจะกำหนดให้มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับประชาชนในหมู่บ้านแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดให้แต่ละหมู่บ้านมี “คณะกรรมการหมู่บ้าน” (กม.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่ในการช่วยเหลือ แนะนำและให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนดำเนินการกิจต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และด้วยการที่คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบขึ้นจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถที่จะรับทราบถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี และสามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาหมู่บ้านได้ คณะกรรมการหมู่บ้านจึงถือเป็นกลไกที่มีศักยภาพรองรับการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในระดับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมยิ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายและระเบียบซึ่งกำหนดอำนาจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านจะได้มีการชำระปรับปรุงให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมการเมืองแต่ละยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา แต่ก็กล่าวได้ว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในภาพรวมก็ยังคงประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จำนวนมาก ในการเป็นกลไกรองรับการแก้ไขปัญหาและร่วมการผลักดันขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ ดังเช่นที่กระทรวงมหาดไทย โดยกองปกครองท้องที่¹ กรมการปกครอง² ได้เคยสรุปไว้ถึงสาเหตุและสภาพปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยพบว่าสาเหตุหลักมาจาก 1) การดำเนินงานที่เป็นแบบรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจ โดยแม้กฎหมายจะได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานของหมู่บ้านให้ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติพบว่าการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ของหมู่บ้าน มักขึ้นอยู่กับเพียงดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านเป็นหลักเท่านั้น 2) ปัญหาความซ้ำซ้อนของหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดความสับสนและซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ และ 3) ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านแต่เดิมไม่ได้มีการจัดตั้งหรือปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง และไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่องเท่าที่ควร ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินการส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงการมุ่งแก้ไขเฉพาะหน้าเท่านั้น

¹ ปัจจุบันเป็นสำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง

² กองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) (ม.ป.ท. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.), น.1-2.

ถึงแม้ว่าปัญหาหลายประการจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อกฎหมายต่าง ๆ และการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ รวมตลอดถึงในด้านการปรับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านก็ได้มีการปรับปรุงให้มีความชัดเจนและมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยสภาพกาลของสังคมการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ความเชี่ยวชาญของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผูกโยงผู้คนให้มีความแนบชิดอยู่กับเศรษฐกิจที่ผูกพันอยู่กับระบบตลาดมากขึ้น “หมู่บ้าน” ในฐานะที่เป็นหน่วยทางการเมืองและกลไกที่เชื่อมโยงกับประชาชนในระดับฐานราก จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้พร้อมรับกับความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และคณะกรรมการหมู่บ้านต้องสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะในท้องที่หมู่บ้าน อันจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนรัฐบาลเพื่อเดินหน้าขับเคลื่อนประเทศ อีกทั้งด้วยการที่รัฐบาลปัจจุบันมีแนวนโยบายขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” และการมุ่งสู่เป้าหมายของการเป็น “ประเทศไทย 4.0” หรือ “ไทยแลนด์ 4.0” รวมถึงการน้อมนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นหลักในการพัฒนา ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือและแรงสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ดังนั้นแล้ว การปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพกลไกการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นส่วนสนับสนุนที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนตามแนวนโยบายดังกล่าว

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัย “การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัญหาในเชิงของโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงแนวนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล และยังได้อาศัยกรอบแนวคิดเรื่อง “การจัดทำนโยบายสาธารณะโดยกระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ”¹ และแนวคิดเรื่อง “การให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมในการจัดบริการสาธารณะ”² เป็นแนวคิดพื้นฐานและเป็นกรอบทิศทางในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน งานวิจัยนี้ได้ใช้แบบสำรวจความคิดเห็น (Questionnaires) จำนวนทั้งสิ้น 565 ชุด เพื่อทำการสำรวจในด้านที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และความพร้อมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการเป็นกลไกรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล โดยการสุ่มแบบสอบถามได้กระจายออกเป็น 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวได้ใน Carcasson, M. & Sprain, L., *Key Aspects of the Deliberative Democracy Movement* (Center for Public Deliberation, Colorado State University, 2010)., Valadez, Jorge, *Deliberative Democracy, Political Legitimacy and Self Determination in Multicultural Societies* (Boulder: Westview, 2001). และ Gutmann, Amy and Dennis Thompson, *Why Deliberative Democracy?* (Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004).

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวได้ใน John D. Clark, *Democratising Development: the Role of Voluntary Organisations* (London: Earthscan, 1991) และ David C. Korten, *Getting the 21st Century: Voluntary Action and the Global Agenda* (West Hartford: Kumarian Press, 1990).

11 จังหวัด แบ่งเป็น 23 อำเภอ โดยชุดคำถามได้เจาะลงไปถึงกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ผู้ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง 2) ผู้ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3) ประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและได้รับความคิดเห็นอย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็น 2 ครั้ง โดยครั้งแรก การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สำหรับกลุ่มตัวแทนกรรมการหมู่บ้านจากแต่ละภูมิภาค ทั้งในส่วนของการกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวนทั้งสิ้น 27 คน และครั้งที่สอง เป็นการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับบริหารและนโยบายต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยได้มีตัวแทนจากภาครัฐ อาทิ นายอำเภอ เจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง ตัวแทนภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงภาควิชาการเข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นดังกล่าว

ในท้ายที่สุด งานศึกษาวิจัยได้มีการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งทำให้ได้รับทราบถึงข้อมูล ข้อเท็จจริง ตลอดจนความคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ครอบคลุมประเด็นคำถามใจกลางของการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) ด้านการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน และ 3) ด้านความพร้อมของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการเป็นกลไกรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลตามแนวทางประชารัฐ โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งในแง่ของที่มา องค์ประกอบ ตลอดจนถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ ในภาพรวมของความคิด ความเห็น ทั้งจากเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการของตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน และข้อคิดเห็นจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ในระดับบริหารและนโยบาย ล้วนเห็นพ้องกันว่ากฎหมาย ระเบียบ หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นกรอบกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีการกำหนดขอบเขตของบทบาท อำนาจหน้าที่ที่ค่อนข้างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม มีความคิดเห็นและข้อเสนอที่น่าสนใจ จากตัวแทนกรรมการหมู่บ้านหมู่บ้านถึงการเพิ่มองค์ประกอบของผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีความครอบคลุมยังกลุ่มคนที่หลากหลายมากขึ้น อาทิ ประชาชนชาวบ้าน ผู้ซึ่งถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ ความรู้เฉพาะ สามารถสร้างประโยชน์และถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนหมู่บ้าน หรือ ตัวแทนกลุ่มเยาวชนที่จะสามารถเป็นแกนหลักในการประสานงาน เชื่อมโยงการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านสู่กลุ่มเยาวชน วัยรุ่นหนุ่มสาว ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬา การต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น โดยการปรับเพิ่มองค์ประกอบข้างต้นนี้ อาจผลักดันให้เป็นข้อกำหนดในระเบียบกฎหมายเพื่อความเป็นรูปธรรมต่อไป

ในส่วนของจำนวนสมาชิกของผู้ที่จะมาเป็นกรรมการหมู่บ้าน แม้ว่าโดยภาพรวมจากการจัดเวทีและการสำรวจความคิดเห็นจะมีความเห็นชอบและพึงพอใจกับหลักเกณฑ์ในปัจจุบันที่กำหนดที่มาและจำนวนสมาชิก ดังที่กำหนดให้มาจาก 2 ส่วน คือผู้ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และผู้ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิโดยการเลือก แต่ทั้งนี้ก็มีข้อเสนอถึงการปรับจำนวนสมาชิก กรรมการหมู่บ้านให้มีความสอดคล้องและสมดุลกับพื้นที่และขนาดประชากรของแต่ละหมู่บ้าน เนื่องจากในสภาพความเป็นจริง นอกจากแต่ละหมู่บ้านจะมีระดับความเจริญและเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันแล้ว ในแง่ของจำนวนครัวเรือนและประชากรของแต่ละหมู่บ้านก็มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก การกำหนดจำนวนและสัดส่วนของสมาชิกกรรมการหมู่บ้านจึงอาจปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การนำกฎเกณฑ์ ระเบียบไปบังคับใช้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ยังเกี่ยวเนื่องไปถึงประเด็นเรื่องการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งที่ผ่านมาค่อนข้างมีหลักเกณฑ์ที่แข็งทื่อตายตัว ในส่วนนี้จึงอาจนำข้อพิจารณาในเชิงของพื้นที่ ประชากร ตลอดจนศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านมารวมเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แก่หมู่บ้านต่างๆ ต่อไป

นอกจากข้อเสนอให้มีการกำหนดจำนวน องค์ประกอบที่มีความยืดหยุ่นขึ้นแล้ว ยังมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจทั้งจากเวทีรับความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับบริหารและนโยบาย และความคิดเห็นของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ ถึงเรื่องที่มาและองค์ประกอบของผู้ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านที่ควรให้มีความครอบคลุมในเชิง “พื้นที่” หรือ “กลุ่ม” ในหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านซึ่งอาจมีลักษณะของพื้นที่และการตั้งบ้านเรือนในลักษณะที่เป็น “กลุ่มบ้าน” หรือ “คุ้มบ้าน” ข้อเสนอให้มีตัวแทนของแต่ละกลุ่ม แต่ละคุ้ม มาร่วมในคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นการตอบสนองการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีความทั่วถึง ทั้งยังเป็นการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านอีกทางหนึ่ง

ในแง่มุมด้านอำนาจหน้าที่ มีข้อสังเกตในมุมมองของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิที่มองว่าด้วยบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดถึงฝ่ายท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกการปกครองส่วน “ท้องที่” หรือ “ภูมิภาค” ล้วนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ของ “รัฐ” แตกต่างจากอำนาจของ “ท้องถิ่น” ที่ปัจจุบันมุ่งเน้นงานด้านการพัฒนา ขณะที่ท้องที่มุ่งเน้นงานในด้านความมั่นคง และงานต่างๆ ที่เป็นบทบาทหน้าที่ของรัฐ ในส่วนนี้ควรมีการกำหนดขอบเขตของอำนาจหน้าที่ให้มีความชัดเจน ไม่ซ้อนทับกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งในปัจจุบันกลไกอำนาจของรัฐเองก็มีความหลากหลายและครอบคลุมแทบจะทุกมิติ ทุกพื้นที่ ผ่านหน่วยงานของกระทรวง กรม หรือหน่วยงานราชการต่างๆ แตกต่างจากในอดีตที่กลไกอำนาจรัฐยังเข้าไปในแต่ละพื้นที่ได้ไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านในการทำหน้าที่แทนรัฐ ในแง่นี้จึงควรมีการกำหนดขอบเขตอำนาจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และยิ่งด้วยสภาพปัจจุบันที่หน่วยงานต่างๆ มีกลไกในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ที่หลากหลาย บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านเองก็ไม่ใช่ที่รู้จักเท่าที่ควร ทั้งยังถูกกลืนหายไปภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของภาครัฐในระดับพื้นที่ที่มีความซ้ำซ้อนและซ้อนทับกันหลากหลายหน่วยงาน รวมถึงยังมีโครงสร้างการบริหารงานในระดับพื้นที่ตามแนวคิดเรื่ององค์กรชุมชนที่มีฐานรากเริ่มต้นอยู่ที่ระดับตำบล เพราะฉะนั้นแล้ว การปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของ

คณะกรรมการหมู่บ้านให้มีความชัดเจนและมีขอบเขตที่เหมาะสม จึงเป็นแง่มุมสำคัญในการจะช่วยยกระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในเชิงของโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ คือในแง่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่กฎหมายได้กำหนดให้มีลักษณะเป็น “ที่ปรึกษา” ของผู้ใหญ่บ้าน ส่วนนี้สะท้อนถึงโครงสร้างอำนาจของหมู่บ้านที่ยังเป็น “อำนาจเชิงเดี่ยว” นั่นคืออำนาจอยู่ที่ตัวผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติ คณะกรรมการหมู่บ้านอาจจะมีส่วนร่วมในกิจการงานบริหารของหมู่บ้านร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน แต่ในทางกฎหมายยังคงไม่มีความชัดเจนและไม่มีสภาพบังคับ มีลักษณะการดำเนินงานคล้ายกับ “จิตอาสา” เสียมากกว่า ดังนั้นแล้วแนวทางการแก้ไขปรับปรุงจึงควรกำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเกี่ยวข้องไปถึงการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานในหมู่บ้านที่ต้องปรับเปลี่ยนจากลักษณะของอำนาจเชิงเดี่ยวที่ผูกติดอยู่กับตัวผู้ใหญ่บ้าน มาเป็นลักษณะของการใช้อำนาจร่วมกันในรูปของคณะกรรมการ

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายประเด็นที่น่าสนใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อาทิ ในประเด็นข้อคำนึงถึงเรื่องลักษณะเฉพาะ หรือ “อัตลักษณ์” ของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งบางหมู่บ้านอาจมีวิถีวัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง บางหมู่บ้าน อย่างเช่นหมู่บ้านชาวเขาที่อาจมีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของชนเผ่า มีธรรมเนียมของชนเผ่าที่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้จริงมากกว่าระเบียบกฎหมายที่บังคับจากภาครัฐเสียด้วยซ้ำ ในส่วนนี้การออกแบบโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองดูแลหมู่บ้านจึงควรมีความยืดหยุ่น และคำนึงถึงประเด็นแวดล้อมต่างๆ ร่วมด้วย

ด้านการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ในแง่มุมด้านการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่มีประเด็นถกเถียงกันหลากหลาย เนื่องจากด้วยโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้านและการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีความเกี่ยวข้องกับกลไกการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในลักษณะ “แนวตั้ง” และ “แนวนราบ” คือนอกจากจะเป็นโครงสร้างการปกครองพื้นที่ในระดับเล็กที่สุด คือในระดับของหมู่บ้าน อยู่ภายใต้การกำกับควบคุมในระดับอำเภอและจังหวัด หมู่บ้านยังเป็นหน่วยทางการเมืองการปกครองที่มีบทบาทในการประสานเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน โดยแม้ว่าข้อมูลจากการเก็บสำรวจความคิดเห็น ตลอดถึงการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากเวทีต่าง ๆ จะชี้ให้เห็นว่าในภาพรวมทั่วไปแล้ว หมู่บ้านและกรรมการหมู่บ้านมีความพร้อมรองรับการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวทางของรัฐบาลและแนวนโยบายต่าง ๆ ที่ลงมาจากส่วนกลาง แต่ก็ยังคงมีปัญหาหรืออุปสรรคหลายประการ ที่ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

ปัญหาสำคัญหนึ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการออกแบบโครงสร้างและการดำเนินงานของภาครัฐเอง ที่หน่วยราชการต่าง ๆ ไม่ส่งมอบอำนาจหน้าที่การดำเนินงานให้มาผ่านกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน แต่กลับเลือกที่จะจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการของตนเองขึ้นมาใหม่ ส่งผลให้การปฏิบัติงานในพื้นที่มีความซ้ำซ้อนไม่เป็นเอกภาพ และยังเป็นการสิ้นเปลืองทั้งงบประมาณ เวลา และบุคลากร

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้กลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องมาจากปัญหาในเรื่องของการขาดความรู้ความเข้าใจ ในเชิงเนื้อหาของแนวนโยบายที่มีการผลักดันผ่านกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่หมู่บ้านบางแห่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ลุ่มลึกเพียงพอต่อการนำไปดำเนินการให้เกิดสัมฤทธิ์ผล เป็นต้น นอกจากนี้ในเชิงความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาของแนวนโยบายที่ลงไปสู่แต่ละหมู่บ้าน ปัญหาการขาดความรู้ในการจัดทำแผนการดำเนินงานในระดับหมู่บ้านก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง ต่อเนื่องไปถึงการขาดการมองภาพรวมหรือภาพในระยะยาวในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้หลายครั้งปรากฏเป็นความไม่ต่อเนื่องของแผนการดำเนินงาน อีกทั้งการจัดทำแผนการดำเนินงานที่ผ่านมาอีกอย่าง “งบประมาณ” หรือ “ทุน” เป็นตัวตั้ง ทำให้การดำเนินงานถูกกำหนดขึ้นโดยงบประมาณหรือเงินทุน ไม่ได้สร้างแผนการดำเนินงานขึ้นจากความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลัก

ปัญหาในเชิงเทคนิค ได้แก่ เรื่องข้อจำกัดเกี่ยวข้องกับการจัดทำเอกสารก็เป็นอีกปัญหาที่พบเจอทั่วไป ในหลายกรณีพบว่าเอกสารสำคัญที่คณะกรรมการหมู่บ้านจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ แต่สมาชิกในคณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีบุคลากรที่สามารถดำเนินการจัดทำได้ สอดคล้องกับความคิดเห็นจากเวทีของตัวแทนกรรมการหมู่บ้านที่สะท้อนปัญหาเรื่องการขาดความรู้ในการจัดทำเอกสารราชการ การเขียนโครงการ รวมถึงความเข้าใจในกระบวนการทำงาน ระเบียบ ข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงมีข้อเสนอถึงการจัดทำให้มีการอบรม ให้ความรู้ในเรื่องการเขียนหนังสือราชการ การจัดทำโครงการ เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถจัดทำเอกสารต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน เช่น E-mail, Facebook, Line ตลอดจนโปรแกรมสำนักงานและสื่อสมัยใหม่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเชิงเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นภาพรวมที่สะท้อนในด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งยังคงมีปัญหา อุปสรรคทั้งในเชิงเทคนิคการดำเนินงาน ในเชิงความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของแนวนโยบายที่ต้องดำเนินงาน ตลอดไปถึงเรื่องความซ้ำซ้อนอันเกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงสร้างการดำเนินงานภาครัฐในภาพรวม อย่างไรก็ตาม ในส่วนของปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่มีการดำเนินการในระดับพื้นที่ ชุมชน หรือหมู่บ้าน ทางรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2560 เรื่อง “การจัดระเบียบการบริหารจัดการหมู่บ้านโดยกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อให้เกิดเอกภาพและบูรณาการตามแนวทางประชารัฐ” ซึ่งจะเป็นการลดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน ลดการสิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณในการดำเนินงาน โดยอาศัยกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานหลัก

ด้านความพร้อมต่อการเป็นกลไกรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลตามแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาวิจัยพบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการหมู่บ้านมีความพร้อม ความเชื่อมั่น และมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นกลไกรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล และการรองรับการขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยความพร้อมดังกล่าวครอบคลุมในทุก

กระบวนการ การดำเนินงาน ทั้งการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน/ชุมชน การรับฟังความคิดเห็น ผ่านการทำประชาคมในหมู่บ้าน/ชุมชน การเขียนโครงการ การดำเนินงานจนไปสู่การอนุมัติโครงการ ตลอดจนในแง่ของการบูรณาการการดำเนินงานเพื่อไปสู่ความเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่พบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านหลายแห่งยังมีความต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากภาครัฐ โดยเฉพาะในเชิงเทคนิคและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน เนื่องจากหมู่บ้านหลายแห่งมีข้อจำกัดในการดำเนินงานที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการช่วยดำเนินงานบางอย่าง อาทิ วิศวกร ทำหน้าที่เขียนแบบ ออกแบบและรับรองแปลนของโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ทั้งยังเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับทางกฎหมาย ซึ่งที่ผ่านมาหลายหมู่บ้านหรือชุมชนมักใช้วิธีการ คือ 1) ให้บุคลากรของเทศบาลเป็นผู้ออกแบบและรับรองแปลนโครงการ หรือ 2) ว่าจ้างเอกชนดำเนินการแทน เป็นต้น ดังนั้นแล้ว ในส่วนนี้ภาครัฐจึงสามารถเข้ามาให้การช่วยเหลือสนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

อีกข้อเสนอหนึ่งที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ภาครัฐควรจัดทำ “คู่มือ” การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีรายละเอียดต่างๆ ที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีตัวอย่างหรือแบบโครง (template) ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินโครงการ เช่น ขั้นตอนการขออนุมัติโครงการ แนวทางในการรายงานผลการดำเนินโครงการ เป็นต้น เนื่องจากที่ผ่านมาคณะกรรมการหมู่บ้านบางแห่งยังคงประสบปัญหาในแง่การขาดความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเอกสาร ซึ่งการจัดทำคู่มือและแบบโครงที่มีความชัดเจนจะช่วยลดปัญหาดังกล่าว พร้อมช่วยให้การดำเนินงานตามภารกิจและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยภาพรวมเป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องเป็นทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากข้อสรุปในงานศึกษาวิจัยข้างต้น งานศึกษาวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะต่อการการพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรองรับการเป็นกลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

เชิงหลักการและแนวคิด

ยิ่งสังคมมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร กลไกการบริหารและดำเนินงานของภาครัฐก็ควรจะยิ่งมีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นเงาตามตัว บทบาทภารกิจและอำนาจหน้าที่ถูกกระจายจากรัฐบาลส่วนกลาง ผ่านทางกระทรวง กรม รวมถึงหน่วยงานราชการภายใต้การบังคับบัญชาตลิ่งกันเป็นลำดับ ครอบคลุมบทบาทภารกิจเกี่ยวข้องกับสังคมและวิถีชีวิตของประชาชนในแทบทุกด้าน ยังมีนับถึงบรรดาหน่วยงานหรือกลไกการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในแต่ละเขตการปกครองที่ขยายตัวพร้อมกับกระแสการกระจายอำนาจที่หลั่งไหลสู่ทั่วทุกหัวระแหง

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกับการขยายบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ นั่นก็คือปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของหน่วยงานหรือกลไกการดำเนินงานต่างๆ ทั้งในเชิงบทบาทภารกิจและในเชิงพื้นที่ ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อภาครัฐหรือหน่วยงานราชการที่ต้องการลงไปดำเนินงานในพื้นที่ใดก็มักที่จะจัดตั้งกลไกการดำเนินงานภายใต้สังกัดหน่วยงานของตนขึ้น โดย

มิได้คำนึงว่าในพื้นที่ที่ลงไปปฏิบัติงานนั้นมีหน่วยงานหรือกลไกของภาคส่วนอื่นๆ ดำเนินการอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ ยิ่งโดยเฉพาะในระดับพื้นที่ซึ่งถือเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดอย่างเช่นหมู่บ้าน กลับมีกลไกการดำเนินงานของภาครัฐจำนวนมาก ที่ต่างก็ขึ้นต่อกระทรวง กรม หรือหน่วยงานที่แตกต่างหลากหลาย ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้เกิดการสิ้นเปลืองทั้งงบประมาณ เวลา และบุคลากรแล้ว ยังมีส่วนทำให้การดำเนินงานของภาครัฐเองขาดความเป็นเอกภาพ และนำไปสู่การขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานในที่สุด

ดังนั้นแล้ว การปรับปรุงและพัฒนากลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างความชัดเจนในขอบข่ายภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยที่คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งถือเป็นเครื่องมือหนึ่งของโครงสร้างการปกครองในส่วนภูมิภาคหรือการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมุ่งเน้นลักษณะงานที่เป็นภารกิจของการดำเนินงานของ “ภาครัฐ” แตกต่างจากงานของ “ท้องถิ่น” ที่ปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่ด้านการพัฒนาเป็นแม่ข่ายหลัก นั้นเพราะด้วยแนวคิดในการจัดตั้งกลไกการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในพื้นฐาน กล่าวคือขณะที่ส่วนท้องถิ่นมาจากพื้นฐานของการเลือกตั้งของประชาชนในเขตท้องถิ่น และมุ่งทำงานตอบสนองต่อฐานเสียงคะแนนนิยมในเขตพื้นที่ ขณะที่ส่วนภูมิภาค ถึงแม้บางโครงสร้างการปกครองจะถูกกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตพื้นที่เช่นเดียวกัน ทว่าบทบาทภารกิจหรือการใช้อำนาจหน้าที่เป็นลักษณะงานที่เรียกได้ว่าทำแทน “รัฐ” เป็นหลัก วิธีคิด มุมมองต่อผลประโยชน์ระหว่างรัฐและท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นแล้ว อำนาจหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงควรมุ่งเน้นไปที่ภารกิจอันเป็นการรองรับและสนับสนุนงานในส่วนของการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นสำคัญ

การเป็นกลไกรองรับและสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่น ภายใต้ขอบข่ายที่เอื้อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีขนาดภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมกับขนาดโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้านเอง ไม่กว้างขวางหรือใหญ่โตจนเกินไป หากแต่ต้องมีความชัดเจนและอยู่ในขอบข่ายศักยภาพที่สามารถรองรับได้ ภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมกับคณะกรรมการหมู่บ้านจึงควรมุ่งไปที่การเป็นกลไกรองรับและสนับสนุนการดำเนินงานของส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นอำเภอหรือจังหวัดในการดำเนินงานในระดับท้องถิ่นหมู่บ้าน สนับสนุนงานของอำเภอและจังหวัดในด้านการจัดทำแผน โดยเฉพาะในด้านการเกี่ยวข้องกับข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้านและประชาชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยอาศัยเครื่องมือที่สำคัญอย่าง เวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อรวบรวมและส่งต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านไปยังภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เชิงบทบาทและหน้าที่

สิ่งเกี่ยวเนื่องสำคัญประการหนึ่งกับการปรับปรุงโครงสร้างบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน นั่นคือในส่วนของภาระหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่นอกจากจะต้องมีความชัดเจนสะท้อนแนวคิด หลักการ และความสำคัญในการดำรงอยู่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นกลไกรองรับและสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อาทิ อำเภอและจังหวัด ในขอบเขตท้องถิ่นหมู่บ้านแล้ว ลักษณะของภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเองก็ควรมีความสอดคล้องเหมาะสมกับโครงสร้าง ขนาด และศักยภาพ เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ และที่สำคัญคือต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการเมืองการ

ปกครองและการบริหารงานของส่วนราชการที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยหน้าที่ภารกิจหลักที่คณะกรรมการหมู่บ้านควรมุ่งเน้น ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด

ด้วยบทบาทและอำนาจหน้าที่เดิมได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งในกรณีที่หมู่บ้านมีแผนอยู่แล้ว โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อรวบรวมแผนต่างๆ ให้เป็นแผนเดียวกัน หรือการร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านจัดทำแผนขึ้นใหม่ ในกรณีที่หมู่บ้านนั้น ๆ ยังไม่มีแผนพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งที่ผ่านมา แม้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านจะสามารถจะดำเนินการดำเนินงานในส่วนนี้ได้ แต่ก็ยังคงมีปัญหาอุปสรรคบางประการ เช่น ในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผน ความเข้าใจในข้อกำหนดหรือระเบียบต่าง ๆ หรือกระทั่งการจัดทำเอกสารราชการ เป็นต้น อีกทั้งด้วยการเป็นแผนพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับหมู่บ้าน เป็นการเฉพาะ ทำให้อาจขาดซึ่งความผสมผสานเชื่อมโยงกับชุมชนในภาพรวม ดังนั้นแล้วเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน จึงควรมีการปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับการจัดทำแผนของส่วนกลางในอำเภอหรือจังหวัด โดยที่คณะกรรมการหมู่บ้านมีฐานะเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนดังกล่าว

การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนในระดับอำเภอหรือจังหวัด คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถมีส่วนช่วยในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำแผนในเชิงพื้นที่ กล่าวคือ เป็นกลไกหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านและประชาชนในพื้นที่ อาศัยสายสัมพันธ์ความใกล้ชิดของประชาชนในชุมชนและกลไกการดำเนินการมีส่วนร่วม อย่างเช่น การจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อส่งต่อไปยังอำเภอ จังหวัด หรือหน่วยงานเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบ

นอกจากการจัดทำแผนในระดับอำเภอและจังหวัดซึ่งเป็นโครงสร้างการปกครองในส่วนภูมิภาคแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้านอาจมีบทบาทร่วมในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล คือองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ที่หมู่บ้านนั้น ๆ ตั้งอยู่ โดยคณะกรรมการหมู่บ้านอาจอยู่ในบทบาทของผู้ให้ความเห็นต่อแผนเพื่อให้ท้องถิ่นนำไปประกอบการพิจารณา กล่าวคือ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาแล้วเสร็จ ให้ส่งแผนดังกล่าวมายังคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้ทางคณะกรรมการหมู่บ้านทำความเข้าใจต่อแผนดังกล่าว และส่งกลับไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาในการผลักดันบังคับใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ จากแนวคิดข้างต้น ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในเชิงหลักการที่จะพัฒนาคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นหน่วยในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดในพื้นที่ การจัดทำแผนหมู่บ้าน การให้การสนับสนุนเรื่องข้อมูลต่างๆ เพื่อการจัดทำแผนในระดับอำเภอและจังหวัดต่อไป

รูปแบบการดำเนินการ หน่วยงานในระดับอำเภอ และจังหวัดจะดำเนินการออกแบบชุดการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้าน³ สามารถดำเนินการสำรวจข้อมูล

³ ในส่วนนี้สามารถดำเนินการโดยรูปแบบคณะทำงานที่มีอยู่เดิมที่ปรากฏในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 ข้อ 32(2) ได้แก่ คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านประสานการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับคณะทำงานด้านต่างๆ

ดังกล่าว ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ และส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อำเภอ หรือ จังหวัดเพื่อจัดทำแผนพัฒนาในระดับต่อไป

2) สนับสนุนอำเภอในการเป็นกลไกไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในชุมชน

ตามที่ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการหมู่บ้านในการ ประณีประนอมข้อพิพาท ในระดับหมู่บ้านทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาประเภทที่ยอมความกันได้ ซึ่งถือเป็นช่องทางและกลไกสำคัญในการช่วยระงับและบรรเทาปัญหาความขัดแย้ง ลดจำนวนคดีที่จะเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมและคดีที่ขึ้นสู่ศาล แต่ทว่าที่ผ่านมาช่องทางและกลไกดังกล่าว ไม่ได้ถูกนำมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในทางปฏิบัติ มีปัจจัยเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะของข้อขัดแย้ง/ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ระดับความรุนแรงของขัดแย้ง/ข้อพิพาท อีกทั้งช่องทาง และกลไกการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านจะประสบความสำเร็จหรือเป็นช่องทาง ที่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในหมู่บ้านหรือไม่นั้น มักขึ้นอยู่กับตัวบุคคลคือตัวผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก ซึ่งหากผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่มีบารมี มีอำนาจ หรือเป็นที่เชื่อถือนยอมรับจากประชาชนในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาท ซึ่งลักษณะของการไกล่เกลี่ยดังกล่าวก็ดูจะไม่เป็นทางการนัก

ขณะที่กระบวนการไกล่เกลี่ยในลักษณะที่เป็นทางการ ในปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ จำนวน มากที่มีอำนาจหน้าที่ในการประณีประนอมหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในลักษณะที่คล้ายคลึงกับอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และต่างก็กระจายอยู่ในทุกพื้นที่จนกล่าวได้ว่าแทบจะทับซ้อนกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม หรือแม้แต่ ช่องทางศาล ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมเองก็มีขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยหรือประณีประนอมยอมความ อยู่ด้วย ในแง่นี้จึงยังเป็นการลดความชัดเจนต่อบทบาทหน้าที่ในด้านดังกล่าวของคณะกรรมการ หมู่บ้านอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และให้กลไกการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ ข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ “อำเภอ” ควรเป็นผู้มี บทบาทหลักในการไกล่เกลี่ย เพื่อให้การดำเนินงานมีความชัดเจน เป็นทางการ ทำให้หน่วยงานทาง ปกครองเป็นช่องทางที่ประชาชนให้การเชื่อถือนยอมรับ และใช้เป็นช่องทางหลักในการดำเนินการไกล่ เกลี่ยหรือประณีประนอมความขัดแย้ง/ข้อพิพาท ขณะที่คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการ สนับสนุนการดำเนินงานของอำเภออีกทอดหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ การเป็นหน่วยงานเบื้องต้นในการระงับข้อพิพาท หรือประณีประนอมข้อ พิพาทนั้น ควรเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่าง 2 หน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งรูปแบบเดิมจะเป็นการที่ คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการ จากนั้นจึงรายงานผลให้นายอำเภอทราบ ส่วนการทำงานของกรม คู่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่เป็นการจัดตั้งศูนย์ฯ ก็จะมีทั้งเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครดำเนินการร่วมกัน มีองค์ความรู้ด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่สามารถเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งหากมีการดำเนินการ ร่วมกันโดยนำจุดเด่นของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งสามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้ทั่วถึง และองค์ความรู้

ด้านกฎหมายจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ก็จะทำให้การดำเนินการดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

รูปแบบการดำเนินการ ประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งสองในพื้นที่เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และข้อมูลระหว่างกัน หากมีกรณีข้อพิพาทหรือการประนีประนอมในพื้นที่ ทั้งสองหน่วยงานต้องดำเนินการร่วมกัน และจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการส่งนายอำเภอ หรือหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป

3) มีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่

ในฐานะที่เป็นโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือส่วนภูมิภาค คณะกรรมการหมู่บ้านต้องมุ่งเน้นบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ ซึ่งก็คือหมู่บ้าน เนื่องจากเมื่อรัฐบาลหรือหน่วยงานในส่วนกลางมีนโยบายได้ออกมาก็ตาม จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนและสังคมทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย คณะกรรมการหมู่บ้านมีโครงสร้างหน่วยงานที่สามารถรองรับการดำเนินงานครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม หรือในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีเวทีประชาคมที่สามารถรวบรวมความคิด ความเห็นของประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างทั่วถึง จึงต้องเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่

นอกจากโครงสร้างหน่วยงานที่ครอบคลุมการดำเนินงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้านยังเป็นกลไกศูนย์กลางในการเชื่อมโยงผู้คนในหมู่บ้าน ซึ่งมีหลากหลายวัย หลายสาขาอาชีพ และหลายคนเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ บางคนเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” ที่สามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ของตนมาช่วยในการพัฒนาหมู่บ้าน และเผยแพร่ให้ความรู้ให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ ของหมู่บ้าน ในส่วนนี้ย่อมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลหรือหน่วยงานส่วนกลาง อาทิ การขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จำต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลุ่มลึกเพียงพอในการช่วยผลักดันขับเคลื่อน เพื่อให้แนวนโยบายเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม หรือกระทั่งในปัจจุบันตามที่รัฐบาลได้มีแนวนโยบายการพัฒนาตามแนวทางประชารัฐ อันจำต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงประชาชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกัน คณะกรรมการหมู่บ้านจึงนับได้ว่าเป็นกลไกที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมที่สุดที่จะเป็นกำลังหลักในการรองรับต่อหน้าที่ภารกิจดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวนี้ ควรมอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้าน เครือข่ายอาสาสมัครที่ได้รับมอบหมายการดำเนินงานในพื้นที่จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครแรงงาน อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการ/นโยบายต่าง ๆ แต่การดำเนินการดังกล่าวนี้ จะต้องผ่านการสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างอาสาสมัครของทุกหน่วยงานในพื้นที่

รูปแบบการดำเนินการ สร้างฐานข้อมูลร่วมกับระหว่างทุกหน่วยงานอาสาสมัครในพื้นที่ และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่มีโครงการ นโยบายพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม และไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินโครงการ รวมไปถึงการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต้องจัดส่งแผนพัฒนาพื้นที่มายังคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเกิดความเข้าใจ รับทราบแนวทางการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไป

4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน

จากปัญหาในปัจจุบันที่หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ นิยมสร้างกลไกการดำเนินงานในระดับพื้นที่เป็นของตนเอง โดยหลายกลไกที่จัดตั้งขึ้นเหล่านั้น ต่างก็มีหน้าที่ภารกิจที่มีความคล้ายคลึงหรือซ้ำซ้อนกัน ส่งผลทำให้เป็นการการสิ้นเปลืองทั้งงบประมาณ เวลา รวมถึงกำลังคน ทั้งที่ในทางปฏิบัติหลายหน้าที่ภารกิจสามารถอาศัยกลไกการดำเนินงานที่มีอยู่แต่เดิม เพียงแต่ให้มีการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพ แทนที่จะจัดตั้งหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบขึ้นมาใหม่ สอดคล้องกับในมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2560 เรื่อง “การจัดระเบียบการบริหารจัดการหมู่บ้านโดยกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อให้เกิดเอกภาพและบูรณาการตามแนวทางพระราชรัฐ” ที่ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกรับผิดชอบและประสานงานหลักในการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน

เพราะฉะนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านจึงควรต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่หมู่บ้าน เครือข่ายภาคสังคม องค์กรเอ็นจีโอ ตลอดจนภาคเอกชนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับรู้รับทราบ รวมถึงมีข้อมูลของทุกหน่วยงานหรือเครือข่าย และนอกจากจะเพื่อเป็นการลดบรรเทาปัญหาความซ้ำซ้อนในแง่หน้าที่ภารกิจของแต่ละหน่วยงานแล้ว กลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านยังสามารถเชื่อมโยงสู่ประชาชน เช่น ผ่านทางการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น ทำให้หน่วยงานหรือเครือข่ายที่จะเข้ามาดำเนินงานในพื้นที่หมู่บ้าน จำต้องได้รับความเห็นชอบและยินยอมจากประชาชนในหมู่บ้านเสียก่อน หรือกระทั่งการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงานหรือเครือข่ายต่าง ๆ ก็สามารถสะท้อนผ่านช่องทางของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การวางแผนหรือดำเนินการต่อไป

ข้อเสนอแนะ หน่วยงานอาสาสมัคร ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาต่างๆ ที่ จะเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ จะต้องแจ้งรายละเอียดการดำเนินโครงการ แนวทางการพัฒนาให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อรับรู้รับทราบ และดำเนินการหารือร่วม อันจะนำไปสู่การกำหนดกลุ่มเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

รูปแบบการดำเนินการ สร้างศูนย์กลางการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นหน่วยงานหลักในการจัดเก็บข้อมูล ติดตามประสานงาน รวบรวมข้อมูลโครงการ แนวโน้มความต้องการในการพัฒนาพื้นที่สำหรับหน่วยงาน ภาคส่วนต่าง ๆ ที่ จะเข้ามาพัฒนาพื้นที่ต่อไป

บรรณานุกรม

- กองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). **คู่มือการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการ หมู่บ้าน (กม.)**. ม.ป.ท.: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Carcasson, M. & Sprain, L. (2010). **Key Aspects of the Deliberative Democracy Movement**. Center for Public Deliberation, Colorado State University.

- Clark, John D. (1991). **Democratising Development: the Role of Voluntary Organisations**. London: Earthscan.
- Gutmann, Amy and Dennis Thompson. (2004). **Why Deliberative Democracy?**. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Korten, David C. (1990). **Getting the 21st Century: Voluntary Action and the Global Agenda**. West Hartford: Kumarian Press.
- Valadez, Jorge. (2001). **Deliberative Democracy, Political Legitimacy and Self Determination in Multicultural Societies**. Boulder: Westview.

สัมภาษณ์

ตระกูล มีชัย. สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2560.

นนทวัฒน์ บรมานันท์. สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2560.

เมฆินทร์ เมธาวิกุล. สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2559.

**การบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน :
กรณีศึกษากลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม^{*}
สุนทรชัย ขอบยศ^{**}**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวและบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น 2) ศึกษาปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ หรือ สอบถามความเห็นผู้เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มย่อย ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการโรงสีข้าวชุมชนนั้น มีสองส่วนคือ 1) การก่อรูปโดยชุมชน 2) การเข้ามามีบทบาทของ อปท. สำหรับการก่อรูปโดยชุมชน มีการดำเนินการคือ ประการแรก การขอสนับสนุนทุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประการที่สอง การระดมทุนผ่านหุ้นจากครัวเรือน ประการที่สาม มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง ประการที่สี่ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ประการที่ห้า มีการตรวจสอบถ่วงดุลในกิจการโรงสี ส่วนการเข้ามามีบทบาทของ อปท.นั้นจะเป็นการขยายขนาดโรงสีข้าวและการขยาย “โรงสีข้าวระดับชุมชน” สู่ “โรงสีข้าวระดับตำบล” และความต่อเนื่อง ในการสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานคือ ประการแรก การจัดการที่เกิดจากความพยายามแก้ไข ปัญหาโดยชุมชนและท้องถิ่นเป็นฐาน ประการที่สอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินการ ประการที่สาม มีกฎกติกาของชุมชนเป็นแนวทางในการจัดการ ประการที่สี่ การดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามวาระ ประการที่ห้า มีการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานในโรงสีข้าวชุมชน ประการที่หก มีความโปร่งใสใน การดำเนินการ ประการที่เจ็ด การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มโรงสีข้าว ประการที่แปด ความซื่อสัตย์และคำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิก

คำสำคัญ : การบริหารจัดการท้องถิ่น/ เศรษฐกิจท้องถิ่น/ โรงสีข้าวชุมชน

^{*} บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อสร้างเสริมการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน : กรณีศึกษากลุ่มโรงสีข้าวตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้รับการสนับสนุนจากเงินทุนอุดหนุนและส่งเสริมโครงการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2559 ภายใต้ศูนย์ Asean and Local Politics Research Center วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{**} อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Local Governance for the Development of Community Economy: The Case
Study of the Group Operating Community Rice Mill in Nongbua Sub-district,
Kosumpisai District, Maha Sarakham Province

Sunthonchai Chopyot*

Abstract

This article aims to 1) study governance approaches of the group operating community rice mill and the role of Nongbua Sub-district Administrative Organization in supporting local economy; and 2) study success factors in operating the group. The qualitative methods were adopted by this study including the review of relevant documents, interviews and focus group. The study found that rice mill governance compounded with 2 components: 1) to be formed by the community, and 2) to be engaged by the local government. Regarding the formulation by the community, it firstly demanded for the subsidy from the related public sector. Secondly, the community mobilised the capital through the household investment as share holders. Thirdly, there were active committees. Fourthly, there was a systematic governance mechanism. Fifthly, there was a committee that was responsive in checking and balancing the rice mill operation. As regards the role of the local government, it scaled up the rice mill from 'rice mill of the community' into 'rice mill of the sub-district', and provided financial support continuously to the group. About success factors of the operation, it firstly was driven by the attempt to handle collective problems based upon local community itself. The second factor was the active participation of the local government in supporting the operation. The third factor was the existence of the community rules that guided the management. The fourth factor was the acceptance and regular adjustment of key persons for driving the rice mill. The fifth factor was the existence of check and balance system in community rice mill operation. The sixth factor was the transparency in its operation. The seventh factor was the participation of the members of the group operating the rice mill. The eighth factor was the trustworthiness and altruistic mind that concerned the common interests of all members.

Keywords: Local Governance/ Local Economy/ Community Rice Mill

* Lecturer in Public Administration, College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น (มาตรา 66 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537) และมีอาจปฏิเสธได้ว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย มีความสำคัญและใกล้ชิดกับการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะบทบาทในการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในแทบทุกด้าน ตลอดจนทุกภาคส่วนในสังคม และจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ มากน้อยแตกต่างกันไป ทั้งในแง่ของนโยบายเพื่อจัดสรรงบประมาณสู่ท้องถิ่น และในแง่ของการปฏิบัติผ่านแนวทาง “การนำร่อง” หรือ “ต้นแบบ” ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า เกิดความสำเร็จเฉพาะพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานภายนอกที่รับผิดชอบโดยตรง แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวยังถือว่ามีความน้อยเมื่อเทียบกับท้องถิ่นทั้งหมด และแม้ว่าการใช้รูปแบบการนำร่องหรือต้นแบบจะเป็นแนวทางที่ดี แต่เมื่อขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดสรรกำลังคน และความไม่ต่อเนื่องของการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนท้องถิ่นบางแห่งก็มักขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชนได้อย่างลำบาก

การปรับแก้เงื่อนไขความเป็นชุมชนท้องถิ่นในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในท้องถิ่น และกับภายนอก ศักยภาพและข้อจำกัดของท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาใหญ่น้อยที่เผชิญอยู่ของแต่ละพื้นที่ก็ย่อมแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นชุมชนท้องถิ่นของภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเมื่อพิจารณาชุมชนท้องถิ่นในเขตชนบทจะเห็นได้ว่า คนในท้องถิ่นจะมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับอาชีพการทำนาเป็นหลัก สังเกตได้จากการที่แทบทุกครัวเรือนในชุมชนอีสานจะมีการแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งของบริเวณบ้านเรือน เพื่อสร้างยุ้งฉางหรือภาษาอีสานเรียกว่า “เล้าข้าว” ของครัวเรือนเพื่อเป็นที่จัดเก็บข้าวเปลือกอันเป็นผลผลิตจากการทำนาข้าวในแต่ละปีของเกษตรกร เมื่อต้องการนำข้าวที่เก็บไว้มาหุงรับประทานก็จะนำข้าวเปลือกดังกล่าวไปทำการสีเป็นข้าวสารที่โรงสีข้าว ซึ่งต่างจากระบบวิถีชีวิตของคนเมืองที่สามารถเลือกซื้อข้าวสารได้ตามห้างสรรพสินค้าหรือร้านสะดวกซื้อโดยทั่วไป

ด้วยเหตุนี้โรงสีข้าวจึงถือเป็นกลไกหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในระบบวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของคนในท้องถิ่นชนบทอีสานเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของการแปลงข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อหุงหารับประทานดำรงชีวิตประจำวัน และในแง่ของการเป็นสถานที่ในการแปรรูปข้าวเพื่อนำไปจำหน่าย รวมถึงเป็นสถานที่ในการรับซื้อข้าวเปลือกจากประชาชนในท้องถิ่น กระนั้นก็ตามเมื่อประชาชนนำข้าวเปลือกมาทำการสีที่โรงสีข้าว มักประสบปัญหาจากการที่เจ้าของโรงสีข้าวโก่งน้ำหนักราคาหรือขายข้าวได้ราคาต่ำ (รุ่งนภา นาคเพ็ง, 2548) ขณะที่โรงสีข้าวบางแห่งจะคิดค่าบริการสีข้าวหรือมีบางกรณีที่ไม่ต้องจ่ายค่าบริการก็จะถูกดักข้าวสาร (ถือว่าเป็นการหักข้าวเพื่อเป็นค่าบริการ) ส่วนหนึ่งของผู้ที่นำข้าวเปลือกมาขอใช้บริการ เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า นอกจากเจ้าของโรงสีข้าวจะได้รับข้าวสารที่ทำการหักข้าวเพื่อเป็นค่าบริการไว้แล้ว ยังได้รับประโยชน์อย่างอื่นตามมาหลายประการ เช่น รำข้าว ปลายข้าว หรือจมูกข้าว (สำหรับเป็นอาหารสัตว์) และแกลบจากการสีข้าวเปลือกซึ่งสามารถนำไปจำหน่ายได้อีกต่อหนึ่ง โดยเฉพาะธุรกิจทำอิฐมอญซึ่งต้องใช้แกลบในการเผาอิฐ หรือการใช้แกลบการทำปุ๋ยเพื่อการเกษตรกรรม

เมื่อเป็นดังที่กล่าวมานำมาสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับการที่ต้องจ่ายค่าบริการหรือการถูกหักข้าวสารแก่เจ้าของโรงสีข้าวเอกชนที่ได้ประโยชน์จากร้าข้าว หรือปลายข้าวอยู่แล้ว ข้อคิดสำคัญหนึ่งคือเจ้าของโรงสีข้าวไม่ได้ทำนาแต่กลับมีข้าวสารขาย และมีฐานะที่มั่งคั่งมากกว่าชาวนาทั่วไปในพื้นที่ ข้อคิดเหล่านี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่มโรงสีข้าวของชุมชน หมู่ที่ 10 (บ้านหนองผือ) ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหจากระบบดังกล่าว ในบทความนี้จึงต้องการนำเสนอ 1) แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวและบทบาทขององค์กรบริหารส่วนตำบลหนองบัว ในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น กรณีกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว 2) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

แนวคิดว่าการบริหารจัดการท้องถิ่น

การบริหารจัดการท้องถิ่นนี้มีความเห็นของนักวิชาการต่างประเทศ เช่น Anwar Shah and Sana Shah (2006, pp.1-2) ซึ่งได้อธิบายความหมายของคำว่า **การบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance)** โดยพยายามชี้ให้เห็นความแตกต่างกับคำว่า Local Government ว่าเป็นเรื่องสถาบันการปกครองที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขตามกฎหมายของแต่ละประเทศ เช่น อาจเกิดขึ้นจากการสถาปนาโดยรัฐธรรมนูญระดับชาติ (National constitutions) (เช่น ประเทศบราซิล เดนมาร์ก ฝรั่งเศส อินเดีย อิตาลี ญี่ปุ่น สวีเดน) หรือเกิดจากรัฐธรรมนูญของมลรัฐ (State constitutions) (เช่น ประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา) หรือเกิดจากกฎหมายที่ตราโดยสถาบันนิติบัญญัติระดับสูงของรัฐบาลกลาง (เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นๆซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย) หรือเกิดจากสถาบันนิติบัญญัติระดับจังหวัดหรือระดับรัฐ (เช่น ประเทศแคนาดา ประเทศปากีสถาน) หรือเกิดจากคำบัญชาของฝ่ายบริหาร (เช่น ประเทศจีน) ซึ่งการปกครองท้องถิ่นจะเน้นไปที่มิติเชิงภูมิศาสตร์หรือเชิงพื้นที่ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเพื่อจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในขณะที่ *Local governance* นั้นนอกจากจะมีลักษณะที่เป็นทางการแล้วยังมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยบทบาทที่ไม่เป็นทางการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (*Role of informal norms*) เน้นเรื่องเครือข่ายในการบริหารงาน (*Networks*) ให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชน (*Community organization*) และกลุ่มสมาคมต่างๆในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและมีการติดต่อปะทะสังสรรค์กันระหว่างประชาชนกับประชาชน ประชาชนกับรัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการส่งมอบบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าคำว่า *Local governance* นั้นกินความกว้างขวางกว่าความเป็นทางการที่ก่อตั้งท้องถิ่นโดยบัญญัติไว้แต่เพียงในรูปของกฎหมาย หากแต่ *Local governance* จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีชีวิตชีวามากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น โดยการให้ความสำคัญกับกลุ่มองค์กรต่างๆที่มีในท้องถิ่นมากขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงองค์กรเดียวที่สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และจะประสบความสำเร็จได้ หากแต่ต้องอาศัยค่านิยมร่วมกันในการสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นองค์กรในการเสริมการเรียนรู้ในการปกครองตนเองของประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยอมรับและผสมผสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มองค์กรต่างๆ อันเป็นปรัชญาพื้นฐานในการดำเนินการ

เพื่อสร้างพื้นที่ของประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เกิดขึ้น ซึ่งคำว่า“ท้องถิ่น”นี้ คณะกรรมการปฏิรูป (2554, น. 96) ได้อธิบายชัดเจนว่ามีความหมายกว้างขวางซึ่งหมายความรวมถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมานับจากมีการกระจายอำนาจตามที่บัญญัติอย่างชัดเจนใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550) นั้นการกระจายอำนาจค่อนข้างที่จะได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โปรดสังเกตเจตนารมณ์ตามกฎหมายโดยเน้นที่คำว่า **กระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก็ชัดเจนว่าอำนาจที่กระจายไปอยู่กับตัวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นและข้าราชการท้องถิ่น มากกว่าที่อำนาจดังกล่าวนี้จะทะลุทะลวงถึงมือประชาชนอย่างแท้จริง (เช่น การศึกษาเชิงประจักษ์ของวิระศักดิ์ เครือเทพ (2553) ที่สะท้อนให้เห็นว่าแท้จริงแล้วอำนาจของประชาชนในการเข้าถึงงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 19 ของงบประมาณทั้งหมดใน อปท.) การที่รัฐกระจายอำนาจจากส่วนกลางกลับมากระจุกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นนี้ย่อมไม่ใช่วิถีที่จะนำพาท้องถิ่นไปสู่เป้าหมายที่ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้อย่างแน่นอน

ดังนั้นจึงมีความพยายามของคณะกรรมการปฏิรูป (คปร.) ที่ต้องการเน้นความสำคัญคำว่า “ท้องถิ่น” ซึ่งไม่ได้มีเฉพาะตัวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เพียงองค์กรเดียวที่เข้าถึงแหล่งที่อำนาจที่กระจายมาจากส่วนกลาง หากแต่ต้องอาศัยอำนาจของกลุ่มภาคประชาสังคม องค์กรชุมชนและภาคประชาชน ที่ต้องเข้ามาเป็นตัวแสดงในพื้นที่เชิงอำนาจในท้องถิ่น อันเป็นการพิสูจน์ว่าอำนาจที่กระจายไปนั้นได้ถึงมือประชาชนโดยผ่านกลไกกลุ่มหรือองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้หากพิจารณาการทำงานร่วมกันในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในงานศึกษาของฉกาจ ลอยทอง (2552) เรื่อง เครือข่ายกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในประเทศไทย พบว่ามีการอธิบายรูปแบบการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับภาคส่วนต่างๆประกอบด้วย 8 หน่วยงานคือ 1) องค์กรวิชาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) แกนนำชุมชน หรือความสัมพันธ์ระหว่าง อปท. กับประชาชนหรือแกนนำชุมชน 3) องค์กรชุมชน 4) องค์กรพัฒนาเอกชน 5) ภาคเอกชน 6) นักการเมืองและพรรคการเมืองระดับชาติ 7) ส่วนราชการ 8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้เป็นลักษณะความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาชนในการร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว ทั้งนี้รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

แนวคิดด้วยโรงสีข้าวชุมชน

โรงสีข้าวชุมชนเป็นรูปแบบของธุรกิจชุมชนหนึ่งที่ชุมชนร่วมกันประกอบกิจการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวที่ผลิตได้ในชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้การค้าขาย สร้างรายได้และลดรายจ่ายของคนในชุมชน (สมพร นนทภา และคณะ, 2556, น.21) อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ดังที่ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2554, น.57-61) ได้อธิบายถึงวิธีการและกลไกในแนวทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก การมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันชุมชนเป็นหัวใจและวิธีการ โดยทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีจุดหมายการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองก่อน จากนั้นค่อยขยายเป็นขั้นตอนต่อไป โดยอาศัยทรัพยากรที่อยู่ใกล้ตัว และเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน

ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายของสถาบันชุมชนในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ ชุมชนควรรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเศรษฐกิจในแนวราบ ณ ระดับตำบลหรือลุ่มน้ำ หรือเขตวัฒนธรรม/ภูมิศาสตร์ เพื่อแทนที่ระบบทุนนิยม เครือข่ายชุมชนควรรวมตัวจัดตั้งสหกรณ์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่แทนนายทุน โดยมีเป้าหมายเพื่อความพอเพียงและความรุ่งเรืองของท้องถิ่น

ประการที่สาม การสร้างเครือข่ายของสถาบันชุมชนในระดับชาติ กล่าวคือ เครือข่ายชุมชนต้องรวมกันในระดับชาติด้วย เพราะกิจกรรมสาธารณะหลายประการ มีมิติระดับชาติด้วย เช่น เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี เรื่องธนาคารชุมชน เรื่องอุตสาหกรรมบางชนิด เรื่องการค้าระหว่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งเป็นความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับเศรษฐกิจชาติ

ประการที่สี่ การพัฒนาเศรษฐกิจวัฒนธรรมหรือเศรษฐกิจชุมชนในระดับชาติ กล่าวคือ การประกอบสร้างในลักษณะใหม่ ที่ใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวเชื่อมประสานระบบเศรษฐกิจชุมชนและระบบเศรษฐกิจทุนนิยมไว้ด้วยกัน

ทั้งนี้การมีโรงสีข้าวชุมชนเป็นการจัดการของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนเอง ในการคิดหาวิธีการในการจัดการชุมชน เพื่อรักษาสมดุลของการผลิตและการบริโภคของคนในชุมชน โดยสมาชิกได้ประโยชน์ร่วมกันในการบริหารจัดการ ไม่พึ่งพาระบบโรงสีเอกชน รวมถึงได้ดอกผลกำไรจากเงินปันผลซึ่งต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับระบบของเอกชน ทั้งนี้ นันทิยา หุตานวัตร (2541 อ้างถึงในสมพร-นันทภา และคณะ, 2556) ได้ให้แนวคิดในการดำเนินการโรงสีข้าวชุมชน 6 ประการ ดังนี้

ประการแรก กิจการโรงสีต้องอยู่รอดด้วยตัวเองหรือการดำเนินการต้องไม่ขาดทุนเพราะหากขาดทุนเรื่องอื่นๆจะล้มเหลวไปด้วย ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องจึงต้องมีการปรับความคิดและปรับตัวของเรื่อง คือ เรื่องแรก การปรับความคิดจากคิดแบบชาวไร่ชาวนาซึ่งเน้นการผลิตหรือนักพัฒนาเอกชนที่เน้นในแง่ การพัฒนาสังคมมาสู่เชิงธุรกิจ และเรื่องที่สองคือ การปรับตัวโดยทุ่มเททั้งแรงกาย แรงสมอง แรงใจ และแรงทรัพย์ต้องกระทำอย่างจริงจัง

ประการที่สอง ไม่ทำเพื่อความร่ำรวยขององค์กร แต่คำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก และกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน ซึ่งประโยชน์ของสมาชิกจะอยู่ในสองรูปแบบคือ ประโยชน์จากการขายข้าวเปลือกในราคาที่สูงกว่าท้องตลาดและการซื้อขายอย่างเป็นธรรมไม่ถูกโกงน้ำหนักข้าวเปลือก และประโยชน์จากการลงทุนของสมาชิก แบ่งเป็น 1) ปันผลตามหุ้น สมาชิกสามารถซื้อหุ้นตามกำลังทรัพย์ของตนซึ่งผลประโยชน์นี้ได้แก่ผู้มีเงินซื้อหุ้น 2) ปันผลเฉลี่ยคืนตามจำนวนน้ำหนักข้าวเปลือกที่สมาชิกรับมาขาย 3) ปันผลในรูปสาธารณประโยชน์และสวัสดิการชุมชนนำผลกำไรมาทำกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม

ประการที่สาม การทำโรงสีต้องตั้งอยู่บนความศรัทธาและเชื่อมั่นของสมาชิกและบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำโรงสีข้าวอยู่ในรูปของกลุ่ม สมาชิกจะเป็นผู้ลงทุนร่วมกัน การปันผลกำไรให้แก่สมาชิกเป็นวิธีการหนึ่งที่สร้างความเชื่อมั่นว่ากรรมการสามารถบริหารจัดการโรงสีได้

ประการที่สี่ การทำกิจกรรมใดๆของโรงสีจะต้องทำให้เกิดการสร้างงานและจ้างงานของสมาชิกและชุมชนให้มากที่สุด แต่ในขอบเขตของการไม่เกิดผลเสียต่อกิจการ เช่น การขายรำให้แก่

สมาชิกในราคาต่ำกว่าท้องตลาดเพื่อสนับสนุนให้สมาชิกหารายได้จากการเลี้ยงสุกรหรือใช้แรงงานคนในการขนหรือแบกข้าวโดยไม่ต้องใช้เครื่องจักรซึ่งทำให้เกิดการจ้างงานขึ้นในชุมชน

ประการที่ห้า การทำโรงสีข้าวชุมชนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกและชุมชนในอดีตรองการขยายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าโดยไม่มีความรู้เกี่ยวกับการค้า เช่น การชั่งน้ำหนัก ราคาข้าวเปลือก คุณภาพของข้าวเปลือก เป็นต้น เกษตรจึงมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการเพาะปลูกและเรื่องการเลี้ยงสัตว์โดยเกษตรกรคิดว่าคนเป็นผู้ผลิตมาแต่โบราณ การค้าขายเป็นเรื่องที่ตนไม่ถนัด เกษตรกรจึงอยู่ในฐานะเสียเปรียบมาโดยตลอด แต่ปัจจุบันเกษตรกรต้องเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการแปรรูปและการค้าข้าวมากขึ้น สมาชิกจึงต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการจัดการเกี่ยวกับโรงสีอย่างครบวงจร

ประการที่หก การดำเนินกิจการโรงสีต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการผลิตข้าวแบบเกษตรยั่งยืนโดยการไม่ใช้สารพิษและสารเคมีในการปลูกข้าว ซึ่งจะส่งผลดีแก่ตัวเกษตรกรและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน

จากการที่กล่าวมาทั้งหมด จะพบว่าวิธีบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวให้ประสบผลสำเร็จ อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1) การสร้างผลกำไร โดยกลุ่มจะต้องดำเนินการสร้างผลกำไรจากการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การมีส่วนร่วม โดยกลุ่มจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การดำเนินงานหรือการถือหุ้น เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของโรงสีข้าวชุมชนร่วมกันของสมาชิก

3) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการของกลุ่ม ในการบริหารจัดการโรงสีข้าวชุมชนให้เกิดผลกำไรและผลประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม

4) การกระจายผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน และไม่เอารัดเอาเปรียบสมาชิกกลุ่ม

5) ระเบียบและข้อบังคับต้องมีความเหมาะสม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกกลุ่ม

6) กลุ่มต้องดำเนินการตลาด เพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การออกแบบตราและผลิตภัณฑ์ในการจัดจำหน่าย การกำหนดมาตรฐานราคา การกระจายสินค้าและการส่งเสริมการขาย เป็นต้น

7) การปฏิสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายภายนอก เพื่อสนับสนุนในการทำกิจกรรมระหว่างกัน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทันเหตุการณ์มากขึ้น

8) การพัฒนาและเพิ่มทักษะที่จำเป็นด้านการจัดการโรงสีข้าวชุมชนแก่ผู้นำกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ตลอดจนการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์บริหารจัดการโรงสีข้าวชุมชนอื่น ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ทำให้ทราบถึงวิธีบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น แต่ยังมีได้มีการทราบถึงเงื่อนไขและปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสำเร็จของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงต้องการศึกษาถึงความสำเร็จของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนภายใต้เงื่อนไขต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น วิธีบริหารจัดการกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนที่

สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ รวมถึงผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน

การบริหารจัดการท้องถิ่น : กรณีกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว

สำหรับแนวทางการดำเนินการของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว สามารถแบ่งการบริหารจัดการกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนได้เป็นสามช่วงด้วยกัน กล่าวคือ การก่อรูปโดยชุมชน การเข้ามามีบทบาทในการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการขยาย “โรงสีข้าวระดับชุมชน” สู่ “โรงสีข้าวระดับตำบล” โดยแต่ละช่วงจะอธิบายดังนี้

ช่วงแรก คือ การก่อรูปโดยชุมชน ซึ่งเริ่มขึ้นราวพ.ศ. 2542 โดยเริ่มจากคำถามสำคัญที่ว่า “เจ้าของกิจการโรงสีไม่ได้ทำนาแต่ทำไมจึงมีข้าวขาย” ด้วยชุมชนชนบทมีการจัดการข้าวอย่างเป็นระบบตั้งแต่หว่านกล้าจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมถึงการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ซึ่งในอดีตใช้วิธีการตำข้าวเปลือกแต่ปัจจุบันต้องใช้เครื่องจักรคือเครื่องสีข้าว แต่โดยทั่วไปโรงสีข้าวครัวเรือนจะมีเฉพาะครัวเรือนที่มีขีดความสามารถในการซื้อเครื่องจักรขนาดใหญ่ โดยจะประกอบธุรกิจขนาดเล็กในชุมชน และประชาชนทั่วไปจะนำข้าวเปลือกไปสีเป็นข้าวสาร และเจ้าของโรงสีจะได้รับผลตอบแทนคือรำข้าว ปลายข้าว แกลบ และยังมีการดักข้าวสารเก็บไว้เป็นค่าสีข้าวอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีแนวคิดในการตั้งกิจการโรงสีข้าวขึ้นเพื่อเป็นของชุมชนจึงเกิดขึ้น ภายใต้ความต้องการอยากเห็นชาวบ้านมีการจัดการระบบสีข้าวด้วยตัวชุมชนเอง และประโยชน์เกื้อกูลอื่นที่เกิดจากการสีข้าวก็จะเป็นส่วนของชาวบ้านทุกคน ที่ประสงค์จะใช้บริการกับกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน เดิมทีเป็นการรวมกลุ่มเพื่อนำข้าวไปขาย รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เป็นผลผลิตมาจากกระบวนการสีข้าว เช่น รำ ปลายข้าว ทำให้มีเงินหมุนเวียนในกลุ่ม และมีเงินปันผลหุ้นในกลุ่มโดยมีการกำหนดให้หนึ่งครัวเรือนมีสิทธิได้เพียงหนึ่งหุ้น การดำเนินการในระยะนี้มีลักษณะสำคัญดังนี้

ประการแรก กลุ่มชาวบ้านหนองผือ มีการขอสนับสนุนทุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับคำแนะนำจากเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย ให้ไปติดต่อขอกู้ยืมเงินจากสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม จำนวนเงิน 200,000 บาท เพื่อมาตั้งโรงสีข้าวชุมชนขนาดสองลูกหิน (ขีดความสามารถในการผลิตข้าวสารประมาณ 2 ตันต่อวัน)

ประการที่สอง มีการระดมทุนผ่านหุ้นจากครัวเรือน โดยในระยะแรกมีการเก็บเงินหุ้นครัวเรือนละ 100 บาท ได้จำนวน 120 กว่าหุ้น ได้เงินกว่า 12,000 บาท เงินจำนวนนี้ได้นำมาซื้อปูนสังกะสี เพื่อก่อสร้างอาคาร เพื่อเก็บรักษาเครื่องจักรสีข้าว ทั้งนี้มีการลงขันโดยการร่วมบริจาควัสดุอุปกรณ์ของสมาชิกในกลุ่มรุ่นบุกเบิกเพื่อลงหลักปักฐานโรงสีข้าวชุมชน เช่น สังกะสี ไม้ เป็นต้น

ประการที่สาม มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง การดำเนินการในช่วงบุกเบิก (2542) ผู้มีบทบาทสำคัญ คืออดีตผู้ใหญ่บ้านหนองผือ และต่อมาเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองผือ อดีตผู้ทรงคุณวุฒิในสภาตำบลหนองบัว ซึ่งปัจจุบัน (2559) ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว รวมถึงอดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กล่าวได้ว่า คณะทำงานรุ่นบุกเบิกในเวลาต่อมาล้วนมีบทบาทสำคัญทั้งในเวทีการเมืองระดับท้องถิ่น และผู้ปกครองท้องถิ่น

ประการที่สี่ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีปัจจัยนำเข้า (input) คือข้าวเปลือกที่ชาวบ้านมาส่งโรงสีชุมชนเอง (ไม่มีบริการรับข้าวเปลือกที่บ้าน) รวมถึงความต้องการใน

การได้ข้าวอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยประชาชนที่ต้องการสีข้าวต้องเป็นผู้นำข้าวเปลือกมาส่งโรงสีชุมชนเอง ซึ่งในการบริหารจัดการเรื่องการขนส่งข้าวประชาชนมาส่งและมารับเอง โดยจะข้าวได้เต็มจำนวน ไม่มีการหักข้าวสารออกดังเช่นโรงสีเอกชน ส่วนกระบวนการ (process) ก็จะมีคณะกรรมการสีข้าวสองคน ทำหน้าที่รับ-ส่งข้าว ชั่งน้ำหนักข้าว มีพนักงานสีข้าวประจำโรงสีที่ทำหน้าที่ในการสีข้าวเป็นหลัก มีระบบตรวจสอบโดยมีคณะกรรมการตรวจสอบประจำวันจำนวน 1 คน ซึ่งเป็นกรรมการบริหาร ส่วนปัจจัยส่งออก (output) ก็มีการจัดการขายข้าวปลาย รำข้าว การขายแกลบ และมีการส่งข้าวสารที่ผ่านกระบวนการสีแล้ว แก่ประชาชนผู้มาสีข้าวอย่างถูกต้องตามสัดส่วนความเหมาะสมกับปริมาณข้าวที่ควรจะได้รับ โดยไม่มีการหักข้าวสารของผู้ที่นำข้าวมาสีไว้แต่ประการใด และไม่มีปัญหาข้าวสารหายหรือสลับเจ้าของเพราะมีการเรียงลำดับลง มีการบันทึกชื่อในกระสอบ ที่สำคัญคือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในโรงสีล้วนเป็นคนในพื้นที่ซึ่งรู้จักกันเป็นอย่างดี

ช่วงที่สอง การเข้ามามีบทบาทในการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวเข้ามามีส่วนสำคัญในการทำโรงสีข้าวให้ใหญ่ขึ้นในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2549 โดยให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อเพิ่มขนาดลูกหินโรงสีจากขนาดสองลูกหินเป็นขนาดสามลูกหิน ทำให้โรงสีข้าวมีขีดความสามารถในการสีข้าวสารได้ประมาณ 4 ตันต่อวัน (โรงสีข้าวรุ่น 3 ลูกหินคัดข้าว มีขีดความสามารถหรือกำลังในการผลิต 4-5 ตัน ต่อ 12 ชั่วโมง ซึ่งมีระบบแยก รำแก่ รำอ่อน ปลายข้าว และแกลบ อย่างเป็นระบบ) ซึ่งเดิมสามารถผลิตข้าวสารได้เต็มที่เพียงประมาณ 2 ตันต่อวัน การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อชาวบ้านหลายประการ กล่าวคือ ก่อให้เกิดขีดความสามารถในการผลิตข้าวสารเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขนาดลูกหินในโรงสีข้าว และก่อให้เกิดความสามารถในการรองรับปริมาณข้าว จากนอกเขตพื้นที่ตำบลหนองบัวได้ในปริมาณมากและเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม เพราะได้รำข้าวและข้าวปลายขายในปริมาณที่มากขึ้น และนำมาซึ่งเงินปันผลค่าหุ้นเพิ่มขึ้น (เป็นเงินปันผลค่าหุ้นในอัตราร้อยละ 10 และเงินเฉลี่ยคืนผู้มาสีข้าวในอัตราร้อยละ 40 จัดสรรจากกำไรสุทธิรายปี) เป็นฐานที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มโรงสีข้าวนำมาซึ่งฐานการพัฒนาในระดับชุมชนและระดับตำบลได้อย่างน่าสนใจ เกิดความต่อเนื่องของนโยบายในการสนับสนุนกลุ่มอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว โดยได้รับสนับสนุนงบประมาณปีละ 10,000 บาท ต่อปีงบประมาณ

ช่วงที่สาม การขยาย “โรงสีข้าวระดับชุมชน”สู่“โรงสีข้าวระดับตำบล” อันเป็นการขยายสมาชิกกลุ่มโรงสีข้าวให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลหนองบัว จากการดำเนินการของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านหนองผือ สู่การขยายพื้นที่สู่ระดับตำบลอันเนื่องมาจากการดำเนินการของกลุ่มโรงสีข้าวได้รับการยอมรับและมีผลงานที่เห็นเป็นรูปธรรม และมีการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้มีการขยายกลุ่มให้ใหญ่ขึ้นโดยเกิดจากการประชุมประชาคมตำบลและนำมาสู่การดำเนินการเป็นโรงสีข้าวในระดับตำบล และที่สำคัญมีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเป็นมากกว่าโรงสีข้าวชุมชน กล่าวได้ว่ากลุ่มนี้เป็นสถาบันการเงินของชาวบ้านโดยปริยาย ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน นอกจากจะออมเงินในรูปแบบของการถือหุ้นแล้ว ยังสามารถกู้ยืมเงินต่อคณะกรรมการกลุ่มเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาอาชีพ 2) การสร้างงาน 3) การสร้างและ/หรือเพิ่มรายได้ 4) การลดรายจ่าย 5) การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

สำหรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น กรณีกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวนั้น มีการดำเนินการดังนี้

ประการแรก การเข้ามาสนับสนุนงบประมาณต่อกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน กล่าวได้ว่าในระยะแรกการดำเนินการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น กรณีกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว ไม่ได้เกิดหรือริเริ่มโดยองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง หากแต่เกิดจากผู้นำท้องถิ่นคือผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองผือ หมู่ 10 (นายรังสรรค์ เดชพลมาตร) ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว (ช่วงราวปีพ.ศ. 2553-2556) โดยในช่วงปี พ.ศ. 2549 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโรงสีข้าวให้มีขนาดใหญ่ขึ้นจากโรงสีข้าวขนาดเล็กหินสองลูก เป็นขนาดลูกหินสามลูก ทำให้มีขีดความสามารถในการสีข้าวสารได้ประมาณ 4-5 ตันต่อวัน ซึ่งเดิมสามารถผลิตข้าวสาร ได้เต็มที่ประมาณ 2 ตันต่อวัน

ประการที่สอง ความต่อเนื่องในการสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน โดยการบรรจุงบประมาณสนับสนุนกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนในแต่ละปีงบประมาณ (ปีงบประมาณละ 10,000 บาท) ก็เป็นความต่อเนื่องทางนโยบายที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนากลุ่มโรงสีข้าวชุมชนให้สามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง แม้กลุ่มจะเริ่มมีความเข้มแข็งแต่ก็มีความจำเป็นเนื่องจากสามารถนำงบประมาณสนับสนุนโครงการไปสู่การเป็นค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร รวมถึงอุปกรณ์อื่นๆเพิ่มเติมซึ่งไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มยังขยายประโยชน์ไปยังประชาชนผู้มาใช้บริการกลุ่มโรงสีข้าวโดยรวมอีกด้วย ทั้งนี้แม้การเมืองท้องถิ่นจะเปลี่ยนไปเช่นใด กลุ่มนี้ยังได้รับการสนับสนุนเช่นเดิมเพราะสมาชิกเป็นคนในพื้นที่ และกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนได้สร้างประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่โดยรวม

ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว

หากพิจารณาปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว มาจากปัจจัยต่างๆดังต่อไปนี้

ประการแรก การจัดการที่เกิดจากความพยายามแก้ไขปัญหาโดยชุมชนและท้องถิ่นเป็นฐาน คือ ประชาชนสีข้าวในโรงสีเอกชนแต่ถูกตักข้าวสารไว้ในปริมาณที่ค่อนข้างมาก และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ยังตกแก่ผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะเป็น รำ ข้าวปลาย แกลบ และคำถามสำคัญคือผู้ที่มีโรงสีข้าวทำไมถึงมีข้าวขาย ทั้งที่ไม่ได้ทำนา จากฐานของปัญหาที่พบร่วมกันของชุมชน ผู้นำชุมชนในขณะนั้นร่วมกับชุมชนแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการหาโอกาสในการสร้างระบบการผลิตที่เป็นของส่วนร่วมและได้ประโยชน์ร่วมกันจนเกิดโรงสีข้าวชุมชนขึ้น และมีความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านจึงทำให้กิจการโรงสีชุมชนสำเร็จมาจนถึงวันนี้

ประการที่สอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินการ อันเป็นการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับขนาดลูกหินในโรงสี ประเด็นนี้กล่าวได้ว่า อบต.หนองบัวเป็นผู้ให้การสนับสนุนสำคัญในการก่อสร้างโรงสีใหม่และการปรับขนาดลูกหินทำให้ประสิทธิภาพในการสีข้าวของโรงสีข้าวเพิ่มขึ้น และสามารถรองรับและขยายการผลิตให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลได้ รวมถึงพื้นที่อื่นๆในบริเวณใกล้เคียงก็สามารถนำมาสีข้าวได้แต่จะไม่ได้เงินปันผลจากการดำเนินการเช่นนี้กล่าวได้ว่า เป็นการร่วมกันหนุนเสริมในการจัดบริการสาธารณะ

แก่ชุมชน โดยมีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อน อบต.เป็นผู้ให้การสนับสนุนและยังอุดหนุนงบประมาณแก่กลุ่มโรงสีข้าวปีละ 10,000 บาท อีกด้วย

ประการที่สาม มีกฎกติกาของชุมชนเป็นแนวทางในการจัดการ การดำเนินการโดยชุมชนมีการสร้างกติการ่วมกันในการจัดการกลุ่มโรงสีข้าว นั่นคือ ระเบียบกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว โดยมีกรรมการบริหารงานกว่า 21 คนมีวาระในการดำรงตำแหน่งสองปี มีการปันผลหุ้นและเฉลี่ยคืนผู้มาสีข้าว มีการปันผลหุ้นกรณีไม่นำข้าวมาสี มีการกำหนดวันชัดเจนในแต่ละปีเพื่อปันผลหุ้นคือทุกวันที่ 11 เมษายน ของทุกปี ณ ลานหน้ากลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว

ประการที่สี่ การดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับและปรับตามวาระ กล่าวคือ มีคณะทำงานประมาณ 21 คน และมีการกำหนดวาระชัดเจนในการดำเนินการ คือ ดำรงตำแหน่งคราวละสองปีและเป็นเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนในแต่ละฝ่าย ซึ่งคณะทำงานมาจากผู้นำท้องที่และประชาชนที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก มีการดำเนินการตามระเบียบและเคารพในมติของสมาชิกผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ในทางปฏิบัติมีการเปลี่ยนแปลงเพียงบางตำแหน่ง แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการทั้งชุด ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับของชุมชนเพราะมีการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส และเป็นความไว้วางใจต่อคณะกรรมการ

ประการที่ห้า มีการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานในโรงสีข้าวชุมชน กล่าวคือ ในการทำงานแต่ละวันจะมีกรรมการทำงานในพื้นที่โรงสีข้าวจำนวนสี่คน โดยแบ่งเป็น กรรมการบริหารตรวจสอบประจำวันจำนวน 1 คน กรรมการรายวันทำหน้าที่ในการรับข้าวเปลือกและลงรายการน้ำหนักข้าว จำนวน 2 คน และพนักงานสีข้าวอีกจำนวน 1 คน การแบ่งบุคลากรเช่นนี้ก่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน นั่นคือ กรรมการรายวันจะรับข้าวและขายรำ ข้าวปลายและส่งเงินให้กรรมการตรวจสอบในแต่ละวัน หลังจากนั้นจะมีการรวมเงินประจำเดือน ในทุกๆวันที่ 1 ของเดือน โดยเป็นการประชุมกรรมการบริหารของโรงสีข้าวตนเอง รายได้ที่เกิดขึ้นจะนำมาจ่ายค่าไฟฟ้า ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร และค่าแรงเฉพาะพนักงานสีข้าว จำนวน 7,000 บาท ส่วนที่เหลือจะนำฝากในนามบัญชีของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนเพื่อนำมาสู่การปันผลหุ้นในรอบปีถัดไป รวมถึงการปล่อยกู้แก่สมาชิกอีกด้วย โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการให้กู้ยืมเงิน

ประการที่หก มีความโปร่งใสในการดำเนินการ กล่าวคือ ในการดำเนินการของกิจการโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวจะมีการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษรและวาจา ประจำทุกปีในช่วงวันที่ 11 เมษายนของทุกปี และด้วยความมีกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลดังกล่าวแล้วในประการที่ห้า ทำให้มีความชัดเจนในการทำงานและก่อให้เกิดโปร่งใสไปโดยปริยาย โดยเฉพาะการรายงานการเงิน การตรวจสอบการเงินโดยคณะกรรมการ และการร่วมกันตรวจสอบโดยสมาชิกในกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน

ประการที่เจ็ด การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มโรงสีข้าว กลไกการทำงานของโรงสีข้าวปฏิเสธไม่ได้ถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการเลือกกรรมการบริหารกลุ่มโรงสีข้าว ทั้งนี้ในปัจจุบันแม้จะมีการขยายจากโรงสีข้าวชุมชนเป็นระดับตำบล หากแต่กรรมการบริหารชุดปัจจุบันทั้งหมดเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านหนองผือ และได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกทั้งหมด ทั้งนี้สมาชิกหมู่บ้านอื่นๆก็เห็นด้วยต่อแนวทางการบริหารและให้โอกาสในการทำงานแก่สมาชิกที่มาจากหมู่บ้านหนองผือ ในฐานะเป็นผู้จัดประกายและสร้างโรงสีข้าวชุมชนขึ้นมา

ประการที่แปด ความซื่อสัตย์และคำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิก กรณีนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อความยั่งยืนของกลุ่มโรงสีข้าว เพราะหากไม่มีความซื่อสัตย์ปัญหาที่ตามมาคือความไม่ไว้วางใจ และไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มทำให้เกิดการสลายตัวของกลุ่มนั่นเอง กรณีหนึ่งที่สะท้อนความซื่อสัตย์คือ กรณีผู้ถือหุ้นของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนเสียชีวิตแล้ว ยังมีการเก็บเงินปันผลหุ้นไว้ให้ลูกหลานที่ไปทำงานในต่างจังหวัด และยังมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เคยมาทำงานในพื้นที่และซื้อหุ้นไว้กับโรงสีข้าวชุมชน และต่อมาได้มีการย้ายพื้นที่ปฏิบัติราชการยังมีการเก็บเงินปันผลให้กับเจ้าหน้าที่ท่านดังกล่าว การกระทำเช่นนี้สะท้อนถึงความเอาใจจริงเอาใจของคณะกรรมการที่คอยติดตามสอดส่องและเอาใจใส่ต่อประโยชน์ของมวลสมาชิก และแสดงถึงความซื่อสัตย์ในการดำเนินการ รวมถึงการแสดงรายการรายรับรายจ่ายในรอบปีอย่างตรงไปตรงมาอีกด้วย

บทส่งท้าย

ท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้กระทบต่อราคาพืชผลทางการเกษตร โดยเฉพาะชาวนาที่ปลูกข้าว ในปลายปีพ.ศ. 2559 ราคาตกต่ำอย่างมาก กล่าวคือ ชาวนาที่ขายข้าวได้ราคาต่ำสุดในรอบ 10 ปี (Nation TV, 2559) ชาวนี้นะเห็นชวัญแก่ชาวนาอย่างมากเพราะต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูงในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ไม่สูงนัก และยังมีประสบปัญหาาราคาข้าวที่ต่ำลง ชาวนาที่ทำนาในปริมาณมากจะได้รับผลกระทบอย่างมากแต่กรณีชาวนาที่เพาะปลูกเพื่อยังชีพ เหลือกินค่อยขายจะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก โดยเฉพาะตามชนบทที่มีพื้นที่เพาะปลูกไม่มากนัก ดังนั้นผลผลิตจึงถูกจัดการของเจ้าของข้าวแต่ละรายเอง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยเฉพาะกรรมวิธีในการสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ที่ทำให้ได้ข้าวสารอันนำไปสู่หารับประทานได้นั้น การบริหารจัดการโรงสีข้าวชุมชนจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชนบทอย่างมาก เพราะมีวิธีการผลิตของชุมชนของตนและดำรงรักษาวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าวไว้ในพื้นที่

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพเกษตรกรรม มากถึงร้อยละ 27.10 รองลงมาคือภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 17.2 (สัดส่วนโครงสร้างการผลิต ปี 2556 – สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556, น.17) ทั้งนี้พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดมหาสารคามคือข้าว ซึ่งมีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 2,208,428 ไร่ สำหรับชาวนาปีรอบการผลิตปี 2556-2557 มีผลผลิต 444 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม, 2557) ทั้งนี้เกษตรกรรายย่อยอาจมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าที่คาดการณ์เพราะมีปัจจัยหลายประการ เช่น โรคระบาด แมลงกินพืช ภัยแล้ง หรือน้ำท่วม ที่กระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร สภาพการณ์จะผันแปรไปเช่นไรชาวนาไทยต้องสู้กับสิ่งต่างๆที่จะเกิดขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชนบทคือการผลิตเพื่อการยังชีพในครัวเรือน โดยเฉพาะในชุมชนอีสานเกือบทุกหลังคาเรือนจะมีพื้นที่ปลูกอยู่ฉาบ เพื่อเก็บข้าวเปลือกอันเป็นผลผลิตรายปีที่สามารถทำให้ครัวเรือนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ถ้าไม่มีเงินแต่มีข้าวอยู่ในยุ้งฉางชาวบ้านก็อุ่นใจเพราะสามารถนำข้าวไปแปรสภาพด้วยการขายแลกเปลี่ยนเป็นตัวเงินได้ วิถีชนบทต่างจากวิถีของเมือง เพราะชนบทจะมีพื้นที่เก็บข้าวเปลือกของตน ซึ่งต่างจากเมืองที่แทบไม่ได้สัมผัสเปลือกข้าว เพราะมีพ่อค้าคนกลางและธุรกิจที่ทำการกิจการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร มีการบรรจุภัณฑ์พร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการหุง คนเมืองจึงสามารถหาซื้อข้าวสารได้ตามร้านค้าสะดวกซื้อหรือห้างสรรพสินค้าทั่วไปได้โดยง่ายไม่จำเป็นต้องมียุ้งฉางเอกเช่นชนบท

สำหรับการอภิปรายผลจะอธิบายสองประเด็นหลัก คือ เรื่องการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนโดยการส่งเสริมกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวและการอภิปรายปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ กล่าวคือการบริหารจัดการท้องถิ่นตามเจตนารมณ์การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโดยรวม โดยเน้นพื้นที่เป็นฐานของการพัฒนาเป็นสำคัญ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่น (Governance) จะประสบความสำเร็จในการบริหารงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ ต้องเน้นให้มีการแสวงหาภาคีอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชนหรือแม้กระทั่งภาคประชาชน ชุมชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอีกทั้งยังเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ผ่านการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นหรือการกำหนดแนวทางในการพัฒนาผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

กรณีการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนโดยกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม นั้น จะเห็นได้ว่ามีความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวกับภาคประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านหนองผือ และต่อมาได้ขยายวงกว้างขึ้นทั้งตำบลภายหลัง อบต.ให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เพราะโรงสีข้าวชุมชนเป็นมากกว่าโรงสีข้าว เพราะโรงสีข้าวเป็นสถาบันการเงินที่ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสามารถกู้ยืมเงินได้ และยังได้รับประโยชน์และสวัสดิการเกื้อกูลในรอบปีเมื่อมีการปันผลค่าหุ้นและเฉลี่ยคนผู้มาสีข้าว ทั้งนี้ในขั้นแรกเกิดจากความร่วมมือระหว่างชุมชนบ้านหนองผือ ที่ได้ไปขอสนับสนุนงบประมาณ (โดยการกู้ยืม) จากสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้สามารถสรุปการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแสดงการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

การบริหารจัดการโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวจะเห็นความเชื่อมโยงของตัวแสดงต่างๆ หลากหลายตัวแสดงที่มีส่วนเป็นภาคีในการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ Anwar Shah and Sana Shah (2006, pp.1-2) ที่อธิบายการบริหารจัดการท้องถิ่นว่า ประชาชนเป็นผู้ความคุมการจัดบริการและการส่งมอบประโยชน์สาธารณะ โดยเน้นเรื่องเครือข่ายในการบริหารงาน (Networks)

ให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชน (Community organization) และกลุ่มสมาคมต่างๆในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนกับประชาชน ประชาชนกับรัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องทำเองในทุกเรื่องด้วยข้อจำกัดหลายประการ หรือ G. Stoker (2000 อ้างถึงใน ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2551, น.72) ที่เห็นว่า การบริหารจัดการ (Governance) คือ กระบวนการดำเนินการร่วมกันโดยหลายภาคส่วนเพื่อบรรลุกิจการสาธารณะ ในเงื่อนไขที่ไม่มีอำนาจของรัฐเพียงอย่างเดียวไปบรรลุภารกิจได้ ในที่นี้คือไม่ได้มีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียวในการจะจัดการโรงสีข้าวชุมชน หากแต่เป็นประชาชนและกลุ่มชุมชนเป็นผู้ดำเนินการหลักองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่หนุนเสริมกิจการของชุมชน หรือที่วีระศักดิ์ เครือเทพ (2548, น.198) เห็นว่าการเกิดขึ้นของนวัตกรรมท้องถิ่นมีหลายรูปแบบโดยท้องถิ่นมีบทบาทต่างกันออกไปซึ่งกรณีนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้กระตุ้น สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจ โดยไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการเองเป็นหลักแต่เน้นสนับสนุนกลุ่มชุมชนและภาคประชาชนให้สามารถขับเคลื่อนงานและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน อันเป็นการสร้างเครือข่ายของสถาบันชุมชนในระดับท้องถิ่น โดยชุมชนรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเศรษฐกิจในแนวราบในระดับตำบล (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2554, น.57-61)

สำหรับประเด็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว นั้น อาจพิจารณาได้ว่า การมีการจัดการที่เกิดจากความพยายามแก้ไขปัญหาโดยชุมชนและท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนาไม่ใช่ลักษณะจากบนลงล่าง (Top down) แต่เป็นการเสนอจากล่างขึ้นบน (Bottom up) และเน้นการบริหารจัดการในแนวระนาบ (Horizontal) เพื่อเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น หากจำแนกโครงสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จจะพบว่า มีเรื่อง *การวางแผน* กล่าวคือ การมีกฎกติกาของชุมชนเป็นแนวทางในการจัดการโรงสีข้าวชุมชนเสมือนแนวทางในการดำเนินการว่าต้องจัดการอย่างไร มีเป้าหมายร่วมกันอย่างไร *การจัดองค์กร* คือ การดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและปฏิบัติตามวาระการดำรงตำแหน่ง ซึ่งผู้ดำเนินการหลักคือกลุ่มชุมชนและมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งร่วมเป็นผู้ขับเคลื่อนถือเป็นการจัดการบุคคลากรอีกด้วย *การมีระบบควบคุม* กล่าวคือ มีการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานในโรงสีข้าวชุมชน เพราะนอกจากมีคณะกรรมการสีข้าวรายวันแล้ว ยังมีกรรมการตรวจสอบซึ่งเป็นกรรมการบริหารและยังมีการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มโรงสีข้าวในการกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน รวมถึงการร่วมนำข้าวมาสีเองและร่วมรับผลประโยชน์จากการปันผลหุ้นในรอบปี ทำให้การดำเนินการมีความโปร่งใส และ *การมีค่านิยมร่วมกัน* โดยเฉพาะความซื่อสัตย์และคำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิก เพราะเคยเห็นบทเรียนจากการที่โรงสีเอกชนเอาผลประโยชน์เกินควรจากชาวบ้านที่นำข้าวไปสี จนนำมาสู่การออกแบบระบบสีข้าวโดยเน้นให้ชุมชนได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ อย่างน้อยต้องได้ข้าวในจำนวนเต็มไม่มีการหักข้าวสารออกระหว่างการสีข้าว ส่วนผลผลิตอื่น เช่น แกลบ รำ ปลายข้าว ตกเป็นของส่วนรวมและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตเหล่านี้ได้ และนำมาสู่การสะสมทุนเพื่อจัดสรรในรูปแบบของหุ้นแก่สมาชิกภายหลังจากหักค่าบริหารจัดการออก ซึ่งจะมีการชี้แจงยอดกำไรสุทธิรายปีให้สมาชิกทราบ

ลักษณะความสำเร็จข้างต้นสอดคล้องกับงานของสุทธิชัย หาญตระกูล (2543) ที่พบว่าเงื่อนไขในการประเมินความสำเร็จของโรงสีข้าวชุมชน ประกอบด้วย การสร้างผลกำไร การมีส่วนร่วม ความเชื่อมั่นที่มีต่อผู้นำ และการกระจายผลประโยชน์ไปสู่สมาชิก และการดำเนินการโรงสีข้าวชุมชน

เป็นไปเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ไม่ใช่เศรษฐกิจที่คำนึงถึงเงินเพียงอย่างเดียว แต่มีความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถแยกขาดจากกัน เป็นเศรษฐกิจแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงจิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (ประเวศ วะสี, 2542, น.4-7) ดังจะเห็นได้จากกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัว มีความสัมพันธ์ในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองในท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจเช่นการได้รับผลผลิตคือข้าวสารอย่างเป็นธรรมจากโรงสีข้าวชุมชน กลุ่มโรงสีข้าวสามารถเป็นแหล่งเงินกู้ขั้นต้นในภาวะฉุกเฉินสำหรับชาวบ้าน ด้านสังคม ก่อให้เกิดการเอื้ออาทรต่อกันของคนในชุมชน เน้นความเชื่อมโยงสู่สวัสดิการสังคม โดยเฉพาะเรื่องการปันหุ้นกำไร รวมถึงการปันผลเฉลี่ยคืนผู้มาสีข้าว ด้านวัฒนธรรมมีการนำมิติเศรษฐกิจมาร้อยเรียงผ่านมิติทางวัฒนธรรม นั่นคือ การจ่ายเงินปันผลช่วงวันที่ 11 เมษายนของทุกปี เนื่องจากจะเข้าสู่ช่วงสงกรานต์ซึ่งชาวบ้านจะนำเงินไปใช้จ่ายในการทำบุญสงกรานต์ นอกจากนี้รกรักอาจารย์ต๋อนดีของท้องถิ่นอีสานตามคติความเชื่อที่ว่า จะไม่มีการดำเนินการสีข้าวในวันพระไม่ว่าจะเป็นวันขึ้นหรือแรม แปรคำ สิบห้าคำ ซึ่งแนวคิดนี้ไม่ได้มีเฉพาะการสีข้าวเท่านั้น หากยังมี การห้ามขนฟืนเข้าบ้าน การไม่ฆ่าสัตว์ใหญ่เช่น วัว ควาย หรือการไม่เคลื่อนย้ายศพไปทำการฌาปนกิจ ในวันพระ เป็นต้น หรือกรณีการจัดการเรื่องแกลบ โดยมีการให้เอกชนเข้ามาประมูล และจ่ายค่าแกลบรายปี อย่างไรก็ตามทางกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนยังมีการกันไว้เป็นข้อตกลงว่าชาวบ้านสามารถใช้แกลบได้ ในทุกวันอาทิตย์ นั้นหมายความว่าเอกชนที่เข้ามาประมูลจะสามารถเก็บขนแกลบได้เพียง 6 วันต่อสัปดาห์เท่านั้น ส่วนอีก 1 วันที่เหลือจะเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านสามารถเก็บขนแกลบได้ และด้านการเมืองในท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนประชาธิปไตยในชุมชนโดยแทรกในวิถีชีวิตและแนวปฏิบัติของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชน และกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนเป็นฐานนโยบายสำคัญในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงสองท่าน

สำหรับการจัดการกลุ่มโรงสีข้าวเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับชุมชนชนบทในการช่วยเหลือและพึ่งพากันเองในระบบการผลิตของชุมชน การรวมกลุ่มเช่นนี้หากมีการขยายผลไปยังการสร้าง ความเข้มแข็งในการโดยการทำนารวมหรือกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนอาจรวมพลังกันซื้อข้าวจากสมาชิกที่มีคุณภาพ ในราคาที่เหมาะสมและหรืออาจสูงกว่าท้องตลาด นำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวกล้อง เพื่อจำหน่ายเป็นข้าวสารถุง ก็น่าจะช่วยเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชนได้โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง แต่อย่างน้อยการดำเนินการของโรงสีข้าวชุมชนตำบลหนองบัวในขณะนี้ ก็สะท้อนให้เห็นแล้วว่าชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการตนเองได้โดยมีภาคีต่างๆเอื้ออำนวยให้ประสบความสำเร็จ การดำเนินการอย่างจริงจัง ทำให้กลุ่มโรงสีข้าว ยืนหยัดมาได้จวบจนจะเข้าทศวรรษที่สองของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเมื่อปัญหา มาจากฐานชุมชนโดยทุกคนเผชิญความยากลำบากร่วมกัน และยังมีการร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดยแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้แสดงบทบาทหนุนเสริมในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น จนทำให้เป็นโรงสีข้าวชุมชนในระดับตำบลขึ้น และสามารถดูแลคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี มั่งคั่งและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการปฏิรูป. (2554). **แนวทางการปฏิรูปประเทศไทย ข้อเสนอต่อพรรคการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูป (สปร.).
- ฉกาจ ลอยทอง. (2552). **เครือข่ายกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2554). **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน: ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- รุ่งนภา นาคเพ็ง. (2548). **ลักษณะของสมาชิกที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงสีข้าวชุมชน จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). **ทฤษฎีและแนวคิด : การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2553). **ถาเลียงของประชาชนจะมีความหมายในการจัดทำงบประมาณของ อบต.?** กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). **นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สมพร นนทภา และคณะ. (2556). **การพัฒนาด้านการจัดการโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกาฬสินธุ์.
- สุทธิชัย หาญตระกูล. (2543). **ความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาโรงสีข้าวชุมชนเขตอีสานใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2556**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม. (2557). **พืชเศรษฐกิจสำคัญจังหวัดมหาสารคาม**. สืบค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2559 จาก http://www.mahasarakham.go.th/mkweb/images/pdf/P_Data/PD1-1.pdf

Anwar Shah and Sana Shah. (2006). The New Vision of Local Governance and Evolving Roles of Local Government. Anwar Shah (Edited). **Local Governance in Developing Countries**. Washington, D.C.: The World Bank.

Nation TV. (2559). นายกฯประชุมแก้ปัญหาราคาข้าว. สืบค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378521946/>

การวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

วชิรวัตร อาริยะสิริโชติ*

บทคัดย่อ

การวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม 2. เพื่อสังเคราะห์โมเดลต้นแบบในการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม 3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติในการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการองค์กรชุมชนให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ โดย การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ถือเป็นพลังของการขับเคลื่อนกองทุนข้าวพันธุ์ดีให้ประสบความสำเร็จ คือ การดำเนินงานในรูปแบบผสมผสานทั้งความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบฉันทุมฉันท และเกิดการสังเคราะห์ โมเดล การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน อันมีขั้นตอนสำคัญ คือ ปรึกษาหารือร่วมกันในชุมชนเพื่อ ทบทวนสภาพปัญหา วิเคราะห์เป้าหมายที่ต้องการไปถึง ศึกษาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มองค์กรภาคีเครือข่าย ตั้งองค์กรชุมชนโดยกำหนดเป้าหมายและวางแผนการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กร (วางวิสัยทัศน์และภารกิจ) ประเมินผลเพื่อพัฒนา โดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งวิเคราะห์ช่องว่าง ความเสี่ยงสถานการณ์ปัจจุบัน และอนาคตในระหว่างการทำงานตามแผนการขับเคลื่อน สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาต่อยอด สรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูลที่ทางองค์กรชุมชนสนใจ เพื่อ เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้ขับเคลื่อนกลุ่มต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การวินิจฉัยระบบองค์กร/ องค์กรชุมชน/ กองทุนข้าวพันธุ์ดี

* อาจารย์ประจำสาขา รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**Organization Diagnosis for Community Organization Development:
A Case Study of Local Rice Fund Nongkukard Sub-District,
Borabu District, Mahasarakham Province**

Wachirawat Ariyasirichot*

Abstract

This work entitled “Organization Diagnosis for Community Organization Development: A Case Study of Local Rice Fund Nongkukard Sub-district, Borabu District, Mahasarakham Province” aimed to achieve the following objectives:

1. Conduct a diagnosis for Community Organization Development using a case study of Local Rice Fund Nongkukard Sub-district, Borabu District Mahasarakham Province;
2. Synthesize a role model for organization development utilizing a case study of Local Rice Fund Nongkukard Sub-district, Borabu District Mahasarakham Province; and
3. Suggest policies and practices for the development of community organizations to strengthen the management of community organizations for stakeholders and interested parties. By Qualitative Research, In depth – Interview and Focus Group Discussion. the research found key factors for the success of the Rice Local Rice Fund, operating in both formal and informal ways for the management of the organization with a focus on collaborative governance. Modeling enabled development of community organizations for success and sustainability. An important step in development is consultation with the community, which should involve a review of the problem and an analysis of the goals you want to reach. Study with organizations in the network. Establish a community organization by setting goals and planning to drive organizational development (Vision and Mission). Development should be evaluated by focusing on collaborative learning.

Keywords: Organization diagnosis/ Community organization/ Local Rice Fund

* Lecturer of Public Administration Program, College of Political and Governance, Mahasarakham University

บทนำ

สังคมปัจจุบันนั้นดำเนินมาในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความสลับซับซ้อน ในการดำเนินชีวิต การดำรงอยู่ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย การมีเทคโนโลยีสมัยใหม่รูปแบบต่างๆ แต่กลับพบปัญหาสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเหลื่อมล้ำ ช่องว่างรายได้ โดยข้อสังเกต สำคัญ คือนโยบายของรัฐบาลในหลายยุค หลายสมัย ในช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา 2551-2560 ได้มุ่งนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจน หนี้สิน และ แก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำ จากการทบทวนข้อมูลสถานการณ์ของเกษตรกรรายย่อยถือเป็นประชากรกลุ่มสำคัญและเป็นแรงงานรากฐานของประเทศ พบปัญหาสำคัญ อาทิ ประการแรก ปัญหาการสูญเสียที่ดิน จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่มีการสำรวจการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ในปี พ.ศ. 2556 พบว่า พื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 149 ล้านไร่ ถูกแบ่งเป็นพื้นที่ให้เช่าจำนวน 29 ล้านไร่ และเป็นพื้นที่เกษตรกรรมติดจำนองและขายฝากถึง 30 ล้านไร่ หากเกษตรกรไม่สามารถคืนหนี้ได้ตามกำหนด ที่ดินเกษตรกรรมเหล่านี้จะถูกโอนเป็นของสถาบันการเงิน ที่ ชวนาไปกู้ยืมมาและเจ้าหนี้เงินกู้แทน (นักข่าวพลเมือง, 2557) ประการต่อมา ปัญหาหนี้สินเกษตรกร คราวเรือนภาคการเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจาก 204.1 ล้านบาทในปี 2542 เป็น 453.3 ล้านบาทในปี 2555 ในขณะที่สัดส่วนหนี้สินครัวเรือนภาคการเกษตรต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.71 ในปี 2542 เป็นร้อยละ 1.10 ในปี 2555 โดยขนาดหนี้สินและทรัพย์สินทางการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน ในปี 2538/2539 ครัวเรือนเกษตรมีหนี้สิน 24,672 บาทต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 76,697 บาทต่อครัวเรือนในปี 2554/2555 คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.15 ต่อปี ในขณะที่มูลค่าทรัพย์สินนั้น ในปี 2538/2539 ครัวเรือนเกษตรมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเกษตร 964,372 บาทต่อครัวเรือน และเพิ่มขึ้นเป็น 1,029,218 บาทต่อครัวเรือนในปี 2554/2555 คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.34 ต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557)โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ถือเป็นภูมิภาคที่มีเกษตรกรรม รายย่อยจำนวนมากที่สุดและประสบปัญหาต่างๆ มากที่สุด โดยมีผู้ถือครองทำการเกษตรทั้งสิ้น ณ วันสำมะโน (1 พฤษภาคม 2556) 5.9 ล้านราย (ร้อยละ 25.2 ของครัวเรือนทั้งประเทศ)1/ มีเนื้อที่ถือครอง ทำการเกษตรทั้งสิ้น 116.6 ล้านไร่ (เฉลี่ย 19.7 ไร่/ราย) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนผู้ถือครอง ทำการเกษตรมากที่สุด คือ 2.7 ล้านราย (ร้อยละ 46.4) และมีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร มากที่สุด เช่นกัน คือ 54.6 ล้านไร่ (ร้อยละ 46.8) (สำมะโนการเกษตร สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556, น.9)

ปัจจุบัน จึงมีการเกิดขึ้นขององค์กรระดับชุมชน เพื่อการต่อรองและแก้ปัญหาและการเปิดพื้นที่การรวมกลุ่มของประชาชนหรือเกษตรกรรายย่อยในท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเรื่องหนี้สิน การสร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น หากแต่มีข้อสังเกตสำคัญ คือ โครงการที่ประสบความสำเร็จ ยั่งยืนนั้น จะมีมาน้อยเพียงใดและที่สำคัญคือ จะเห็นได้ว่าจากปรากฏการณ์ในท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนก็ได้พบเห็นการล่มสลายของกลุ่มหรือองค์กรชุมชน เนื่องจากปัญหาสำคัญ คือ ขาดการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและไม่เป็นระบบซึ่ง พบว่า การบริหารจัดการองค์กรโดยชุมชนนั้น ยังต้อง

พึงพา บุคลากรจากภายนอกหรือรัฐเป็นหลัก ประเด็นสำคัญ คือ ตัวเกษตรกรรายย่อยและประชาชนในท้องถิ่นนั้น หัวใจสำคัญในการที่จะต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการองค์กรชุมชน เป็นผู้นำในการคิด วางแผน ปฏิบัติ ประเมินผล และให้ภาคส่วนอื่นเข้าไปร่วมหนุนเสริม ชุมชนจึงเริ่มมีการรวมกลุ่ม

ในรูปแบบต่างๆ อาทิ สภาองค์กรชุมชน ที่เกิดขึ้นจาก พรบ. องค์กรชุมชน ปี 2551 เป็นต้น รวมถึงการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรูปแบบต่าง ๆ

โดยใน จังหวัดมหาสารคาม นั้นเป็นจังหวัดสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการรวมกลุ่มระดับองค์กรชุมชนโดยเกษตรกรรายย่อย ซึ่งได้มุ่งดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน และเสริมสร้างรายได้ โดยกลุ่มสำคัญที่มีความน่าสนใจและเป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรรายย่อย คือ กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในโครงการสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเองและขายสู่สมาชิกในชุมชนตำบล ลดต้นทุนการผลิต การผลิตแบบปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร สร้างรายได้และลดปัญหาหนี้สินครัวเรือน ซึ่งกองทุนข้าวพันธุ์ดีนั้นเป็นกองทุนหนึ่งใน สภาองค์กรชุมชน ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งองค์กรดังกล่าว ได้เริ่มดำเนินการมาแล้วใน พ.ศ. 2558 ถึงปัจจุบันปี พ.ศ. 2559 มีสมาชิกกว่า 70 คน เพื่อแก้ปัญหาการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากนอกพื้นที่ตำบล โดยนำเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองคูขาดร่วมกับเงินเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบลหนองคูขาด แต่ปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาการดำเนินงานของกองทุนข้าวพันธุ์ดีของสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองคูขาดนั้นมีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดี ปัจจุบันมีการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการแต่บุคลากรยังขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนให้เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น มีระเบียบเงื่อนไขของกองทุนแต่ยังไม่มีงบบังคับใช้ คณะกรรมการบางคนยังไม่กล้าตัดสินใจในบทบาทภารกิจหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย และขาดความเข้าใจการบริหารจัดการองค์กรที่เป็นระบบ เป็นต้น

จากการทบทวนข้อมูลและสถานการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเชิงของการพัฒนาองค์กร (organization development) หากแต่ประเด็นสำคัญ การพัฒนาองค์กรนั้น ก่อนที่จะทำการพัฒนาจะต้องมีชุดข้อมูล ข้อเสนอแนะสำคัญ เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาองค์กรที่เป็นระบบอันเป็นการปฏิบัติควบคู่ไปกับการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งกระบวนการสำคัญในการได้มาซึ่งข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์กร คือการวินิจฉัยระบบ (Diagnosis) อันเป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลขององค์กรหนึ่ง ๆ อย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งในการพัฒนาองค์กร ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะทำการวิจัย กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อันเป็นการวิจัยเพื่อประยุกต์ ซึ่งเป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อนำมาสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวชุมชนในการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาองค์กรให้เป็นระบบสู่ความยั่งยืนขององค์กรชุมชน และนำกรณีศึกษา ดังกล่าวนั้น เป็นต้นแบบในเชิงวิชาการสำหรับผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรชุมชนในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อสังเคราะห์โมเดลต้นแบบในการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติในการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการองค์กรชุมชนให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเชิงเอกสาร พบว่า มีโมเดล (Model) การวินิจฉัยระบบ ที่เป็นที่ยอมรับและเป็นสากล อยู่มากมาย อาทิเช่น Mckinsey 7s Model, Nadler and Tushman's Congruence Model, Weisbord's Six-Box Model, Galbraith's STAR Model โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้ (Weisbord's Six-Box Model) เนื่องจากเห็นถึงความสอดคล้องกับการดำเนินงานขององค์กรชุมชนและสามารถใช้ชุดข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนั้นมาทำการวิเคราะห์ให้ข้อเสนอเพื่อการวิเคราะห์ช่องว่าง (gap) เพื่อเติมเต็มข้อมูลที่ควรจะต้องมีการพัฒนาระบบองค์กรให้เข้มแข็ง ทั้งยังเป็นโมเดลที่เห็นเป็นระบบและทำความเข้าใจสื่อสารได้ง่ายกับชุมชนท้องถิ่นกว่าโมเดลการวินิจฉัยระบบองค์กรแบบอื่นๆ

การวินิจฉัยระบบด้วย (Weisbord's Six-Box Model) เป็นหนึ่งในเครื่องมือชิ้นแรก ๆ สำหรับการวินิจฉัยระบบที่นำเสนอโดย Marvin Weisbord ซึ่งอธิบาย Model นี้ด้วยการเปรียบเทียบองค์ประกอบขององค์การกับจอร์แดนบนเครื่องบินที่แสดงข้อมูลที่นักบินต้องสังเกตตลอดเวลา ได้แก่ ความสูง ความเร็ว ระยะห่างจากจุดหมายและสภาพอากาศ เป็นต้น เพื่อใช้ในการควบคุมเครื่องบินให้เดินทางถึงที่หมายโดยสวัสดิภาพและตรงเวลา

Weisbord's Six-Box Model นำเสนอว่าองค์การต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ ทำนองเดียวกับนักบินต้องสังเกตข้อมูลบนจอร์แดน โดยองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ ความมุ่งหมาย (purpose) โครงสร้าง (structure) รางวัล (rewards) กลไกที่จำเป็น (helpful mechanisms) ความสัมพันธ์ (relationships) และการนำ (leadership) องค์การจำเป็นต้องติดตามรายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านี้เพื่อพิจารณาว่าลักษณะที่แท้จริงของแต่ละองค์ประกอบกับลักษณะขององค์ประกอบดังกล่าวที่องค์การคาดหวังแตกต่างกันหรือไม่ Six-Box Model เน้นว่าองค์การไม่สามารถละเลยองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่ต้องให้ความสำคัญกับทุกๆองค์ประกอบตลอดเวลา

ในการวินิจฉัยระบบด้วย Six-Box Model ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาองค์การจะถามคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบ ซึ่ง Noolan (p.200) อธิบายเพิ่มเติมว่า ที่ปรึกษาจะวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบ (box) เพื่อพิจารณาว่าองค์ประกอบหนึ่งๆควรมีลักษณะอย่างไร และลักษณะที่แท้จริงขององค์ประกอบนั้นๆเป็นอย่างไร เพื่อค้นหาความแตกต่าง (gap) ระหว่างลักษณะทั้งสองรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบของ Six-Box Model ตามที่ Noolan อธิบาย คือ

ความมุ่งหมาย (purpose) หรือพันธกิจ (mission) : มีความชัดเจนและได้รับการยอมรับจากพนักงานหรือไม่

โครงสร้าง (structure): กิจกรรมหรืองานต่างๆถูกแบ่งในลักษณะใด และช่วยตอบสนองความมุ่งหมายหรือพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

กลไกที่จำเป็น (helpful Mechanisms): องค์การมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการประสานงานระหว่างหน่วยงานอย่างเพียงพอหรือไม่

รางวัล (rewards): มีการให้รางวัลสำหรับผลงานที่ต้องการหรือไม่ (ในที่นี้เป็นการเสริมแรงการให้กำลังใจซึ่งกันและกันในองค์กรชุมชน)

ความสัมพันธ์ (relationships): การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยดีหรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง (การประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน)

การนำ (leadership): เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่จะวิเคราะห์ เนื่องจาก Weisbord เห็นว่า ผู้นำมีหน้าที่ติดตามความเป็นไปขององค์ประกอบทั้ง 5 ที่กล่าวมาแล้ว และหากพบว่าขาดความสมดุล ก็จะต้องดำเนินการแก้ไข

สิ่งแวดล้อม (environment) สภาวะการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ที่มีผลต่อระบบองค์กร

รูปที่ 1 Weisbord's Six-Box Model ปรับจาก FIGURE 11.4

The NTL Handbook of Organization Development and Change: Principles, Practice, and Perspectives, P.199

ระเบียบวิธีวิจัย

การวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนข้าวพันธุตำบลดอนคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการวิจัยโดย การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth - interview) และการจัดการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กรรมการกองทุนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล โดยการวินิจฉัยระบบองค์กรชุมชนกองทุนข้าวพันธุตำบลดอนคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้โมเดลการวินิจฉัยองค์กรซึ่งเป็นสากลและได้รับการยอมรับมาร่วมในการวิเคราะห์ คือ Weisbord's Six-Box Model จากนั้นนำข้อมูลมาสรุป สังเคราะห์โมเดลต้นแบบเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน และให้ข้อเสนอแนะ ทั้งเชิงนโยบายและปฏิบัติในการพัฒนาองค์กรชุมชน

พื้นที่ศึกษา (Study location / setting)

พื้นที่ที่ใช้ศึกษา คือ ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากมี กองทุนข้าวพันธุ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งที่

ผู้วิจัยต้องการ คือ เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรรายย่อย และบริหารจัดการกัน
ในชุมชนโดยเกษตรกรรายย่อย โดยผู้วิจัยจะไปทำการวินิจฉัยระบบโดยการให้ข้อมูลขององค์กรและ
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ประชากร (Population)

โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ที่เกี่ยวข้องโดยตรงอันเป็นผู้มีประสบการณ์
ตรงกับกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ (key informant)
การสนทนากลุ่มหรืออภิปรายกลุ่ม (focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก(in depth –
interview) ดังนี้

- กรรมการกองทุนข้าวพันธุ์ดี (ภาคประชาชน) จำนวน 10 คน
- สมาชิกกองทุนข้าวพันธุ์ดี จำนวน 5 คน
- ผู้นำชุมชนตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (ผู้นำชุมชน) 3 คน
- ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (ภาครัฐ) 2 คน
- ผู้แทนสภาเกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม (ภาครัฐ) 1 คน
- ผู้แทนกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม (ภาครัฐ) 1 คน
- ผู้แทนเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกภาคอีสาน (องค์กรพัฒนาเอกชน) 1 คน

เครื่องมือการวิจัย/แบบเก็บข้อมูล (Tools/Instruments)

แบบสัมภาษณ์ เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth - interview) และ การสนทนากลุ่มหรือ
อภิปรายกลุ่ม (focus group discussion) ที่เหมาะสมกับประเด็นและพื้นที่ทำการวิจัย

โดยมีคำถามสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

คำถามสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 (ใช้สำหรับคณะกรรมการกองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ
จังหวัด มหาสารคาม)

1. โครงสร้างการดำเนินงานกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัด
มหาสารคาม เป็นอย่างไร
2. กิจกรรมหรืองานต่างๆถูกแบ่งในลักษณะใด และช่วยตอบสนองความมุ่งหมายหรือพันธกิจ
อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร
3. กลไกที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ
จังหวัดมหาสารคาม นั้นเป็นอย่างไร
4. กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีอุปกรณ์หรือ
เครื่องมือในการประสานงานระหว่างหน่วยต่าง ๆ อย่างเพียงพอหรือไม่ อย่างไร
5. กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีการให้รางวัล
สำหรับ คนทำงานอย่างไร รวมทั้งการให้กำลังใจเสริมพลังซึ่งกันและกันขององค์กรอย่างไร
6. การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด
อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร มีอุปสรรคหรือไม่อย่างไร

7. กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการนำ การตาม หรือใช้ผู้นำ กระบวนการนำ การตาม อย่างไร เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร

8. ท่านคิดว่า กองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม ควรมีการพัฒนาองค์กร อย่างไรต่อไปในอนาคต

คำถามสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 (ใช้สำหรับสมาชิกกองทุนข้าวพันธุ์ดี รวมทั้ง ภาติเครือข่ายที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน กองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม ได้แก่ สมาชิก กองทุนข้าวพันธุ์ดี / ผู้นำชุมชนหนองคูขาด / ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูขาด / ผู้แทนสภาเกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม/ผู้แทนกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจังหวัด มหาสารคาม /ผู้แทนเครือข่ายเกษตรกรกรมทางเลือกภาคอีสาน)

1. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคามอย่างไร
2. ท่านได้ดำเนินงานร่วมกับกองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม อย่างไร
3. ท่านมีความเห็นอย่างไรในประเด็นการพัฒนาองค์กร กองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม
4. ท่านคิดว่า ในฐานะที่เป็นภาติเครือข่าย การดำเนินงานของกองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคามมีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่า กองทุนข้าวพันธุ์ดี อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม ควรมีการพัฒนาองค์กร อย่างไรต่อไปในอนาคต

คำถามสนทนากลุ่ม

1. โครงสร้างการดำเนินงานกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม เป็นอย่างไร
2. กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ถูกแบ่งในลักษณะใด และช่วยตอบสนองความมุ่งหมายหรือพันธ กิจอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร
3. กลไกที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม นั้นเป็นอย่างไร
4. กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีอุปกรณ์หรือ เครื่องมือในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆอย่างเพียงพอหรือไม่
5. กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีการให้รางวัล สำหรับ คนทำงานอย่างไร รวมทั้งการให้กำลังใจเสริมพลังซึ่งกันและกันขององค์กรอย่างไร
6. การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร มีอุปสรรคหรือไม่อย่างไร
7. กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการนำ การตาม หรือใช้ผู้นำกระบวนการนำ การตามอย่างไร เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร

8. สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อย่างไร

9. การพัฒนาองค์กรของ กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ยังมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่อย่างไร และควรพัฒนาอย่างไรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

1. การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (typology and taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาจัดจำแนกกลุ่มข้อมูลและจัดระบบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย
2. การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) เพื่อมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลที่เหมาะสมเป็นเหตุเป็นผล
3. โดยการนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยในเชิงพรรณนา (narrative analysis)

สรุปผลการวิจัย

บริบทพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ก่อตั้งเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ.2512 แยกจากตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เดิมมี 10 หมู่บ้าน ปัจจุบันแยกออกเป็น 18 หมู่บ้าน เคยมีนายชาย ทศไกล เป็นกำนันคนแรกของตำบลหนองคูขาด และ ยกฐานะจากสภาตำบล เป็น องค์การบริหารส่วนตำบล หนองคูขาด เมื่อ พ.ศ.2540

ลักษณะและอาณาเขตพื้นที่

ตำบลหนองคูขาด มีเนื้อที่ประมาณ 53 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 22,000 ไร่ ลักษณะเป็นที่ลาดลุ่มและที่ดอน โดย ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลวังไชย อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ทิศใต้ ติดกับ ตำบลสำโรง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลเลิงแฝก กิ่งอำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

แบ่งเขตการปกครอง เป็น 14 หมู่บ้าน

ประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่ 1 บ้านโคกหมากเหลี่ยม หมู่ 2 บ้านหนองคูใหญ่ หมู่ 3 บ้านห้วยนาไทย หมู่ 4 บ้านโคกภู หมู่ 5 บ้านนาเพียง หมู่ 6 บ้านโสกถาวร หมู่ 7 บ้านฝายป่าบัว หมู่ 8 บ้านโนนรัง หมู่ 9 บ้านไพรวัลย์ หมู่ 10 บ้านโคกหัวแจก หมู่ 11 บ้านหนองข่า หมู่ 12 บ้านหัวฝาย หมู่ 13 บ้านนาเจริญ หมู่ 14 บ้านยาง

จำนวนหลังคาเรือนและ ประชากรใน ตำบลหนองคูขาด

จำนวนหลังคาเรือน : 1,128 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร : 5,117 คน

ผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

1. ประวัติความเป็นมากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

การเริ่มต้นของกองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ พบว่า จากสถานการณ์ปัญหาการผลิตข้าว ในอดีตได้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองหลายสายพันธุ์ พันธุ์ข้าวเหนียว เช่น ข้าวกาบยาง ข้าวอินทรีตก ข้าวอีปุ่น ข้าวมันเป็ด ข้าวปลาแข็ง ข้าวขาวส้อย ข้าวกำ ข้าวปลาชิว ข้าวป่องแอ้ว เป็นต้น ส่วนพันธุ์ข้าวเจ้า เช่น ข้าวเจ้าดอก ข้าวเจ้าแดง ซึ่งแปรรูปเป็นขนมจีนได้ คุณสมบัติมีรสดี กลิ่นหอม ไม่บูดเน่าหลังจากนึ่งแม้จะเก็บไว้ข้ามวัน มีลำต้นแข็งแรงทนทานต่อแมลงหรือศัตรูพืช ไม่มีการใช้สารเคมีในแปลงนา การไถนาและไถไถยังใช้กระบือ ปัจจุบันการผลิตข้าวนาปีในตำบลหนองคูขาด ได้เปลี่ยนไป จากการผลิตข้าวหลายสายพันธุ์ มาใช้เพียงพันธุ์ข้าวเหนียวคือ พันธุ์ กข 6 พันธุ์ข้าวเจ้า พันธุ์มะลิ 105 หรือ มะลิ 115 เท่านั้น สาเหตุหนึ่งชาวนาผลิตข้าวตามความต้องการของตลาดข้าวในอำเภอบรบือ และโรงสีข้าวในจังหวัดมหาสารคามที่ต้องการเฉพาะข้าวพันธุ์เหล่านี้ที่ให้ราคาสูงกว่าข้าวพันธุ์อื่น ๆ ส่วนพันธุ์อื่นหรือพันธุ์พื้นเมืองจะมีราคาที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับข้าว 2 พันธุ์ดังกล่าว เมื่อ 25 ปีที่ผ่านมา วิถีชีวิตและการผลิตข้าวเปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ได้ผลผลิตต่ำไม่คุ้มกับต้นทุน ต้นทุนการผลิตข้าวสูงไม่ต่ำกว่า 4,500 บาทต่อไร่ เช่น 1. ค่าไถดะครั้งที่ 1 จำนวนเงิน 200 บาท/ 2. ค่าไถพรวนดินหว่านข้าวครั้งที่ 2 จำนวนเงิน 280 – 300 บาท / 3. ค่าพันธุ์ข้าว 30 กิโลกรัม จำนวนเงิน 750 บาท / 4. ค่าแรงงานหว่านข้าวจำนวนเงิน 100 บาท/ 5. ค่าปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1 ช่วงข้าวตั้งตัวแล้ว จำนวนเงิน 900 บาท / 6. ค่าพน/หว่านปุ๋ยด้วยมือ จำนวนเงิน 150 บาท / 7. ค่ากำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานถอนหรือใช้ยาฆ่าหญ้า จำนวนเงิน 300 บาท / 8. ค่าปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2 ช่วงข้าวตั้งท้อง จำนวนเงิน 900 บาท / 9. ค่าเก็บเกี่ยวผลผลิต จำนวนเงิน 750 บาท / 10. ค่าแรง/ค่าอาหาร/ค่าขนส่ง เก็บขึ้นฉางข้าว จำนวนเงิน 200 บาท

และอีกปัญหาหนึ่งคือชาวนาของตำบลหนองคูขาด ไม่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเอาไว้ในฤดูกาลผลิตต่อไป จึงต้องไปซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากภายนอกชุมชนที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น สหกรณ์การเกษตร ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวห้วยศรีธริน ทำให้ลดการพึ่งพาตนเองด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนตำบล ราคาซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ที่ประมาณ 750 – 1,300 บาท ต่อ 25 กิโลกรัม/กระสอบ มีการจัดซื้อทุกปีเพราะต้องการเมล็ดพันธุ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง ปัญหาหนึ่งที่พบในพันธุ์ข้าวเหนียวคือ ถ้าหากไม่เปลี่ยนพันธุ์ข้าวเมื่อครบ 3 ปีแล้ว ข้าวที่นี้รับประทานจะแข็งไม่อ่อนนุ่ม คุณภาพจะลดลง จะกลายเป็นพันธุ์แข็งเหมือนข้าวเจ้า เพราะเมล็ดพันธุ์ข้าวปนพันธุ์ข้าวอื่นๆ จากสถานการณ์ปัญหาข้างต้นทางตำบลได้มีการจัดเวทีของสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองคูขาดในปี พ.ศ. 2557 เกิดแผนงานโครงการกองทุนข้าวพันธุ์ดี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในโครงการสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเองและขยายสู่สมาชิกในชุมชนตำบล ลดต้นทุนการผลิต การผลิตแบบปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร สร้างรายได้และลดปัญหานี้สินครัวเรือน กองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลหนองคูขาดได้ดำเนินการมาแล้วใน พ.ศ. 2558 เพื่อแก้ปัญหาการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากนอกพื้นที่ตำบล โดยนำเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองคูขาดร่วมกับเงินเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบลหนองคูขาดทำการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 3 สายพันธุ์ จากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่น่าเชื่อถือคือ 1. เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวธัญสินี ราคา 25 บาท/กิโลกรัม 2. เมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้าหอมนิล ราคา 30 บาท/กิโลกรัม

3.เมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้ามะลิ 105 ราคา 30 บาท/กิโลกรัม เพื่อให้สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการกองทุนพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีนำไปปลูกเพื่อขยายผล โดยได้มีการกำหนดเงื่อนไขซึ่งเป็นกฎ กติการ่วมกันคือ 1. ให้การกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวคนละ 25 กิโลกรัม 2. ให้จ่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นดอกเบี้ยว 5 กิโลกรัม /ปี ซึ่งการดำเนินการในปีแรกมีต้นทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมด 1,456 กิโลกรัม เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว จำนวน 1,256 กิโลกรัม ราคา 25 บาท/กิโลกรัม เมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้า 200 กิโลกรัม ราคา 30 บาท/กิโลกรัม โดยมีผลผลิตเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลทำนา มีเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน 19,455 กิโลกรัม พื้นที่เพาะปลูก 58 ราย (58 ไร่) ใน 10 หมู่บ้านของตำบลหนองคูขาด (โดยการคำนวณน้ำหนักกระสอบละ 30 กิโลกรัมได้ 648.50 กระสอบถุงปุ๋ย) ปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในปี พ.ศ. 2558 มีสถานการณ์ปัญหาในการดำเนินงานที่สำคัญๆคือ 1. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ยังคงใช้องค์ความรู้แบบเดิมๆ เช่น ทำนาหว่าน ทำนาปักดำแบบเก่า ๆ 2. การคัดเมล็ดข้าว สังเกตและตัดข้าวปนระยะแรกก่อนตั้งท้องและช่วงออกรวงว่าข้าวปนจะออกรวงก่อนแล้วทำการถอนทิ้ง 3.การคัดเมล็ดพันธุ์อีกวิธีคือการตัดข้าวปนที่เกี่ยวข้องแล้วมัดและคัดเลือกข้าวปนออก เก็บแยกไว้สำหรับฤดูกาลทำนาต่อไปปี พ.ศ. 2559 กองทุนข้าวพันธุ์ดี ได้มีการขยายผลสมาชิกเพิ่มอีก 60 ราย และได้เรียนรู้เทคนิคการผลิตเมล็ดพันธุ์จากเจ้าหน้าที่เครือข่ายเกษตรทางเลือกภาคอีสาน โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ 3 รูปแบบคือ 1. การคัดเลือกเพื่อให้ได้ต้นกล้าที่ดี เป็นการใช้น้ำเกลือแช่น้ำในภาชนะที่เหมาะสมกับเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความเค็มที่เข้มข้น พิสูจน์จากการนำไข่ไก่สดให้สามารถลอยได้และไข่ลอยน้ำมีความสูงไม่เกินขนาดความหนาเท่าเหรียญ 5 หรือ 10 บาท จึงนำเมล็ดพันธุ์ข้าวลงแช่น้ำแล้วควนให้เข้าน้ำ 5-10 นาที นำส่วนเมล็ดข้าวที่ลอยน้ำออกทิ้ง เพราะถือว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ 2. การตกกล้าแบบรวงข้าว โดยการนำรวงข้าวที่ตัดไว้ นำไปหมักกับแปลงที่คลาดไถเตรียมสำหรับเป็นแปลงตกกล้า คลี่ก้านเมล็ดพันธุ์ออกแล้วใช้ดินโคลนปิดทับอีกรอบ เมื่อเวลาถอนต้นกล้าให้ถอนเฉพาะกล้าที่งอกขึ้นในบริเวณที่ตกกล้ารวงข้าวเท่านั้น 3. การตกกล้าแบบปลูกเปลือกข้าวเป็นข้าวสาร โดยใช้เฉพาะเมล็ดที่ใสไม่หักหรือบิดงอ แล้วนำไปเพาะในแปลงดำ ใช้เวลาประมาณ 5 – 7 วัน ต้นกล้างอกแล้วมีความสูงประมาณ 5 เซนติเมตร ให้นำไปลงพื้นที่แปลงนาที่เตรียมไว้ ใช้หลักการเหมือนการปักดำต้นเดียวเรียงแถว เพื่อสะดวกในการควบคุมและการจัดการข้าวปนจากพันธุ์อื่นๆ เมื่อมีผลผลิตออกมาให้คัดเลือกรวงที่ดีที่สุดเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าว หลังจากฝึกอบรมแล้วทางกองทุนข้าวพันธุ์ดีโดยการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองคูขาด ได้ฝึกปฏิบัติการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวในแปลงนาสาธิตกระบวนการเรียนรู้รวมของกลุ่ม โดยใช้พันธุ์ข้าว กข 6 และนำเมล็ดพันธุ์ข้าว 2 กิโลกรัมมาปลูกในแปลงเรียนรู้รวมระดับตำบล ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของแกนนำผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบล ทำให้เกิดนักเทคนิคพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวของกองทุนข้าวพันธุ์ดี แต่ยังขาดการจัดการบริหารที่ดีในกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีช่วงพัฒนาการที่สำคัญ ดังนี้

- พ.ศ. 2557 เกิดเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบล มีมติให้พัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยการนำเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนและเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตำบล (เศรษฐกิจและทุนชุมชน) จัดซื้อเมล็ดพันธุ์เพื่อให้สมาชิกกู้ยืม มีผู้ร่วมโครงการ 58 ครัวเรือน 116 ไร่ 8 หมู่บ้าน
- พ.ศ. 2558 ดำเนินงานโครงการและของบสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) งบ 100,000 บาท เพื่อจัดกระบวนการ อบรม ทำแปลงสาธิต

- พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน ดำเนินการโครงการต่อยอดสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สนับสนุนงบ 70,000 บาท กองทุนเกษตรทางเลือก สนับสนุนกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์แบบถูกต้อง อบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ร่วมกับคลังเตอร์ข้าว 6 จังหวัด

2.การวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้โมเดลการวินิจฉัยระบบองค์กร โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้ (Weisbord's Six-Box Model) เนื่องจากเห็นถึงความสอดคล้องกับการดำเนินงานขององค์กรชุมชนและสามารถใช้ชุดข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนั้นมาทำการวิเคราะห์ให้ข้อเสนอเพื่อการวิเคราะห์ช่องว่าง (gap) เพื่อเติมเต็มข้อมูลที่ควรจะต้องมีการพัฒนาระบบองค์กรให้เข้มแข็ง ทั้งยังเป็นโมเดลที่เห็นเป็นระบบและทำความเข้าใจได้ง่ายกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญของระบบองค์กรดังนี้

ความมุ่งหมาย (purpose) หรือพันธกิจ (mission) : กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีความมุ่งหมาย คือการสร้างกลุ่มที่เป็นการรวมตัวของผู้ที่ เป็นชาวบ้านธรรมดาที่สนใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ชุมชนของตนเอง โดยปัญหาสำคัญที่ชาวบ้านได้ พุดคุย ปรัชชาหารือ ทบทวนปัญหาร่วมกัน คือ การต้องการกำหนดอนาคตของตนเองได้ในเรื่องพันธุ์ ข้าว จากปัญหาในอดีตที่ต้องพึ่งพา การซื้อเมล็ดพันธุ์ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกโดยการมุ่งเน้น การพึ่งพาตนเอง ในการเป็นเจ้าของ เมล็ดพันธุ์ข้าว ที่มาจากการเพาะปลูก และแจกจ่ายร่วมกัน ลดการซื้อพันธุ์ข้าวซึ่งเป็นต้นทุนที่เกษตรกร ต้องแบกรับ พันธุ์ข้าวสำหรับการเพาะปลูกในแต่ละ ฤดูกาลผลิต โดยจากสภาพปัญหาในอดีต คือหากคิดเป็นมูลค่า จากการทบทวนร่วมกันของชุมชน ในส่วนของค่าซื้อพันธุ์ข้าวปลูกคำนวณจากปี พ.ศ.2557 ทั้งตำบลซื้อพันธุ์ข้าวเพื่อนำมาทำข้าวปลูก ในฤดูนาปีประมาณ 3,000,000 บาท

ภารกิจหลักของกองทุนข้าวพันธุ์ดี คือ

ประการแรก การสำรวจความต้องการของสมาชิก โดยในปี2558 คือกรรมการกองทุน ทำการสำรวจความต้องการพันธุ์ข้าวของสมาชิกทั้ง 58 ครัวเรือน หลังจากนั้นกรรมการกองทุนข้าว พันธุ์ดีได้ยืมเงินจากกองทุนวันละบาท ไปซื้อ พันธุ์ข้าวจากเครือข่ายที่ผลิตพันธุ์ข้าวขาย แล้วให้สมาชิก 58 ครัวเรือนยืมโดยมีเงื่อนไขคือ ยืม 25 กิโลกรัม จะต้องใช้คืนกองทุน 30 กิโลกรัม เป้าหมายอีกอย่าง คือการทำข้าวปลอดสารพิษ และสมาชิกเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวปลอดสาร ถึงแม้ไม่สามารถ ผลิตข้าวปลอดสารได้ในปีแรก เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี หลังจากให้ยืมพันธุ์ข้าวแล้ว ในระยะหลังจากการทำนา คณะกรรมการกองทุนข้าวพันธุ์ดีได้ลงตรวจเยี่ยมแปลงนาของสมาชิก

ประการที่สอง การกำหนดอนาคตของตนเองโดยการพึ่งพาตนเองด้านการจัดเก็บเมล็ด พันธุ์ข้าว

สะท้อนผ่านการที่ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ เรื่องพันธุ์ข้าว ได้แก่ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข 6, ข้าวพันธุ์อัญสิริน และสภาองค์กรชุมชน ชวนชาวบ้านทำเรื่องการผลิตพันธุ์ข้าว ที่เป็นเรื่องปาก เรื่องท้อง เดิมทีชาวบ้านจะซื้อพันธุ์ข้าวจากภายนอกชุมชน เช่น กลุ่มห้วยสีทน ธกส. ร้านจำหน่ายของ เอกชน พบว่าในแต่ละปี เงินที่ไหลออกไปเพื่อซื้อพันธุ์ข้าวมีจำนวนมาก แสดงว่าเราไม่ได้พึ่งพาตนเอง คือ ถ้าไม่ต้องจ่ายค่าข้าวปลูก สามารถนำเงินนั้นไปทำอย่างอื่นได้ ในส่วนของค่าซื้อพันธุ์ข้าวปลูก

คำนวณจากปี 2557 ทั้งตำบลซื้อพันธุ์ข้าวเพื่อนำมาทำข้าวปลูกในฤดูนาปี 3,000,000 บาท จาก 1841 ครัวเรือน ซึ่งเฉลี่ยจากการถือครองที่ดิน เฉลี่ยครัวเรือนละ 5 ไร่ จากข้อตกลงร่วม ยืม 25 กิโลกรัม คืน 30 กิโลกรัม (ยืม + 5 กิโลกรัม) แต่หากประสบปัญหาเช่น แล้ง หรือน้ำท่วม ก็สามารถใช้คืนในปีถัดไปได้ การหมุนเวียนพันธุ์ข้าว มี 3 สายพันธุ์คือ กข6 ชัยสิริน และ มะลิ 105 เมื่อมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจะใช้วิธีการจับฉลากเนื่องจาก ข้าวไม่เพียงพอต่อความต้องการแต่ที่สำคัญคือ เกษตรกรในตำบลต้องได้ใช้พันธุ์ข้าวของกองทุนข้าวพันธุ์ดีก่อน

โครงสร้าง (structure): กิจกรรมหรืองานต่างๆถูกแบ่งในลักษณะใด และช่วยตอบสนองความมุ่งหมายหรือพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ : จากการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของกองทุนข้าวพันธุ์ดีนั้นใช้ระบบผสมผสาน ความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ 1.ความเป็นทางการนั้นใช้รูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้านละ 1คน รวม 14คน และมีสมาชิกสภาองค์กรหมู่บ้านละ 4 คน มีการแบ่งงานกันทำตามระบบโครงสร้าง ได้แก่ ฝ่ายบัญชี ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเลขา 2.ความไม่เป็นทางการ คือ ในส่วนของการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจนั้น จะใช้การพูดคุยพบปะ ในชีวิตประจำวัน ในวิถีชุมชน ทั้งการเดินไปมาหาสู่กัน หรือพบปะกันตามงานกิจกรรมของหมู่บ้าน รวมทั้งโทรสื่อสารหากัน เพื่อทำความเข้าใจระหว่างกรรมการกองทุนข้าวพันธุ์ดีและสมาชิก ซึ่งเป็นพลังทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกัน พร้อมทั้งจะนำเรื่องราวที่เข้าใจถูกต้องตรงกันนั้น ขับเคลื่อนองค์กรร่วมกับการประชุมที่เป็นทางการต่อไป

กระบวนการดำเนินงาน หลักในการรับเลือกสมาชิกของกองทุน คือให้กรรมการในแต่ละหมู่บ้านจัดการ รับสมาชิกตามความสมัครใจเข้าร่วมกลุ่ม มีการนัดประชุมแบบไม่เป็นทางการอาจจะแทรกตามเวทีประชุมของหมู่บ้านซึ่งจากการวิจัยพบว่า ถือเป็นพลังสำคัญของการทำให้ กองทุนข้าวพันธุ์ดี ขับเคลื่อนได้ประสบความสำเร็จ เพราะความไม่เป็นทางการนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ ความไว้วางใจกัน ของกรรมการกองทุนและสมาชิก รวมทั้งเป็นการสื่อสาร ให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ก่อนเข้าสู่การประชุมที่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดมติการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกองทุนข้าวพันธุ์ดี อาทิ หากเกิดสถานะที่ไม่สามารถคืนข้าวได้ จะหาทางออกร่วมกัน เช่น หาทางพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ผ่านการพบปะ กันในชีวิตประจำวัน เพื่อหามาตรการทางออกร่วมกัน เช่น คืนเงินสดแทนข้าว หรือ ให้คืนข้าวในปีถัดไปการออกแบบการพึ่งพาตนเอง เป็นฐานที่สำคัญโดยออกแบบการแก้ปัญหาแบบชาวบ้านเองที่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงและความสามารถในการใช้คืนข้าวให้กับกองทุนข้าวพันธุ์ดี ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข ใช้เหตุและผล เพื่อแก้ปัญหาโดยกรรมการกองทุนทำการสำรวจความต้องการพันธุ์ข้าวของสมาชิกทั้ง 58 ครัวเรือน หลังจากนั้นกรรมการกองทุนข้าวพันธุ์ดีได้ยืมเงินจากกองทุนวันละบาท ไปซื้อ พันธุ์ข้าวจากเครือข่ายที่ผลิตพันธุ์ข้าวขาย แล้วให้สมาชิก 58 ครัวเรือนยืมโดยมีเงื่อนไขคือ ยืม 25 กิโลกรัม จะต้องใช้คืนกองทุน 30 กิโลกรัม เป้าหมายอีกอย่างคือการทำข้าวปลอดสารพิษ และสมาชิกเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวปลอดสาร ถึงแม้ไม่สามารถผลิตข้าวปลอดสารได้ในปีแรก เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี หลังจากให้ยืมพันธุ์ข้าวแล้ว ในระยะหลังจากการทำนา คณะกรรมการกองทุนข้าวพันธุ์ดีได้ลงตรวจเยี่ยมแปลงนาของสมาชิก จากข้อตกลงร่วม ยืม 25 กิโลกรัม คืน 30 กิโลกรัม(ยืม +5 กิโลกรัม) แต่หากประสบปัญหาเช่น แล้งหรือน้ำท่วม ก็สามารถใช้คืนในปีถัดไปได้ การหมุนเวียนพันธุ์ข้าว มี 3 สายพันธุ์คือ กข 6 ชัยสิริน และ มะลิ 105 เมื่อมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจะใช้วิธีการจับฉลากเนื่องจาก ข้าวไม่เพียงพอต่อความ

ต้องการแต่ที่สำคัญคือ เกษตรกรในตำบลต้องใช้พันธุ์ข้าวของกองทุนข้าวพันธุ์ดีก่อน ถ้าหากถามว่าทำไมเราจึงต้องยืม 25 คื่น 30 คือมาจากการระดมความคิดเห็นและมีมติร่วมกัน โดยให้แต่ละหมู่บ้านจัดการกันเอง และหากเกิดความขัดแย้งของกลุ่ม **มีแนวทางในการจัดการความขัดแย้งคือ ใช้มติของกลุ่มซึ่งเป็นเวทีที่เป็นทางการเป็นทางออก แต่การประสานงานเน้นประสานงานแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกัน** ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 133 คน เดิมทีจัดตั้งกลุ่มก่อน แล้ว พอช.จึงเข้ามาทำงานร่วมกันทำงานต่อยอด และให้งบประมาณสนับสนุน ปี 2558 จำนวน 100,000 บาท และปี 2559 จำนวน 70,000 บาท งบประมาณทั้งหมดจะนำมาฝึกอบรมเรื่องเกี่ยวกับกองทุนข้าวพันธุ์ดี ส่วนกรรมการและคณะทำงานไม่มีค่าตอบแทนการเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวถ้าเกี่ยวมาตั้งแต่ปี2558

การเก็บรักษาพันธุ์ข้าว มีการแยกการเก็บพันธุ์ข้าวโดยแบ่งเป็น แนวข้าวปลูก เพื่อเป็นเชื้อพันธุ์ข้าว โดย แยกเก็บออกจากข้าวกินต่างหากแยกขึ้นไว้ไล่(ยุงข้าว) แล้วแต่ว่ามากหรือน้อย “**จิงนาพ่อศิลป์ ก็เก็บไว้10กระสอบ คนโบราณจะคัดเผื่อ ไม่จำกัด พ่อศิลป์ ทุกปีจะไม่ฟัฟิถันขนาดนี้ นามผมเป็นนาแล้งไม่ค่อยได้ผล พอปีนี้ที่ผมปักดำคือข้าวคัดมาทั้งหมดปีนี้ได้มากกว่า**” (คำให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล) “**จุดที่เราดำอยู่คือตัวที่คัดทั้งหมดคัดมาตั้งแต่ข้าวปลูกจนถึงเกี่ยวก็จะคัดอีกอย่างของผมทำไว้1ไร่ได้14กระสอบ คัดไว้ต่างหาก ไม่ใช่เกี่ยวไว้กับข้าวกิน ถ้าเหลือก็เอาไว้ อย่างที่นักวิชาการว่าทำไมถึงไม่ทำเท่านั้นเท่านี้ บางทีถ้าคนอื่นต้องการอยากได้พันธุ์เราก็ขายได้ในราคาที่กลุ่มกำหนด**” (คำให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล) โดยพันธุ์ข้าว นั้น มาจากกลุ่มตำบลโนนแดงที่ได้ทำมาหลายปีแล้ว เราเชื่ออีกกลุ่มนี้ก็เลยไปถามว่ามีไหมข้าวพันธุ์นี้ตามที่สมาชิกต้องการ มาจากโครงการข้าวคืนนาตอนปี พ.ศ.2550 ซึ่งโครงการข้าวคืนนาเกิดจากเครือข่ายเกษตรและหลายๆโครงการ โดยเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายที่ทำงานกลุ่มนี้ เพื่อต่อรองกับกระทรวงเกษตร โดยการพันธุ์ข้าวอยู่ธนาคารเชื้อพันธุ์เอาออกมา ซึ่งธนาคารเชื้อพันธุ์เป็นของกระทรวงเกษตร โดยจะมีการเก็บแบบ 50 ปี 20 ปี และปีต่อปี แต่เครือข่ายเชื่อว่าการเก็บไว้ในธนาคารเชื้อพันธุ์ ในส่วนของสภาองค์กรชุมชน ทำงานร่วมกับกลุ่มอื่นๆด้วย เพราะต้องเชื่อมงานกับ พอช. (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) ด้านเครือข่าย ของกองทุนข้าวพันธุ์ดี ทำงานร่วมกับ พอช. สภาอัยกแพง อบต. โรงเรียน และ รพ.สต. โดย พอช. ได้สร้างความเข้มแข็งให้กับสภาองค์กรชุมชน และสนับสนุนงบประมาณให้กับ สภาองค์กรชุมชนจำนวน 170,000 บาท โดยในส่วนของการประสานงาน พอช.คือประสานผ่านเครือข่ายจังหวัด มีการประเมินระดับศักยภาพการทำงาน เป็นกลุ่ม A B C แต่ พอช.ไม่ได้ทำงานเรื่องข้าวอย่างเดียว และถัดจากการประสานงานระดับจังหวัดลงมาถึงกลุ่มคือเชื่อมงานแบบไม่เป็นทางการ และมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ การบริหารจัดการกองทุนข้าวพันธุ์ดี คือ ปี 2558 มีแปลงทดลอง 1 แปลง หรือ แปลงรวมของชุมชน ใช้ที่ดินที่เข้ามา เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และในแปลงของแต่ละคนก็จัดการกันตามวิถีของแต่ละคน แต่เน้นการติดตามสมาชิกของกลุ่ม ที่สำคัญคือ ไม่มีพี่เลี้ยงเรื่องข้าวจึงต้องเรียนรู้กันเองในกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้สูงสุดคือ ทำข้าวปลอดสารพิษแต่ต้องค่อยๆขยับไป เนื่องจากเห็นปรากฏการณ์สมาชิกของกองทุนวันละบาทที่ป่วยจนต้องเข้า โรงพยาบาล เพราะบริโภคอาหารไม่ปลอดภัยและข้าวปนเปื้อนสารเคมี จึงทำให้มีแนวความคิดเรื่องการผลิตอาหารปลอดภัยขึ้น นำไปสู่การของบประมาณการทำงานจาก พมจ.(พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม)

กลไกที่จำเป็น (helpful mechanisms): องค์การมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการประสานงานระหว่างหน่วยต่างๆอย่างเพียงพอหรือไม่ จากการวิจัย พบว่า อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ช่วยใน

การประสานงานนั้น ใช้ตัวบุคคล การบอกต่อเชิงธรรมชาติ ผ่านการรู้จักมักคุ้น ความไว้วางใจ ซึ่งไม่เน้นความเป็นทางการ แต่ได้ใจ ในการร่วมกันขับเคลื่อน คณะกรรมการกลุ่มเป็นหลักในการ และการบอกต่อ ผ่านการประชุมทางการ ของเวทีทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ สภาองค์กรชุมชน รวมทั้งในปัจจุบัน ใช้ การสื่อสารออนไลน์ ที่ไม่เป็นทางการผ่านแอปพลิเคชัน เช่น ไลน์ (Line)

รางวัล (rewards): มีการให้รางวัลสำหรับผลงานที่ต้องการหรือไม่ ในที่นี้เป็นการเสริมแรง การให้กำลังใจซึ่งกันและกันในองค์กรชุมชน ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเป็นรางวัลแบบโล่เกียรติยศ เงินรางวัล แต่รางวัลในแบบองค์กรชุมชน คือ การได้ชักชวน เกะเกี้ยว กรรมการร่วมกับ ชาวบ้าน ในการร่วมกัน ไปเรียนรู้ เพื่อพัฒนากลุ่ม เช่นการไปศึกษาดูงาน การได้ ไปเปิดประสบการณ์ร่วมแลกเปลี่ยน กับเครือข่าย ภายนอก เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช) กลุ่มข่าวชุมชนตำบลใกล้เคียง

ความสัมพันธ์ (relationships): การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยดีหรือ ก่อให้เกิดความขัดแย้ง จากการวิจัย พบว่า การประสานงานระหว่างหน่วยนั้นกองทุนข้าวพันธุ์ดี ได้ทำการประสาน งานโดยการมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งในเชิงการนัดประชุมแบบเป็นทางการและไม่เป็น ทางการร่วมกัน เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่ม ในส่วนของสภาองค์กรชุมชน ทำงานร่วมกับ กลุ่มอื่นๆด้วย เพราะต้องเชื่อมงานกับ องค์การพัฒนาชุมชน ด้านเครือข่ายของกองทุนข้าวพันธุ์ดี ก็ทำงานร่วมกับ องค์การพัฒนาชุมชน สภาอหังแกเบ็งแญงคนมหาสารคาม องค์การบริหารส่วนตำบล หนองคูขาด โรงเรียน และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโดย องค์การพัฒนาชุมชน ได้สร้างความ เข้มแข็งให้กับ สภาองค์กรชุมชน และได้ทำการสนับสนุนงบประมาณให้กับ สภาองค์กรชุมชนจำนวน 170,000 บาท ในส่วนการประสานงานขององค์การพัฒนาชุมชน คือ การประสานผ่านเครือข่ายจังหวัด โดยมีการประเมินระดับศักยภาพการทำงาน เป็นกลุ่ม A B C ส่วนการหนุนเสริมจากภาครัฐ มีส่วน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูขาด ที่สนับสนุนการให้บริการด้านสถานที่ การบริหารจัดการ กองทุนข้าวพันธุ์ดี คือ ปี 2558 มีแปลงทดลอง 1 แปลง หรือ แปลงรวมของชุมชน เพื่อการเรียนรู้ ร่วมกัน และในแปลงของแต่ละคนก็จัดการกันตามวิถีของแต่ละคน แต่เน้นการติดตามสมาชิกของกลุ่ม ที่สำคัญคือ ไม่มีพี่เลี้ยงเรื่องข้าวจึงต้องเรียนรู้กันเองในกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้สูงสุดคือ ทำข้าวปลอด สารพิษแต่ต้องค่อย ๆ ขยับไป เนื่องจากเห็นปรากฏการณ์สมาชิกของกองทุนวันละบาทที่ป่วยจนต้อง เข้า โรงพยาบาล เพราะบริโภคอาหารไม่ปลอดภัยและข้าวปนเปื้อนสารเคมี จึงทำให้มีแนวความคิด เรื่องการผลิตอาหารปลอดภัยขึ้น นำไปสู่การของบประมาณการทำงานจาก พมจ. (พัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม) ซึ่งจะจัดการอบรมขึ้นในเร็ว ๆ นี้การพบเครือข่าย โดยประสานผ่านองค์การพัฒนาชุมชน หรือที่เขาเรียกว่า “คลัสเตอร์ข้าว” คือกลุ่มที่ได้รับทุนจาก องค์การพัฒนาชุมชน จะได้ทำการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องสายพันธุ์และแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว ในกลุ่ม เครือข่าย 6 จังหวัดในโซนภาคอีสานตอนกลาง โดยมีจังหวัดเครือข่ายคือ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ยโสธร ชัยภูมิ ขอนแก่น โดยกระบวนการเชื่อมเครือข่ายโดย “คลัสเตอร์ข้าว” ก็จะคุย แลกเปลี่ยน เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับ กลุ่มร้อยเอ็ดที่ทำข้าวเม่าผลผลิตจากข้าวเม่าและพันธุ์ข้าว ที่ทางกองทุนข้าวพันธุ์ดีสนใจ

การนำ (leadership): จากการวิจัย พบว่า การนำของกลุ่มนั้น เน้นผู้นำ ในลักษณะ การไป เชื่อมร้อยข้อมูลประเด็นข่าวสารและมาบอกต่อ ในเชิงการปรึกษาหารือ เป็นผู้นำในเชิงเน้น การ ออกแบบ การสื่อสาร มากกว่าเป็นการสั่งการระหว่างกัน ถือเป็นความเข้มแข็งของกลุ่ม ที่ทำให้

เกิดการเคลื่อนกันไปเป็นทีมเป็น ผู้นำในลักษณะ กัปตัน (Captain) นำทีมพิชิตเป้าหมายขององค์กร กลุ่มกองทุนข้าวพันธุ์ดี

สิ่งแวดล้อม (enviroment) สถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ที่มีผลต่อระบบองค์กร

จากการวิจัยพบว่า มีประเด็นสำคัญที่กล่าวได้ว่าเป็นสถานการณ์ ที่สะท้อนความท้าทายสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก กระแสการบริโภคนิยมในสังคมปัจจุบัน ผลต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มกองทุนข้าวพันธุ์ดี

กระแสโลกเรื่องการเข้ามาของสินค้า วัฒนธรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไป ของคนรุ่นใหม่ ที่อาจจะคิดว่าไม่ได้อยากกินข้าวแบบนี้ คิดว่ามีอะไรใหม่ เรื่องการบริโภคของคนก็ไม่ได้แตกต่างกับ

“เพราะว่าเด็กทุกวันนี้เขายังไม่รู้จักรว่าอะไรดีหรือไม่ดี เพียงแค่มีกินตรงหน้าคือจบ แล้ววัยกลางคนก็ไม่ได้คิดเรื่องดีไม่ดีเพียงแค่นี้มีกินไปวันๆก็จบ แต่พอวัยหนึ่งคือวัยสูงอายุแล้วก็เหมือนหาว่าอันไหนดี อันไหนรักษาได้ก็ซื้อ แล้วที่นี้อย่างกินข้าวกล้องเรานี้ลองกินสักเดือนดูจะเห็นการเปลี่ยนแปลง กิน 3 วัน ระบบขับถ่ายดีขึ้นก็จะเห็นความแตกต่างหลังจากนั้นก็จะมีคนเข้าถึงของเรา อาจจะไม่ใช่ทุกคนแต่จะเป็นการพูดต่อปากต่อปากไป” คำให้สัมภาษณ์ กรรมการกลุ่ม คล้ายกับการกินสมุนไพร แต่เรื่องพวกนี้ก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งปรากฏการณ์ที่สะท้อนของทางกลุ่ม อาทิ การเน้นการทานข้าวหอมนิล ไปแบ่งแจกจ่ายระหว่างกลุ่มเพราะการเป็นโรคเบาหวาน ทำให้หันมาบริโภค

ประเด็นที่สอง ความท้าทายในมิติวิถีคิด ความเชื่อมั่น ในการบริโภค

จากการวิจัยมีข้อมูลน่าสนใจที่สะท้อนเรื่องวิถีคิดและความเชื่อมั่นในการบริโภค ที่เป็นประเด็นท้าทาย “แฟนแกเป็นเบาหวานพอได้กินข้าวกับผมเบาหวานแกลดเลยอยากซื้อกับผมอีก มันจะมีกลุ่มคนที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ทุกที่ใช้ตำบลดงเร็กก็ตาม แต่มันอาจจะน้อยกว่าจะมีกลุ่มนี้ แต่จะไปคาดหวังกับเยาวชนเราเหมือนหลานผมที่เคยกิน ครั้งแรกข้าวดำๆก็ไม่อยากกินแต่พอกินแล้วมันรู้สึกดีก็กิน มันต่างกันแต่ถ้าคนที่ไม่สัมผัสสักจะไม่เห็นความแตกต่าง แต่เราก็ไม่ได้ยึดเยียดความเชื่อให้เขา คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ซึ่ง สะท้อนกระแสว่ามีเรื่องของวิถีคิดความเชื่อเป็น จุดสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ในการร่วมสนับสนุนผลักดันกลุ่ม ที่ต้องมีการเชื่อมโยง เรื่อง วิถีคิด ประสบการณ์ของผู้บริโภค และ ผลทางวิชาการ

“ ให้เขามีประสบการณ์เอง เรื่องการบริโภคนิยมมันเป็นกระแสใหญ่เราจะไปห้ามไม่ให้กินของพวกนั้นก็ไม่ได้แต่เราจะให้ทางเลือกกว่าอันนี้คืออาหารปลอดภัย ปีนี้เราเลยขอทุนจาก พมจ.ได้มา 50,000 นำมาทำเรื่องผักปลอดสารอาหารปลอดภัย ซึ่งเราจะโยงกับเรื่องการทำข้าว เราเองก็เห็นว่ารูปธรรมเราทำเรื่องอะไร ทดลองเองเพื่อจะโยงให้เห็นภาพใหญ่ของตำบลว่าอาหารปลอดภัยเริ่มจากวิถีคิด ไม่ใช่ไปเลือกกินผักตามตลาด หรือตามร้าน ตามสวนแต่ต้องให้รู้จักวิถีคิดก่อนว่าอะไรคืออาหารปลอดภัยซึ่งเราจะเอาเงินที่ได้มาจัดกระบวนตรงนี้ แล้วพวกเราก็ตำมาแล้วตั้งแต่ปี 2558 เพราะว่าเราทำงานอยู่ที่นี่เราตอบสนองวิสัยทัศน์ของเราตั้งแต่ปี 2548 ตอนเราจัดกระบวนอบรมทรัพยากรตำบลมาเป็นเครือข่ายตำบลเราก็ตำมาตามนักวิชาการแนะนำว่า จะเดินไปข้างหน้าต้องมีวิสัยทัศน์ของตัวเอง

เราก็ทำเวทียู่หมดเงิน 65,000 บาท ของแพลน (องค์กรพัฒนาเอกชน Plan International) ให้มาเรายุกันอยู่ 2 วัน สร้างการศึกษาพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มสวัสดิการชุมชน สิ่งที่เราทำมันต้องตอบโจทย์ตรงนั้นพัฒนาตนเองตั้งแต่ปี 2548 พวกเราทำฉาปนกิจศพก็ต้องตอบโจทย์ตรงนั้น พวกเราทำเรื่องทุนการศึกษาก็ตอบโจทย์ของวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ก็ทำเพื่อชาวบ้าน ทำอย่างไรเราจะดึงคนมาทำอย่างไร เพราะถ้าเราแก้ตัวไปก็ยากให้สืบไปไม่ให้สูญหายเพราะอันนี้เป็นการพึ่งพาตัวเอง ถึงแม้จะไปทำงานห้างร้านหรือบริษัทแต่อันนี้มันเป็นมูลค่าหลายล้านในตำบลนี้ ถ้าเป็นเงินรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพไม่เอาคืนเป็นเงินของตัวเองเอามาใช้หน่วยบ้านละ 2 ล้าน เป็นอย่างต่ำ ปีหนึ่งๆก็ล้านที่ทำอยู่เป็นงานระดับถ่ายทอดกันเอง ทำจากชีวิตจริงและทำกินได้เป็นวิชาการกินได้” คำให้สัมภาษณ์จากคณะกรรมการกลุ่ม

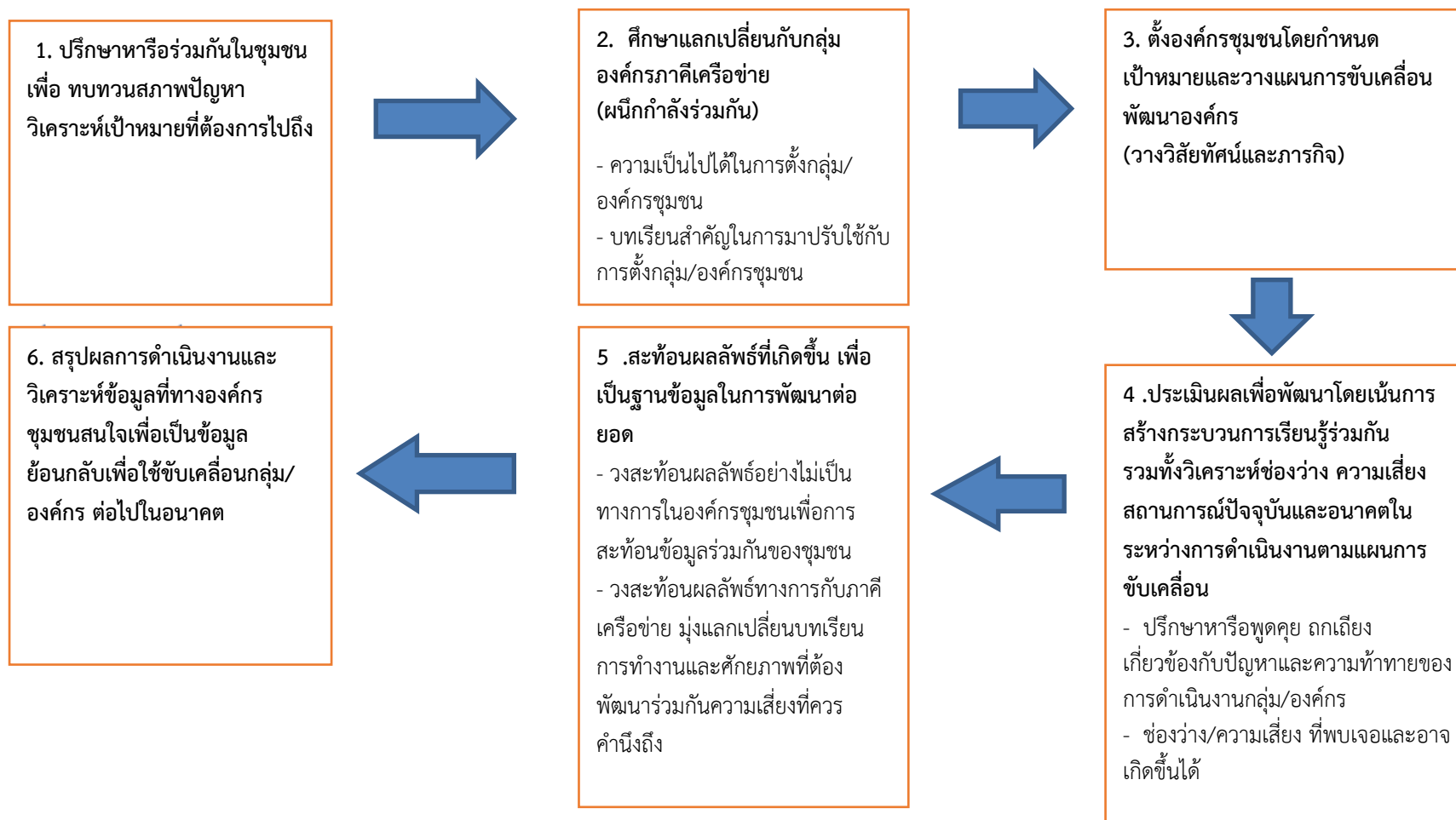
ประเด็นที่สาม ความท้าทายในเรื่องความเชื่อมั่นของกลุ่มที่ดำเนินการโดยชาวบ้านเมื่อเปรียบเทียบกับระบบราชการ และกระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการอยู่เสมอ

จากการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของกลุ่ม มีกระแสความท้าทายของชาวบ้านในตำบล ที่มีการตั้งคำถาม ชาวบ้านบางคนไม่เชื่อถือ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาวบ้านทำกันเอง จะมีมุมมองแตกต่างจากหน่วยงานราชการทำ “แต่ทางกองทุนก็สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าสามารถทำงานได้จริง และการทำงานภายใต้กลุ่มชาวบ้านมีการทำงานที่คล่องตัว และ มีความยืดหยุ่น มากกว่าหน่วยงานราชการ แต่เห็นแนวทางว่า หากองค์กรชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการจะทำให้มีความก้าวหน้าเร็วขึ้น และเรื่อง การหาแนวทางให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงาน” (คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล) การออกแบบการพึ่งพาตนเอง เป็นฐานที่สำคัญโดยใช้วาทกรรมแบบชาวบ้านเอง ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข มีความยืดหยุ่นสูง ใช้เหตุและผล เพื่อแก้ปัญหา ตั้งแต่การออกแบบ การตั้งชื่อเพื่อยึดโยงชุดอุดมการณ์ ความคิดความเชื่อ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการขับเคลื่อน พวกเราทุกคนตั้งชื่อด้วยกันในที่ประชุมโดยเรานำชื่อนี้ไปขอของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช) โดยเราเป็นที่แรกที่ชาวบ้านร่วมกันทำมันไม่ใช่แค่ 6 จังหวัดแต่ทั้งหมดภาค ตรงนี้เราเป็นที่แรกเพราะนอกนั้นเผ่าต้องไปทำมาก่อนแล้วเรื่องของซึ่งแกทำเรื่องการเกษตรปลอดสาร แต่เราในนามของสภาองค์กรกลุ่มเราพูดเรื่องข้าวก่อนเพื่อนมาทำเรื่องการจัดการตรงนี้ เลยไปพบกับกลุ่มของชุดวิจัยเมล็ดพันธุ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (คำให้สัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูล)

ผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสังเคราะห์โมเดลต้นแบบในการพัฒนาองค์กรชุมชนโดยใช้กรณีศึกษากองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จากการวิจัยผู้วิจัย ได้สังเคราะห์ โมเดล เชิงกระบวนการ การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ และ ช่องว่าง (gap) ที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรพัฒนาเพื่อใช้ในการพัฒนาองค์กรชุมชน ดังนี้

โมเดล กระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน (พัฒนาโดยผู้วิจัย วชิรวัฒน์ อาริยะสิริโชติ)

จาก โมเดล การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน ซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัย นั้น เป็นโมเดลที่สังเคราะห์ที่ได้มาจากการวินิจฉัยระบบองค์กรชุมชน (Organization Diagnosis) ในการวิจัยครั้งนี้โดยช่องว่างที่สำคัญ (gap) ที่ควรคำนึงถึง ในการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กรที่เป็นองค์กรที่ชุมชนบริหารจัดการเองเป็นหลัก คือ การออกแบบเพื่อผสมผสานเรื่องความเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการดำเนินงานให้องค์กรชุมชนขับเคลื่อนมุ่งเน้นความสำเร็จของเป้าหมาย นำมาสู่การสังเคราะห์เป็นโมเดล ในเชิงการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนดังกล่าว เพื่อเน้นให้เกิดความเป็นระบบ ขั้นตอน ที่ยืดหยุ่น ผสมผสานความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้เหมาะสมกับบริบทองค์กรชุมชน โดยมีประเด็น ที่สำคัญ ที่ ควรคำนึงถึง สามประเด็น สำคัญ คือ 1. การกำหนดเป้าหมาย องค์กรชุมชนให้ชัดเจน 2. การประเมินผลที่ต้องมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนให้ขับเคลื่อนไปได้ท่ามกลางความท้าทายและเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ต้องพัฒนาท่ามกลางความท้าทาย 3. เน้นการสะท้อนผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชน อันเป็นการประเมินสถานการณ์ร่วมกัน และ ความเสี่ยงที่ต้องรีบแก้ไข โดยสามารถอธิบายกระบวนการตามโมเดลเพื่อการขับเคลื่อน อย่างเป็นขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 **ปรึกษาหารือร่วมกันในชุมชน** เพื่อ ทบทวนสภาพปัญหา วิเคราะห์เป้าหมายที่ต้องการไปถึง อันเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการรวมตัว รวมความคิด เพื่อปรึกษาหารือ ทบทวนสถานการณ์ที่ผ่านมาจากอดีตและปัจจุบัน เพื่อนำมาสู่การมีข้อมูลที่เป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงร่วมกันวิเคราะห์เป้าหมายที่จะตั้งองค์กรชุมชนและเป้าหมายที่ต้องการไปถึง

ขั้นตอนที่ 2 **ศึกษาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มองค์กรภาคีเครือข่าย (ผนีกกำลังร่วมกัน)** ในประเด็นสำคัญ คือ ความเป็นไปได้ในการตั้งกลุ่มและ การเรียนรู้ บทเรียนสำคัญในการมาปรับใช้กับการตั้งกลุ่ม องค์กรชุมชน โดยการหาเพื่อน หาเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยง ความคิด สะท้อนปัญหา กระตุ้นเตือน ให้ช่วยมอง เป็นกระจกช่วยสะท้อน และเห็นภาพทิศทางการขับเคลื่อนและ ความเป็นไปได้ในการตั้งกลุ่มองค์กรชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 **ตั้งองค์กรชุมชนโดยกำหนดเป้าหมายและวางแผนการขับเคลื่อนพัฒนาองค์กร** (วางวิสัยทัศน์และภารกิจ) กล่าวคือ การตั้งองค์กรโดยต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) และ ภารกิจ (Mission) ที่จะต้องตอบวิสัยทัศน์ และออกแบบแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนองค์กรชุมชนที่ยึดโยงกับวิสัยทัศน์และภารกิจ

ขั้นตอนที่ 4 **ประเมินผลเพื่อพัฒนาโดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน** รวมทั้ง วิเคราะห์ช่องว่าง ความเสี่ยงสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตในระหว่างการทำงานตามแผนการขับเคลื่อนโดยเน้นการปรึกษาหารือพูดคุย ถกเถียง ประเด็น สถานการณ์และ ความท้าทายที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่ม รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์ช่องว่าง ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้กับกลุ่มองค์กรชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 **สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาต่อยอด** โดยการจัดวงสะท้อนผลลัพธ์ เพื่อการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลผลลัพธ์จากการดำเนินงานของ องค์กรชุมชน โดยมีวงปรึกษาหารือ ทั้งที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ดังนี้ วงสะท้อนผลลัพธ์อย่างไม่เป็นทางการในองค์กรชุมชนเองเพื่อการสะท้อนข้อมูลของชุมชน และ วงสะท้อนผลลัพธ์ทางการกับภาคีเครือข่าย มุ่งแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานและศักยภาพที่ต้องพัฒนาร่วมกันความเสี่ยงที่ควรคำนึงถึง

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูลที่ทางองค์กรชุมชนสนใจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้ขับเคลื่อนกลุ่มต่อไปในอนาคต โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลปรึกษาหารือร่วมกันขององค์กรในการเลือกหยิบยกข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อย้อนกลับนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาขับเคลื่อนต่อยอดการพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืน ต่อไป

ผลการศึกษาข้อที่ 3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติในการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการองค์กรชุมชน จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอในส่วนท้ายของบทความนี้ ต่อจากการอภิปรายผลการศึกษา เพื่อความเข้าใจที่เชื่อมโยงเชิงเนื้อหาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้ จากการวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรชุมชน นั้น พบว่า การขับเคลื่อนที่ทำให้องค์กรชุมชนดังกล่าว กองทุนข้าวพันธุ์ดี นั้น มีข้อสังเกต สำคัญที่น่าสนใจ อันปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การดำเนินงานแบบผสมผสาน โดยใช้ความเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ในการขับเคลื่อนองค์กรอันเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จสำคัญ ซึ่งพบได้จากงานวิจัยในครั้งนี้นับว่า รูปแบบการขับเคลื่อนองค์กรชุมชน กองทุนข้าวพันธุ์ดี ที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะพงษ์ บุชบงก์และคณะ (2560) ที่ได้ทำการศึกษา *การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่น สำนวณแนวปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* สะท้อนถึงพลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จจากการศึกษาองค์กรเทศบาลตำบลรัตนรมย์ (นามแฝง เพราะทางผู้ให้ข้อมูลไม่ให้ระบุชื่อจริง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกิจการภายใน) ซึ่งอยู่ใน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า นายกเทศมนตรี คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาและหัวหน้าส่วนงานต่าง ๆ มักจะมีช่วงเวลาเสวนาโต๊ะกลมพร้อมทั้งจับกาแฟกัน ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมของที่ทำงาน โดยข้อคิดเห็น การตกผลึก มติจากการพูดคุยกันในพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการเช่นนี้ นำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายและการวางแผนที่เป็นทางการต่าง ๆ ได้เสร็จสิ้นและมีแนวทางชัดเจนที่ชัดเจนไปก่อนแล้วในสภาภาพดังกล่าว อีกทั้งการปรึกษาหารือไม่เป็นทางการนี้ ยังมีส่วนในการกำหนดงานประจำวันในแต่ละวัน รวมถึงพฤติกรรมองค์กรด้วย และจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประเด็นสำคัญ คือการมีการดำเนินงานของกองทุนข้าวพันธุ์ดี ที่มุ่งเน้น การบริหารจัดการแบบฉันทฉันท (Collaborative Governance) ซึ่งจะเห็นได้จากมีตัวแสดงที่เป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการทำงานของกองทุนข้าวพันธุ์ดี รวมทั้งได้มีการช่วยเหลือในด้านองค์ความรู้ และการหนุนเสริมการขับเคลื่อนกองทุนข้าวพันธุ์ดี ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่พบได้จากงานวิจัยกล่าวมาแล้ว โดยการฉันทฉันทร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดบริหารจัดการแบบฉันทฉันทเพื่อขับเคลื่อนพัฒนาไปด้วยกัน (Donahue, 2004; Huxham, 2000) ซึ่งโดยทั่วไปนั้น การบริหารจัดการแบบฉันทฉันทจะไม่ใช้กลไกทางการบริหารที่อยู่ในโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจนแน่นอน ตายตัว ทว่า มักเป็นปรากฏการณ์การบริหารจัดการเป็นเรื่องๆ ที่เฉพาะเจาะจง กับบริบท และเป้าหมายของท้องถิ่น นั้น ๆ (Ausell and Gash, 2007) และจากการวิจัยในครั้งนี้นี้ ผู้วิจัยจึงได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์กร โดยผู้วิจัยได้ ทำการสังเคราะห์โมเดล การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน ซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัยนั้น ทำให้เกิดโมเดลในเชิงการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนดังกล่าว เพื่อเน้นให้เกิดความเป็นระบบ ขั้นตอน

ที่ยืดหยุ่น สอดรับทั้งความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือการผสมผสานอันเป็นพลังของการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีความสอดคล้อง กับการวิจัยของไททัศน์ มาลา อัครณัฐ วงศ์ปรีดี อุดม ทุมโฆสิต และนภเรณู สัจจรักษ์ อีระฐิติ(2555) ที่ได้ทำการศึกษา *บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* ซึ่งสะท้อน สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวในลักษณะองค์กรชุมชนรวมถึงเป็นสภาองค์กรชุมชน คือ ชุมชนแสวงหาเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม และ กฎหมายให้การรองรับต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น และประเด็น ความบกพร่อง ของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานราชการโดยเฉพาะองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด จนขาดความยืดหยุ่นในการบริการสาธารณะ จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นถึงมูลเหตุของการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน และ การต่อรองกับภาครัฐของชุมชน จากการวิจัยโดยวินิจฉัยระบบองค์กรชุมชนกองทุนข้าวพันธุ์ดี ต.หนองคูขาด อ.บรบือ จ.มหาสารคาม นั้น ทำให้ได้เห็นถึงมิติสำคัญของสิ่งที่เป็นจุดแข็งขององค์กรชุมชนคือความยืดหยุ่น การปรับตัวได้ตามสถานการณ์ที่คล่องตัวกว่าองค์กรแบบราชการ และการสามารถ สร้างพื้นที่การเรียนรู้ การต่อรองกับการหนุนเสริมของรัฐ ซึ่งผู้วิจัย ได้วิเคราะห์วินิจฉัยการพัฒนาองค์กรชุมชนและ เห็นช่องว่างที่ควรเติมเต็มในการพัฒนาองค์กรชุมชน โดยได้ถอดมาเป็นโมเดล การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน (ดังที่กล่าวมาแล้วในผลการวิจัย) โดยชุมชนสามารถประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการพัฒนาองค์กรที่เป็นโมเดลเชิงวิชาการดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัย การวินิจฉัยระบบองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนข้าวพันธุ์ดี ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยที่สอดคล้องกับผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการองค์กรชุมชน ดังนี้

ประการแรก ตัวองค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมรวมทั้งพัฒนาองค์กรชุมชน ควรคำนึงและใส่ใจถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา สิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งแรงผลักดันจากภายนอก บริบทความท้าทาย จุดคานงัด ที่เป็นจุดเปราะบางสำคัญในการดำเนินขับเคลื่อนองค์กรชุมชนร่วมกัน ทั้งในช่วงก่อนการเริ่มก่อตั้งองค์กรชุมชน และ ระหว่างการดำเนินงานขับเคลื่อนองค์กรชุมชน

ประการที่สอง การจัดการความรู้ (knowledge management) เป็นเรื่องที่สำคัญมากที่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับองค์กร ทั้ง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ การเก็บรักษา พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้ที่สะท้อนจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในที่นี่ อาทิ กองทุนข้าวพันธุ์ดี ที่มีทั้งชุดความรู้ การคัดเลือกพันธุ์ข้าว การเก็บรักษาพันธุ์ข้าว การแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งสะท้อนบทเรียนน่าสนใจ จากการดำเนินงานมากมายนั้น ควรถูกเอากลับมาใช้จากความรู้ฝังลึก

(tacit Knowledge) ให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง (explicit Knowledge) ที่พร้อมในการเป็นฐานข้อมูล และนำมาใช้ประยุกต์เป็นบทเรียนต่อยอดในการพัฒนาองค์กรชุมชนต่อไป

ประการที่สาม การสนับสนุนองค์กรชุมชนในเชิงนโยบายจากภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนั้น ต้องมีการวิเคราะห์รูปแบบ ขนาดองค์กร การขับเคลื่อนที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทองค์กรและความเป็นไปได้ ที่ไม่ใช่มุ่งเน้นรูปแบบเดียว ขนาดเดียว (one size fit all) เหมือนกัน ในการส่งเสริมองค์กรชุมชน แต่ต้องวิเคราะห์ความเหมาะสมกับ สภาพพื้นที่ ต้นทุนทางสังคม (social capital) ในการดำเนินงาน ความเป็นไปได้ ความเสี่ยงที่จะต้องประสพและการจัดการกับความเสี่ยง รวมทั้งมุ่งเน้น ส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการแบบพหุภาคีกำลังร่วมกันของภาคีเครือข่าย (collaborative governance)

ประการที่สี่ เสนอแนะให้ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้นำ โมเดล การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน ที่เกิดจากผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อจะได้เกิดการพัฒนาต่อยอดและเติมเต็มสิ่งที่โมเดลดังกล่าวอาจจะยังไม่สามารถเติมเต็มได้อย่างสมบูรณ์ตามบริบทสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ประการแรก องค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสะท้อนผลลัพธ์ระหว่าง การดำเนินงานร่วมกัน โดยเป็นการสะท้อน ทั้งความสำเร็จที่เกิดขึ้น ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ความท้าทายที่จะมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรชุมชน เพื่อเป็นการร่วมกันลงขันความคิดในการ สร้างแรงขับเคลื่อนและช่วยกันปรึกษาหารือ ในการออกแบบการป้องกันความเสี่ยงของการดำเนินงานขององค์กรชุมชน

ประการที่สอง องค์กรชุมชนและภาคีเครือข่าย ควรร่วมกันสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ รวมทั้ง เกิดการจัดการความรู้ (knowledge management) ที่เป็นระบบ เป็นการยกระดับเกิดการจัดเก็บรักษาองค์ความรู้เพื่อพร้อมประยุกต์ใช้ต่อไปพร้อมรับกับความเสี่ยงและสถานการณ์ความท้าทายที่จะมีผลต่อองค์กร

ประการที่สาม หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริมการดำเนินขององค์กรชุมชน ควรมีการออกแบบการส่งเสริม โดยวิเคราะห์ การส่งเสริม ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรชุมชนแต่ละบริบท แต่ละสภาพพื้นที่ แต่ละ ภารกิจ ที่ย่อมมีความแตกต่างกัน เพื่อให้การส่งเสริมหรือหนุนเสริมนั้น เหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงกับองค์กรชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ครั้งต่อไป

ประการแรก ให้หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้นำ โมเดล การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อเน้นผลสำเร็จและความยั่งยืน ที่เกิดจากผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปทดลองประยุกต์ใช้ในวิจัยครั้งต่อไปที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อจะได้เกิดการพัฒนาต่อยอดและเติมเต็มสิ่งที่โมเดลดังกล่าวอาจจะยังไม่สามารถเติมเต็มได้อย่างสมบูรณ์ตามบริบทสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ประการที่สอง ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยระบบองค์กรชุมชน ในครั้งต่อไปได้มีการบูรณาการศาสตร์ด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย อาทิ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อมาเติมเต็มในมิติ การร่วมวิเคราะห์เชิงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรชุมชนในทุกมิติ

บรรณานุกรม

- ไททัศน์ มาลา ,อัครณัฐ วงศ์ปรีดี, อุดม ทุมโฆสิต, และนภเรณู สัจจรักษ์ อีระจิตติ. (2555).
บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
วารสารบัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 6(1), 29-43
นักข่าวพลเมือง.(2557). *อนาคตชาวนา กับการสูญเสียที่ดิน*, สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2559.
จาก <http://www.citizenthaipbs.net/node/4410>
- ปิยะพงษ์ บุษบงก์และคณะ. (2560). *การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่นสำรวจแนวปฏิบัติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ศูนย์ติดตามและพยากรณ์เศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.(2557). *สถานการณ์ภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในปัจจุบัน*, สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2559,
จากhttp://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=17495&filename=index
- สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.(2556). *สำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2556 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพมหานคร:กลุ่มบูรณาการข้อมูลสถิติ สำนักสถิติพยากรณ์
- Ausell, C., and A. Gash. (2007). *Collaborative Governance in Theory and Practice*.
Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543-71
- Donahue, J. (2004). *On Collaborative Governance*. Working Paper No.2. Boston: John F. Kennedy School of Government, Harvard University
- Hinckley Jr., S.R. (2006). *A History Of Organization Development*. In *The NTL Handbook of Organization Development and Change: Principles, Practices, and Perspectives*. (pp. 28-45)
San Francisco: Pfeiffer.
- Huxham, C. 2000. *The Challenge of Collaborative Governance*. *Public Management: an international journal of research and theory*, 2(3), 337-57
- Noolan, J. A. C. (2006). *Organization Diagnosis Phase*. In *The NTL Handbook of Organization Development and Change: Principles, Practices, and Perspectives*. (pp. 192-211) San Francisco: Pfeiffer.

- Palmer, I, Dunford, R. & Akin, G. (2009). **Managing Organizational Change: A Multiple Perspectives Approach**, 2nd ed. New York: McGraw-Hill
- Tschudy, T. (2006). *An OD Map: The Essence Of Organization Developmant*. In **The NTL Handbook of Organization Development and Change: Principles, Practices, and Perspectives**.(pp. 157-176). San Francisco: Pfeiffer

กระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว*

กัตัญญู แก้วหานาม**

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบยั้งลึก สทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสารผลการศึกษาพบว่า กระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาวจะมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกัน และส่วนที่แตกต่างกัน โดยในส่วนที่คล้ายคลึงกันนั้น พบว่า ทั้งสองเทศบาลมีผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีความกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงในส่วนของเทศบาลก็เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ขณะที่ประเด็นที่แตกต่างกันชัดเจน คือ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จะมีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานซึ่งมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนที่ได้รับการฝึกอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายในการบริหารงานของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินการที่แก้ไขปัญหาที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตคือ การขาด “ไม่รู้” “ไม่กล้า” และ “ไม่สนใจ” อันเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ดี ที่ควรขยายไปสู่การดำเนินการในพื้นที่อื่นๆ เพื่อป้องกันความเปราะบางของการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: กระบวนการปฏิบัติที่ดี/ การตรวจสอบ/ การต่อต้านการทุจริต/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง เรื่องบทเรียนการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสด.) กรณีศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2558

** รองศาสตราจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail : dr.kathanyoo@yahoo.com

*** อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail : palmy511@gmail.com

The Good Practices in Investigate and Anti-Corruption of Local Administrative Organizations between Kalasin municipality and Buakhao Municipality^{*}

Kathanyoo Kaewhanam^{**}

Phimlikid Kaewhanam^{***}

Abstract

This research aimed to study good practices in investigate and anti-corruption of local administrative organizations between Kalasin municipality and Buakhao municipality. This study is a qualitative research for which information was gathered by means of conducting interviews as in-depth interviews including triangulation of information. The methods of note taking and semi-structured interview as the tools for collecting relevant information, and the collected information from such interviews was utilized to conduct a content analysis. The study results, The good practices in investigate and anti-corruption of local administrative organizations between Kalasin municipality and Buakhao municipality are both similar and different. In a similar part. The two municipalities have community leaders and people who are eager to participate in the investigation and anti-corruption of local government organizations. In addition to the municipalities, it is also open to the public to participate in the administration of the municipality. While the issue is clearly different, Kalasin municipality has volunteered to monitor the administration, which plays an important role in the investigation and anti-corruption of local administrative organizations. Volunteers co-supervise the administration, which is a group of people who are trained and educated about the legal regulations in local administration. This is a process that addresses major issues of participation in the audit. And anti-corruption is the lack of "do not know", "do not dare" and "do not care" is a good process. Should be extended to other areas. To prevent the paralysis of public participation.

Key word: Good Practices Investigation/ Anti-Corruption/ Local Administrative Organizations

^{*} This article is a part of a larger research project, funded by National Research Council of Thailand (NRCT).

^{**} Associate Professor of Public Administration, Kalasin University, E-mail : dr.kathanyoo@yahoo.com

^{***} Lecturer of Public Administration, Kalasin University, E-mail : palmy511@gmail.com

บทนำ

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยผ่านอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) ซึ่งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการบริหารงานภาครัฐ โดยเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้พัฒนาให้มีอาสาสมัครในการเข้ามาตรวจสอบ ถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นนโยบายของผู้บริหารที่เน้นการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล มีความเป็นท้องถิ่นสอดคล้องกับเจตนารมณ์การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก ในการแก้ปัญหาการทุจริตต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการสอดส่องตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ โดยเฉพาะภาคประชาชนที่มีความสนใจในการปกครองท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้พื้นฐานว่าคนไทยทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลอนาคต ซึ่งประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมโดยเริ่มต้นจากสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการก่อน เนื่องจากการทุจริตส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ภาครัฐปิดกั้นปิดตาประชาชนไม่ให้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนจะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ภาครัฐ ทำงานด้วยความโปร่งใส สามารถป้องกันการทุจริตได้ ซึ่งการแก้ปัญหาทุจริตที่สำคัญประการหนึ่ง คือการเฝ้าระวังตรวจสอบการทุจริต การดำเนินงานภาครัฐโดยองค์ความรู้และวิธีการตรวจสอบในเบื้องต้นที่ประชาชนสามารถมองเห็นหรือค้นพบหรือเกี่ยวกับเอกสารตรวจสอบได้โดยง่ายในการจัดซื้อจัดจ้างทั่วไป การเงินการบัญชีและงานก่อสร้าง ซึ่งการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างสามารถดำเนินการผ่าน กลไกระเบียบกระทรวงมหาดไทย โดยสามารถทำได้โดยให้มีการอบรมคณะกรรมการฯ โดยการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีคณะกรรมการราคากลางที่เป็นอิสระประจำจังหวัด/อำเภอให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาจังหวัดของพนักงานท้องถิ่น

โดยบทบาทการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยกระบวนการประชาชนนั้น จึงมีความสำคัญในการที่จะพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการแต่งตั้งอาสาสมัครตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) ดังกล่าวได้ดำเนินการมาแล้ว 4 ปี โดยรูปแบบการพัฒนาอาสาสมัครตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ให้โอกาสประชาชนทุกคนสามารถสมัครเข้ามาเป็นอาสาสมัครตรวจสอบการบริหารงานได้ จากนั้นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จะร่วมมือกับ ป.ป.ช.จังหวัดกาฬสินธุ์ในการจัดฝึกอบรมองค์ความรู้เกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างให้กับอาสาสมัครตรวจสอบการบริหารงาน เพื่อให้อาสาสมัครมีความรู้ที่จะเข้าไปติดตามตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ได้

ซึ่งเทศบาลเมืองบัวขาว เป็นเทศบาลเมืองที่ได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลตำบลบัวขาวเป็นเทศบาลเมืองบัวขาว ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2555 ซึ่งยังไม่มีการจัดตั้งอาสาสมัครร่วมติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง ดังเช่นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์แต่ประการใด

จากเหตุผลที่กล่าวมานำไปสู่การศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว เพื่อตอบคำถามว่า กระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร และในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 พื้นที่ มีความแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังได้ไปพูดคุยและปรึกษาหารือเบื้องต้นและขอข้อมูลการติดตามตรวจสอบต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะใช้เป็นพื้นที่ศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนแบบไม่มีโครงสร้างชัดเจนเพื่อทดสอบหาข้อมูลในการตัดสินใจเบื้องต้น เมื่อภายหลังได้ทำการประมวลข้อมูลต่างๆ ที่น่าสนใจสำหรับที่ใช้เป็นประเด็นสำหรับศึกษาแล้วจึงตัดสินใจเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีตัวอย่างที่ดีในการตรวจสอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้มีการจัดการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชนและอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน ซึ่งทำให้กระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับเกียรติบัตรทอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบด้านการป้องกันทุจริต จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 – 2562 เป็นรางวัล การันตีกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีแนวปฏิบัติที่ดี คือมีการแต่งตั้งอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) และเทศบาลเมืองบัวขาว ซึ่งไม่มีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) เพื่อเป็นกรณีศึกษาตามวัตถุประสงค์

ประชากรเป้าหมายและกรณีศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) สัมภาษณ์ผู้อำนวยการหรือตัวแทน จำนวน 1 คน
2. อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน 73 คน โดยเป็นผู้ผ่านการอบรมหรือให้ความรู้จาก ป.ป.ช.จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จากนั้นก็สัมภาษณ์ต่อไปเรื่อย ๆ จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว
3. ประธานชุมชน ผู้นำชุมชน/ประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองบัวขาว จำนวนเขตละ 20 คน รวม 60 คน ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ จากนั้นก็สัมภาษณ์ต่อไปเรื่อย ๆ จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามขึ้นแบบกว้างๆ ที่เป็นคำถามปลายเปิด (Opened Question) บนฐานแนวคิดการติดตามตรวจสอบการดำเนินภาครัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลเบื้องต้นโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบทำเป็นข้อสรุปย่อย ๆ และเชื่อมโยงแต่ละส่วนเพื่อหาข้อสรุป (Analytic Induction) ซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัย เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบ (Constant Comparison) เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ออกให้เห็นเป็นส่วนๆ (Componential Analysis) นำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆมาวิเคราะห์ (Content Analysis) วิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) ที่เกิดขึ้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่น ๆ (Sociology Imaginary) ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุปอีกครั้งทั้งการตรวจสอบแหล่งข้อมูล การตรวจสอบอคติของตัวนักวิจัยเอง การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการศึกษา

จากผลศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว ได้ดังนี้

1. เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

ในกรณีของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงาน (อสต.) นั้นจะพบกระบวนการร่วมตรวจสอบที่เข้มแข็งซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ภาคประชาชนทั่วไป

ในกรณีของประชาชนทั่วไปจะพบว่า ประชาชนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นในการตรวจสอบการทำงานของเทศบาล ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของความทุกข์หรือความเดือดร้อนทั่ว ๆ ไป ในชุมชน โดยนอกจากจะให้วิธีการสื่อสารกับทางเทศบาลโดยวิธีการบอกกล่าวพูดคุยแบบปกติทั่วไปแล้ว ยังมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสาร เช่น ผ่านทางโปรแกรม Line หรือผ่านทาง Facebook ที่มีข้อดีในการติดต่อได้รวดเร็ว ทันที และทุกที่ หรือทางเทศบาลได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนใช้ช่องทางนี้เป็นอย่างดีด้วยการตอบสนองหรือตอบกลับอย่างรวดเร็ว เรื่องไหนที่สามารถจัดการได้ ก็จะมีการจัดการหรือดำเนินการทันที หรือหากเรื่องไหนที่ยังทำไม่ได้หรืออาจจะต้องใช้เวลาหรือต้องมีกระบวนการในการดำเนินการทางเทศบาลก็จะแจ้งให้ทราบทันที ซึ่งนอกจากเป็นส่วนที่ช่วยให้การทำงานของเทศบาลมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่แล้ว ยังช่วยในการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างเทศบาลและประชาชน เนื่องจากว่าหากงานส่วนใดที่เทศบาลไม่สามารถดำเนินการให้รวดเร็วตามความคาดหวังของประชาชนแต่ไม่มีการชี้แจงหรือให้ข้อมูลที่ชัดเจนแก่ประชาชนแล้ว อาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนกับเทศบาลจนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกันได้ และหากเทศบาลไม่ส่งเสริมการใช้ช่องทางนี้โดยการตอบสนองอย่างรวดเร็วแล้ว ประชาชนอาจจะมองว่าวิธีนี้ไม่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารและส่งผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของเทศบาลอย่างที่ควรจะเป็นแล้ว ประชาชนอาจจะไม่สนใจในการใช้วิธีการนี้และเลิกแสดงความสนใจกับวิธีการนี้จนทำให้สูญเสียประโยชน์ที่จะได้รับจากวิธีการนี้รวมถึงวิธีการอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

โดยสรุปแล้วจากผลการศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์นั้น นอกจากความสนใจและความกระตือรือร้นของประชาชนแล้ว เรายังได้พบการช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่จะใช้ในการตรวจสอบการทำงาน รวมถึงมีโอกาสที่ใช้ในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ในกรณีที่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น

1.2 ภาคผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน

จากผลการศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์นั้น จะพบว่า ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้มีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกับเทศบาลในกระบวนการต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นในการตรวจสอบการทำงานในประเด็นต่าง ๆ และที่สำคัญซึ่งเป็นจุดเด่นที่ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการส่งเสริมของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ นั่นก็คือ การอบรมหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ในการตรวจสอบการทำงานหรือการบริหารงานของเทศบาล ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นจุดแข็งหรือเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่เทศบาลให้ความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของการตรวจสอบจากภาคประชาชนควรจะทำให้มีความสำคัญหรือนำไปเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน นั่นก็คือเรื่องของให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานและการตรวจสอบของภาคประชาชน ซึ่งผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชนมักจะมีสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางความคิดและผู้เป็นแบบอย่างในชุมชนที่เป็นตัวช่วยในการกระตุ้นหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชน

1.3 อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.)

อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) ในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ถือได้ว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งนอกจากหลักการของการเป็นกลุ่มที่ได้รับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการพัฒนาต่างๆ ของเทศบาลที่ลงสู่ชุมชนที่มีประชาชนจากทุกภาคส่วน เพื่อให้มีความโปร่งใสเป็นที่น่าเชื่อถือและศรัทธาของประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกับเทศบาล ทำให้กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของแล้ว ในกรณีของการทำงานจริงนั้นจากการที่ผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตอาสาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาล ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สำนึกถึงหน้าที่ของความเป็นพลเมืองเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งถือเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งในกรณีของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จะเห็นได้จากการมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเทศบาลในบทบาทของประชาชนทั่วไปที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้ว อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ยังได้รับบทบาทหรือการส่งเสริมจากเทศบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารงานเทศบาล และที่สำคัญที่สุดก็คืออาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานยังได้รับการอบรมหรือการให้ความรู้โดยมีการเชิญ ป.ป.ช. มาให้ความรู้เกี่ยวกับกลไกในภาครัฐ และวิธีการตรวจสอบกลไกต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและการตรวจสอบการทำงานของเทศบาล โดยเฉพาะในการกระบวนการจัดซื้อ-จัดจ้างที่ถือว่าเป็นช่องทางในการทุจริตมากที่สุดกระบวนการหนึ่ง ซึ่งหากมีตรวจสอบอย่างเข้มข้นในกระบวนการนี้โดยเฉพาะจากภาคประชาชน

ที่มีความรู้ หรือในกรณี คือ อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน ย่อมจะทำให้สามารถต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ จากปัญหาของการไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปตรวจสอบหรือต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีสาเหตุมาจาก “3 ไม่” นั่นคือ “ไม่รู้ ไม่กล้า และไม่สนใจ” โดยความ “ไม่รู้” มักจะเกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย หรือระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำงานของภาครัฐ และนำไปสู่ความ “ไม่กล้า” ที่จะตรวจสอบ จนในที่สุดนำไปสู่ “ความไม่สนใจ” จนอาจจะเรียกได้กว่า “ความเป็นอัมพาต” ของการตรวจสอบจากภาคประชาชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า “อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน” (อสต.) เป็นตัวอย่างหรือเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการที่เป็นบุคคลหรือประชาชนที่มีความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานหรือการบริหารของเทศบาลอยู่แล้ว จากแต่เดิมอาจจะไม่มีความกล้าเพราะความไม่รู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือระเบียบหรือสิทธิในการเข้ามาตรวจสอบ จนได้รับการฝึกอบรมและการให้ความรู้ ซึ่งทำให้อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารมีคุณลักษณะที่สามารถเอาชนะอุปสรรคจาก “3 ไม่” ที่กล่าวมาข้างต้นได้ ซึ่งหากประชาชนทุกคนในชุมชนนี้ และสามารถขยายไปยังชุมชนอื่น ๆ ได้ก็จะสามารถคาดหวังถึงกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ได้

1.4 บทบาทของเทศบาล

จากการที่ได้กล่าวถึงกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนของภาคประชาชน ทั้งที่เป็นประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน และอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) นั้น ในกรณีศึกษาของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์นั้น ถือว่าบทบาทของเทศบาลก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการที่เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานและการดำเนินกิจกรรมและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งในส่วนของประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน และอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน ซึ่งหากเทศบาลไม่เปิดโอกาสและมอบหมายบทบาทในการตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรมให้แล้วก็ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ยากลำบากสำหรับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเหมือนอย่างทีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์สามารถทำได้ และที่สำคัญที่สุดก็คือ การที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้มีการจัดการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน และอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหาร ซึ่งทำให้กระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้รับเกียรติบัตรทอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบด้านการป้องกันทุจริต จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 – 2562 เป็นรางวัลการันตีกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เทศบาลเมืองบัวขาว

ในกรณีของเทศบาลเมืองบัวขาวที่ไม่มีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (ไม่มี อสต.) นั้นจะพบกระบวนการร่วมตรวจสอบการบริหารงาน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 ภาคประชาชนทั่วไป

บทบาทของประชาชนทั่วไปในกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลเมืองบัวขาวนั้น ประชาชนได้มีการตรวจสอบและติดตามโครงการที่เทศบาลได้ก่อสร้างหรือดำเนินการ โดยเฉพาะโครงการที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบในกับชุมชน และมีส่วนร่วมในโครงการทุกโครงการของเทศบาล

2.2 ภาคผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน

ในกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลเมืองบัวขาวนั้น ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชนถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกรรมการในการตรวจรับ กรรมการจัดซื้อจัดจ้าง และเป็นผู้ที่ตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลเมืองบัวขาว รวมถึงเป็นผู้ที่เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างเทศบาลกับประชาชน รับเรื่องราวความทุกข์ยาก และข้อเสนอด่าง ๆ จากประชาชนไปยังเทศบาล และที่สำคัญก็คือ เป็นผู้ที่ยกย่องกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนในการดำเนินการตรวจสอบโครงการแผนงานต่าง ๆ ของเทศบาลดำเนินการ

2.3 บทบาทของเทศบาล

บทบาทของเทศบาลบัวขาวในกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะเห็นได้จากการที่เทศบาลบัวขาวได้ดำเนินการตามระเบียบที่ได้วางกำหนดเอาไว้และที่สำคัญก็คือ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบกระบวนการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อจัดจ้าง หรือแผนงานโครงการต่าง ๆ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว

เทศบาล ประเด็น เปรียบเทียบ	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์	เทศบาลเมืองบัวขาว
1.ภาคประชาชนทั่วไป	มีความตื่นตัวและกระตือรือร้นในการตรวจสอบการทำงานเทศบาล มีการสื่อสารผ่าน Line , Facebook.ในการทำงานร่วมกัน	มีส่วนร่วมในการตรวจสอบเฉพาะโครงการที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบในชุมชน และมีส่วนร่วมในโครงการทุกโครงการของเทศบาล
2.ภาคผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน	ทำงานร่วมกับเทศบาลทุกขั้นตอน ได้รับการอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ในการตรวจสอบการทำงานหรือ	ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบเทศบาล เป็นผู้ประสานงานระหว่างเทศบาลกับชุมชน เป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนร่วมตรวจสอบ

	บริหารงานของเทศบาล และ สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ ประชาชน	โครงการและแผนงานต่างๆ ของเทศบาล
3.อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการ บริหารงาน (อสต.)	การมีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบ การบริหารงาน (อสต.) ถือเป็น แนวปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบ และต่อต้านการทุจริตในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งใน จังหวัดกาฬสินธุ์มีเพียงเทศบาล กาฬสินธุ์ที่มี อสต. ผู้ที่มาเป็น อสต. ถือว่ามีสำนึกความเป็น พลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย อสต. ได้ผ่านการ อบรม จาก ป.ป.ช. มาให้ความรู้ เรื่องเกี่ยวกับกลโกงในภาครัฐ และวิธีการตรวจสอบกลโกง ต่างๆ ทำให้ อสต. มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไป ปฏิบัติได้จริง	เทศบาลเมืองบัวขาวไม่มี อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการ บริหารงาน (อสต.)
4.บทบาทของเทศบาล	เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมใน การตรวจสอบการบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมและ โครงการพัฒนาต่างๆ	เทศบาลได้ดำเนินการตาม ระเบียบเป็นสำคัญและได้เปิด โอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการบริหารงานและ การดำเนินกิจกรรมและ โครงการพัฒนาต่างๆ

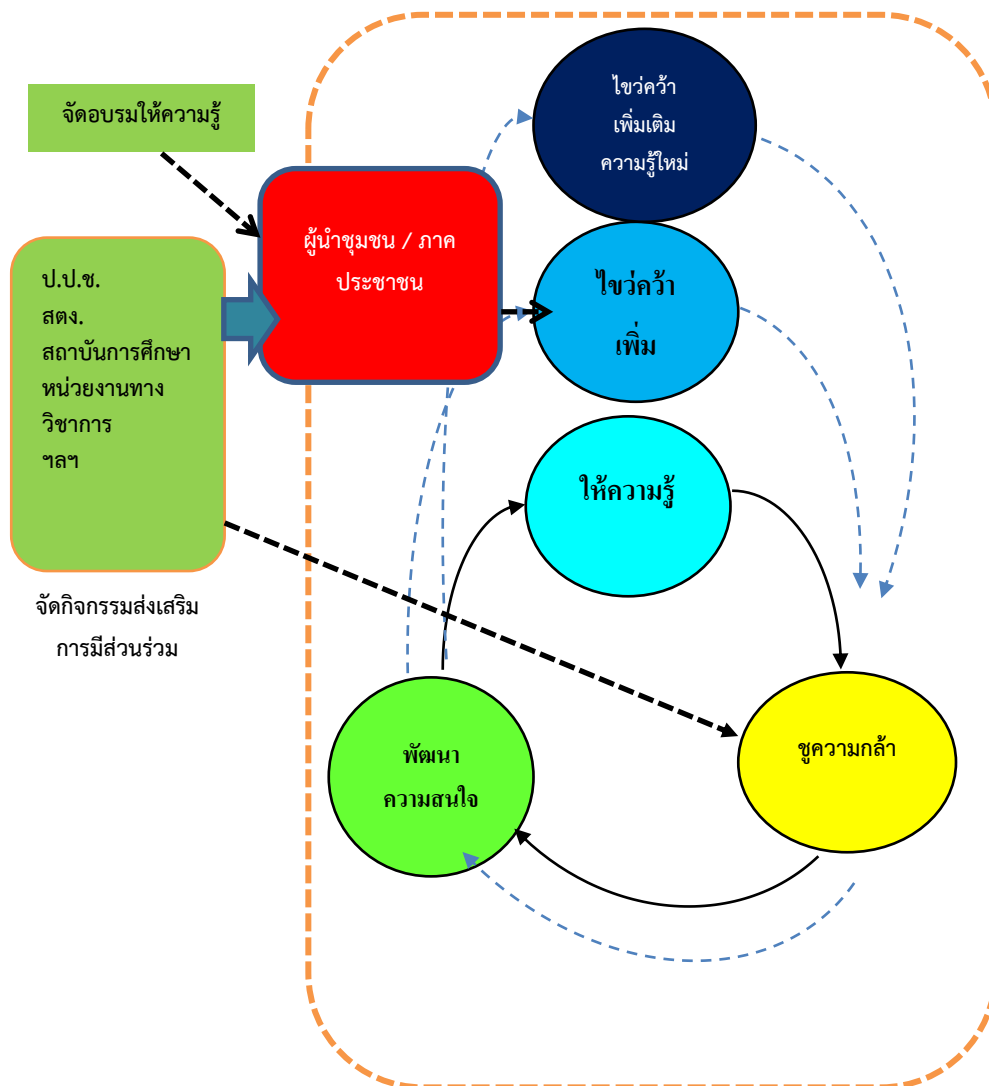
ที่มา : กัตัญญุ แก้วหานามและพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม (2560)

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

สรุปกระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาวจะมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกัน โดยในส่วนที่คล้ายคลึงกันนั้น จะพบว่า ทั้งสองเทศบาลมีผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปที่มีความกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงในส่วนของเทศบาลก็เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ขณะที่ประเด็นที่แตกต่างกันชัดเจน คือ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จะมีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานซึ่งมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงานซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนที่ได้รับการ

ฝึกอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายในการบริหารงานของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินการที่แก้ไขปัญหาที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและต่อต้านทุจริตคือ การ “ไม่รู้” “ไม่กล้า” และ “ไม่สนใจ” อันเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่ควรขยายไปสู่การดำเนินการในพื้นที่อื่นๆ เพื่อป้องกันความเป็นอัมพาตของการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยขอแสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 วงจรการส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาคประชาชน

ที่มา : กตัญญู แก้วหานามและพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม (2560)

ตามแผนภาพวงจรการส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาคประชาชนดังกล่าวถือ เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการเสริมสร้างมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปัญหาที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ที่มักจะเริ่มต้นจากการที่ประชาชนไม่มีความรู้ทั้งในเรื่องของข้อกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของเทศบาล ความไม่รู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับงาน โดยเฉพาะในทางเทคนิค

นอกจากนี้ประชาชนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ให้โอกาสแก่ประชาชนในการที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน ซึ่งในประเด็นที่เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนที่ให้ข้อมูลไม่ได้มีการกล่าวถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายที่ให้อำนาจประชาชนในการมีสิทธิเข้าไปตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นนี้ ดังที่เราเห็นได้จากในกรณีของ อสต. ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ นั้น คือการที่มีการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) หรือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.๗ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการดำเนินการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาครัฐอื่น ๆ โดยตรง องค์กรเหล่านี้จึงสามารถที่จะเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาคือความรู้ของประชาชนได้ โดยการเข้ามาให้การอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานของเทศบาล และความรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ นอกจากองค์กรข้างต้นแล้ว ยังมีอีกหลายองค์กรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ประชาชนในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ นั่นคือ หน่วยงานในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งสถาบันการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและเข้าใจถึงปัญหาของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และสามารถที่จะใช้ทรัพยากรที่มีในการจัดให้ความรู้แก่ประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ซึ่งเมื่อมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ แล้วนั้นอาจจะสามารถที่เชื่อมโยงหรือส่งผลในการแก้ปัญหาเรื่องของความไม่กล้าของประชาชน ในกระบวนการนี้อาจจะเรียกได้ว่าต้องมีการ “ชูความกล้า” ของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การชูความกล้าในที่นี้จำเป็นที่จะต้องมีการฝึกฝนหรือทำซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นทักษะความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากที่ประชาชนมีความรู้แล้วจะต้องรู้ว่าจะต้องมีการดำเนินการอย่างไรเมื่อพบเห็นปัญหาในการบริหารของท้องถิ่น ต้องให้ประชาชนมีความคุ้นเคยกับการทำหน้าที่ในกระบวนการตรวจสอบโดยภาคประชาชน ทำให้ประชาชนตระหนักว่าประชาชนมีความสามารถที่จะทำอะไรได้บ้าง ไม่ให้ประชาชนมองตนเองว่าเป็นเพียงผู้ที่รอรับบริการเพียงเท่านั้น แต่ต้องกล้าที่ตรวจสอบ กล้าที่คัดค้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วยเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามที่วางแผน หรือรับปากกับประชาชนเอาไว้ โดยกลไกในส่วนนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมความกล้าให้เกิดขึ้นจากภายในตัวประชาชนและภายในตัวชุมชนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ในขั้นต้นนั้นอาจจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการเข้ามาช่วยในส่งเสริมหรือเพิ่มความกล้าของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ป.ป.ช. หรือ สตง. หรือ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ที่นอกจากจะเข้ามาให้ความรู้แก่ประชาชนแล้ว ยังอาจจะสามารถจัดกิจกรรมในการส่งเสริมความคุ้นเคยหรือสร้างลักษณะนิสัยในการช่วยกันสอดส่องดูแลการทำงานของหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ให้เป็นไปตามความต้องการประชาชนในพื้นที่ และมีความไวต่อความผิดปกติที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มาจากการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในฝึกฝนปลูกฝัง หากเริ่มต้นช้าผลที่เกิดขึ้นก็อาจจะช้าตามไปด้วย

ประเด็นต่อมาในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ ชั้นของ “การพัฒนาความสนใจ” ในประเด็นของความสนใจในการเข้ามาตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะพบว่า ประชาชนที่มีแนวโน้มให้ความสนใจกับการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชน กรรมการชุมชนที่มีหน้าที่โดยตรงในการเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนในการเข้ามาทำงานร่วมกับเทศบาล ที่เป็นตัวกลางระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชน ซึ่งหากมองตามกระบวนการที่ได้นำเสนอข้างต้นนั้น จะพบว่ากลุ่มนี้มีโอกาสที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่มาจากทำให้ความรู้ของเทศบาล หรือการได้รับความรู้จากการเข้าไปอบรมกับ ป.ป.ช. และ สตง. ในฐานะที่เป็น อสต. และมีความกล้าในการที่จะแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านทางตักจากความคุ้นเคยในการทำงานตำแหน่งนี้ ซึ่งส่วนหนึ่งมีทุนเดิมจากความสนใจในการบริหารอยู่แล้วจึงได้เข้ามารับหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน และยังแสดงบทบาทมากขึ้นเมื่อมีความรู้ และบทบาทในฐานะที่เป็น อสต. ขณะที่ประชาชนทั่วไปนั้น ในกรณีของการอาสาสมัคร อสต. ก็เป็นตัวที่สะท้อนถึงความสนใจในการเข้ามาตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอยู่แล้ว ดังที่ได้นำเสนอในประเด็นของแรงจูงใจหรือสาเหตุที่เข้ามาร่วมในการเป็น อสต. แต่ขณะที่ประชาชนทั่วไปส่วนอื่น ๆ นั้นอาจมีความสนใจเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบ้านเรือนของตนเอง หรือในชุมชนของตนเองเท่านั้น แต่เมื่อเกี่ยวข้องกับชุมชนโดยรวมอาจจะยังมีน้อย และสาเหตุอีกประการหนึ่งที่มีอาจจะแสดงความสนใจออกมาน้อย ก็เนื่องมาจากสาเหตุสองประการที่กล่าวไปข้างต้น ที่ไม่มีความรู้ในการตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น จึงไม่มีความกล้าที่จะออกมาตรวจสอบ หรืออีกส่วนหนึ่งคือเห็นว่าตัวเองไม่มีความรู้ จึงปล่อยให้หน้าที่ของประชาชนคนอื่น ๆ ที่มีความรู้เข้าไปทำหน้าที่แทนตัวเอง ในกระบวนการของการพัฒนาความสนใจนี้ เป็นกระบวนการของการกระตุ้นหรือเพิ่มโอกาสที่จะให้ประชาชนแสดงความสนใจออกมาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และเป็นกระบวนการที่มีโอกาสพัฒนาขึ้นมาได้ หากผ่านสองกระบวนการก่อนหน้านี้ คือ กระบวนการให้ความรู้ และชูความกล้าเพื่อที่จะนำไปสู่การแสดงออกซึ่งความสนใจในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวทางของการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตาม กระบวนการที่กล่าวมาทั้งสามกระบวนการนั้น ไม่ควรที่จะดำเนินการเพียงรอบเดียวหรือกลุ่มเดียว แต่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรที่มีก่อให้เกิดการขยายตัวออกไปมากขึ้น ในกรณีของคนกลุ่มเดิมที่ได้รับการให้ความรู้ เชิดชูหรือฝึกฝนความกล้าในการทำงานหน้าที่ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจนได้พัฒนาความสนใจจนกลายเป็นสิ่งที่ปกติแล้ว คนกลุ่มเดิมเหล่านี้ก็จะมีโอกาสที่จะไขว่คว้าหาความรู้เพิ่มเติมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เมื่อมีการออกกฎระเบียบใหม่ ๆ ในการบังคับใช้กับการกำหนดการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือความรู้เชิงสาระในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เช่น วิธีการทำงาน ใหม่ ๆ ที่จะส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะเพิ่มความเข้มข้นในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มเดิมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ ไม่เพียงคนกลุ่มเดิมเท่านั้นที่ควรส่งเสริมให้ผ่านกระบวนการนี้ แต่ยังคงต้องขยายออกไปสู่คนกลุ่มใหม่ ๆ ในชุมชน เช่น จากคนเดิมที่คนบางกลุ่มไม่มีบทบาทหรือไม่ได้แสดงออกอย่างเป็น

รูปธรรมในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในกรณีนี้อยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่า คงไม่มีใครที่จะไม่ให้ความสนใจกับการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลความเป็นอยู่ในพื้นที่ที่คนคนนั้นอยู่ แต่จะแสดงออกมาน้อยแตกต่างกันไป และคนกลุ่มนี้เองที่จะต้องพยายามส่งเสริมให้ผ่านกระบวนการของการให้ความรู้ในเรื่องของการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อที่จะคนกลุ่มนี้จะได้มีความกล้ามากขึ้นในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบ อาจจะเริ่มต้นด้วยการกระทำหรือแสดงออก เช่น การแสดงความคิดเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้สามารถที่จะนำไปสู่การพัฒนาความสนใจของคนกลุ่มใหม่ในการเข้ามามีส่วนร่วม และจากนั้นสามารถนำไปสู่การพยายามแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเองและของชุมชนในภาพรวมต่อไป

ดังนั้น ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จากบทเรียนของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และเทศบาลเมืองบัวขวนั้น แสดงให้เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผ่านกระบวนการของการให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและมีความกล้าในการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วม จนนำไปสู่การพัฒนาความสนใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยองค์กรต้องให้โอกาสและติดต่อประสานงานอย่างต่อเนื่องอีกทั้งทุกคนต้องมีความนิยมจิตอาสา

ในท้ายที่สุดนี้ การที่จะขจัดความไม่รู้ ไม่กล้า ไม่สนใจ ออกไปได้ ซึ่งจะต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการตรวจสอบภาคประชาชน โดยเริ่มจากประชาชน ในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย เฉกเช่นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามที่ได้ทบทวนเอกสารรูปแบบการตรวจสอบโดยภาคประชาชนของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเยอรมัน สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่นและนิวซีแลนด์ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ากระบวนการตรวจสอบโดยส่วนใหญ่จะมีได้ถูกระบุไว้โดยตรง แต่จะเป็นการรับรองสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่ามีสิทธิอย่างไรบ้าง ในการมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มากกว่าการกำหนดเป็นกระบวนการหรือการบังคับว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำอะไร

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีในการตรวจสอบและต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว สามารถสรุปข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้ดังนี้

1. รัฐต้องให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและมีความกล้าในการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วม จนนำไปสู่การพัฒนาความสนใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยองค์กรต้องให้โอกาสและติดต่อประสานงานอย่างต่อเนื่องอีกทั้งทุกคนต้องมีความนิยมจิตอาสา
2. รัฐต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการตรวจสอบภาคประชาชน โดยเริ่มจากประชาชน ในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย
3. รัฐต้องกระตุ้นให้ประชาชนรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มากกว่าการกำหนดเป็นกระบวนการหรือการบังคับว่าเป็นหน้าที่

บรรณานุกรม

- กัตัญญุ แก้วหานามและพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม. (2558). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบ การดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์.วารสารการบริหารปกครอง (เดิมชื่อวารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์). ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2558) หน้า 82-98. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.*
- กัตัญญุ แก้วหานาม และพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม. (2560). *รายงานการวิจัยบทเรียนการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.):กรณีศึกษา เปรียบเทียบเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์กับเทศบาลเมืองบัวขาว. ปีงบประมาณ 2558 ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2557). ชุดความรู้การเฝ้าระวังการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ ชุดที่ 1 ปี พุทธศักราช 2557,พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทศรีอนันต์การพิมพ์ จำกัด.*
- Rod Hague, Martin Harrop, and Shaun Breslin. (1992). *Comparative government and politics: An introduction. 3rd (ed.). London: Macmillan.*

จิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน

พิศณงศ์ ศรีศากยวรารังกูร*

อลงกรณ์ อรรคแสง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาจิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน หมอลำกลอนที่การพัฒนาคู่ท้องถิ่นอีสานมายาวนาน และทำหน้าที่เป็นสื่อสารทางการเมืองผ่านการแสดงลำกลอนสู่ท้องถิ่นอีสานอย่างมีคุณภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำแนวคิดแบบจำลองกระบวนการสื่อสารSMCR ของเดวิท เค เบอร์โล มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และกลอนลำที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์หมอลำกลอน 10 คน ผู้แต่งกลอนลำ จำนวน 5 คน ผู้ชม จำนวน 20 คน และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน มีอิทธิพลอย่างมากต่อท้องถิ่นอีสานและในสังคมไทย มีบทบาทในการสื่อสาร ทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้าน เพื่อให้ความบันเทิงประกอบกับสื่อสารข้อมูลต่างๆรวมทั้งประเด็นทางการเมืองผ่านบทกลอนลำในการแสดงลำกลอน มาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันและสามารถสร้างความเชื่อทางการเมืองให้กับคนในท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพด้านการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และเกิดแนวความคิด ความเชื่อทางการเมืองของผู้ฟังในท้องถิ่นอีสานและชี้ให้เห็นถึงจิตวิญญาณหมอลำกลอนที่นำไปสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน

คำหลัก: จิตวิญญาณ/ การสื่อสารการเมือง/ หมอลำกลอน

* นิสิตระดับปริญญาโท สาขาการเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Soul Singer Bolted into the Political Beliefs of the Local ISAN

Pitsanupong Srisakkayawarangkun^{*}

Alongkorn Akkasaeng^{**}

Abstract

This research aims to study the spirit of the storytelling Isan folk performance (Morlumnorn) developed into Isan political beliefs. The Morlumnorn has long deep root and influences the development for many decades in Isan. It serves as political communication for local Isan efficiently. This research is qualitative research adopting the SMCR concept of communication process endorsed by Davit Cribbero as an analytical framework for analyzing Morlumnorn influencing the development of political communication. The data presented in the research collected from both document and interviews. The documentary data were extracted from historical documents and relevant story Isan folk. In terms of interviews, numbers of key informants were interviewed comprising: 10 Isan folk performers; 5 Isan folk composers; 5 audiences; and 3 experts. The study revealed that Isan folk performance (Morlumnorn) considerably influences Isan community and Thai society as a whole. It serves as ways of communication for Isan people. At the same time, it's role is as traditional medias to both maintains entertainment as well as to presents the political issues through verse (kornlum) for Isan people since the historical time to present. The Isan folk performance (Morlumnorn) therefore influences the political perception and belief of Isan people representing how effectively its role as the ways of political communication and the development of political belief of Isan people.

Keywords: Communications/ Political/ Spiritual/ Contemporary

^{*} Master of Politics Science Program in Politics, College of Politics and Governance, Maharakham University

^{**} Asst.Prof., Ph.D., College of Politics and Governance, Maharakham University

บทนำ

หมอลำกลอน ถือว่าเป็นสื่อพื้นบ้าน หรือเรียกอีกอย่างว่า สื่อประเพณี (Tradition Media) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอีสาน โดยที่บรรพบุรุษอีสานได้นำเอาความเชื่อดั้งเดิม ความประเพณีที่ควรปฏิบัติ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา การประกอบอาชีพ ความเชื่อ ข้อห้าม มาผสมผสานลงไปในสื่อพื้นบ้าน ซึ่งมีได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่มีจุดหมายอื่นรวมอยู่ด้วย เช่น เพื่ออบรมสั่งสอน ตักเตือน แนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงนับว่าสื่อพื้นบ้านเป็นมรดกอันล้ำค่าที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความงามทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของ ชุมชน ได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังมากขึ้น การนี้ นับว่าเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านและสื่อพื้นบ้าน ไปโดยปริยาย รวมถึงมีการได้นำเอาหมอลำกลอนที่ทำหน้าที่สื่อพื้นบ้านมาใช้ในการสื่อสารทางการเมือง

โดยที่การสื่อสารทางการเมือง เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะความคิดเห็น รวมถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองสามารถสื่อสารได้ในหลายรูปแบบ แต่เพื่อการสื่อสารสาระข้อมูลต่างๆทางการเมือง เพื่อให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างใกล้ชิด จึงมีการนำเอาเทคนิควิธีการต่างๆ เช่นการนำเอา สื่อพื้นบ้าน เข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อการสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในท้องถิ่น สำหรับในภาคอีสานก็มีการนำเอา ศิลปะพื้นบ้านหมอลำกลอน อันเป็นที่นิยมในท้องถิ่นอีสาน และให้การ ยอมรับ ว่าหมอลำกลอนเป็นผู้รู้ และ เป็นประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพ มาใช้สื่อสารทางการเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม

หมอลำกลอนก็จัดเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีบทบาทอย่างมากในการทำหน้าที่เป็นสื่อสารมวลชนกับชาวภาคอีสานซึ่งหมอลำกลอนจัดว่าเป็นการแสดงทั้งศาสตร์และศิลป์ในขณะเดียวกัน เพราะว่า นอกจากหมอลำจะให้ความบันเทิงแล้ว ยังให้ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้ฟัง เช่น การให้ความรู้และการดำเนินชีวิตในสังคม ส่วนทางอ้อม คือ การใช้เป็นสื่อในการอบรม สั่งสอน โดยแทรกคำสอนในพระพุทธศาสนา ค่านิยม และกฎเกณฑ์ในสังคมที่ควรปฏิบัติ อนึ่ง หมอลำกลอนเป็น ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ให้ความรู้และความบันเทิงเป็นสื่อในการบันทึกพฤติกรรมของคนในสังคม เป็นสื่อในการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อต่างๆ ซึ่งมีงานวิจัยของ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2528) ได้ศึกษาบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ ผลการวิจัยพบว่า ในหมู่ชาวอีสานที่สื่อสารกัน ด้วยภาษาถิ่นอีสาน หมอลำมีบทบาทสำคัญอยู่สองประการคือ บทบาทด้านพิธีกรรมและบทบาทด้าน มหรสพ

จากที่หมอลำกลอนซึ่งจัดได้ว่าเป็นผู้ทรงความรู้และสามารถสื่อสารความรู้ต่างๆ ไปสู่สังคมได้เป็นอย่างดี และหมอลำกลอนก็ได้เข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงเป็นประชาสัมพันธ์ภายในสังคมอีสานเรื่อยมา (นนท์ พลาวัน, 2550) โดยที่หมอลำกุมหัวใจของคนอีสาน นอกจากจะเป็นฉันทลักษณ์ ที่งดงามแล้วได้ความรู้ ได้ความเพลิดเพลิน ยังได้ผ่อนคลาย บริบทของชุมชนท้องถิ่นอีสานในสมัยก่อนการคมนาคมไปลำบาก และช่องทางการสื่อสารหรือการคมนาคมมีให้เลือกไม่มากนัก มีหมอลำกลอนเข้าไปทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านในการแสดงให้ความบันเทิงและสื่อสารข้อมูลข่าวสารเรื่องราวต่างๆผ่านการแสดงประกอบเป็นมหรสพที่มีคุณภาพ

ดังนั้นจากอดีตตั้งแต่เริ่มมีหมอลำกลอนเกิดขึ้นจนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการพัฒนาผ่านการเมืองในยุคต่างๆมาอย่างต่อเนื่องจึงสะท้อนให้เห็นว่าเป็นสื่อที่มีคุณภาพ มีอิทธิพลที่สามารถ

สื่อสารทางการเมืองไปสู่ประชาชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการเมืองรัฐบาลในแทบทุกยุคทุกสมัยก็ได้มีการนำเอาหมอลำกลอนมาเป็น ประชาสัมพันธ์ หรือมาเป็นกระบอกเสียงในการหาเสียง รณรงค์ การเผยแพร่นโยบายต่างๆหรือเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐบาล บางครั้งหมอลำก็ออกมาแสดงความคิดเห็นแนวคิด ซึ่งมีทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและส่วนกลาง

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า หมอลำกลอนเข้ามาเป็นตัวกลางของการสื่อสารด้านการเมืองในท้องถิ่นอีสาน เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ นโยบาย หรือแม้แต่ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งมีบทบาทมากในสังคมอีสาน ตั้งแต่อดีตที่หมอลำเข้ามาสู่สังคมไทยจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทเพื่อความบันเทิงและทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงเป็นประชาสัมพันธ์ ในสังคมอีสานเรื่อยมา รวมถึงเป็นสื่อกลางของการสื่อสารด้านการเมือง เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ นโยบายทางการเมือง โดยหมอลำกลอนจะสะท้อนโลกทัศน์ทางการเมืองผ่านคำร้องของกลอนลำ ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิดของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อ แนวความคิด ตลอดจนความเชื่อ การตัดสินใจของประชาชนชาวอีสาน เรื่อยมา จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาจิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาจิตวิญญาณหมอลำกลอนอันนำไปสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ เนื่องจากต้องการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับหมอลำกลอน มีการใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกต ภายใต้กรอบแนวคิดแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของเดวิท เค เบอร์โล มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีองค์ประกอบและขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูล โดยสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ หมอลำกลอน (S) จำนวน 10 คน (ผู้ส่งสาร) ผู้แต่งกลอนลำ (S) จำนวน 5 คน (ผู้ส่งสาร) กลอนลำ (M) ที่มีการแต่งเอาไว้ โดยเลือกเฉพาะที่เกี่ยวกับการเมืองในยุคต่างๆ (สาร) เวทีการแสดง (C) ช่องทางการสื่อสารต่างๆ ผู้ชม (R) จำนวน 20 คน (ผู้รับสาร) ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3) สำหรับแบบสัมภาษณ์ จะแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 จุดเริ่มต้นการสื่อสารทางการเมืองและจิตวิญญาณของหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน ตอนที่ 3 เงื่อนไขที่ทำให้มีการใช้สื่อกลอนลำในการเมืองในการสื่อสารทางการเมือง ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

4) การสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดของการวิจัย นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและแก้ไข จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ดำเนินการจัดทำแบบสัมภาษณ์ นำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์การให้สัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ ดำเนินการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาที่ได้นัดหมายล่วงหน้าแล้วตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้และจัดเตรียมเพื่อจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6) การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เป็นหลัก โดย วิเคราะห์ความเห็นของหมอลำกลอน ผู้แต่งกลอนลำ กลอนลำ และความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการสรุป และสังเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปแบบความเรียง ตามลักษณะของ ข้อมูลที่วิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาของหมอลำและหมอลำกลอน

1.1 หมอลำเป็นผู้ที่มีความถนัดและเชี่ยวชาญจากการฝึกฝน ความรู้ ทักษะ ในด้านการแสดง รวมถึงการใช้เสียง บทบาทลีลา กระบวนการด้านจังหวะทำนอง ข้อมูลต่างๆผ่านกลอนลำสามารถนำเสนอผ่านเวทีการแสดงได้อย่างชำนาญ และมีเครื่องดนตรีประกอบการให้จังหวะบรรเลงไปด้วย ขณะลำอันเป็นดนตรีเอกลักษณ์ท้องถิ่นอีสาน คือ “แคน” โดยเรียกคนเป่าแคนว่า “หมอแคน” หมอลำเป็นชื่อเรียกการแสดงสาขาหนึ่งในภาคอีสาน ซึ่งหมอลำนั้นมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการแสดงและที่มาด้านเนื้อหา โดยมีหลากหลายรูปแบบที่นำเสนอและมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบ เช่น หมอลำผีฟ้า หมอลำทรง หมอลำธรรม หมอลำพื้น หมอลำหมู่วาตต่างๆ หมอลำเพลิน หมอลำซิ่งซู้ หมอลำชะยา และหมอลำกลอนฯ เป็นต้น

1.2 หมอลำกลอน เป็นการแสดงอีกหนึ่งแขนงของศิลปะหมอลำในท้องถิ่นอีสาน ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมสังคมความเป็นอยู่ซึ่งมีความแตกต่างตามรูปแบบ วิธีการ การปฏิบัติ ตลอดจนการนำเสนอ โดยใช้ชื่อ “กลอนลำ” ที่มีเนื้อหาสาระเรื่องราวต่างๆนำมาประกอบจังหวะทำนอง ให้เหมาะสมตามรูปแบบที่ใช้สื่อความหมาย ที่มีลักษณะการแสดงโดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ถามตอบ ปูจฉา วิสัชนา เกี้ยวพาราสี ได้ว่าที่ ผ่านเวทีสู่คนฟัง มีนักแสดง 2 คน คือ ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน ใช้ดนตรีประกอบ คือแคนเต้าเดียว และนักดนตรีที่เรียกว่า หมอแคน ความเป็นมาของหมอลำกลอน หมอลำกลอน น่าจะมีความเป็นมาเกิดจากผู้เฒ่าผู้แก่เล่านิทานให้ลูกให้หลานฟัง ซึ่งนิทานส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวกับศีลธรรมและจารีตประเพณี ในตอนแรกก็นั่งเล่าได้ยินไม่ทั่วถึงต้องยืนขึ้นเล่า เพื่อความน่าสนใจจึงต้องมีท่าทางประกอบ เช่นพระเอก นางเอก ตัวตลก ต่อมาก็มีใช้เสียงสั้นเสียงยาว เสียงสูงเสียงต่ำเพิ่มเข้ามาเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกความสมบัตินิทาน และเพื่อความไพเราะจึงนำเอานิทานพื้นบ้านอีสาน เช่น เรื่อง ท้าวทาดำ ท้าวสินไช กาฬเกษ หรือ นำเอาเรื่องราว ศีลธรรมจารีตประเพณี วัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาแต่งเป็นสำนวนร้อยกรองในลักษณะรายยาวขึ้นในแต่ละเรื่องเพื่อใช้เล่า และ พัฒนามาเป็นการลำแบบดั้งเดิม คือ มาจากการลำพื้น “ลำพื้น(นั่งลำกับพื้น : ผู้วิจัย)” โดยนั่งลำกับพื้นเพียงคนเดียวทุกบททุกตัวละครที่มีในเรื่องจะแสดงเอง แรกๆยังไม่มิดนตรีประกอบ เป็นเพียงการนำเอานิทานมาเล่าต่อมาจึงได้หาเครื่องดนตรีที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบ “คือแคน” เพื่อให้เกิดความสนุกครึกครื้น เมื่อมีผู้แสดงเพียงคนเดียวดูไม่ครบสมบัตินิทาน จึงจำเป็นต้องมีคู่มาร่วมแสดงประกอบด้วย ส่วนใหญ่จะคู่ชายหญิงมาร่วมแสดงประกอบจึงเกิดมีการ

ตอบโต้และการประสานลีลาเล่นกันอย่างสมทบบาทมากยิ่งขึ้นและมีการนำบทกลอนนิทานมาแสดงทำให้ผู้ฟังเกิดความสุขสนุกสนาน และมีอารมณ์ร่วมในนิทานและให้ความสนใจจึงพัฒนามาเป็นการลำแบบสมบูรณ์ ที่เรียกว่า “หมอลำกลอน” หมายถึงผู้เชี่ยวชาญการแสดงผ่านบทกลอนและลีลาการแสดงซึ่งเรียกว่าการลำ หมอลำกลอนจึงถือได้ว่าเป็นผู้ทรงความรู้ การแสดงอันมีเรื่องราวเกี่ยวกับข้อมูลโลกธรรม อดีต ปัจจุบัน การเมือง การเกี่ยวพาราสี เรื่องซิงตี่ซิงเต้น ประชันโต้ตอบ ทำทาย ตลก ฯ ที่นำมาเป็นเนื้อหาบทกลอนในการแสดง

1.3 กลอนลำที่หมอลำกลอนใช้สื่อสารมีอยู่หลายประเภท กลอนเกริ่นขึ้นลำ(เกริ่นโอ) กลอนลำทางสั้น(จังหวะกระชับไม่เอื้อนเสียง) กลอนลำทางยาว(จังหวะที่มีการลากเสียงยาวโดยมีการเอื้อนเสียง) กลอนลำเดิน(กลอนลำยาวคือจังหวะที่เร็วกระชับไม่มีเอื้อน) และลำเต้ย(จังหวะที่สำนวนสั้นๆ ครึกครื้นสนุกสนาน) รวมถึงบทกลอนอย่างอื่นที่เอามาแต่งสอดแทรกเข้ามาในการแสดงเพิ่มเติม เช่น เพลง เพลงแฝง ศิลปะการแสดงอย่างอื่นหลายๆภาคหลายๆภาษา หมอลำกลอนจะนำมาแสดงประกอบเพื่อความน่าสนใจและสนุกสนาน(เรียกว่าการแข่งกลอนสวนवाद)

การฟังหมอลำของคนในอดีตจึงได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน มุ่งเน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันบ้างก็จะมีการสอดแทรกการลำนิทานเกี่ยวกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันเป็นการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม หรือเหตุการณ์บ้านเมืองเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม มาใช้ประกอบการแสดง ซึ่งส่งผลถึงการดำรงชีวิตของประชาชนภาคอีสานในอดีตจนถึงปัจจุบัน หมอลำกลอนถือกำเนิดขึ้นเป็นศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ที่เกี่ยวข้องและควบคู่กับพระพุทธศาสนา ความเชื่อความศรัทธาจารีตประเพณี หรือแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน โดยการนำเอา ความรู้ เรื่องราว ตลอดจนการดำรงชีวิต สิ่งต่างๆในชีวิตประจำวัน ที่พัฒนาการถ่ายทอดมาเป็นหมอลำกลอนอันทรงคุณค่าและทรงอิทธิพลด้านจิตใจ มีที่มีบทบาทในท้องถิ่นอีสาน ในการทำหน้าที่แสดงให้ความบันเทิงและประชาสัมพันธ์สื่อสารระหว่างสังคมท้องถิ่นอีสาน ตลอดจนการบอกเล่า ให้ความรู้ การให้กำลังใจ การจรรโลงใจ การผ่อนคลาย การปกป้องหรือ แก้ปัญหา การอธิบายสิ่งต่างๆ โดยหมอลำกลอนเป็นผู้ดำเนินบทบาทการสื่อสารการแสดงพร้อมด้วยคุณค่าและมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการแห่งความบันเทิง และแฝงด้วยองค์ความรู้ว่าด้วยประการต่างๆที่นำเสนอผ่านการแสดงหมอลำกลอนจนเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือ ยกย่อง ในฐานะปราชญ์ท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดีในท้องถิ่นอีสาน และนำไปสู่การทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพมาตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบัน

2. จุดเริ่มต้นการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน

จากการศึกษาพบว่า จุดเริ่มต้นการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน เนื่องจากหมอลำกลอนมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะทางสติปัญญาและทัศนคติ ที่ส่งผลต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจ ความเชื่อที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นอีสานในด้านการเมือง โดยที่พัฒนาการทางการเมืองของหมอลำกลอนนั้น มีจุดเริ่มต้นภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาต่างๆที่ยังไม่ทั่วถึงในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขที่คนในท้องถิ่นอาจไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยที่ประชาชนยังยึดอยู่ในสถานะสังคมแบบดั้งเดิม ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่ออกเขียนไม่ได้ การสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาไม่ทั่วถึง ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ค่อยมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับตนมากนัก จากเหตุผลดังกล่าวหมอลำกลอนจึงเข้ามาทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่จะนำเอาข้อมูลข่าวสารต่างๆทางการเมืองไปเผยแพร่โดยการนำเสนอผ่านการแสดงลำกลอนของตนตาม

ท้องถิ่นระดับต่างๆ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น เกิดความรู้ ความสนใจติดตามอยากรู้ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและยังทำหน้าที่เป็นแรงกระตุ้นผลักดันให้คนท้องถิ่นเกิดความสนใจใคร่อยากรู้ในประเด็นเหตุการณ์บ้านเมือง ได้ทราบเหตุผลทางการเมือง รวมถึงทราบความสำคัญตลอดจนผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางการเมืองอันเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในสังคมท้องถิ่น เนื่องจากหมอลำกลอนนำเอาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองไปนำเสนอ โดยการสอดแทรกผ่านการแสดง ทำให้หมอลำกลอนได้ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านการแสดงลำกลอน ได้อย่างน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ สามารถเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

3. เหตุผลที่ทำให้หมอลำกลอนสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย

จากการศึกษาพบว่า เหตุผลที่ทำให้หมอลำกลอนสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย นั้นมีองค์ประกอบทางเหตุผลเนื่องจากประเด็นต่างๆดังนี้ สามารถสื่อความหมายเรื่องราวหรือข้อมูลข่าวสารให้มีความน่าสนใจเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะหมอลำกลอนเข้าใจในวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีประเพณีปฏิบัติ ระเบียบแบบแผนการดำรงชีวิต ภาษาพูดการสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน ส่งผลให้หมอลำกลอนได้รับยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์หรือผู้มีปัญญาของท้องถิ่น เป็นผู้สืบสานสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมศิลปะอีกแขนงหนึ่ง ที่ทุกคนให้ความเชื่อถือและได้รับการยอมรับ พร้อมด้วยกับการมีรูปแบบในการสื่อสารทางการเมืองซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ความต้องการและความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับความประสงค์หรือโอกาสที่จะเลือกใช้ ขึ้นอยู่กับผู้รับฟังอยู่ในฐานะและลักษณะใดมีความรู้สึกละเอียด โดยที่จะมีการพัฒนาด้านเนื้อหาให้เข้ากับยุคกับสมัยหรือกับเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เข้ากับสถานการณ์ มีข้อมูลกลอนลำในการนำเสนอเลือกใช้หรือแต่งขึ้นเพื่อสำหรับใช้ในโอกาสต่างๆ เป็นเหตุผลสำคัญทำให้การสื่อสารของหมอลำกลอนได้ผลดี และมีอิทธิพลต่อความคิดของคนท้องถิ่นอีสาน

4. อิทธิพลของหมอลำกลอนต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน

จากการศึกษาพบว่า อิทธิพลของหมอลำกลอนต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน ที่ส่งผลจากการมีชื่อเสียงของหมอลำกลอนหรือความโด่งดังเป็นที่รู้จักความโด่งดังเป็นที่ เป็นเหตุผลประกอบความเชื่อมั่นประชาชนให้การยอมรับยำเกรงให้ความเกรงใจเป็นผลของการมีชื่อเสียง การมีความรู้และความสามารถรอบด้าน เพราะหมอลำกลอนต้องศึกษาความรู้สิ่งต่างๆมากมายเพื่อนำเสนอเพื่อสร้างความสนใจให้กับประชาชน จึงทำให้หมอลำกลอนอุดมไปด้วยความรู้ส่งผลต่อความเชื่อมั่น การสื่อทัศนคติและการสอดแทรกแนวคิดของหมอลำกลอน เป็นเหตุผลที่บ่งบอกถึงความมีปัญญา มีจุดยืนมีความคิดการไกล และเป็นจุดที่นำเสนอแนวความคิดอันจะทำให้ผู้ฟังได้ความรู้ เกิดแนวความคิดที่ทันสมัยตามที่หมอลำกลอนเสนอ โดยที่หมอลำกลอนจะอธิบายชี้ชัดเหตุและผลพร้อมที่ไปที่มาอย่างชัดเจนมีวิธีการผนวกหรือเชื่อมโยงเข้ากับกลอนลำของตนเป็นสิ่งที่สำคัญและทำให้ผู้ฟังคล้อยตามได้เป็นอย่างดี ประสพการณ์ของหมอลำกลอน เป็นสิ่งกระตุ้น ถึงความเชี่ยวชาญ ชำนาญ ทำให้ประชาชนท้องถิ่นมั่นใจ การมีรูปแบบเทคนิคการนำเสนอและกลวิธีสร้างความเข้าใจ โดยนำเอาวิธีการต่างๆสอดแทรกเพื่อสร้างจุดสนใจ ความสามารถในการสร้างความบันเทิงประกอบในการแสดง เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจลดความเบื่อหน่าย สร้างอารมณ์ร่วม ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานไปพร้อมกับการรับความรู้สาระจากการลำกลอน จากเหตุผลข้างต้นเป็นปัจจัยทำให้การสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอนมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน อย่างมีคุณภาพ เกิดพลังด้านการสื่อสารทางการเมืองทำให้ หมอลำกลอนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารสาระในด้าน

การเมือง ซึ่งใช้ข้อมูลในรูปแบบของกลอนลำ ผ่านเวทีการแสดงหรือช่องทางต่างๆ ในการสื่อสารเพื่อนำเสนอ นำไปสู่การตัดสินใจในทางเลือกประเด็นทางด้านการเมือง

1. หมอลำศิลปะภาคพื้นอีสาน

หมอลำเป็นผู้ที่มีความถนัดและเชี่ยวชาญจากการฝึกฝน ความรู้ ทักษะ ในด้านการแสดง รวมถึงการใช้เสียง บทบาทลีลา กระบวนการด้านจังหวะทำนอง ข้อมูลต่างๆผ่านกลอนลำสามารถนำเสนอผ่านเวทีการแสดงได้อย่างชำนาญและมีเครื่องดนตรีประกอบการให้จังหวะบรรเลงไปด้วย ขณะลำอันเป็นดนตรีเอกลักษณ์ท้องถิ่นอีสาน คือ “แคน” โดยเรียกคนเป่าแคนว่า “หมอแคน” หมอลำเป็นชื่อเรียกการแสดงสาขาหนึ่งในภาคอีสาน(จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2528) ซึ่งหมอลำนั้นมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการแสดงและที่มาด้านเนื้อหา โดยมีหลากหลายรูปแบบที่นำเสนอ และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบ เช่น หมอลำผีฟ้า หมอลำทรง หมอลำธรรม หมอลำพื้น หมอลำหมู่ว่าทต่างๆ หมอลำเพลิน หมอลำชิงช้า หมอลำผะย้า และหมอลำกลอนฯ เป็นต้น(บ้านมหาคอตคอม, ม.ป.ป.)

2. ขอบข่ายหมอลำกลอน

“หมอลำกลอน” เป็นการแสดงอีกหนึ่งแขนงของศิลปะหมอลำในท้องถิ่นอีสาน ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมสังคมความเป็นอยู่ซึ่งมีความแตกต่างตามรูปแบบ วิธีการ การปฏิบัติ ตลอดจนการนำเสนอ โดยใช้ชื่อ “กลอนลำ” ที่มีเนื้อหาสาระเรื่องราวต่างๆนำมาประกอบจังหวะทำนอง ให้เหมาะสมตามรูปแบบที่ใช้สื่อความหมาย (จารุวรรณ ธรรมจักร, 2525) ที่มีลักษณะการแสดงโดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ถามตอบ ปูจฉา วิสัชนา เกี่ยวพาราสี ได้ว่าที่ ผ่านเวทีสู่คนฟัง มีนักแสดง 2 คน คือ ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน ใช้ดนตรีประกอบ คือแคนเดี่ยว และนักดนตรีที่เรียกว่า หมอแคน (สำเร็จ คำโหม่ง, ม.ป.ป.)

3. พัฒนาการเกิดขึ้นของลำกลอน

“ความเป็นมาของหมอลำกลอน” หมอลำกลอน น่าจะมีความเป็นมาเกิดจากผู้เฒ่าผู้แก่เล่านิทานให้ลูกให้หลานฟัง ซึ่งนิทานส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวกับศีลธรรมและจารีตประเพณี ในตอนแรกก็นั่งเล่าได้ยินไม่ทั่วถึงต้องยืนขึ้นเล่า เพื่อความน่าสนใจจึงต้องมีท่าทางประกอบ เช่นพระเอก นางเอก ตัวตลก ต่อมาก็มีใช้เสียงสั้นเสียงยาว เสียงสูงเสียงต่ำเพิ่มเข้ามาเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกความสมบัตินิทาน และเพื่อความไพเราะจึงนำเอานิทานพื้นบ้านอีสาน เช่น เรื่อง ท้าวภาคำ ท้าวสินไช กาฬเกษ (สว่าง เลิศฤทธิ์, 2531) หรือ นำเอาเรื่องราวศีลธรรมจารีตประเพณี วัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาแต่งเป็นสำนวนร้อยกรองในลักษณะรายยาวขึ้นในแต่ละเรื่องเพื่อใช้เล่า และ พัฒนามาเป็นการลำแบบดั้งเดิม คือ มาจากการลำพื้น “ลำพื้น (นั่งลำกับพื้น : ผู้วิจัย)” โดยนั่งลำกับพื้นเพียงคนเดียวทุกบทบาททุกตัวละครที่มีในเรื่องจะแสดงเอง แรกๆยังไม่มีดนตรีประกอบ เป็นเพียงการนำเอานิทานมาเล่าต่อมาก็ได้หาเครื่องดนตรีที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบ “คือแคน” เพื่อให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้น เมื่อมีผู้แสดงเพียงคนเดียวดูไม่ครบสมบทบาท จึงจำเป็นต้องมีคู่มาร่วมแสดงประกอบด้วย ส่วนใหญ่จะคู่ชายหญิงมาร่วมแสดงประกอบจึงเกิดมีการตอบโต้และการประสานลีลาละเล่นกันอย่างสมบัตินิทานมากยิ่งขึ้นและมีการนำบทกลอนนิทานมาแสดงทำให้ผู้ฟังเกิดความสุขสนุกสนาน(สำนัก

วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ม.ป.ป.) และมีอารมณ์ร่วมในนิทานและให้ความสนใจจึงพัฒนามาเป็นการลำแบบสมบูรณ์ ที่เรียกว่า “หมอลำกลอน” หมายถึงผู้เชี่ยวชาญการแสดงผ่านบทกลอนและลีลาการแสดงซึ่งเรียกว่าการลำ หมอลำกลอนจึงถือได้ว่าเป็นผู้ทรงความรู้ การแสดงอันมีเรื่องราวเกี่ยวกับ ข้อมูลโลกธรรม อดีต ปัจจุบัน การเมือง การเกี่ยวพาราสี เรื่องซิงตี่ซิงเด่น ประชันโต้ตอบ ทำท่าย ตลกๆ ที่นำมาเป็นเนื้อหากลอนลำในการแสดง(จิรภัทร แก้วภู, 2541)

4. องค์ประกอบด้านสาระหมอลำกลอน

“กลอนลำ”ที่หมอลำกลอนใช้สื่อสารมีอยู่หลายประเภท กลอนเกริ่นขึ้นลำ(เกริ่นโอ้) กลอนลำทางสั้น(จังหวะกระชับไม่เอื้อนเสียง) กลอนลำทางยาว(จังหวะที่มีการลากเสียงยาวโดยมีการเอื้อนเสียง) กลอนลำเดิน(กลอนลำยาวคือจังหวะที่เร็วกระชับไม่มีเอื้อน) และลำเต้ย(จังหวะที่สำนวนสั้นๆ ครึกครื้นสนุกสนาน)(สำเร็จ คำโหม่ง, ม.ป.ป.) รวมถึงบทกลอนอย่างอื่นที่เอามาแฝงสอดแทรกเข้ามาในการแสดงเพิ่มเติม เช่น เพลง เพลงแฝง ศิลปะการแสดงอย่างอื่นหลายๆภาคหลายๆภาษา หมอลำกลอนจะนำมาแสดงประกอบเพื่อความน่าสนใจและสนุกสนาน(เรียกว่าการแข่งขันกลอนสวนवाद) (หมอลำการแสดงพื้นบ้าน, 2547, เว็บไซต์)

5. การเกิดขึ้นแห่งจิตวิญญาณลำกลอน

การฟังหมอลำของคนในอดีตจึงได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน มุ่งเน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันบ้างก็จะมีการสอดแทรกการลำนิทานเกี่ยวกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันเป็นการปลูกฝังคุณธรรม ศิลธรรม จริยธรรม หรือเหตุการณ์บ้านเมืองเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม มาใช้ประกอบการแสดง ซึ่งส่งผลถึงการดำรงชีวิตของประชาชนภาคอีสานในอดีตจนถึงปัจจุบัน หมอลำกลอนถือกำเนิดขึ้นเป็นศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ที่เกี่ยวข้องและควบคู่กับพระพุทธศาสนา ความเชื่อความศรัทธาจารีตประเพณี หรือแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน โดยการนำเอา ความรู้ เรื่องราว ตลอดจนการดำรงชีวิต สิ่งต่างๆในชีวิตประจำวัน ที่พัฒนาการถักทอมาเป็นหมอลำกลอนอันทรงคุณค่าและทรงอิทธิพลด้านจิตใจ มีที่มีบทบาทในท้องถิ่นอีสาน ในการทำหน้าที่แสดงให้ความบันเทิงและประชาสัมพันธ์สื่อสารระหว่างสังคมท้องถิ่นอีสาน ตลอดจนการบอกเล่า ให้ความรู้ การให้กำลังใจ การจรรโลงใจ การผ่อนคลาย การปกป้องหรือ แก้ปัญหา การอธิบายสิ่งต่างๆ โดยหมอลำกลอนเป็นผู้ดำเนินบทบาทการสื่อสารการแสดงพร้อมด้วยคุณค่าและมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการแห่งความบันเทิง และแฝงด้วยองค์ความรู้ว่าด้วยประการต่างๆที่นำเสนอผ่านการแสดงหมอลำกลอน จนเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือ ยกย่อง ในฐานะปราชญ์ท้องถิ่น(เสี่ยม บึงไสย, 2531) ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดีในท้องถิ่นอีสาน และนำไปสู่การทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพมาตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบัน

6. หมอลำกลอนกับจุดเริ่มต้นแห่งการสื่อสารทางการเมือง

ด้วยจิตวิญญาณของหมอลำกลอนที่ครองใจคนท้องถิ่นที่ยังคงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคมท้องถิ่นภาคอีสาน เนื่องจากมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะทางสติปัญญาและทัศนคติ ที่ส่งผลต่อ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ความเชื่อที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นอีสานในด้านการเมือง(สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) โดยที่พัฒนาการทางการเมืองของ

หมอลำกลอนนั้น มีจุดเริ่มต้นภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาต่างๆ ที่ยังไม่ทั่วถึงในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขที่คนในท้องถิ่นอาจไม่ออกเขียนไม่ได้ (ละเอียด ดาวอุดร, สัมภาษณ์, 2559) โดยที่ประชาชนยังยึดอยู่ในสภาวะสังคมแบบดั้งเดิม (จันทร์เพ็ญ เเด่นนภา, สัมภาษณ์, 2559) ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ (สุภาพ ดาวเทียม, สัมภาษณ์, 2559) การสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาไม่ทั่วถึง (บัวผัน ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว (สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) จากเหตุผลดังกล่าวหมอลำกลอนจึงเข้ามาทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่จะนำเอาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทางการเมืองไปเผยแพร่โดยการนำเสนอผ่านการแสดงลำกลอนของตนตามท้องถิ่นระดับต่างๆ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น เกิดความรู้ ความสนใจติดตามอยากรู้ความเคลื่อนไหวทางการเมือง (สำราญ พิมพ์า, สัมภาษณ์, 2559) และยังทำหน้าที่เป็นแรงกระตุ้นผลักดันให้คนท้องถิ่นเกิดความสนใจใคร่อยากรู้ในประเด็นเหตุการณ์บ้านเมือง (ภัสรา ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) ได้ทราบเหตุผลทางการเมือง รวมถึงทราบความสำคัญตลอดจนผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางการเมืองอันเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในสังคมท้องถิ่น (ทองปน จันทร์คำภา, สัมภาษณ์, 2559) เนื่องจากหมอลำกลอนนำเอาข้อมูลข่าวสารทางด้านการเมืองไปนำเสนอ (จันทร์เพ็ญ เเด่นนภา, สัมภาษณ์, 2559) โดยการสอดแทรกผ่านการแสดง ทำให้หมอลำกลอนได้ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านการแสดงลำกลอน ได้อย่างน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ (บัวผัน ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) สามารถเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ (จันทร์เพ็ญ เเด่นนภา, สัมภาษณ์, 2559.)

7. จิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่เหตุผลการสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณภาพ

ด้วยเหตุผลที่ทำให้หมอลำกลอนสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย นั้นมีองค์ประกอบทางเหตุผลเนื่องจากประเด็นต่างๆ ดังนี้ สามารถสื่อความหมายเรื่องราวหรือข้อมูลข่าวสารให้มีความน่าสนใจเข้าใจได้ง่ายขึ้น (สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) เพราะหมอลำกลอนเข้าใจในวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีประเพณีปฏิบัติระเบียบแบบแผนการดำรงชีวิต ภาษาพูดการสื่อสารภาษาที่คล้ายคลึงกัน (ละเอียด ดาวอุดร, สัมภาษณ์, 2559) ส่งผลให้หมอลำกลอนได้รับยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์หรือผู้มีปัญญาของท้องถิ่น (จันทร์เพ็ญ เเด่นนภา, สัมภาษณ์, 2559) เป็นผู้สืบสานสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม ศิลปะอีกแขนงหนึ่ง (สุวรรณ บัวนา, สัมภาษณ์, 2559) ที่ทุกคนให้ความเชื่อถือและได้รับการยอมรับ (สุพัตน์ เสียงทอง, สัมภาษณ์, 2559) พร้อมด้วยกับการมีรูปแบบในการสื่อสารทางการเมืองซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ (สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) ตามความต้องการและความเหมาะสม (ละเอียด ดาวอุดร, สัมภาษณ์, 2559) ขึ้นอยู่กับความประสงค์หรือโอกาสที่จะเลือกใช้ (ภัสรา ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) ขึ้นอยู่กับผู้รับฟังอยู่ในฐานะและลักษณะใดมีความรู้สึกละอย่างไร (ทองปน จันทร์คำภา, สัมภาษณ์, 2559) โดยที่จะมีการพัฒนาด้านเนื้อหาให้เข้ากับยุคกับสมัยหรือกับเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เข้ากับสถานการณ์ (บัวผัน ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) มีข้อมูลกลอนลำในการนำเสนอเลือกใช้หรือแต่งขึ้นเพื่อสำหรับใช้ในโอกาสต่างๆ (ละเอียด ดาวอุดร, สัมภาษณ์, 2559) เป็นเหตุผลสำคัญทำให้การสื่อสารของหมอลำกลอนได้ผลดี และมีอิทธิพลต่อความคิดของคนท้องถิ่นอีสาน (สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559)

8. อิทธิพลของหมอลำกลอนต่อแนวความคิดด้านการเมืองของท้องถิ่นอีสาน

อิทธิพลของหมอลำกลอนต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน ที่ส่งผลจากการมีชื่อเสียงของหมอลำกลอนหรือความโด่งดังเป็นที่รู้จัก(จันทร์เพ็ญ เคนนภา, สัมภาษณ์, 2559) โดยที่ความโด่งดัง เป็นเหตุผลประกอบความเชื่อมั่นประชาชนให้การยอมรับยำเกรงให้ความเกรงใจเป็นผลจากการมีชื่อเสียง(บัวผัน ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) การมีความรู้และความสามารถรอบด้าน (สุภาพ ดาวเทียม, สัมภาษณ์, 2559) เพราะหมอลำกลอนต้องศึกษาความรู้สิ่งต่างๆมากมายเพื่อนำเสนอเพื่อสร้างความสนใจให้กับประชาชน(สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) จึงทำให้หมอลำกลอนอุดมไปด้วยความรู้ส่งผลต่อความเชื่อมั่น(จันทร์เพ็ญ เคนนภา, สัมภาษณ์, 2559) การสื่อกิจกรรมและการสอดแทรกแนวคิดของหมอลำกลอน(สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) เป็นเหตุผลที่บ่งบอกถึงควมมีปัญญา(ภัสรา ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) มีจุดยืนมีความคิดการไกล(สุวรรณ บัวนา, สัมภาษณ์, 2559) และเป็นจุดที่นำเสนอแนวความคิดอันจะทำให้ผู้ฟังได้ความรู้ (จันทร์เพ็ญ เคนนภา, สัมภาษณ์, 2559)เกิดแนวความคิดที่คนตามหมอลำกลอนเสนอ(สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559) โดยที่หมอลำกลอนจะอธิบายชี้ชัดเหตุและผลพร้อมที่ไปที่มาอย่างชัดเจนมีวิธีการผนวกหรือเชื่อมโยงเข้ากับกลอนลำของตน(สุภาพ ดาวเทียม, สัมภาษณ์, 2559)เป็นสิ่งที่สำคัญและทำให้ผู้ฟังคล้อยตามได้เป็นอย่างดี (ทองปน จันทร์คำภา, สัมภาษณ์, 2559)ประสบการณ์ของหมอลำกลอน(บัวผัน ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559) เป็นสิ่งกระตุ้นถึงความเชี่ยวชาญ ชำนาญ ทำให้ประชาชนท้องถิ่นมั่นใจ(จันทร์เพ็ญ เคนนภา, สัมภาษณ์, 2559) การมีรูปแบบเทคนิคการนำเสนอและกลวิธีสร้างความเข้าใจ(สุวรรณ ปากคม, สัมภาษณ์, 2559)โดยนำเอาวิธีการต่างๆสอดแทรกเพื่อสร้างจุดสนใจ(จันทร์เพ็ญ เคนนภา, สัมภาษณ์, 2559) ความสามารถในการสร้างความบันเทิงประกอบในการแสดง (ละเอียด ดาวอุดร, สัมภาษณ์, 2559) เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจลดความเบื่อหน่าย สร้างอารมณ์ร่วม (สุวรรณ บัวนา, สัมภาษณ์, 2559) ทำให้ผู้ฟังเกิดความสุขสนุกสนานไปพร้อมกับการรับความรู้สาระจากการลำกลอน(ละเอียด ดาวอุดร, สัมภาษณ์, 2559) จากเหตุผลข้างต้นเป็นปัจจัยทำให้การสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอนมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน(สุภาพ ดาวเทียม, สัมภาษณ์, 2559) อย่างมีคุณภาพเกิดพลังด้านการสื่อสารทางการเมืองทำให้ หมอลำกลอนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารสาระในด้านการเมือง(ภัสรา ดาวคะนอง, สัมภาษณ์, 2559)ซึ่งใช้ข้อมูลในรูปแบบของกลอนลำ ผ่านเวทีการแสดงหรือช่องทางต่างๆ ในการสื่อสารเพื่อนำเสนอ นำไปสู่การตัดสินใจในทางเลือกประเด็นทางการเมือง

9. สรุป

หมอลำกลอนที่สามารถครองใจคนท้องถิ่นอีสานและยังคงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคมท้องถิ่นภาคอีสาน เนื่องจากมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะทางสติปัญญาและทัศนคติ ที่ส่งผลต่อ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ความเชื่อถ้อยยอมรับของคนในท้องถิ่นอีสานในด้านการเมือง โดยที่พัฒนาการทางการเมืองของหมอลำกลอนนั้น มีจุดเริ่มต้นภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาต่างๆที่ยังไม่ทั่วถึงในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขที่คนในท้องถิ่นอาจไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยที่ประชาชนยังยึดอยู่ในสภาวะสังคมแบบดั้งเดิม ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่ออกเขียนไม่ได้ การสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาไม่ทั่วถึง ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวจากเหตุผลที่หมอลำกลอนสามารถสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุ

เป้าหมาย และเป็นเหตุผลที่นำไปสู่การมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งพัฒนาการสื่อสารการเมืองของหมอลำกลอน มีวิวัฒนาการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามยุคตามสมัย จนถึงปัจจุบัน และยังคงเป็นที่นิยม มีอิทธิพลต่อท้องถิ่นภาคอีสานตลอดมา มีจุดเริ่มต้นจากเงื่อนไขที่คนในท้องถิ่นอาจไม่ออกเขียนไม่ได้ การคมนาคมการสื่อสารข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง การมองว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัว หมอลำกลอนจึงทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านการแสดงลำกลอน ด้วยเหตุผลที่ทำให้หมอลำกลอนสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย การสื่อความหมายเรื่องราว หรือข้อมูลข่าวสารได้เข้าใจง่ายและเข้าถึงประชาชนท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด ผู้ฟังเชื่อถือและยอมรับหมอลำกลอน รวมถึงการมีรูปแบบการสื่อสารที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม นำไปสู่ความอิทธิพลของหมอลำกลอนต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน ที่ส่งผลจากการมีชื่อเสียงของหมอลำกลอนหรือความโด่งดังเป็นที่รู้จัก มีความรู้และความสามารถรอบด้าน การสื่อทัศนคติและการสอดแทรกแนวคิดของหมอลำกลอน ประสบการณ์ของหมอลำกลอน การมีรูปแบบเทคนิคการนำเสนอและกลวิธีสร้างความเข้าใจความสามารถในการสร้างความบันเทิงประกอบในการแสดง จากบทบาทการแสดงทัศนะ ความคิดเห็น การสร้างความน่าสนใจ การสื่อสารสาระข้อมูลได้อย่างมีคุณภาพ เกิดพลังด้านการสื่อสารทางการเมืองทำให้ หมอลำกลอนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารสาระในด้านการเมือง ซึ่งใช้ข้อมูลในรูปแบบของกลอนลำ ผ่านเวทีการแสดงหรือช่องทางต่างๆ ใช้ในการสื่อสารและตัดสินใจในประเด็นทางเลือกด้านการเมือง ซึ่งพัฒนาการสื่อสารการเมืองของหมอลำกลอน มีวิวัฒนาการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตามยุคตามสมัยจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

หมอลำกลอนที่สามารถครองใจคนท้องถิ่นอีสานและยังคงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคมท้องถิ่นภาคอีสานเนื่องจากมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะทางสติปัญญาและทัศนคติ ที่ส่งผลต่อ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ความเชื่อถือยอมรับของคนในท้องถิ่นอีสานในด้านการเมือง ดังเหตุผลที่ นนท์ พलगวัน(2550) อธิบายว่า หมอลำกลอนหัวใจของคนอีสาน เป็นฉันทลักษณ์ที่งดงาม และได้ความรู้ เพลินเพลินผ่อนคลาย บริบทของชุมชนท้องถิ่นอีสาน หมอลำจึงมีความสำคัญและคนท้องถิ่นให้ความสนใจเชื่อถือ อีกอย่างมีการเกี่ยวข้องกับการเมืองพบว่าเนื้อหาในด้านการเมืองส่วนใหญ่เป็นการทำงานเพื่อรัฐ โดยที่พัฒนาการทางการเมืองของหมอลำกลอนนั้น มีจุดเริ่มต้นภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาต่างๆที่ยังไม่ทั่วถึงในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขที่คนในท้องถิ่นอาจไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยที่ประชาชนยังยึดอยู่ในสภาวะสังคมแบบดั้งเดิม ที่คนส่วนใหญ่ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาไม่ทั่วถึง ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีมุมมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวจากเหตุผลที่หมอลำกลอนสามารถสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย และเป็นเหตุผลที่นำไปสู่การมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสานเพราะการสื่อความหมายเรื่องราว หรือข้อมูลข่าวสารได้เข้าใจง่ายและเข้าถึงประชาชนท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด ผู้ฟังเชื่อถือและยอมรับหมอลำกลอน รวมถึงการมีรูปแบบการสื่อสารที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม นำไปสู่ความอิทธิพลของหมอลำกลอนต่อแนวความคิดของประชาชนในท้องถิ่นอีสาน ที่ส่งผลจากการมีชื่อเสียงของหมอลำกลอนหรือความโด่งดังเป็นที่รู้จัก มีความรู้และความสามารถรอบด้าน การสื่อทัศนคติและการสอดแทรกแนวคิดของหมอลำ

ล้ากลอน ประสบการณ์ของหมอล้ากลอน การมีรูปแบบเทคนิคการนำเสนอและกลวิธีสร้างความเข้าใจความสามารถในการสร้างความบันเทิงประกอบในการแสดง จากบทบาทการแสดงทัศนะ ความคิดเห็น การสร้างความน่าสนใจ การสื่อสารสาระข้อมูลได้อย่างมีคุณภาพ เกิดพลังด้านการสื่อสารทางการเมืองทำให้ หมอล้ากลอนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารสาระในด้านการเมือง ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัย เสียงม บึงไสย (2531) ได้ศึกษาบทบาทของหมอล้ากลอน ทั้งในส่วนที่เป็นบทบาทของหมอล้ากลอน กลอนลำ ในฐานะที่เป็นสื่อสารทางการเมือง และการสะท้อนโลกทัศน์ทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า หมอล้ากลอนทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิดของคนในท้องถิ่นและทำหน้าที่ประสานระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ด้วยเหตุที่ว่าหมอล้ากลอนเป็นผู้มีปัญญามีความรู้สูง มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพหมอล้ากลอนมาแล้ว นอกจากนี้หมอล้ากลอนยังทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองให้กับหน่วยงานต่างๆของรัฐบาล ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและเป็นการประชาสัมพันธ์ เช่นการรณรงค์ เชิญชวน การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น การสื่อสารทางการเมืองของหมอล้ากลอนมีการใช้ข้อมูลในรูปแบบของกลอนลำ ผ่านเวทีการแสดงหรือช่องทางต่างๆ ใช้ในการสื่อสารและตัดสินใจในประเด็นทางเลือกด้านการเมือง ซึ่ง มีวิวัฒนาการดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ เสน่ห์ สัมมา (2548, น.110-121) ที่พบว่าหมอล้ามีคุณค่าและสำคัญยังไม่เสื่อมคลายมีเสน่ห์ และมนต์ขลัง ซึ่งคนอีสานให้ความสนใจทุกยุคทุกสมัย ควรค่าแก่การศึกษานรศึกษสืบทอดธำรงไว้ให้อยู่คู่กับภาคอีสานสืบไป จากความนิยมที่แพร่หลาย จนนำไปสู่การมีอิทธิพลภายใต้จิตวิญญาณแห่งความเป็นศิลปินพื้นบ้านหมอล้ากลอนที่ทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองในท้องถิ่น

ผลการวิจัย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2528, น.124) ที่พบว่าบทบาทของหมอล้าเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และปกป้องรักษาบรรทัดฐานทางสังคม สร้างเอกภาพทางการเมือง และความคิดเป็นเรื่องราวสื่อสารกับชาวบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง (2548, น.194-202) ที่พบว่า หมอล้ามีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยนาถ มาเพ็ชร (2545, น.87-88) ที่พบว่า กลอนลำมีการใช้ถ้อยคำที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกสะเทือนใจ ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ฟัง กลอนลำเกี่ยวข้องกับชีวิตคน ได้สอดแทรกคติธรรมคำสอนในการดำรงชีวิต ผู้ประพันธ์ได้ผูกโยงเรื่องขึ้นเพื่อให้เห็นสาระของเรื่องได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัย ภัทรรุช บุญประเสริฐ (2552) ที่พบว่า กลอนลำได้สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการรณรงค์ทางด้านลัทธิการเมือง การแสดงอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อสื่อถึงความไม่เป็นธรรมทางสังคมสื่อไปถึงผู้มีอำนาจปกครองรัฐ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่หมอล้าต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ศิลปินหมอล้ากลอนควรที่จะพยายามในการทำหน้าที่เพื่อการสื่อสารทางการเมือง มุ่งเน้นในการให้ความรู้ความโดยที่ใช้นาถคติ ของ เดวิท เค เบอร์โล “แบบจำลองกระบวนการสื่อสาร (SMCR Model)” เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการสื่อสารทางการเมือง โดยที่เข้าใจในหลักของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เน้นแนะแนวทางคุณธรรมจริยธรรมหลัก ความถูกต้องซื่อสัตย์ตลอดจนความจงรักภักดีต่อสถาบัน

1.2 รัฐบาลมีการนำสื่อหมอลำกลอนไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ควรที่จะมีการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางศิลปินหรือยกระดับฐานะอาชีพให้เด่นชัดขึ้นในสังคม

1.3 ช่องทางการสื่อสาร ภาครัฐควรหาเวที หรือเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อให้เหล่าศิลปินพื้นบ้านได้สื่อสารทางการเมืองให้ถึงประชาชนอันประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อการพัฒนาและให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชนในท้องถิ่น

1.4 ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของเหล่าศิลปินพื้นบ้านหมอลำกลอน รวมถึงร่วมเป็นแรงผลักดันในการอนุรักษ์ศิลปะหมอลำให้คงไว้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำงานวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอนในทุกยุคของรัฐบาล ที่ผ่านเข้ามาบริหารประเทศ

2.2 ควรทำวิจัยในประเด็นการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำสังวาทต่างๆหรือหมอลำในแขนงต่างๆ

2.3 ควรทำวิจัยในประเด็นการรับสารทางการเมืองของประชาชนผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมอันมีอิทธิพลต่อแนวความคิดและความเชื่อของประชาชน

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2543). ภูมิปัญญาอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซต.
- _____. (2526). “หมอลำ” วัฒนธรรมไทย. 22(3) : 49-54; มี.ค. 2526.
- _____. (2528). บทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยศิลปะ และวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2529). หมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินผู้มีคุณค่าแต่ไร้ค่าในวันนี้ .อาทิตยข่าวพิเศษ. เฉลิมเกียรติ ผิวนวล. (2535). ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519-2535. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.
- บุญเลิศ จันท. (2531). แคนดนตรีพื้นเมืองภาคอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เสียม บึงไธย. (2531). บทบาทของลำกลอนในด้านการเมือง.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุชาติ แสงทอง. (2540). หมอลำการเมืองสุทธิสมพงษ์ สท้านอาจ.วารสารเพลงดนตรี. 10(2) : 51-52; ธ.ค. 2529.

**ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ตามเจตคติของประชาชน: กรณีศึกษาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา**

เสาวรักษ์ หงษ์ไทย*

ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน และ 3) เพื่อเปรียบเทียบแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำที่มีต่อประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 625 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างไม่เป็นสัดส่วน เลือกสุ่มจาก 4 ภาคของประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-Test) ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) ไคสแควร์ (χ^2) การวิเคราะห์การถดถอย (Regression) และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson r) ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาแนวโน้มไปในแบบสั่งการ ภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$) ภาวะผู้นำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชามีผลต่อประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน (Sig. = 0.00) และแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่างกัน ประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = 0.32)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ/ นายกรัฐมนตรี/ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

* นิสิตระดับปริญญาโท, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

Leadership Affecting Effectiveness of Prime Minister Position According to the Attitude of the People: A Case Study of General Prayut Chan-o-cha

Saowarak Hongthai^{*}

Paithoon Bhothisawang^{**}

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the leadership of General Prayut Chan-o-cha, 2) to identify the leadership affecting effectiveness of Prime Minister position according to the attitude of the people, and 3) to compare the leadership behavior affecting effectiveness of Prime Minister position according to the attitude of the people. The samples used in this research included 625 eligible voters in Thailand, through a non-proportional stratified random sampling by randomly selected from each of the four regions of Thailand, The instrument used for the data collection was questionnaire. Data were analyzed through use of frequencies distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, one way ANOVA, Chi-square (χ^2), Pearson's correlation (Pearson r), and Regression analysis (Regression). The result that the leadership behavior of General Prayut Cha-o-cha with a trend in directive leadership. Leadership of General Prayuth Chan-o-cha was rated at the medium level. ($\bar{x} = 3.40$). Besides, the leadership of General Prayuth Chan-o-cha would have an impact on effectiveness of workings in Prime Minister position according to the attitude of people. (Sig. = 0.00). And, there were differences regarding leadership behavior of General Prayut Cha-o-cha, whereas there were no differences regarding effectiveness of working in Prime Minister position according to the attitude of people at .05 level of significance. (Sig. = 0.32).

Keyword: Leadership/ Prime Minister/ Gen Prayuth Chan-o-cha

บทนำ

มนุษย์ไม่สามารถอยู่รอดด้วยตัวคนเดียวได้จึงต้องอยู่รวมกัน เป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นชุมชน เป็นสังคม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตัวบุคคล มนุษย์มีความเป็นปัจเจกชน มีความแตกต่างหลากหลายประการ มีความแตกต่างทางจิตใจ ความรู้สึนึกคิด ความรู้ความสามารถ เป็นต้น การที่มนุษย์อยู่รวมกันย่อมเกิดความขัดแย้งกันในสังคม ผู้นำ (Leader) จึงกลายเป็นบุคคลที่ช่วยประสานให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยดี ลดความขัดแย้งและปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

^{*} Graduated Student, Master of Political Science, Burapha University, Thailand.

^{**} Associate Professor, Dr., Faculty of Political Science and Law, Burapha University,.

ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานของหน่วยงาน มีบทบาทเหนือผู้อื่นในกลุ่ม สามารถใช้อำนาจหน้าที่ อิทธิพล และบารมีดึงดูดใจ ผู้ร่วมงานให้เต็มใจปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของผู้นำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของสมาชิกของผู้นำและขององค์การ (สนธิ บุญยรัตกลิน, 2552, น.11) หรือบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็น ผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาหรือเป็นบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม มีความเป็นอิสระ กล้าหาญในการตัดสินใจ มีแรงกระตุ้น มีความกระตือรือร้นสูง มีความยืดหยุ่น (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551, น.11) ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลและอำนาจในการทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความต้องการและสามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ และภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้นำสามารถกระตุ้นให้งานสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้โดยใช้ทักษะการสื่อสารและชี้นำ โนมน้าวใจที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สมาชิกในองค์กรร่วมมือทำงานอย่างเต็มที่ และภาวะผู้นำ คือ กระบวนการสร้างอิทธิพลในเชิงสังคมเพื่อนำบุคคลและกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย (ณัฐรัชดา วิจิตรจามรี, 2558, น.227) และยังหมายถึงพฤติกรรมที่พยายามมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

รัฐประหาร พ.ศ. 2557 เกิดขึ้นภายหลังวิกฤตการณ์การเมืองซึ่งเริ่มต้นในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม แกนนำ คือ สุเทพ เทือกสุบรรณ และสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ จำนวนกว่า 50 คน ร่วมแถลงคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ที่บริเวณหน้าลานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากที่ยังร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมสุดซอยผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และยังลักษณะ ชินวัตร แกล้งยื้อย่นความบริสุทธิ์ใจในการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมว่าต้องการให้เกิดความปรองดองขึ้นในประเทศ จากนั้นได้มีการแถลงจุดยืนของรัฐบาลต่อร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมว่ายอมถอนร่างดังกล่าว และขอให้ผู้ชุมนุมเข้าใจความหวังดีที่รัฐบาลมีให้แก่ประเทศ เวลาต่อมาที่ประชุมสมาชิกวุฒิสภาไม่สามารถเปิดประชุมนัดพิเศษ เพื่อพิจารณาวาระสำคัญ คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมได้ เนื่องจากไม่ครบองค์ประชุม ต่อมาสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ประกาศยุบสภาการต่อสู้จัดระบอบทักษิณพร้อมเสนอ 4 มาตรการ คือ (1) เดินหน้าถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ลงมติเห็นด้วยกับพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมทั้ง 310 คน (2) เป่านกหวีดใส่สมุนระบอบทักษิณ (3) ต่อต้านสินค้าในเครือทักษิณ และ(4) ขวนขวาราชการให้หยุดงานพร้อมกันทั่วประเทศ วิธีการในการชุมนุม เช่น การเดินขบวนและชุมนุมประท้วง การยึดสถานที่ราชการ การปิดการจราจรในทางแยกสำคัญในกรุงเทพฯ การคว่ำบาตรการเลือกตั้ง และเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร กองทัพจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอรส) และจัดประชุมเพื่อหาทางออกวิกฤตการณ์การเมืองของประเทศ แต่การประชุมไม่สามารถหาข้อยุติได้ (จิตกร บุชบา, 2558, หน้า 44,-110) ตามสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑลและพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ เป็นผลทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิตได้รับบาดเจ็บ และเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน และเหตุการณ์มีแนวโน้มขยายตัว จนอาจเหตุการณ์ร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพื่อให้สถานการณ์ดังกล่าวกลับมาสู่สภาวะปกติ จึงมีความจำเป็นต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครอง (รัฐบาลไทย, 2557ก, ออนไลน์) และให้เหตุผลในการรัฐประหารไว้ดังนี้ (1) มีความขัดแย้ง

ทางความคิดการเมืองอย่างรุนแรง (2) การใช้อำนาจการปกครองที่กระทำอยู่เดิม ไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ (3) แนวทางการเลือกตั้งรูปแบบเดิมมีการต่อต้าน (4) การชุมนุมยืดเยื้อ 6 เดือน ซึ่งมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางความคิด และการแก่งแย่งผลประโยชน์ทางการเมือง ตลอดระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมา (5) ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน จำนวนมาก (6) การบังคับใช้กฎหมายปกติไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ (7) การบริหารราชการแผ่นดินในช่วงที่ผ่านมาไม่สามารถกระทำได้ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ และก่อปัญหาความเดือดร้อนต่อประชาชน (8) มีการล่งละเมิดสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามมาตรา 112 ทั้งทางลับและเปิดเผย สร้างความไม่พอใจและเกลียดชังของประชาชนโดยรวมที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (9) การปลุกระดมมวลชนมุ่งเอาชนะฝ่ายตรงข้าม (10) มีการจัดตั้งและใช้กองกำลังติดอาวุธ เพื่อปฏิบัติการอย่างรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้บริสุทธิ์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2557, ออนไลน์)

รัฐประหารครั้งนี้มีทั้งฝ่ายที่ต่อต้านรัฐประหารและฝ่ายที่สนับสนุนทหาร ต่างฝ่ายต่างมีเหตุผล เช่น ฝ่ายที่ต่อต้านรัฐประหารนั้น อธิบายว่า การรัฐประหารทำให้ประเทศเสียหาย เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นการลดทอนเสรีภาพของประชาชน และเคารพสิทธิมนุษยชน การเมืองเป็นเรื่องของการเรียนรู้ ไม่มีทางลัด ต้องปล่อยให้ประชาธิปไตยทำหน้าที่ของตัวเอง แล้ววันหนึ่งประชาชนจะไม่ตกเป็นทาสของนักการเมือง การแก้ปัญหาด้วยการรัฐประหารเป็นการแก้เฉพาะหน้า ไม่ยั่งยืน เชื่อว่าการรัฐประหารไม่ได้ช่วยแก้ปัญหามืองหรือบ้านเมือง แต่เป็นการเพิ่มปัญหา และยังมีแนวร่วมจากต่างประเทศ โดยเฉพาะชาติตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา หรือประเทศในสหภาพยุโรป รวมถึงองค์การสหประชาชาติ ฯลฯ นั้นไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงนอกวิถีทางประชาธิปไตย และส่วนฝ่ายที่สนับสนุนทหาร กล่าวว่า ถ้านักการเมืองไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่เหลิงอำนาจ ก็คงไม่มีใครกวักมือเรียกทหารให้เข้ามาปฏิวัติ คนส่วนใหญ่ในฝ่ายนี้ไม่ได้อยากให้เกิดรัฐประหาร แต่เห็นว่าสถานการณ์ที่ผ่านมา รัฐบาลเสียช้างมากมาจากการเลือกตั้งใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและมีนโยบายสำคัญต่าง ๆ ในลักษณะประชานิยมที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับสถานะความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่กลับไม่มีกระบวนการภายใต้รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสามารถจัดการได้อย่างทันท่วงที ดังนั้นการใช้พลังอำนาจของกองทัพเพื่อยุติการใช้อำนาจของนักการเมืองเป็นการชั่วคราว จึงเหมือนเป็นกลไกการถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายการเมืองอีกที (ปกรณ์ พึ่งเนตร, 2557, ออนไลน์)

ในมุมมองของนักวิชาการ มีมุมมองแตกต่างกันในกรณีมีผู้บัญชาการทหารบก ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่น สุขุม นวลสกุล (นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง) แนะนำ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่า ในบทบาทของนายกรัฐมนตรี ต้องลดความเป็นทหารลง เพราะนายกรัฐมนตรี ต้องสื่อสารกับประชาชน ต้องใกล้ชิดกับประชาชน ไม่ใช่มองประชาชนด้วยมุมมองของผู้บังคับบัญชา ส่วนการทำงานร่วมกับพลเรือน ต้องปรับตัว เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน และปณิธาน วัฒนายากร (อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ประเมินว่า เมื่อ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประชาชนตั้งความคาดหวังไว้สูง ต้องมีภาระหน้าที่ที่หนักมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของกลุ่มที่สนับสนุน และฝ่ายที่คัดค้าน ที่ควรระวังคือ บทบาทของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ทับซ้อนกันระหว่างผู้บริหาร และหัวหน้าคสช. ที่เป็นฝ่ายควบคุม ตรวจสอบฝ่ายบริหาร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแยกบทบาทออกจากกันให้ดี และยังวิจารณ์ถึงบุคลิกการทำงานของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่าเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความเข้มข้นต่อการทำงาน มีการเรียนรู้งาน และปรับตัวค่อนข้างดี ยืดหยุ่น ประเด็นที่สำคัญที่ พลเอก

ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องควบคุมให้ได้ คือ การใช้อารมณ์ในกรณีของการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ต้องรับฟัง เพื่อสร้างการยอมรับของประชาชน ในสายตาชาวต่างชาติ ปณิธานชี้ว่า ในหลักการต่างประเทศมองไทยว่า มีปัญหาประชาธิปไตยและเกิดความไม่ยอมรับ แต่ปัจจุบันหลายประเทศมีความเข้าใจในเงื่อนไขที่แตกต่างของความเป็ประชาธิปไตยระยะเปลี่ยนผ่าน เป็นต้น (กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์, 2557, น.158-159)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคือ ภาวะผู้นำ และประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในปี พ.ศ.2557-2558 ตามเจตคติของประชาชน โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาในเรื่องของภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามเจตคติของประชาชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน
3. เพื่อเปรียบเทียบแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำที่มีต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามเจตคติของประชาชน มุ่งเน้นตัวแปร ดังต่อไปนี้

1.1 ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิสำเนา และการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

- 1.1.2 ภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แก่ แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำ ได้แก่ ผู้นำแบบสนับสนุน ผู้นำแบบสั่งการ ผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แก่ คุณลักษณะของผู้นำ และทักษะของผู้นำ

1.1.3 ประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน

- 1.2 ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นตัวแปรต้น เมื่อภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชนเป็นตัวแปรตาม

- 1.3 ภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นตัวแปรต้น เมื่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชนเป็นตัวแปรตาม

2. ขอบเขตประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง

3. ขอบเขตระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลา 13 เดือน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้กรอบแนวคิด ดังนี้ ตัวแปรต้น ประกอบด้วย พฤติกรรมของผู้นำ และภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน

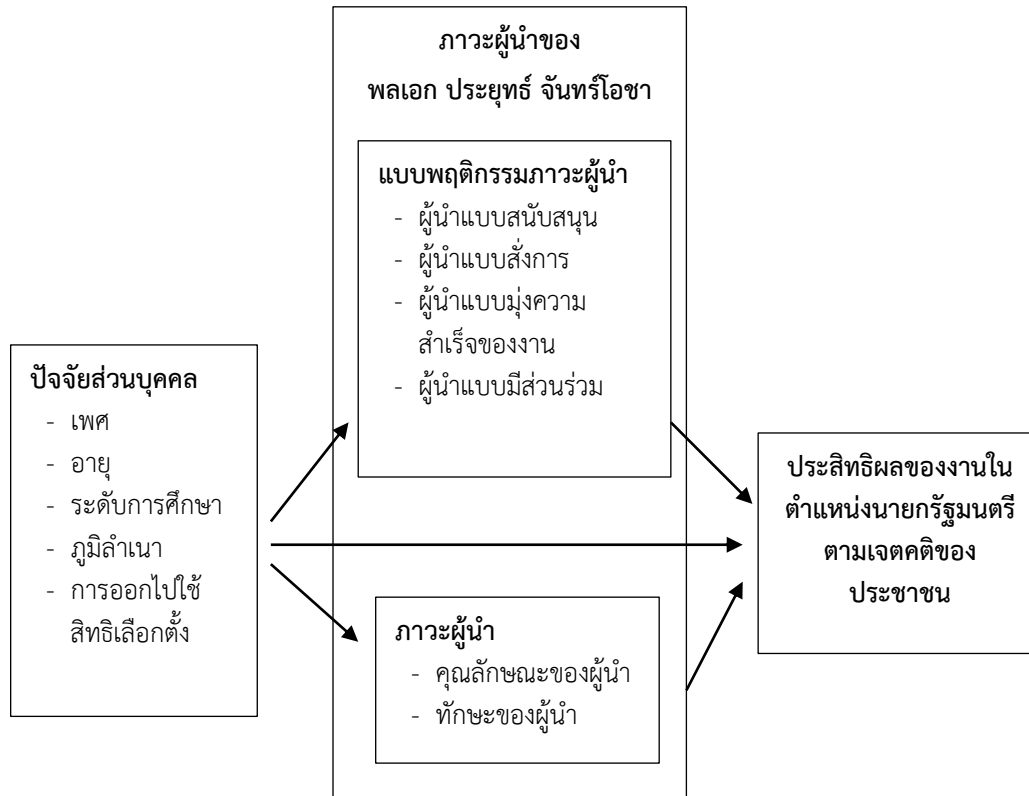
พฤติกรรมภาวะผู้นำ (Leadership behavior) ได้นำทฤษฎีผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal theory) พัฒนาโดย Martin G. Evan ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดย Robert J. House โดย พฤติกรรมของผู้นำ สามารถแบ่งเป็นสี่รูปแบบ ดังนี้ (สัมฤทธิ์ กองเพ็ง, 2557, น.39)

1. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive leadership) ผู้นำมีพฤติกรรมที่เป็นมิตร ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าถึงได้ง่าย มีความเสมอภาค และให้เคารพ และให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา
2. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (Directive leadership) ผู้นำใช้คำสั่งเกี่ยวกับการทำงาน และวิธีการทำงาน กำหนดมาตรฐานของการทำงาน รวมทั้งกฎระเบียบที่ชัดเจนกับผู้ใต้บังคับบัญชา
3. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement-oriented leadership) ผู้นำกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายสร้างมาตรฐานความเป็นเลิศแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และตั้งความคาดหวังว่าผู้ใต้บังคับบัญชาต้องทำ
4. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative leadership) เป็นผู้ขอความคิดเห็น และคำปรึกษาของผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนตัดสินใจ กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมโดยการจัดประชุมร่วมกันเพื่อแก้ไข และพัฒนางาน

ภาวะผู้นำ (Leadership) ได้นำทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait leadership theory) ของ สโตกคิลล์ (Stogdill) ซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผล สามารถแบ่งเป็นคุณลักษณะ (Traits) และทักษะ (Skills) ดังต่อไปนี้ (1) คุณลักษณะ (Traits) ประกอบด้วย ความสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ รับรู้ไวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม มีความทะเยอทะยาน และปรารถนาในความสำเร็จ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ให้ความร่วมมือ มีการตัดสินใจดี มีความเด็ดขาด น่าเชื่อถือ สามารถพึ่งพาอาศัย มีอำนาจเหนือ และมีแรงจูงใจด้านอำนาจ มีความกระตือรือร้นสูง มีความมั่นใจในตนเอง มีความหนักแน่น ยืนหยัด และทนทาน สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก และมีความรับผิดชอบสูง (2) ทักษะ (Skills) ประกอบด้วย มีความเฉลียวฉลาด และมีสติปัญญา มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความนุ่มนวล และมีอหิยาศัยดี รู้จักผูกมิตรไมตรี มีทักษะในการพูด มีความคล่องแคล่วด้านการพูด มีความรอบรู้เกี่ยวกับงาน มีทักษะในการจัดการ และบริหารอย่างเป็นระบบ มีทักษะในการชักจูงใจผู้อื่น มีทักษะทางสังคมสูง (วุฒิชัย วรชิน, 2546, น.26-27)

ประสิทธิผลของงานอันเกิดจากการมีภาวะผู้นำ มีความหมายว่า การบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการอย่างพึงพอใจ และได้ใช้เกณฑ์ผลที่เกิดขึ้นของกลุ่ม ซึ่งผลที่เกิดจากความสามารถในการนำของผู้นำ โดยนำแนวนโยบายของรัฐบาลซึ่งให้ความสำคัญในการดำเนินการ เพื่อให้มีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ มุ่งมั่นทำงานภายใต้นโยบาย “ทำก่อน ทำจริง ทำทันที มีผลสัมฤทธิ์ และยั่งยืน” น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (รัฐบาลไทย, 2557ข, ออนไลน์) และได้กำหนดนโยบาย 11 ด้าน ซึ่งได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, น.3-20) และได้แบ่งกลุ่มงาน เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงาน จำนวนหกด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการต่างประเทศ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน และด้านกฎหมาย และกระบวนการ

ยุติธรรม มาใช้เป็นเกณฑ์ในการวัด หรือประเมินประสิทธิผลของภาวะผู้นำ ซึ่งสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรุงเทพโพลล์ (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 17-18 สิงหาคม พ.ศ. 2558 เรื่อง ประเมินผลงาน 1 ปี รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า ช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ประชาชนพึงพอใจด้านการบริหารจัดการ และการบังคับใช้กฎหมาย เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงของประเทศ ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ และในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า มีความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ความซื่อสัตย์สุจริต การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความขยันทุ่มเทในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาของประเทศ ตามลำดับ

นิด้าโพล (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม พ.ศ. 2559 เรื่อง 2 ปี ของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำรงตำแหน่งครบ 2 ปี ของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ร้อยละ 45.20 ระบุว่าทำงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ค่อนข้างดี รองลงมา คือ ทำงานได้ดีมาก ร้อยละ 42.40 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีอุดมการณ์ในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 85.84 มีความกล้าตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 85.68 มีบุคลิกภาพผู้นำแบบทหาร คิดเป็น

ร้อยละ 62.80 ประสิทธิภาพในการทำงานแก้ไขปัญหาของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 79.60 และมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 72.88

สวนดุสิตโพล (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 18-22 เมษายน พ.ศ. 2560 เรื่องรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในสายตาประชาชน การบริหารประเทศของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก้าวสู่ปีที่ 3 โดยยังคงดำเนินตามโรดแมปที่วางไว้เน้นบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ และดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น พบว่า เรื่องที่ทำให้ประชาชนนิยมชมชอบรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อันดับหนึ่ง คือ การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน รองลงมาคือ บ้านเมืองเป็นระเบียบ สงบสุข ไม่มีการชุมนุมประท้วง และการบริหารบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชาชนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2557) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 625 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ด้วยการใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง, 2556, น.167) โดยผู้วิจัยยินยอมให้ความคลาดเคลื่อนได้ ± 0.04 ภายใต้ความเชื่อมั่นร้อยละ 96 หลังจากที่ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างไม่เป็นสัดส่วน (Non-proportional stratified random sampling) โดยเลือกจากจังหวัดที่สำคัญในภูมิภาค และมีจำนวนประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งใกล้เคียงกันของแต่ละภาค จำนวน 4 ภูมิภาค ๆ ละ 1 จังหวัด ในเขตอำเภอเมืองของจังหวัด เป็นตัวแทนภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่เป็นตัวแทนภาคเหนือ จังหวัดขอนแก่นเป็นตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนนทบุรีเป็นตัวแทนภาคกลาง และจังหวัดนครราชสีมาเป็นตัวแทนภาคใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามเจตคติของประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิสำเนา การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-ended question) ตอนที่ 2 แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-ended question) โดยเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-ended question) โดยมีหลักเกณฑ์ให้คะแนนเรียงลำดับตามมาตราวัดลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Closed-ended question) โดยมีหลักเกณฑ์ให้คะแนนเรียงลำดับตามมาตราวัดลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และ ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended question) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่านเพื่อตรวจสอบหาความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่า IOC (Item Objective Congruence index : IOC) เท่ากับ 0.7-1.0 สามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) โดยเก็บข้อมูลจำนวน 45 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพ

ของเครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's alpha ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ SPSS for Windows ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.957 ถือว่าแบบสอบถามนำไปใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามมาแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบค่าที (t-Test) ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ไคสแควร์ (Chi-square) ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation) และการวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ SPSS for Windows

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน: กรณีศึกษาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 625 คน พบว่า ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.8 มีอายุช่วง 30-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.2 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 61.4 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 27.8 และเคยออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 74.4

ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติต่อแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นแบบสั่งการ คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมา คือ แบบมุ่งความสำเร็จของงาน คิดเป็นร้อยละ 27.4

ภาวะผู้นำตามความรู้สึกหรือเจตคติของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. = 0.33) และ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำ ด้านคุณลักษณะของผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.49 (S.D. = 0.44) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติต่อภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้านคุณลักษณะของผู้นำ โดยอันดับหนึ่งเห็นด้วยว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความหนักแน่น ยืนหยัด และทนทาน มีค่าเฉลี่ย 3.95 (S.D.= 1.14) อันดับสอง คือ มีความมั่นใจในตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D. = 1.20) และอันดับสาม คือ มีอำนาจเหนือและมีแรงจูงใจด้านอำนาจ มีค่าเฉลี่ย 3.76 (S.D. = 1.18)

ภาวะผู้นำ ด้านทักษะของผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.27 (S.D. = 0.46) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติต่อภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้านทักษะของผู้นำ โดยอันดับหนึ่ง เห็นด้วยว่าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์หรือความคิด มีค่าเฉลี่ย 3.72 (S.D. = 1.31) อันดับสอง คือ มีทักษะในการพูด มีความคล่องแคล่วด้านการพูด มีค่าเฉลี่ย 3.58 (S.D. = 1.27) และอันดับสาม คือ มีทักษะในการจัดการ และบริหารอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D. = 1.28)

ประสิทธิภาพของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.12 (S.D. = 0.290) เมื่อพิจารณารายด้าน อันดับหนึ่ง คือ ด้านกฎหมาย มีค่าเฉลี่ย 3.60 (S.D. = 0.86) อันดับสอง คือ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มีค่าเฉลี่ย 3.52 (S.D. = 0.92) อันดับ

สาม คือ ด้านการเมือง มีค่าเฉลี่ย 3.51 (S.D. = 0.90) อันดับสี่ คือ ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.30 (S.D. = 0.78) และอันดับห้า คือ ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.25 (S.D. = 0.88)

ในการทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำและประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามเจตคติของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิฐานะ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความรู้สึกหรือเจตคติต่อแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ส่วนอายุมีความสัมพันธ์ ความรู้สึกหรือเจตคติต่อแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ต่างกัน ความรู้สึกหรือเจตคติต่อภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาไม่ต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีภูมิฐานะต่างกัน ความรู้สึกหรือเจตคติต่อภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่างกัน

ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิฐานะ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ต่างกัน ความรู้สึกหรือเจตคติต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาไม่ต่างกัน

แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาต่างกัน ประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่แตกต่างกัน

ภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามเจตคติของประชาชน กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน: กรณีศึกษาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งนี้ภาวะผู้นำในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำ และภาวะผู้นำ ผลการศึกษาแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal theory) แบ่งแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ แบบสนับสนุน แบบสั่งการ แบบมุ่งความสำเร็จของงาน และแบบมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติต่อแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำแนวโน้มไปในแบบสั่งการ (Directive leadership) หมายถึง แบบผู้นำที่ใช้คำสั่งเกี่ยวกับการทำงาน และวิธีการทำงาน กำหนดมาตรฐานของการทำงาน รวมทั้งกฎระเบียบที่ชัดเจนกับผู้ใต้บังคับบัญชา ในที่นี้หมายถึงประชาชน พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบสั่งการ เหมาะกับสถานการณ์บ้านเมืองวิกฤติ มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้ตามเกิดความวิตกกังวลกับสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ประชาชนมองเห็นความเข้มแข็ง เด็ดขาดกล้าตัดสินใจของผู้นำ

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait leadership theory) ของสต็อกดิลล์ (Stogdill) พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติต่อภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของผู้นำ

ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติว่าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความหนักแน่น ยืนหยัด และ ทนทาน รองลงมา คือ มีความมั่นใจในตนเอง และถัดไป คือ มีอำนาจเหนือ มีแรงจูงใจด้านอำนาจ และด้านทักษะของผู้นำ ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติว่าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีทักษะ ด้านมนโพนทัศน์ หรือความคิด รองลงมา คือ มีทักษะในการพูด มีความคล่องแคล่วด้านการพูด และ ถัดไป คือ มีทักษะในการจัดการ และบริหารอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพสุธานี ซาลี เกรือธนิก (2553) พบว่า ภาวะผู้นำของนายกรัฐมนตรีที่พึงประสงค์ต้องสามารถควบคุมสถานการณ์ มีความเด็ดขาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการจูงใจคน และมีความ มั่นใจในตนเอง งานวิจัยของวิริยญา คล้ายบัว (2554) พบว่า ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดี สามารถมีผู้นำต้องมีคุณลักษณะมีความรู้ในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ มีความเพียร และความตั้งใจอย่าง แน่วแน่ว่า ยามที่ต้องเผชิญกับปัญหา และเผชิญการอย่างมีศิลป์ มีความเด็ดขาด หนักแน่น งานวิจัยของ นลินทิพย์ พิมพ์กลัด (2555) ผลจากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการ ตัดสินใจเลือกของประชาชน เช่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจ และแก้ไข ปัญหาได้ มีความคิดริเริ่มใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และ มองกว้าง คิดไกล รอบรู้ เป็นต้น งานวิจัยของสนธิ บุญยรัตกลิน (2555) พบว่า ภาวะผู้นำต้องมีความรับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถ รอบรู้ สามารถแก้ไขสถานการณ์ หรือปัญหา มีความกล้าคิดกล้าทำกล้าตัดสินใจ และมีทักษะในการ พูด สามารถพูดคุยนจูงใจต่อรอง และงานวิจัยของ Silma E. Lange (2015) พบว่าภาวะผู้นำต้องม ีความมั่นใจในตนเอง มีเอกลักษณ์ส่วนบุคคล และสามารถปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ สอดคล้องกับผล สสำรวจกรุงเทพโพลล์ (2558) พบว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า มีความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ ความซื่อสัตย์สุจริต การรักษาผลประโยชน์ ส่วนรวมของประเทศชาติ และความขยันหมั่นเพียรในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาของประเทศ สอดคล้องกับ ผลสำรวจนิด้าโพล (2559) พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชามีอุดมการณ์ในการทำงาน มีความกล้า ตัดสินใจ มีบุคลิกภาพผู้นำแบบทหาร ประสิทธิภาพในการทำงานแก้ไขปัญหาของประเทศ และม ีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในการทำงาน

ผลการศึกษาประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านกฎหมาย ผลักดันให้เกิดการนำ กฎหมายไปปฏิบัติจริง เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ด้านการเมือง แก้ปัญหาความขัดแย้ง บ้านเมือง สงบสุข ไม่มีการประท้วง ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โยกย้ายดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการ หุจริต และถัดไป คือ ด้านการศึกษา เสริมสร้างโอกาส และความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสนธิ บุญยรัตกลิน (2555) พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของนายกรัฐมนตรี เช่น ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า ปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้อยู่สงบ ปัญหาสังคมไม่ค่อยมี ประชาชนกินดีอยู่ดีถ้วนหน้า และการเมืองมีความสงบเรียบร้อย เป็นต้น สอดคล้องผลสำรวจกรุงเทพ โพลล์ (2558) พบว่า ประชาชนพึงพอใจด้านการบริหารจัดการ และการบังคับใช้กฎหมาย ด้านความ มั่นคงของประเทศ ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านการต่างประเทศ และด้านเศรษฐกิจ และ สอดคล้องกับผลสำรวจสวนดุสิตโพล (2560) พบว่า เรื่องที่ทำให้ประชาชนนิยมชมชอบรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา คือ การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน บ้านเมืองเป็นระเบียบ สงบสุข ไม่มีการ ชุมนุมประท้วง และการบริหารบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง

2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผลการศึกษาการวิเคราะห์การถดถอยของภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน สามารถพยากรณ์การเกิดประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ ดังนั้น เมื่อเพิ่มระดับภาวะผู้นำให้มีมากเท่าใดก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่สูงขึ้นตามไปด้วย และผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ภาวะผู้นำมีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะประชาชนมีความรู้สึกหรือเจตคติว่าประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีขึ้นอยู่กับระดับภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

3. เพื่อเปรียบเทียบแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำที่มีต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามเจตคติของประชาชน จำแนกตามแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำ โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่าง ดังนั้น แบบพฤติกรรมต่างกัน ความรู้สึกหรือเจตคติต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ภาวะผู้นำและประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทางสังคม และสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจนโยบายรวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Patrick H. Burtch (2011)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกอบด้วย แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำและภาวะผู้นำ และประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาตามเจตคติของประชาชน พบว่า แบบพฤติกรรมภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีแนวโน้มไปในแบบสั่งการ รองลงมา คือแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ตามลำดับ ภาวะผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาภาพรวมมีระดับภาวะผู้นำปานกลาง ภาวะผู้นำมีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน และแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำต่างกัน ประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไม่แตกต่างกัน จึงควรให้ความสำคัญ พิจารณาทบทวน เสริมสร้างศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาภาวะผู้นำในแบบที่ประชาชนคาดหวังและเหมาะสมที่จะปกครองประชาชน เพื่อประชาชน

ผลของการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับของประชาชนที่มีต่อนายกรัฐมนตรีที่มาจากการทำรัฐประหาร และนำไปสู่การปรับปรุง และการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านคุณลักษณะผู้นำ ทักษะผู้นำ และการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลของงานตรงตามความเป็นจริงของสถานการณ์บ้านเมือง และความคาดหวังของประชาชนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งต่อไป อาจศึกษาภาวะผู้นำของบุคคลอื่นในหน่วยงานระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และภาคเอกชน
2. การวิจัยในครั้งต่อไป ใช้ทฤษฎีคุณลักษณะเฉพาะของสต็อกคิลล์ (Stogdill) และ แบบพฤติกรรมของทฤษฎีผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal theory) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำอื่นนอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้
3. การวิจัยในครั้งต่อไปใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร 4 จังหวัดใหญ่ในอำเภอเมือง จำนวน 625 คน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการเพิ่ม หรือเปลี่ยนแปลงลักษณะการสุ่ม และขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากร
4. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยในครั้งต่อไปอาจเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยเชิงผสมผสาน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการอื่น นอกจากแบบสอบถาม เช่น การสัมภาษณ์ รวมทั้งระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจมีการเพิ่มระยะเวลาในมากขึ้น เพื่อให้ได้ความครอบคลุม และแม่นยำมากขึ้น

ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามเจตคติของประชาชน: กรณีศึกษาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นการศึกษาภาวะผู้นำและประสิทธิผลของงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามเจตคติของประชาชน ในปี พ.ศ. 2557-2558 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ได้กำหนด สถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองตลอดเวลาอันมีผลทำให้เจตคติหรือความรู้สึกของประชาชนมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการได้รับข้อมูลข่าวสารและในงบประมาณที่มีอย่างจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

บรรณานุกรม

- กรุงเทพโพลล์. (2558). **ประเมินผลงาน 1 ปี รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา**. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2560 จาก <http://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/>
- กองบรรณาธิการเนชั่นสุดสัปดาห์. (2557). **เขาชื่อ 'ตุ'**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- จิตกร บุชบา. (2558). **ถอดรหัสรัฐประหาร: จุดเปลี่ยนประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บานชื่น.
- ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี. (2558). **การสื่อสารในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นลินทิพย์ พิมพ์กัสด. (2555). **คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นิด้าโพล. (2559). **2 ปี ของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา**. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2560. จาก <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=425>.

- ปกรณ ฟิงเนตร. (2557). การปะทะกันของเหตุผล. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/584519?view=desktop>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). คสช. แจกใบปลิว 10 เหตุผลทำรัฐประหารที่อนุสาวรีย์ชัยฯ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559. จาก [http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx? NewsID=9570000061701](http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9570000061701).
- พสุธานี ชาลีเครือธนกิจ. (2553). **ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อภาวะผู้นำของนายกรัฐมนตรีไทยที่พึงประสงค์**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพฑูรย์ โพธิสว่าง. (2556). **การทำวิจัยทางสังคมศาสตร์: หลักการ วิธีปฏิบัติการ สถิติ และคอมพิวเตอร์**. ชลบุรี: สำนักพิมพ์ Come In.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- รัฐบาลไทย. (2557ก). **ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/ 2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ**. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559 จาก <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/ncpo-annonncement/item/84275-id84275>.
- รัฐบาลไทย. (2557ข). **รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ครบรอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557-12 กันยายน 2558)**. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2559. จาก <http://www.thaigov.go.th/pdf/summary1year-th.pdf>.
- วิริยญา คล้ายบัว. (2554). **ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก: วิเคราะห์ภาวะผู้นำของขงเบ้ง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วุฒิชัย วรชิน. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธิ บุญยรัตกลิน. (2552). **การศึกษาคุณลักษณะที่เหมาะสมของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีความเห็นของชาวกรุงเทพมหานคร**. การศึกษาอบรมหลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ 1, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สนธิ บุญยรัตกลิน. (2555). **ผู้นำทางการเมืองยุคใหม่: กรณีของนายกรัฐมนตรีร่วมสมัย**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการเมือง, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2557). **ภาวะผู้นำแบบบริการ: แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2557). **การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2557**. ออนไลน์. ค้นเมื่อ 30 เมษายน 2559. จาก http://www.ect.go.th/th/wpcontent/uploads/2013/10/sn57_stat.pdf.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557) **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

- Patrick H. Burtch. (2011). **The effect of leadership flexibility and effectiveness on city manager tenure.** Doctoral dissertation, Doctor of Philosophy, Public Policy and Administration, Walden University.
- Silma E. Lange. (2015). **Global leadership effectiveness: The predictive value of cognitively oriented global leadership competencies.** Master's thesis, Department of Psychology, San José State University.

กลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย

เอกราช บุญเรือง^{*}
อโณทัย ทาระสาร^{**}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย และเสนอข้อเสนอแนะการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทยในอนาคต แนวคิดการจัดการวิกฤต และการจัดการภัยพิบัติถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ซึ่งพบว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติควรเป็นเชิงรุก คือ มีการประเมินได้อย่างชัดเจนว่าประเทศไทยต้องเผชิญกับ ภัยพิบัติทางธรรมชาติอะไรบ้าง และมีความรุนแรงในระดับใด รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้ประสบภัยพิบัติหรือชุมชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการจัดการภัยพิบัติ โดยชุมชนเป็นฐาน และข้อเสนอแนะคือกลยุทธ์ดังกล่าวต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของวิกฤต และให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้ การวางแผนแบบการมองภาพในอนาคต (Scenario planning) ควรจะถูกนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ด้วย

คำสำคัญ: การจัดการเชิงกลยุทธ์/ การจัดการวิกฤต/ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ/ ประเทศไทย

^{*} อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

^{**} อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Strategy in Thailand's Natural Disaster Management

Eakarat Boonreang^{*}

Anothai Harasarn^{**}

Abstract

This study aims to investigate the appropriate strategy for natural disaster management in Thailand and recommend the natural disaster management proposal for Thailand in the future. The crisis management and disaster management concept were analyzed and synthesized. The study revealed that the appropriate strategy should be proactive measure with clearly assessment that what natural disasters which Thailand have to face and how violence level of disasters. Moreover, stakeholders should be encouraged to be participated in the policies and strategies formulation for natural disaster management. Whether, they are disaster victims, policy makers and implementers. Especially, victims or communities should be encouraged to be capable for community based disaster management. In addition, recommendation is the strategy must be able to adapt to the crisis, focus on the Thailand's inside and outside environment analysis and also scenario planning should be used to formulate strategies.

Keywords: Strategic Management/ Crisis Management/ Natural Disaster/ Thailand

บทนำ

วิกฤตเป็นสิ่งที่ไม่น่าพึงปรารถนาต่อบุคคล องค์กร และประเทศชาติ โดยเฉพาะองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชน ย่อมไม่ต้องการให้องค์การของตนประสบกับภาวะวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจ การเมือง และภัยธรรมชาติ ซึ่งวิกฤตเหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน การบาดเจ็บและเสียชีวิต และความตกต่ำทางสังคมและเศรษฐกิจ (Carter, 1991; Kumara, 2011) ประเทศไทยเปรียบเสมือนองค์กรหนึ่งที่ประสบกับภาวะวิกฤตมาตลอดในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เช่น วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง วิกฤตภัยธรรมชาติสึนามิ และวิกฤตมหาอุทกภัย ซึ่งได้สร้างความเสียหายอย่างมากต่อประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจตกต่ำ มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากทั้งจากภัยพิบัติธรรมชาติและ ความขัดแย้งทางการเมือง นักท่องเที่ยวลดน้อยลง และสิ่งแวดล้อมพังทลายลง วิกฤตเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ขององค์กรได้ เนื่องจากองค์กรต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้ทันต่อวิกฤตที่เกิดขึ้น นั้นหมายความว่าวิกฤตจะบังคับให้องค์การต้องเปลี่ยนทิศทางและนโยบายใหม่ ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นแค่การกำหนดกลยุทธ์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องมี

^{*} Lecturer, Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University

^{**} Lecturer, Faculty of Business Administration and Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University

การนำกลยุทธ์ที่ปรับตัวได้มาใช้ในการจัดการวิกฤตด้วย ดังนั้นการที่ประเทศไทยจะสามารถผ่านพ้นวิกฤตไปได้ในแต่ละครั้ง ควรต้องมีการวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิกฤตนั้นๆ

บทความนี้ผู้เขียนมุ่งเน้นการสังเคราะห์กลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับวิกฤต โดยเลือกการสังเคราะห์ กลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในความเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งภัยพิบัติที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภาวะโลกร้อน และภัยพิบัติที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตั้งถิ่นฐาน และการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากข้อมูลของ Center for Research on the Epidemiology of Disaster (CRED, 2016) พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 – พ.ศ. 2559 ประเทศไทยประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเกิดน้ำท่วมบ่อยที่สุด จำนวน 76 ครั้ง รองลงมาคือลมพายุ และภัยแล้ง จำนวน 23 ครั้ง และ 9 ครั้ง ตามลำดับ แต่ไม่ว่าจะเป็นเพราะภัยพิบัติใด ต่างสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรต้องมีการออกแบบกลยุทธ์ในการจัดการที่เน้นการป้องกันหรือการจัดการเชิงรุกเพื่อให้การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติทันต่อสถานการณ์ และลดความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติให้เหลือน้อยที่สุด

บทความนี้ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการนำเสนอถึงแนวคิดการจัดการวิกฤต และการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะถูกอภิปรายภายใต้การจัดการเชิงกลยุทธ์ และบริบทของภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อที่จะนำไปสู่การสังเคราะห์กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ และส่วนสุดท้ายของบทความเป็นการสรุปถึงกลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทยว่าควรจะมีทิศทางหรือแนวโน้มอย่างไรในอนาคต

แนวคิดที่สำคัญ

1. การจัดการวิกฤต (Crisis management)

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา วิกฤตจำนวนมากได้เกิดขึ้น เช่น การรั่วไหลของโรงงานนิวเคลียร์ที่เชอร์โนบิล โรคปากและเท้า โรคไข้หวัดนก การระเบิดรถไฟใต้ดินที่ลอนดอน การก่อการร้าย 9/11 พายุ เฮอริเคนแคทธารีนา สำหรับประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง วิกฤตภัยธรรมชาติสึนามิ วิกฤตมหาอุทกภัย พ.ศ.2554 ซึ่งผลของการเกิดวิกฤตนั้นได้ส่งผลเสียหายในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นชีวิต ทรัพย์สิน และรายได้ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และประเทศชาติ

คำว่าวิกฤตนั้นสามารถถูกใช้แทนด้วยคำอื่นๆ เช่น ภัยพิบัติ การแทรกแซงธุรกิจ หายนะ ฉุกเฉิน หรือตามสถานการณ์ (Herbane, 2010) วิกฤตมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกคำว่า “krisis” ซึ่งหมายถึงการตัดสินใจ ทางเลือก หรือการตัดสินใจ (Paraskevas, 2006) ทั้งนี้เพียร์สัน และแคลร์ (Pearson & Clair, 1998) ได้ให้ความหมายของคำว่าวิกฤตคือ ความน่าจะเป็นที่ต่ำ แล้วเกิดผลกระทบที่สูงซึ่งคุกคามองค์กร และมีลักษณะของเหตุผล ผลกระทบ และวิธีการในการแก้ปัญหาที่คลุมเครือ ส่วนเดฟลิน (Devlin, 2007) ได้ให้ความหมายของวิกฤตไว้ว่าเป็นเวลาที่ไม่มั่นคงสำหรับองค์กร ด้วยความเป็นไปได้ที่ชัดเจนถึงผลลัพธ์ที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งทั้งสองความหมายมีความสอดคล้องกับความหมายของคัมส์ (Coombs, 2007) คือเป็นการรับรู้ถึงเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ซึ่งคุกคามความคาดหวังที่สำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสามารถส่งผลกระทบอย่างจริงจังต่อผลการปฏิบัติงานขององค์กร และก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงลบ นอกจากนี้วิกฤตยังหมายถึง

เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระยะยาวขององค์กรหรือสินค้า หรืออาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินการตามปกติขององค์กรหรือสินค้านั้นๆ ซึ่งอาจเกิดจากธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) รวมทั้งหมายถึงสถานการณ์ที่ท้าทายความรู้สึกที่ปลอดภัยของสาธารณะ (Sapriel, 2003)

ส่วนคำว่าภัยพิบัตินั้น มาจากภาษาฝรั่งเศส “Desastre” ซึ่งประกอบด้วยคำศัพท์ 2 คำ คือ คำว่า “des” หมายถึง สิ่งไม่ดี และคำว่า “aster” หมายถึง ดวงดาว ดังนั้นเมื่อรวมคำศัพท์ทั้ง 2 คำ เข้าด้วยกัน จึงหมายถึง ดวงดาวแห่งความไม่ดีหรือความชั่วร้าย (Khan, Vasilescu, & Khan, 2008) และทวิกส์ (Twigg, 2004) ได้ให้ความหมายของภัยพิบัติว่าเป็นอันตรายและการขัดขวางซึ่งเกินกว่าศักยภาพของสังคมที่จะรับมือได้ และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกินกว่าระดับปกติ นอกจากนี้สำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction: UNISDR, 2009) ได้ให้ความหมายของภัยพิบัติว่าเป็นการขัดขวางที่นำวิกฤตต่อหน้าที่ของชุมชนหรือที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางกับการสูญเสียของมนุษย์ สิ่งของ หรือสิ่งแวดล้อม และผลกระทบซึ่งเกินกว่าความสามารถและทรัพยากรในการจัดการของชุมชน

วิกฤตเป็นสภาวะที่องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ไม่ปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้น เพราะหากเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลเสียหายต่อการทำงานขององค์กร และในภาพรวมแล้วจะส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติด้วย การค้นหาสาเหตุของวิกฤตจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่จะได้สามารถระบุถึงวิกฤตที่ต้องเผชิญ และเป็นการเตรียมพร้อมรับมือเพื่อการจัดการวิกฤต ซึ่งแนวคิดในการจัดการวิกฤตที่มีอิทธิพลหรือถูกนำไปใช้อ้างอิง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการวิกฤตหรือพัฒนารูปแบบการจัดการวิกฤต ได้แก่ ฟิงก์ (Fink, 2002) ได้ใช้ความป่วยทางจิตวิทยาเปรียบเทียบเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน ในวงจรการจัดการวิกฤต ดังนี้

1. ขั้นบอกเหตุล่วงหน้าก่อนวิกฤต (Prodromal crisis stage) เป็นขั้นตอนที่มีสัญญาณเตือนล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดวิกฤต หรือเริ่มแสดงการเกิดวิกฤตขึ้นแล้ว
2. ขั้นเกิดเหตุวิกฤตอย่างรุนแรง (Acute crisis stage) เป็นขั้นตอนที่เริ่มต้นความเสียหาย ซึ่งความเสียหายจะมากขึ้นเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเตรียมความพร้อมขององค์กรและประสิทธิผลของการตอบสนองต่อวิกฤตขององค์กรนั้นๆ
3. ขั้นวิกฤตเรื้อรัง (Chronic crisis stage) เป็นขั้นตอนที่องค์กรพยายามที่จะฟื้นฟูจากวิกฤต และเรียนรู้จากความล้มเหลวและความสำเร็จของการตอบสนองขององค์กร
4. ขั้นแก้ไขวิกฤต (Crisis resolution stage) เป็นขั้นตอนที่องค์กรกลับคืนสู่ภาวะปกติและทำหน้าที่ได้เต็มที่เหมือนเดิม ซึ่งองค์กรอาจจะมองถึงความรู้ในเรื่องการจัดการวิกฤตมากขึ้น ถ้าได้มีการจัดการความรู้ (Knowledge management)

ส่วนแครนดัล พาเนล และสปิลแลน (Crandall, Parnell, & Spillan, 2014) ได้กำหนดกรอบสำหรับการจัดการวิกฤต ซึ่งเป็นกรอบที่พิจารณาทั้งสภาพภายในและภายนอกองค์กร ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. การสำรวจสภาพ (Landscape survey) เป็นการพิจารณาว่าองค์กรต้องเผชิญกับวิกฤตภายในอะไรบ้าง ซึ่งเป็นการแสดงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร และองค์กรต้องเผชิญวิกฤตภายนอกอะไรบ้าง

2. การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) เป็นการพิจารณาถึงการป้องกันวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นได้ และการวางแผนในการบรรเทาผลกระทบจากวิกฤต ในส่วนนี้เริ่มต้นด้วยการจัดตั้งทีมงานการจัดการวิกฤต (Crisis management team) ซึ่งงานหลักของทีมคือ การประเมินศักยภาพของวิกฤตที่จะเกิดขึ้นต่อองค์การ

3. การจัดการวิกฤต (Crisis management) เป็นการเน้นความพยายามในการแก้ไขปัญหาวิกฤตและดำเนินการแก้ไขให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ในขั้นตอนนี้ยังเกี่ยวข้องกับการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งขั้นต้นและขั้นที่สอง กล่าวคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขั้นต้น ได้แก่ เจ้าขององค์การ ลูกจ้าง ลูกค้า ชุมชนท้องถิ่น และผู้จัดหาวัตถุดิบ สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขั้นที่สอง ได้แก่ กลุ่มใดๆ ที่มีผลประโยชน์บางอย่างในองค์การ

4. การเรียนรู้ขององค์การ (Organization learning) เป็นการเน้นว่าองค์การได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการจัดการวิกฤต ซึ่งเป็นช่วงที่องค์การได้กลับสู่สภาพปกติแล้ว และเน้นว่าองค์การสามารถที่จะป้องกันวิกฤตที่จะเกิดซ้ำได้หรือไม่ และจะสามารถทำให้ผลกระทบจากวิกฤตลดลงได้หรือไม่

นอกจากนี้ Coombs (2007) ได้ให้ความหมายของการจัดการวิกฤตว่าหมายถึง ชุดของปัจจัยที่ถูกออกแบบมาเพื่อต่อสู้กับวิกฤตและทำให้ความเสียหายเหลือน้อยลง รวมทั้งเป็นการค้นหาเพื่อป้องกันหรือทำให้ผลลัพธ์เชิงลบเหลือน้อยลง และเพื่อเป็นการคุ้มกันองค์การ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และอุตสาหกรรมจากอันตราย ดังนั้นการจัดการวิกฤตจึงเป็นชุดของความสัมพันธ์ 4 ปัจจัย หรือเป็นขั้นตอนของการจัดการวิกฤต (การทอ่งเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556; Coombs, 2007) ดังนี้

1. การป้องกัน (Prevention) หรือการลดขนาดวิกฤต (Reduction) เป็นขั้นตอนในการพยายามที่จะทำการหลีกเลี่ยงวิกฤต และการคาดการณ์วิกฤตที่น้ำจะเกิดขึ้น รวมทั้งการจัดเตรียมขั้นตอนวิธีการในการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากวิกฤตนั้น โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์การ (SWOT analysis)

2. การเตรียมการ (Preparation) หรือการเตรียมความพร้อม (Readiness) เป็นขั้นตอนที่รู้จักดีที่สุดในการจัดการวิกฤต เพราะเป็นเรื่องของแผนการจัดการวิกฤต (Crisis Management Plan - CMP) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการหาสาเหตุความเปราะบางของวิกฤต การประเมินวิกฤต การพัฒนาเทคนิคในการจัดการวิกฤต การคัดเลือกและการฝึกอบรมทีมและโฆษกในการจัดการวิกฤต การสร้างแฟ้มข้อมูลวิกฤต และการปรับปรุงระบบการสื่อสารวิกฤตให้ดีขึ้น

3. การตอบสนอง (Response) เป็นการนำองค์ประกอบทางด้านการเตรียมการไปประยุกต์ใช้กับการเกิดวิกฤต และเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นท่ามกลางความยุ่งเหยิงของเหตุการณ์ องค์การจะสามารถตอบสนองต่อวิกฤต ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับขั้นตอนการลดขนาดวิกฤตและการเตรียมความพร้อม

4. การปรับปรุง (Revision) หรือการฟื้นฟูหลังวิกฤต (Recovery) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการประเมินการตอบสนองขององค์การในสถานการณ์จำลองและเหตุการณ์จริง เพื่อตัดสินใจว่าอะไรถูกต้องและอะไรผิดพลาดระหว่างการจัดการวิกฤต ในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงาน และการประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สถานการณ์กลับคืนสู่สภาพเดิมให้ได้มากและเร็วที่สุด

โดยสรุปการจัดการวิกฤต หมายถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาและภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับองค์การ ด้วยวิธีการที่มีขั้นตอนและเป็นระบบตั้งแต่การป้องกัน การเตรียมการ การตอบสนอง และการปรับปรุง เพื่อที่จะค้นหาวิธีการป้องกันวิกฤต และลดความเสียหายจากวิกฤตให้เหลือน้อยที่สุด

2. การจัดการภัยพิบัติ (Disaster management)

การจัดการภัยพิบัติ ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดการในช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติเท่านั้น แต่เป็นการจัดการทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ ดังนั้นความหมายของการจัดการภัยพิบัติ จึงหมายถึงการสังเกตและการวิเคราะห์ภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อการปรับปรุงมาตรการที่เกี่ยวกับการป้องกัน (Prevention) หรือการบรรเทาความเดือดร้อน (Mitigation) การเตรียมการ (Preparedness) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) และการฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) (Carter, 1991) ส่วน ทวีดา กมลเวช (2553) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน ว่าเป็นการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินอันเกิดจากสิ่งที่เป็นภัยทั้งทางธรรมชาติและมิใช่ธรรมชาติ เช่น ภัยทางเทคโนโลยีที่มากับความทันสมัย และภัยจากการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้คอปโปลา (Coppola, 2007) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการภัยพิบัติดังนี้

1. การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) เป็นการลดหรือกำจัดความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย

2. การเตรียมการ (Preparedness) เป็นการจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน

3. การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อลดหรือกำจัดผลกระทบในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติ และเป็นการป้องกันไม่ให้ชีวิตและทรัพย์สินเกิดความเสียหายมากขึ้น

4. การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) เป็นการทำให้ผู้ประสบภัยหรือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติกลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป

ทั้งนี้องค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวงจรพื้นฐานของการจัดการภัยพิบัติ (Carter, 1991) ที่เริ่มต้นด้วยการป้องกัน (Prevention) คือ การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือขัดขวางไม่ให้เกิดภัยพิบัติ เช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้าง เพื่อที่จะได้เป็นการบรรเทาหรือลดผลกระทบ (Mitigation) ที่อาจจะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ ซึ่งการบรรเทาหรือลดผลกระทบเป็นเรื่องที่กว้างขวางและครอบคลุมการดำเนินงานหลายด้าน เช่น การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัย การปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัย และการสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณะในการจัดการภัยพิบัติ จากนั้นจะนำไปสู่การเตรียมการ (Preparedness) หรือการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับผลกระทบของภัยพิบัติ (Disaster impact) เช่น การจัดทำแผนรองรับภาวะฉุกเฉิน การเตรียมการอพยพประชากร และการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งการเตรียมการนั้นควรต้องดำเนินการทั้งในภาครัฐ ครัวเรือน และประชาชน ด้วยการตอบสนอง (Response) ต่อภาวะฉุกเฉินในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย การอพยพ การบริจาคสิ่งของ และการสร้างที่พักชั่วคราว และเมื่อภัยพิบัติผ่านพ้นไปจะต้องมีการฟื้นฟู (Recovery) ความเสียหาย เช่น การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งชุมชนใหม่ และหากเป็นการฟื้นฟูในระยะยาวจะนำไปสู่การพัฒนา (Development) ต่อไป ซึ่งครอบคลุมถึงการทบทวน และศึกษา

ประสบการณ์การจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงระบบต่างๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด

ทั้งนี้ในการจัดการภัยพิบัติต้องอาศัยหลักการจัดการในภาวะวิกฤตมาใช้ร่วมด้วย โดยเฉพาะขั้นตอนการตอบสนองต่อภัยพิบัติหรือภาวะฉุกเฉิน ซึ่งหลักการจัดการมีดังนี้ (ทิวดา กมลเวช, 2555)

1. หลักความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน ทุกภัย ทุกผลกระทบ (Comprehensive) หมายถึงต้องมีความรอบรู้และกว้างขวางในเนื้อหาของงานด้านภัยพิบัติ คำนึงถึงบริบททั้งทางกายภาพ พื้นที่ และความสามารถของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งต้องรู้จักผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ รู้จักชุมชนและความอ่อนไหวหรือจุดอ่อนด้านต่างๆ

2. หลักการคาดการณ์ล่วงหน้า (Progressive) หมายถึงต้องมีการคาดการณ์เพื่อการเตรียมพร้อมและมีมาตรการในการที่จะรับมือกับภัยพิบัติ และรวมถึงการมีแนวทางในการฟื้นฟูได้อย่างรวดเร็ว

3. หลักการขับเคลื่อนด้วยการคำนึงถึงความเสี่ยง (Risk driven) หมายถึงต้องคำนึงถึงคุณลักษณะทรัพยากร และจุดอ่อนของชุมชนแต่ละชุมชน ที่อาจส่งผลให้ประสิทธิผลของมาตรการการจัดการกับความเสียหายต่อภัยนั้นๆ ลดลงได้

4. หลักการบูรณาการทุกภาคส่วน (Integration) หมายถึงการที่ผู้บัญชาการและหน่วยงานหลักในพื้นที่ต้องมีความสามารถในการระบุและรวบรวมหน่วยงานในพื้นที่และนอกพื้นที่ในการจัดการให้สถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกำลังหลักและกองหนุน รวมทั้งทรัพยากรและยังรวมถึงการได้รับความร่วมมือจากชุมชนและอาสาสมัครต่างๆ ที่สามารถเข้าสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติได้

5. หลักการประสานสอดคล้อง (Coordination) หมายถึงการประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรที่ได้ระบุไว้ในข้อที่ 4 หากการจัดการภัยพิบัติมีทั้งการบูรณาการและการประสานจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการภัยพิบัติ

6. หลักความร่วมมือรวมใจ (Collaboration) หมายถึงการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่กว้างขวางและจริงใจระหว่างบุคคลและองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น สนับสนุนบรรยากาศการทำงานเป็นทีม สร้างฉันทามติและส่งเสริมการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ

7. หลักความเป็นมืออาชีพ (Professional) หมายถึงหลักการที่เป็นเสมือนหลักประกันของผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการภัยพิบัติว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีความตระหนักในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติและวิธีการในการทำงาน ต้องมีความเข้าใจและทักษะในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และการใช้ระเบียบต่างๆ รวมถึงต้องมีการฝึกฝนตนเองและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

8. หลักความยืดหยุ่น (Flexible) หมายถึงหลักการที่ต้องอาศัยแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาท้าทายต่างๆ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติ เนื่องจากแนวทางเดิมอาจไม่เพียงพอสำหรับภัยพิบัติที่เผชิญอยู่ การแสวงหาความรู้ การฝึกฝน และการปรับปรุงตนเองตามหลักความเป็นมืออาชีพจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ และปรับตัวตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้

โดยสรุปการจัดการภัยพิบัติหมายถึง กระบวนการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติทั้งในช่วงก่อนเกิดภัยพิบัติ ได้แก่ การป้องกัน การลดผลกระทบ และการเตรียมการ เพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยลงที่สุด ช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติเป็นการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ

การจัดการภัยพิบัติได้เข้ามาช่วยเหลือ ภัย รักษาชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยพิบัติ และช่วงหลังเกิดภัยพิบัติเป็นการฟื้นฟูสภาพความเสียหาย เพื่อให้ผู้ประสบภัยพิบัติกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติโดยเร็วที่สุด

จากทั้งแนวคิดการจัดการวิกฤต และการจัดการภัยพิบัติ ผู้เขียนสรุปได้ว่าภัยพิบัติเป็นวิกฤตอย่างหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หากต้องการลดหรือป้องกันผลกระทบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่ดี ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ ด้วยการวางแผนกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น และการสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเพื่อการรับมือกับภัยพิบัติดังกล่าว นอกจากนี้ต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ให้มีความสอดคล้องกับวิกฤตที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้แนวคิดการจัดการวิกฤต และการจัดการภัยพิบัติจะได้ถูกนำมาใช้ในการอธิบายการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย ผ่านทางกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นการค้นหาการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมสำหรับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต

การอธิบายและการสังเคราะห์กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย

ในส่วนนี้ผู้เขียนได้นำข้อมูลจากบทความวิจัย หนังสือ และงานวิชาการ มาวิเคราะห์เนื้อหาที่สำคัญ เพื่อที่จะสังเคราะห์ออกมาเป็นกลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการอธิบายและวิเคราะห์การจัดการเชิงกลยุทธ์และการจัดการมหาอุทกภัย เมื่อปี พ.ศ. 2554 และสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อเสนอแนะกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทย ดังนี้

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการตัดสินใจและการกระทำการของการบริหารซึ่งพิจารณาถึงการดำเนินการขององค์กรในระยะยาว เป็นการเน้นถึงการกำกับและการประเมินโอกาสและภัยคุกคามภายนอก โดยพิจารณาร่วมกับจุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร เพื่อที่จะกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และนำไปปฏิบัติสำหรับองค์กร (ภักดี มานะหิรัญเวท, 2556) นอกจากนี้การจัดการเชิงกลยุทธ์ ถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความอยู่รอด การเติบโตและการขยายตัวขององค์กร บนพื้นฐานการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายใต้ทรัพยากรขององค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างกรอบแห่งอนาคตและกำหนดเส้นทางสู่อนาคต กล่าวได้ว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นมุมมองเชิงกระบวนการ ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อค้นหาโอกาสเข้ากับจุดเด่น เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์ นำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ (ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2556) รวมทั้งควรมีการปรับบทบาทให้มีความเป็นเชิงรุกมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระบวนการวางแผน การใช้จ่ายงบประมาณ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสร้างธรรมาภิบาล และการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการให้บริการ (ไพโรจน์ ภทรนรากุล, 2547)

ดังนั้นการที่องค์กรจะได้มาซึ่งกลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่ง จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กรเสียก่อน ด้วยการพิจารณาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์กร ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมถือเป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ทำให้้องค์การเผชิญกับความเสี่ยงและวิกฤตได้ดีขึ้น และเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับองค์กรว่าจะสามารถอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤต นอกจากนี้้องค์การควรกำหนดกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญต่อสังคม

ด้วยความรับผิดชอบ และมีจริยธรรมต่อสังคม เนื่องจากการบริหารงานขององค์กรไม่ว่าจะเป็น องค์กรภาครัฐหรือเอกชน ผลการดำเนินงานขององค์กรย่อมส่งผลกระทบต่อคนในสังคม การกำหนด กลยุทธ์ขององค์กรจึงควรต้องตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับสังคมด้วย

เมื่อกำหนดกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตและสภาพสังคมแล้ว ต้องนำกลยุทธ์นั้น ไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการพิจารณาถึงทรัพยากรขององค์กรทั้งในเรื่องของบุคลากร งบประมาณ และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ว่ามีศักยภาพหรือความพร้อมในการรองรับกลยุทธ์ขององค์กรหรือไม่ หรือมีการประสานกันไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ระหว่างกลยุทธ์และทรัพยากรขององค์กร ถ้า กลยุทธ์กับทรัพยากรไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น องค์กรกำหนดกลยุทธ์ออกมาจำนวนมากแต่มี ทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จะนำไปสู่ความล้มเหลวในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ได้

กลยุทธ์เมื่อถูกนำไปปฏิบัติแล้ว ผลการดำเนินงานเป็นอย่างไรร้องการต้องมีการประเมินผล และการควบคุมผลการดำเนินงานกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงระดับความสำเร็จของการนำ กลยุทธ์ไปปฏิบัติ และหาทางแก้ไขปรับปรุง หากผลการดำเนินงานยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้วยการกำหนดสิ่งที่จะถูกวัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนว่าจะวัดในเรื่องใด ด้วยหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานใด และเมื่อวัดผลออกมาแล้วต้องมีข้อเสนอแนะหรือแผนการปรับปรุง กลยุทธ์ขององค์กรด้วย

ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตหลายเหตุการณ์นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ภัยพิบัติสึนามิ วิกฤตการเมือง และวิกฤตมหาอุทกภัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยที่ต้องประสบทั้งภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และภัย ธรรมชาติ กรณีที่น่าสนใจเพื่อการศึกษาในเชิงการจัดการกลยุทธ์ คือ กรณีวิกฤตมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ได้สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินให้กับคนในประเทศ เป็นอย่างมาก ความเสียหายดังกล่าวแสดงได้ถึงการบริหารประเทศที่ยังขาดการวางแผนและการ จัดการในเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติ แม้ว่ารัฐบาลในช่วงนั้นได้มีการจัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย (ศปภ.) เพื่อให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน แต่ยังเกิดปัญหา การขาดความเป็นเอกภาพในการรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมที่ผู้รับผิดชอบหลักโดยตรงคือ กรมป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยไม่มีบทบาทที่ชัดเจนในศปภ. และมีการแทรกแซงจาก การเมือง (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2555) รวมทั้งยังขาดการสื่อสาร และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชุมชน

จากกรณีดังกล่าวพบว่าประเทศไทยยังขาดแนวทางในการจัดการวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ ดังนี้

ก่อนเกิดภัยพิบัติ ขาดกระบวนการจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจน การเตรียมความพร้อมเพื่อ ป้องกันและลดผลกระทบจากภาวะวิกฤตยังมีความบกพร่อง ประชาชนยังขาดความตระหนักต่อภัย พิบัติทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมยังไม่ครอบคลุมทั้งภายในและภายนอก และไม่ได้คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) อย่างแท้จริง ทำให้การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นแบบเฉพาะหน้า (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2554) เช่น ไม่มีการซ้อมอพยพ หรือกำหนดเส้นทางหนีภัยพิบัติ และไม่มีระบบสำรองไฟฟ้าและน้ำประปา (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2555) จึงนำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก

ระหว่างเกิดภัยพิบัติ ขาดการสื่อสารความเสี่ยง (Risk communication) หรือการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนถึงภาวะวิกฤต การตอบสนอง (Response) ต่อวิกฤตของหน่วยงานภาครัฐเป็นแบบต้งรับมากกว่าเชิงรุก ขาดการประสานงานและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554; World Bank, 2011) ทั้งในเชิงข้อมูล บุคลากร และอุปกรณ์ต่างๆ การแก้ไขปัญหาไม่มีความเป็นธรรม ไม่ทันต่อสถานการณ์ และความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประสบภัยพิบัติที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น กรณีการใช้ Big Bag เพื่อกั้นน้ำโดยไม่มีการทำความเข้าใจระหว่างพื้นที่เหนือและใต้ Big Bag (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2555)

หลังเกิดภัยพิบัติ ขาดการเรียนรู้ (Learning) หรือการจัดการความรู้ (Knowledge management) และการจัดการข้อมูลภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ผ่านมา (Moe & Pathranarakul, 2006; Lebel, Lebel, & Daniel, 2010) การประเมินหรือการทบทวนแผนการจัดการวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติขาดความต่อเนื่องทั้งในระดับชาติ จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน นอกจากนี้ท้องถิ่นและชุมชนยังไม่มี ความเข้มแข็งพอในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติด้วยตนเอง ยังต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐอยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นจึงทำให้ได้รับความเสียหายเช่นเดิม เช่น กรณีโบราณสถานของชาติและของโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเสียหาย หรือกรณีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งต้องหยุดกิจการหลังจากเกิดอุทกภัย (นฤมล จันทร์จิราวุฒิกุล, 2555)

จากการอภิปราย ผู้เขียนสังเคราะห์ได้ว่าประเทศไทยควรที่จะมีการปรับปรุงการบริหารจัดการภาวะวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการนำการจัดการเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มที่การกำหนดกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เป็นเชิงรุก เนื่องจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นทั้งแบบไม่ทันตั้งตัว เช่น แผ่นดินไหว และแบบทันตั้งตัว เช่น น้ำท่วม การกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติจึงควรเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุกหรือการป้องกันมากกว่าการตั้งรับเพื่อเป็นการบรรเทาหรือลดความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติ และกลยุทธ์ในเชิงรุกนั้นควรต้องมีความชัดเจนในการระบุและประเมินได้ว่าต้องเผชิญกับวิกฤตอะไร และวิกฤตมีความรุนแรงในระดับใด รวมทั้งได้มีการป้องกันและการเตรียมพร้อมในการรับมือกับวิกฤตหรือไม่ ทั้งนี้ ความชัดเจนดังกล่าวจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติต่อไป กลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติควรคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย เนื่องจากผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ประสบภัยพิบัติหลายกลุ่ม การกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติจึงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ประสบภัยพิบัติด้วย เช่น การจัดสรรสิ่งของบริจาค ควรที่จะให้ผู้ประสบภัยพิบัติได้รับอย่างเท่าเทียมกัน และหากมองในเชิงการกำหนดนโยบายสาธารณะ ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการจัดการภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประสบภัยพิบัติควรมีการจัดการตามแนวทางของชุมชนหรือท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ผู้กำหนดนโยบายต้องกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติโดยอาศัยแนวทางกำหนดนโยบายจากทั้งบนลงล่าง และจากล่างขึ้นบน และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องปฏิบัติตามนโยบายอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตน โดยอาศัยการประสานงาน การสร้างเครือข่าย และการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติควรมีความสามารถในการปรับตัว

ได้ตามสถานการณ์ของภาวะวิกฤต โดยอาศัยระบบสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic decision support system: SDSS) ซึ่งเป็นระบบที่ประกอบด้วยแบบจำลองทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เชื่อมต่อซึ่งกันและกัน โดยกลยุทธ์ที่ปรับตัวได้ควรต้องมีการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ การประเมิน และการตัดสินใจจัดการใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้อง (Mirfenderesk & Corkill, 2009) ซึ่งจะทำให้ผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ในการลดความเสี่ยงที่นำไปสู่ภาวะวิกฤต

นอกจากนี้การกำหนดกลยุทธ์ที่ดีควรต้องดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเสียก่อน ซึ่งประเทศไทยมี จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังนี้

จุดแข็ง คือ การมีกฎหมายและแผนรองรับสำหรับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติหลายฉบับ โดยเฉพาะกฎหมายและแผนหลักได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนแม่บทด้านสาธารณภัยประเภทต่างๆ ซึ่งกฎหมายและแผนเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางการจัดการภัยพิบัติ ทำให้สามารถขับเคลื่อนระบบ และการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้บรรลุเป้าหมายได้

จุดอ่อน คือ ขาดการบูรณาการการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติระหว่างหน่วยงานในระดับต่างๆ ทั้งในเชิงแนวดิ่ง (ประเทศ จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น และชุมชน) และแนวนอน (พื้นที่ และหน่วยงานในระดับเดียวกัน) การให้ความสำคัญกับการตอบสนองภัยพิบัติมากกว่าการป้องกันหรือการเตรียมการ ประชาชนขาดความตระหนักต่อภัยพิบัติและการมีวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ และระบบฐานข้อมูลด้านสาธารณภัยระดับประเทศยังขาดความสมบูรณ์และความเป็นเอกภาพ จุดอ่อนดังกล่าวจึงทำให้ประเทศไทยเกิดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติได้มากขึ้น

โอกาส คือ การรวมกลุ่มกันเป็นประชาคมอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. 2558 ได้นำไปสู่ความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันมากขึ้นในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศในอาเซียน เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศในอาเซียนประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น สึนามิ น้ำท่วม และแผ่นดินไหว จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้ประเทศในอาเซียนเกิดการรวมตัวกันที่แข็งแกร่งมากขึ้นในการจัดการภัยพิบัติ เช่น การมีคณะกรรมการอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Committee on Disaster Management: ACDM) เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การป้องกัน การลดผลกระทบ การเตรียมการ การตอบสนอง และการฟื้นฟู ผ่านกิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศในอาเซียน ความร่วมมือดังกล่าวจะทำให้ประเทศไทยมีองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการภัยพิบัติที่หลากหลายมากขึ้น และทำให้มีศักยภาพในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ดีขึ้น

ภัยคุกคาม คือ ความแปรปรวนเป็นอย่างมากของสภาวะอากาศโลก อันเนื่องมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบไม่ยั่งยืน จึงส่งผลทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ง่าย รวดเร็วและรุนแรงมากขึ้น

นอกจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการวางแผนในอนาคต (Scenario planning) เนื่องจากจะช่วยทำให้เกิดการบูรณาการองค์ประกอบของกระบวนการเชิงกลยุทธ์และการพัฒนามุมมองการจัดการวิกฤต (Polland & Hotho, 2006) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย เมื่อทราบถึงความเป็นไปได้จะทำให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างทันที่ การกำหนดกลยุทธ์ใน

การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทยจึงควรเป็น กลยุทธ์ที่เป็นส่วนผสมระหว่างจุดแข็งและโอกาสของประเทศไทย กล่าวคือ เป็นกลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เน้นการป้องกันในเชิงรุก คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นกลยุทธ์ที่สามารถปรับตัวได้ และคำนึงถึงการวางแผนในอนาคต โดยอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติตามกฎหมาย และอาศัยองค์ความรู้ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศในอาเซียนมาประยุกต์ใช้

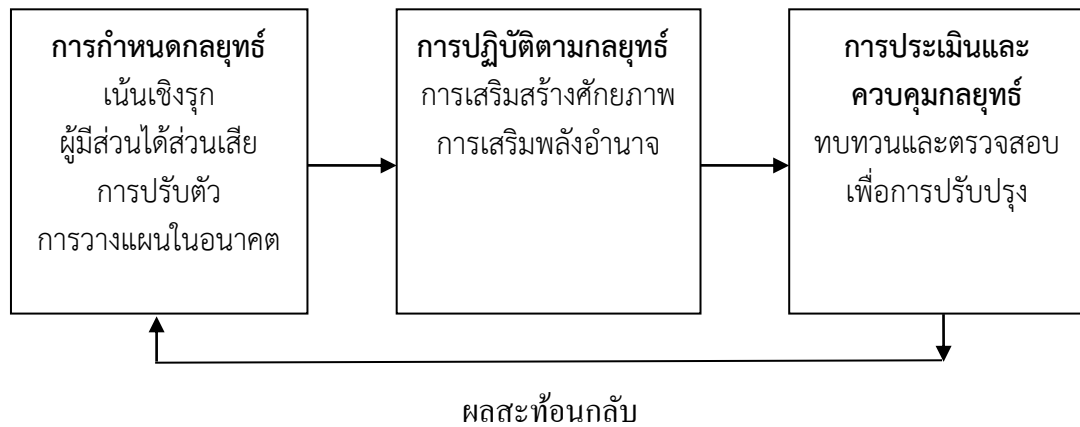
จากนั้นจึงนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ แต่ประเทศไทยยังมีจุดอ่อนที่สำคัญในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ คือ การขาดการประสานงานและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐในระดับต่างๆ และการขาดความตระหนักของประชาชนในการจัดการภัยพิบัติ ดังนั้นก่อนที่จะนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติควรต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพ (Capacity building) ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติให้กับทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน กล่าวคือบุคลากรในภาครัฐควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อให้มีความสามารถรับมือกับภัยพิบัติและควรจัดการภัยพิบัติภายใต้หลักการของธรรมาภิบาล เป็นไปด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ถูกต้องตามกฎหมาย และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการยึดหลักผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้ภาครัฐควรมีบทบาทที่ชัดเจนในการเป็นผู้นำในการจัดการภัยพิบัติ เพราะภาครัฐจะมีความพร้อมมากกว่าภาคประชาชนทั้งในเรื่องของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย บุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ในการทำงาน

ส่วนภาคประชาชนควรได้รับการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ด้วยการนำแนวคิดการจัดการในการลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM) มาใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งประชาชนถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มหลักและมีขนาดใหญ่มากที่สุด การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ จะเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน เป็นการช่วยลดความเสี่ยงทางด้านภัยพิบัติของชุมชน และทำให้ชุมชนได้รู้จักพึ่งพาตนเองมากขึ้นทั้งในเรื่องของการป้องกัน การเตรียมการ การตอบสนอง และการฟื้นฟูภัยพิบัติทางธรรมชาติ นอกจากนี้การเสริมสร้างศักยภาพยังทำให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือกันอย่างเป็นองค์รวมทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนด้วย

สุดท้ายประเทศไทยต้องมีการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ที่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่า กลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติยังสามารถนำไปใช้ได้ดีหรือไม่ หากยังใช้ได้ดี ต้องเสริมสร้าง กลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้ากลยุทธ์ดังกล่าวใช้ไม่ได้ดีหรือมีข้อบกพร่อง ต้องนำกลับมาทบทวนและปรับปรุง โดยต้องย้อนกลับไปดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดกลยุทธ์อีกครั้ง เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมใหม่และกำหนดกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นภาพกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาวะวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย ดังนี้

บทสรุป

ภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นวิกฤตอย่างหนึ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงได้ยากหรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะความแปรปรวนของสภาพอากาศโลก และการใช้ชีวิตของมนุษย์ที่มีความเสี่ยงมากขึ้นต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังนั้นการลดความสูญเสียจากภัยพิบัติทางธรรมชาติให้เหลือน้อยที่สุด จึงเป็นเป้าหมายที่มนุษย์ต้องการ โดยการสร้างกระบวนการในการจัดการภัยพิบัติผ่านทางขั้นตอนการป้องกัน การลดผลกระทบ การเตรียมการ การตอบสนอง และการฟื้นฟู ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวควรถูกดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกัน แต่ในปัจจุบันประเทศ ส่วนใหญ่ซึ่งรวมถึงประเทศไทยมักให้ความสำคัญกับขั้นตอนการตอบสนองต่อภัยพิบัติมากกว่าขั้นตอนอื่นๆ จึงทำให้การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นแบบเฉพาะหน้า ขาดการวางแผนเพื่อการป้องกัน การเตรียมการ การประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในแต่ละขั้นตอน และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเทศไทยเปรียบเสมือนองค์กรหลักในการทำหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนภายในประเทศ ซึ่งองค์กรที่มีการจัดการที่ดีนั้นควรต้องมีการวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ ควรมีการมองภาพในอนาคตของประเทศว่าต้องการให้เป็นอย่างไร มีการกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน และมีกลยุทธ์ที่ปรับตัวได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้หลักการดังกล่าวจะทำให้ประเทศไทยอยู่รอดได้เมื่อต้องเผชิญกับวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตการเมือง และวิกฤตภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะวิกฤตภัยธรรมชาติซึ่งประเทศไทยต้องเผชิญมากขึ้นในอนาคต ทั้งในเชิงความรุนแรงที่มากขึ้นและมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น แผ่นดินไหว ซึ่งในอดีตประเทศไทยไม่ค่อยประสบกับภัยพิบัติแผ่นดินไหว แต่ในปัจจุบันได้ประสบมากขึ้นและรุนแรงมากขึ้น เช่น ที่จังหวัดเชียงราย หรือมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2554 ทั้งนี้ในช่วงห้าปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบกับภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมเกือบทุกจังหวัด

ดังนั้นประเทศไทยควรมีการวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคตว่ามีการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติในเชิงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้กำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถที่จะเผชิญกับวิกฤตภัยธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเป็นกลยุทธ์ที่เน้นการเตรียมการในเชิงรุกมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก่อนนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติหรือระหว่างปฏิบัติควรต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีความรู้และทักษะในการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในกลยุทธ์ และหลังจากนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแล้วจะต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามกลยุทธ์หรือไม่ เพื่อนำผลการดำเนินงานนั้นย้อนกลับไปทบทวนและปรับปรุงกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมและสามารถรับมือกับวิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). **แนวทางในการจัดการวิกฤติการณ์**. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2560, จาก www.etatjournal.com/upload/69/Crisis%20Management.pdf.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2554). **แผนกลยุทธ์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2555 – 2559**. ค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2560, จาก www.disaster.go.th/dpm/index.php?option=com_docman.
- ทวิดา กมลเวชช. (2555). **คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมดาเพลส จำกัด.
- ทวิดา กมลเวชช. (2553). **Disaster and Emergency Management**. ค้นเมื่อ 30 เมษายน 2560, จาก <http://www.openbase.in.th/files/Disaster%20and%20Emergency%20Mgt%20%20thammasart.pdf>.
- นฤมล จันทร์จิราวุฒิกุล. (2555). **การบริหารจัดการอุทกภัยของประเทศไทย: บทสรุปประเด็นเพื่อพิจารณา**. ค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2560, จาก <http://prp.trf.or.th/trf-policy-brief/>
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2556). **การจัดการเชิงกลยุทธ์: เทคโนโลยีและนวัตกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- ไพโรจน์ ภัทธรรากุล. (2547). **กลยุทธ์การจัดการและการปรับตัวขององค์กรในสภาวะวิกฤต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภักดี มานะหิรัญเวท. (2556). **การจัดการเชิงกลยุทธ์ระดับโลก**. กรุงเทพฯ: บริษัท กรีนแอปเปิ้ลกราฟฟิค พรินติ้ง จำกัด.
- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2555). **แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติของชาติอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

- สำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูหลังจากภัยพิบัติ: กรณีศึกษาประเทศไทยและต่างประเทศ**. ค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2560, จาก http://project-wre.eng.chula.ac.th/watercu_eng/sites/default/files/lecture/lecture%20intro%202112681/5%20nesdb_%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%20%E0%B8%9F%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%9F%E0%B8%B9.pdf.
- Carter, W. N. (1991). **Disaster management: A disaster management's handbook**. Manila: ADB.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. (2016). **The natural disaster in Thailand**. Retrieved October 3, 2017, from http://www.emdat.be/country_profile/index.html.
- Coombs, W. T. (2007). **Ongoing Crisis Communication Planning, Managing, and Responding**. United States of America: Sage Publications.
- Coppola, P. D. (2007). **Introduction to International Disaster Management**. China: Elsevier.
- Crandall, W. R., Parnell, J. A., & Spillan, J. E. (2014). **Crisis Management: Leading in the New Strategy Landscape**. United Kingdom: SAGE Publication Ltd.
- Devlin, E. S. (2007). **Crisis Management Planning and Execution**. United States of America: Auerbach Publications.
- Fink, S. (2002). **Crisis Management: Planning for the Inevitable**. United States of America: iUniverse, Inc.
- Herbane, B. (2010). *Small business research- time for a crisis-based view*. **International Small Business Journal**, 28(1), 43-64.
- Khan, H., Vasilescu, L., & Khan, A. (2008). **Disaster management cycle-A theoretical approach**. Retrieved February 20, 2014, from <http://www.mnmk.ro/documents/2008/2008-6.pdf>.
- Kumara, S. (2011). *Use of community based disaster risk reduction tools in community action: Perspective from Asia*. In Osti, R., & Miyake, K. (Eds.), **Forms of Community Participation in Disaster Risk Management Practices**, (pp 157-169). Nova Science Publishers, Inc., New York.
- Lebel, L., Lebel, P., & Daniel, R. (2010). *Water insecurities and climate change adaptation in Thailand*. In Shaw, R., Pulhin, J. M., & Pereira, J. J. (Eds.), **Climate change adaptation and disaster risk reduction: An Asian perspective community, environment and disaster risk management, volume 5** (pp. 349-372). UK: Emerald.

- Mirfenderesk, H., & Corkill, D. (2009). *The need for adaptive strategic planning: Sustainable management of risks associated with climate change. International Journal of Climate Change Strategies and Management*, 1(2), 146-159.
- Moe, T. L., & Pathranarakul, P. (2006). **An integrated approach to natural disaster management: Public project management and its critical success factors. Disaster Prevention and Management**, 15(3), 396-413.
- Paraskevas, A. (2006). *Crisis management or crisis response system? A complexity sciences approach to organizational crisis. Management Decision*, 44(7), 892 – 907.
- Pearson, C. M., & Clair, J. A. (1998). **Reframing crisis management. The Academy of Management Review**, 23(1), 59 – 76.
- Pollard, D., & Hotho, S. (2006). *Crises, scenarios and the strategic management process. Management Decision*, 44(6), 721 – 736.
- Sapriel, C. (2003). *Effective crisis management: Tools and best practice for the new millennium. Journal of Communication Management*, 7(4), 348 – 355.
- Twigg, J. (2001). **Sustainable Livelihoods and Vulnerability to Disasters**. Retrieved October 2, 2017, from https://www.ucl.ac.uk/hazardcentre/resources/working_papers/working_papers_folder/wp2.
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction. (UNISDR: 2009). **Terminology on disaster risk reduction**, Retrieved October 21, 2014, from http://www.preventionweb.net/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf.
- World Bank. (2011). **Disaster risk management programs for priority countries East ASIA and PACIFIC: Vietnam**. Retrieved October 3, 2017, from http://www.gfdr.org/sites/gfdr.org/files/publication/DRM_CountryPrograms_2011.pdf.

การกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้ขับขี่รถ ในขณะมีเมาสุราเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

สุรศักดิ์ มีบัว *

บทคัดย่อ

การเกิดอุบัติเหตุทางถนนอันเนื่องมาจากการขับขี่รถขณะมีเมาสุราเป็นสาเหตุหลักในการเสียชีวิตของคนไทยแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะกำหนดนโยบายต่างๆในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งมาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขับขี่รถขณะมีเมาสุราเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นยังมีอัตราโทษไม่เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดได้แก่ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาพบว่าในทางปฏิบัติศาลจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดว่าเป็นการกระทำโดยประมาททำให้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ส่งผลให้ประชาชนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งผู้กระทำความผิดเท่าที่ควรจะเป็น ทำให้จำนวนผู้กระทำความผิด จำนวนการเกิดอุบัติเหตุการเสียชีวิตและบาดเจ็บของผู้เสียหายยังคงสูงอย่างต่อเนื่องแต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการจราจรทางบกของหลายๆประเทศพบว่า มีอัตราโทษที่รุนแรงกว่า และศาลจะพิจารณาพิพากษาว่ามีใช่การกระทำความผิดโดยประมาท แต่เป็นการกระทำความผิดโดยเจตนาประมาทย่อมเล็งเห็นผล เพราะผู้กระทำความผิดย่อมเล็งเห็นได้ว่าการขับขี่รถในขณะมีเมาสุราอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและผู้อื่น ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการเพิ่มอัตราโทษทางกฎหมายให้สูงขึ้นย่อมเป็นการแก้ไขปัญหาเพื่อยับยั้งการกระทำความผิดดังกล่าวได้

คำสำคัญ : พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522/ มีเมาสุรา/ อัตราโทษ

* อาจารย์ประจำ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Determining the appropriate penalty for the driver while intoxicated which has caused the damage to the others

Surasak Meebua^{*}

Abstract

Road accident, are the cause by driving while intoxicated which is the main reason of death of Thai people. Although, the government agencies have set the policies to address this issue , but they are unable to solve all of them. One part which comes from the relevant law about driving while intoxicated is that the penalty is not appropriate with the kinds of the offenses, included in The Land Traffic Act. 1979. In addition, with consideration of the Criminal Code, finding that the court will use discretion and judge in order to punish by penalty to the offender. Punishment that is imposed because of negligence make it inconsistent to the Deterrence Theory. As a result, the people is not afraid of law and the lack of effective to inhibit the offender as they should be. These make the number of the offender, the accident, the injury and the death of the sufferers are still high continuously. However, considering by The Land Traffic Law of many countries, it was found that there are a strong legal penalty that the court will judge, it is not an offense by negligence. But it was offense committed foreseen because the offender foresee the result.

Keywords : The Land Traffic Act 1979/ Intoxicated/ Penalty

บทนำ

ปัจจุบันสถิติการเสียชีวิตของประชากรในประเทศไทย พ.ศ. 2556 พบว่าสาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญได้แก่ โรคมะเร็งจำนวน 67,694 คนและการเกิดอุบัติเหตุทางถนนจำนวน 32,427 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) จากข้อมูลจะเห็นว่าการเกิดอุบัติเหตุทางถนนเป็นสาเหตุหลักการเสียชีวิตของคนไทย รายงานความปลอดภัยทางถนนของโลก พ.ศ.2556 (Global status report on Road Safety 2013) จัดทำโดยองค์การอนามัยโลกพบว่าอัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 3 ของโลก กล่าวคือ เสียชีวิตถึง 38.1 คนต่อประชากร 100,000 คน รองจากประเทศเกาเหล่านีเอ และสาธารณรัฐโดมินิกันและล่าสุดจากรายงานความปลอดภัยทางถนนของโลก (Global status report on Road Safety 2015) พบว่า พ.ศ.2558 มีอัตราผู้เสียชีวิตจาก

^{*} Lecturer of Law Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

อุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นมาอยู่ในอันดับ 1 ของโลก กล่าวคือ มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน 36.2 คน ต่อประชากร 100,000 คน ส่วนลำดับ 2 คือประเทศมาเลเซีย ซึ่งเสียชีวิต 35 คน ต่อประชากร 100,000 คน (World Health Organization, 2015)

จะเห็นว่าข้อมูลการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นและยังทวีความรุนแรงมากที่สุดของโลกก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งต่อชีวิตซึ่งเป็นอันตรายอย่างหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าความสูญเสียต่อร่างกายและอวัยวะต่างๆซึ่งส่งผลต่อความยากลำบากสำหรับการใช้ชีวิตต่อไป นอกจากนี้นำมาซึ่งความสูญเสียต่อทรัพย์สินอันเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจอย่างประเมินค่าไม่ได้และยังก่อให้เกิดความสูญเสียด้านสังคมต่างๆ กล่าวคือ ผู้ประสบอุบัติเหตุย่อมเกิดความเจ็บปวด หวาดกลัว เสียขวัญ และเป็นทุกข์ไม่อาจทำงานหรือดำรงชีวิตตามปกติโดยพบว่า 1 ใน 3 ของผู้เสียชีวิตหรือพิการเป็นผู้ที่เป็นกำลังหลักของครอบครัว ทำให้ครอบครัวหรือลูกหลานต้องแบกรับภาระจากผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ และผู้พิการจากอุบัติเหตุทางถนน นอกจากนี้การเกิดอุบัติเหตุทางถนนยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อบริการสุขภาพ กล่าวคือ รัฐต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาลในการจ่ายบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับการดำเนินการต่างๆ ได้แก่ ค่าจ้างแพทย์ พยาบาล ค่ายาและค่าใช้จ่ายสำหรับการรักษาพยาบาลผู้ได้รับผลกระทบจากการขับรถในขณะมีเมาสุราทั้งที่ความสูญเสียและปัญหาเหล่านี้สามารถป้องกันได้ อีกทั้งยังรวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับคดีต่างๆในการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นตำรวจ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาเป็นต้น อุบัติเหตุทางถนนจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างต่อเนื่องและยาวนาน สมควรที่ภาครัฐต้องเข้ามาแก้ไขและดูแลอย่างจริงจัง

จากข้อมูลในปัจจุบันพบว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนท้องถนนซึ่งมีความรุนแรงและพบได้บ่อยครั้งมักเกี่ยวข้องกับการขับรถขณะมีเมาสุราตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้นสาเหตุการดื่มสุราเกิดขึ้นเนื่องจากการดื่มเพื่อสังสรรค์ในงานเลี้ยง หรือในโอกาสต่างๆ การดื่มเพื่อแก้ความเครียดจากปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาจากการทำงานเป็นต้น การดื่มเพื่อต้องการการยอมรับ หรือเพื่อความอยากรู้อยากลอง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2555) แม้หน่วยงานและองค์กรต่างๆจะได้จัดทำโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อรณรงค์ลดอุบัติเหตุจากการขับรถขณะมีเมาสุรา เช่น มูลนิธิเมาไม่ขับ ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ฯลฯ แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังวนเวียนและไม่ได้หมดไปจากสังคมไทยแต่อย่างใด

ตามกฎหมายของประเทศไทยบุคคลใดมีอาการเมาสุราหรือไม่พิจารณาเมื่อเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 43 เห็นว่าขับรถในขณะมีเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นตามอันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนมาตรา 43 (2) และตามมาตรา 43 ตรี ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (2) ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถและสั่งให้มีการทดสอบตามมาตรา 142 ด้วยแห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งกฎกระทรวงฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537)ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 กล่าวคือ

“ข้อ 1 การทดสอบผู้ขับขี่ว่าเมาสุราหรือไม่ให้ตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ซึ่งมีอยู่ 3 วิธีการตามลำดับดังต่อไปนี้

(1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยวิธีเป่าลมหายใจ (Breath Analyzer Test) และอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ (mg%)

วิธีการตรวจหรือทดสอบให้ปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบของเครื่องตรวจแต่ละชนิด

(2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ

(3) ตรวจวัดจากเลือด

การตรวจวัดตาม (2) หรือ (3) ให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบตาม (1) ได้เท่านั้น

ข้อ 2 กรณีที่ต้องทดสอบโดยวิธีตรวจวัดจากเลือดตามข้อ 1(3) ให้ส่งตัวผู้ขับขี่ไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดและทำการเจาะเลือดภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม

หากปรากฏว่าทดสอบแล้วมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดตามข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 21 (พ.ศ.2560) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ดังต่อไปนี้ถือว่าเมาสุรา

(1) กรณีตรวจวัดจากเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

(2) กรณีตรวจวัดจากลมหายใจหรือปัสสาวะให้เทียบปริมาณแอลกอฮอล์โดยใช้ปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นเกณฑ์มาตรฐานดังนี้

(ก) กรณีตรวจวัดจากลมหายใจให้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าเท่ากับ 2,000

(ข) กรณีตรวจวัดจากปัสสาวะให้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าเท่ากับเศษ 1 ส่วน 1.3”

เนื่องจากประเทศไทยได้กำหนดมาตรการในการตรวจจับผู้ขับขี่ที่เมาสุราโดยถือเอาระดับแอลกอฮอล์ในเลือดที่เกินกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์เป็นผู้ขับขี่ที่เมาสุรา (กฎกระทรวงฉบับที่ 21 (พ.ศ. 2560) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522) และถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกพ.ศ. 2522 ในมาตราที่ 43(2) กล่าวคือ

“มาตรา 43 บัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถ

(2) ในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น”

จากการศึกษาพบว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทางถนนส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและไม่เสียชีวิตมากกว่าร้อยละ 60 เมื่อตรวจพิสูจน์แล้วจะพบแอลกอฮอล์ในเลือดสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด (มากกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ (ม.ก.%))

ตาราง แสดงระดับแอลกอฮอล์ในเลือดกับอาการแสดงของผู้ดื่มสุรา

ระดับแอลกอฮอล์ในเลือด (ม.ก. %)	อาการและผลต่อร่างกาย
30	สนุกสนาน ร่าเริง
50	ขาดการควบคุมการเคลื่อนไหว
100	เดินไม่ตรงทาง
200	สับสน
300	ง่วง ซึม
400	สลบ อาจถึงตาย

ที่มา: มุลนิธิเมาไม่ขับ, สุรากับอุบัติเหตุจราจร, สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2559 จาก

<http://www.ddd.or.th/Contents/view/3662>

จะเห็นว่าสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนที่สำคัญมาจากการเมาสุรา เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีความสัมพันธ์กับสมรรถภาพในการขับรถและโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ

ตารางแสดงความสัมพันธ์ของระดับแอลกอฮอล์ในเลือดกับโอกาสเกิดอุบัติเหตุจราจร

ระดับแอลกอฮอล์ในเลือด (ม.ก. %)	สมรรถภาพในการขับรถ	โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเมื่อ เปรียบเทียบกับคนที่ไม่ดื่มสุรา
20	มีผลเพียงเล็กน้อยเฉพาะบางคน	ใกล้เคียงกับคนที่ไม่ดื่มสุรา
50	ลดลง เฉลี่ยร้อยละ 8	โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเป็น 2 เท่า
80	ลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ 12	โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเป็น 3 เท่า
100	ลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ 15	โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเป็น 6 เท่า
150	ลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ 33	โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุเป็น 40 เท่า
มากกว่า 200	ลดลงเป็นสัดส่วนกับระดับ แอลกอฮอล์ในเลือด	ไม่สามารถวัดได้เนื่องจาก ควบคุมการทดลองไม่ได้

ที่มา: มุลินธิมาไม่ขับ, สุรากับอุบัติเหตุจราจร, สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2559 จาก

<http://www.ddd.or.th/Contents/view/3662>

ขณะที่พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 ได้กำหนดไว้ในประกาศกรมการขนส่งทางบก เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจหรือทดสอบสารอันเกิดจากการเสพสุราและกำหนดเจ้าพนักงาน ผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบ หรือสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถในขณะปฏิบัติหน้าที่รับการตรวจหรือทดสอบ พ.ศ. 2554 กำหนดในข้อ 2 กล่าวคือ “การตรวจหรือทดสอบสารอันเกิดจากการเสพสุรา” หมายความว่า การตรวจหรือทดสอบหาระดับหรือปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด กล่าวคือ

“ข้อ 4 การตรวจหรือทดสอบสารอันเกิดจากการเสพสุราให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

(1) เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ (Breath Analyzer Test) ซึ่งสามารถอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

(2) วิธีการตรวจหรือทดสอบ ให้ถือปฏิบัติตามคู่มือวิธีการตรวจหรือทดสอบของเครื่องตรวจแต่ละผลิตภัณฑ์

(3) เมื่อตรวจหรือทดสอบตามวิธีการใน (2) แล้ว อ่านค่าพบว่าปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดดังต่อไปนี้

(ก) มีแอลกอฮอล์ในเลือดไม่เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ให้ถือว่าผู้รับการตรวจหรือทดสอบเป็นผู้เสพสุรา

(ข) มีแอลกอฮอล์ในเลือดเกินกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ให้ถือว่าผู้รับการตรวจหรือทดสอบเป็นผู้เมาสุรา”

ในส่วนพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พบว่ายังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจหรือทดสอบที่ชัดเจนในการเสพหรือเมาสุราหรือของมีเมาอย่างอื่น (มารียา เทพลีธา, 2559, น.225) เพียงแต่เพียงการบัญญัติโดยทั่วไป กล่าวคือ

“มาตรา 57 ณ บัญญัติว่า ในขณะขับรถ ผู้ขับรถยนต์สาธารณะหรือรถจักรยานยนต์สาธารณะต้องไม่เสพหรือเมาสุราหรือของมีเมาอย่างอื่น”

เมื่อพิจารณาการกระทำความผิดของผู้ขับขี่รถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นตามกฎหมายของประเทศไทยพบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการใช้บังคับเฉพาะกับผู้ที่ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถและได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่ง (มาริยา เทพสิทธิ, 2559, น.224) ทางบกไม่ว่าจะเป็นการขนคน สัตว์หรือสิ่งของ¹ กล่าวคือ มาตรา 102 (3) บัญญัติว่าในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ต้องไม่เสพหรือเมาสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่นอีกทั้งมาตรา 40 ทวิ (1) บัญญัติห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งใช้หรือยินยอมให้ผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ขับรถที่ใช้ในการขนส่ง หากปรากฏว่าขณะใช้หรือขณะยินยอมให้ปฏิบัติหน้าที่ขับรถผู้นั้นมีอาการเมาสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น ในกรณีผู้ขับรถขับรถที่ใช้ในการขนส่งก่อให้เกิดอันตราย หรือความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ขับรถ ผู้ขับรถนั้น กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 102 (3) ให้ถือว่าผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 40 ทวิ วรรคสอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นและได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วที่จะป้องกันมิให้ผู้ขับรถ กระทำการดังกล่าวตามมาตรา 127 จัตวา หากผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 102 (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท แต่ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามเดือน หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 127 ทวิ วรรค 1

2. พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ก็ได้กำหนดว่าในขณะที่ขับรถ ผู้ขับรถยนต์สาธารณะหรือรถจักรยานยนต์สาธารณะต้องไม่เสพหรือเมาสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่นตามมาตรา 57 ฉ (3) หากผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 57 ฉ (3) หรือ (6) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือนหรือปรับตั้งแต่ 2,000 ถึง 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับมาตรา 66/3

3. พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 กล่าวคือ มาตรา 43 (2) แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้ในมาตรา 160 วรรค 3 กล่าวคือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับตั้งแต่ 2,000 บาทถึง 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ต่อมาจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 11 พระราชบัญญัติจราจรทางบก(ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550² โดยการแก้ไขอัตราโทษให้สูงขึ้น กล่าวคือ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 160 ตรี แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

มาตรา 160 ตรี ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

¹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

(1) “การขนส่ง” หมายความว่า การขนคน สัตว์หรือสิ่งของ โดยทางบกด้วยรถ

² หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550

การแก้ไขดังกล่าวเนื่องจากการเกิดอุบัติเหตุทางถนนอันเนื่องมาจากการขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หรือเสพยาเสพติดให้โทษ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทได้เพิ่มสูงขึ้นด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงบทกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หรือเสพยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรค 1 เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 100,000 บาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรค 1 เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 6 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000 ถึง 120,000 บาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรค 1 เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 60,000 ถึง 200,000 บาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

จากอัตราโทษตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวจะเห็นว่าการกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม 3 ประเภท ได้แก่

1. การจำคุก กล่าวคือ การจำคุกเป็นวิธีการลงโทษอย่างหนึ่งโดยการจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิด หากผู้กระทำความผิดขับรถในขณะเมาสุราต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปีหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 6 ปีหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 10 ปี

2. การปรับ กล่าวคือ ตามมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” การปรับแม้จะเป็นวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดอันเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรงเพื่อตกได้แก่แผ่นดินหรือตกเป็นของหลวง (สกุลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, 2552, น. 27) ถือว่าค่าปรับเหล่านี้จะเป็นรายได้ของรัฐอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการตอบแทนที่รัฐเข้ามาอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาการลงโทษด้วยวิธีการปรับผู้กระทำความผิดขับรถในขณะเมาสุราตามกฎหมายของไทยพบว่ามาตรา 160 ตรี บัญญัติให้ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับจะเห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดขับรถในขณะเมาสุรามีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการลงโทษโดยการปรับหรือไม่ก็ได้ เพราะกฎหมายใช้คำว่า “หรือ” เนื่องจากกฎหมายเห็นว่ายังไม่มีควมเสียหายเกิดขึ้นจึงกำหนดอัตราโทษโดยให้ศาลใช้ดุลยพินิจสำหรับการกำหนดโทษ แต่อย่างไรก็ดี หากศาลลงโทษด้วยการปรับก็สามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับจำนวนขั้นต่ำตั้งแต่ 5,000 บาท ขึ้นไป (ศุภวรรณ พันธุลิมานินท์, 2556, น.58) และจำนวนค่าปรับขั้นสูงที่สามารถสั่งปรับได้ไม่เกิน 20,000 บาท หากการกระทำความผิดเมาสุราเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 20,000 บาท ถึง 100,000 บาท หากเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 40,000 บาท ถึง 120,000 บาท และหากเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 60,000 บาท ถึง 200,000 บาท

จะเห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งการจำคุกและการปรับถือว่าเป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum) กล่าวคือ มีการกำหนดอัตราโทษขั้นสูงสุดของแต่ละฐานความผิดไว้เป็นอัตราโทษที่แน่นอน หรือในบางกรณีอาจกำหนดอัตราโทษปรับขั้นต่ำสุดของแต่ละฐานความผิดลงไปด้วย การกำหนดค่าปรับลักษณะดังกล่าวจะปรับได้ไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและต้องไม่ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด (ตะวัน กิริตินวนันท์, 2557, น.15) ส่งผลให้กฎหมายมีความชัดเจนและแน่นอน

นอกจากนี้การกำหนดค่าปรับมีลักษณะที่กำหนดจำนวนค่อนข้างกว้างและห่างกันมากเกินไป ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิดมากเกินไป จึงกล่าวได้ว่าค่าปรับตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการใช้ดุลยพินิจที่เพียงพอ ก่อให้เกิดไม่เหมาะสม ทำให้เกิดความลักลั่น และนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อไป เนื่องจากในทางปฏิบัติศาลจะลดจำนวนค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิด อีกทั้งจะเกิดปัญหากรณีศาลอาจกำหนดค่าปรับจำนวนที่แตกต่างกันสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายมากเกินไปทั้งที่มีลักษณะการกระทำความผิดเหมือนกัน ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินแตกต่างกัน

อีกทั้งในทางปฏิบัติศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการปรับจำนวนขึ้นต่ำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ กล่าวคือ ศาลใช้ดุลยพินิจพิพากษาสั่งปรับผู้กระทำความผิดขั้นต่ำเพียง 5,000 บาท หรือ 20,000 บาทหรือ 40,000 บาทหรือ 60,000 บาทแล้วแต่กรณีซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าของอัตราเงินตราในปัจจุบันถือว่าเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างน้อยมาก และไม่สามารถเทียบเท่าหรือชดเชยกับความเสียหายหรือผลกระทบในหลายๆด้านที่ผู้เสียหายต้องประสบ ได้แก่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยของผู้เสียหาย ตลอดจนความเสียหายอย่างใดๆที่จะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถือว่าค่าปรับในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ตามทัศนะของผู้เขียนเห็นว่ายังไม่ก่อให้เกิดผลทั่วไประู้สึกเกรงกลัวต่อสภาพบังคับหรือบทลงโทษแต่อย่างใด เนื่องจากการกำหนดค่าปรับที่จะถือว่าเป็นวิธีการยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดต้องเป็นการกำหนดอัตราค่าปรับที่มีจำนวนสูงมาก (สกุรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, 2552, น.26) กล่าวคือ ยิ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย หากศาลสั่งปรับเพียงเงินจำนวนดังกล่าวถือว่าเป็นจำนวนเล็กน้อยมาก ทำให้ค่าปรับในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับผลกระทบหรือความร้ายแรงที่เกิดขึ้นและไม่สอดคล้องกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดแต่ละราย

จะเห็นว่าปัจจุบันตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีอัตราโทษค่อนข้างต่ำ อีกทั้งศาลมักจะใช้ดุลยพินิจไม่พิพากษาลงโทษหรือพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ศาลใช้วิธีการลงโทษตามมาตรา 56 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ การที่จำเลยได้กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกที่มีเหตุตามกฎหมาย แต่ศาลเห็นสมควรว่าจำเลยยังไม่ควรได้รับโทษจำคุกเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด โดยศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นแทนตามมาตรา 56 วรรค 2 และ 3 ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, น.754) ตามแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นเพราะคนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย หรือการบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ ทฤษฎีนี้เน้นการลงโทษเพื่อข่มขู่และป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดการกระทำผิดในอนาคตขึ้นอีกซึ่งการลงโทษตามทฤษฎีนี้จะมีผลเป็นการข่มขู่พบว่าต้องมีการกำหนดอัตราโทษที่สูงจนทำให้รู้สึกเกรงกลัวจนไม่กล้ากระทำความผิด โดยทฤษฎีนี้จะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) ที่มีความเหมาะสมกับลักษณะของการกระทำ เป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้รู้สึกเข็ดหลาบ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวซ้ำอีก เนื่องจากได้รู้ถึงความยากลำบาก และความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ ทำให้ต้อง

ไตร่ตรองในการกระทำของตนมากขึ้น นอกจากนี้ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มิได้คำนึงถึงประโยชน์แต่เฉพาะการลงโทษเพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) กล่าวคือ จะเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไป เห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นแล้วผู้กระทำความผิดที่มีความเหมาะสม (ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2549, น. 8-9) ป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิด เพราะเห็นแบบอย่าง แต่ทำให้บุคคลอื่นในสังคมกลัวเกรงโทษที่จะได้รับและไม่กล้ากระทำความผิด อันว่าเป็นการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่บุคคลในสังคมไปในตัวโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและสังคมโดยรวมอีกด้วย การลงโทษตามทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ทฤษฎีอรรถประโยชน์” (Utilitarian Theory) ตามแนวคิดของ จอห์น สจวร์ตมิลล์ (J.S. Mill) และ “ทฤษฎีเจตจำนงเสรี” (Free will) เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษที่เหมาะสมสำหรับพฤติกรรมในการกระทำของตนเองทำให้บุคคลทั่วไปทราบ เกรงกลัว และไม่กล้ากระทำความผิดขึ้น ส่งผลให้การกระทำความผิดลดน้อยลงส่งผลให้เกรงกลัวต่อสภาพบังคับหรือบทลงโทษของกฎหมาย ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้วก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ก็จะถือว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, น.21)

3. พักใช้ใบอนุญาตขับขี่หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ กล่าวคือ นอกจากโทษการจำคุกและการปรับตามที่อธิบายไปข้างต้นแล้วยังมีการกำหนดโทษอีกประการหนึ่งซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 160 ตรี เพิ่มโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้แก่ การสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้กระทำความผิด หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ภายหลังศาลมีคำพิพากษา ซึ่งอัตราโทษที่เพิ่มขึ้นมาดังกล่าวนี้พบว่าในทางปฏิบัติก็ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่จะสามารถบรรลุดุष्टประสงค์ของการลงโทษในความผิดขับรถขณะเมาแล้วสุราได้อย่างแท้จริง เพราะแม้ผู้กระทำความผิดจะถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่แต่ก็สามารถขับรถในชีวิตประจำวันได้ตามปกติ เป็นเพียงการตัดความสามารถในการขับขี่ทางดินนัยเท่านั้น และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดเพียงแต่พยายามหลีกเลี่ยงการจับกุมของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจับกุมเท่านั้น (ศุภวรรณ พันธุลีมาภินันท์, 2556, น.61)

ว่าการเมาแล้วขับนอกจากเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติข้างต้นแล้วยังเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ ศาลของประเทศไทยมักใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดขับรถขณะเมาแล้วสุราว่าเป็นการกระทำโดยประมาทตามมาตรา 59 วรรค 4

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 4 บัญญัติว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่” กล่าวคือ การกระทำความผิดขับรถขณะเมาแล้วสุราเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 390 หากก่อให้เกิดผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 300 และหากการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท ตามมาตรา 291

คำพิพากษาฎีกาเลข 4067/2550

การที่จำเลยขับรถในขณะเมาสุรา อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 43 (2), 160 วรรคสาม กับกรณีที่จำเลยขับรถโดยประมาทแซงรถที่อยู่ข้างหน้าไปในหน้าไปในช่วงเดินรถความเร็วในขณะที่มีผู้ตายขับสวนมา เป็นเหตุให้ชนรถจักรยานยนต์ของผู้ตายเสียหายและทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 และ พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 43 (4), 157 นั้น เป็นการกระทำที่เกี่ยวเนื่องและเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จึงเป็นการกระทำความผิดเดียว ต้องลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 ซึ่งเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1141/2553

พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยขับรถในขณะเมาสุรา จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยไปแล้ว การที่จำเลยขับรถในขณะเมาสุรา อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 (2), 160 วรรคสาม (เดิม) กับกรณีที่จำเลยซึ่งมีอาการมีเมาสุราขับรถในลักษณะสายไปมาบนท้องถนนและขับล้ำเข้าไปในช่วงเดินรถที่แล่นสวนมาเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุชนกับรถยนต์ที่มีผู้เสียชีวิตที่ 1 ขับ และมีผู้เสียชีวิตที่ 2 นั้นไปด้วยได้รับความเสียหาย และผู้เสียชีวิตที่ 2 ได้รับอันตรายสาหัส อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 และ พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 (4), 157 นั้น เป็นการกระทำที่เกี่ยวเนื่องและเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้เสียชีวิตที่ 2 ได้รับอันตรายสาหัส จึงเป็นการกระทำอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท หากใช้หลายกรรมต่างกันไม่ เมื่อคดีก่อนศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดลงโทษจำเลยในความผิดฐานขับรถในขณะเมาสุราแล้วสิทธิที่โจทก์จะนำคดีมาฟ้องจำเลยในการกระทำเดียวกันนั้นเป็นคดีนี้ย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)

เมื่อพิจารณาอัตราโทษตามกฎหมายของต่างประเทศสำหรับความผิดอาญาแก่ผู้กระทำความผิดขับรถขณะมีเมาสุราเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นพบว่าในหลายประเทศมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อแยกว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดโดยเจตนาหรือการกระทำโดยประมาท (negligent or crime of intent) จนในเวลาต่อมาผู้พิพากษามักจะวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวไม่ใช่การกระทำโดยประมาทเพราะการที่ผู้กระทำความผิดดื่มสุราจนมีเมาซึ่งรู้อยู่แล้วว่าไม่สามารถที่จะควบคุมสติของตนได้ก็ควรที่จะไม่ขับขี้นพาหนะทางบก แต่อย่างไรก็ดี เมื่อผู้กระทำความผิดกลับฝ่าฝืนจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นไม่ว่าทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ได้แก่ ความเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจ หรือความเสียหายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย แต่ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยเจตนาประเภทย่อมเล็งเห็นผลหรือเจตนาโดยอ้อม กล่าวคือผู้กระทำความผิดย่อมเล็งเห็นถึงความเสียหายที่ผู้อื่นจะได้รับว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้ (จิตติ ดิงศักดิ์, 2525, น.198)

ตัวอย่าง ประเทศญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือประมวลกฎหมาย (Civil Law) เหมือนกับประเทศไทย ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประเทศหนึ่งของโลก เพราะประชากรในประเทศปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และกฎหมายอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อพิจารณาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนท้องถนน พบว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความปลอดภัยในการสัญจรบนท้องถนนมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก

กล่าวคือ หากผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสุราตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกแห่งประเทศญี่ปุ่น(The Japanese Road Traffic Act) ที่ได้รับการยกเว้นใหม่ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา กล่าวคือ ตามมาตรา 65(1) แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบกแห่งประเทศญี่ปุ่น (The Japanese Road Traffic Act) บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสุรา³ หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 เยน⁴ ตามมาตรา 117-2-2 แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบกแห่งประเทศญี่ปุ่น (The Japanese Road Traffic Act) (มาริยา เทสึททา, 2559, น.156)

ระดับปริมาณแอลกอฮอล์ที่ถือว่ามีความผิดฐานขับรถในขณะที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสุราตาม มาตรา 44-3 บัญญัติว่า ระดับปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดที่ถือว่าฝ่าฝืนมาตรา 117-2-2(i) ต้องมีระดับปริมาณแอลกอฮอล์ 0.3 มิลลิกรัมต่อเลือด 1 มิลลิตร หรือมีแอลกอฮอล์เกินกว่า 0.15 มิลลิกรัมต่อลมหายใจ 1 ลิตร⁵

หากผู้กระทำความผิดขับรถในขณะที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสุราแล้วเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชีวิต จะมีความผิดฐานขับรถอันตรายอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชีวิตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี ซึ่งเป็นโทษที่หนักกว่ากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 เยนถือว่ามิบทลงโทษที่รุนแรงเสมือนความผิดฐานฆ่าคนตาย จากสาเหตุดังกล่าวนี้เองที่ประเทศญี่ปุ่นมีอัตราโทษที่เข้มงวดและเหมาะสมกับสภาพการกระทำความผิดโดยจะ พิพากษาว่าผู้กระทำความผิดกระทำโดยเจตนาซึ่งจะมีอัตราโทษสูงกว่าการกระทำโดยประมาททำให้ การบังคับใช้กฎหมายสามารถทำได้อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้สถิติการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนใน ประเทศญี่ปุ่นลดลงอย่างต่อเนื่อง

สรุป

จากเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวไปจะเห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานขับรถขณะมึนเมา สุราตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ยังมีอัตราโทษต่ำเกินไปและการลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาศาลมักใช้ดุลยพินิจพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดว่าเป็นการกระทำโดยประมาท หรือการใช้ดุลยพินิจพิพากษาการลงโทษซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังมีความไม่เหมาะสมตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ซึ่งเป็นทฤษฎีการลงโทษประการหนึ่ง ทำให้ประชาชนไม่เกรงกลัวต่อสภาพบังคับของกฎหมายและทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการยับยั้ง ผู้กระทำความผิดเท่าที่ควรจะเป็น ส่งผลให้จำนวนผู้กระทำความผิด จำนวนการเกิดอุบัติเหตุ การเสียชีวิตและบาดเจ็บของผู้เสียหายยังคงสูงอย่างต่อเนื่องเมื่อพิจารณาการลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจราจรทางบกของหลายๆประเทศจะมีอัตราโทษที่สูงกว่าและลงโทษว่าการกระทำความผิด

³ The Japanese Road Traffic Act, Article 65(1)

No person shall be permitted to drive a Vehicle under the influence of alcohol.

⁴ The Japanese Road Traffic Act, Article 117-2-2

Any person falling under any of the following shall be punished by the imprisonment with work for 3 years or less or the fine of 500 thousand yen or less.

⁵ The Japanese Road Traffic Act, Article 44-3

The level of alcohol in the body specified by a cabinet Order referred to in Article 117-2-2(i) of the Act shall be 0.3 milligram per milliliter of blood or 0.15 milligram per liter of breath.

ขณะมีนเมาสุราเป็นการกระทำโดยเจตนาประเภtle็งเห็นผลตามที่กล่าวไปข้างต้น จากปัจจัยนี้ทำให้การเกิดอุบัติเหตุมีจำนวนน้อยลง และสามารถลดความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินได้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการทบทวนอัตราโทษสำหรับการขับรถขณะมีนเมาสุราเพื่อให้มีความสอดคล้องกับอัตราโทษตามกฎหมายของต่างประเทศและความร้ายแรงที่เกิดขึ้นย่อมเป็นเรื่องที่จำเป็นและควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้มีมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีอัตราโทษสูงขึ้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 160 ตรี ในกรณีการฝ่าฝืนมาตรา 43(2) ให้มีอัตราโทษสูงขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อให้เกิดขึ้น โดยมีเจตนารมณ์ในการให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายซึ่งหลักในการบัญญัติอัตราโทษตามกฎหมายให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ได้แก่ (สรเสรีญ ไกรจิตติ, 2523, น.28-33)

ประการแรกลักษณะทั่วไปของผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ต้องพิจารณาถึงความชั่วร้ายและสภาพจิตใจของตัวผู้กระทำความผิด พิจารณาการกระทำที่เกิดขึ้นเกิดจากเจตนาหรือประมาทตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่นประกอบการพิจารณา

ประการที่สองลักษณะทั่วไปของผู้เสียหาย กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่าผู้เสียหายมีลักษณะอย่างไร พิจารณาเรื่องเพศ อายุ ระดับความเสียหายและผลกระทบที่ได้รับ

ประการที่สามประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณชน กล่าวคือ การพิจารณาว่าการลงโทษประเภทใด อย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐหรือสาธารณชนมากกว่ากัน

เนื่องจากการขับรถขณะมีนเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นยังมีอัตราโทษที่น้อยเกินไป อีกทั้งศาลยังใช้ดุลยพินิจในการลงโทษไม่เหมาะสมกับพฤติการณ์ในการกระทำความผิด เช่น ไม่มีการจำคุกจริงๆเพียงแต่รอลงโทษ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อกฎหมาย เพราะกฎหมายไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ตามวัตถุประสงค์ส่งผลให้จำนวนการกระทำความผิดยังทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่นนี้เพื่อเป็นการยังยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดหรือให้การกระทำความผิดเกิดขึ้นน้อยที่สุด และให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษตามกฎหมายการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายดังต่อไปนี้

1.1 อัตราโทษเดิมสำหรับความผิดฐานขับรถในขณะเมาสุราตามมาตรา 160 ตรีวรรค 1 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับตั้งแต่ 5,000-20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้ที่มีกำหนดไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเป็น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 1 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000-30,000บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้ที่มีกำหนดไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

1.2 อัตราโทษเดิมสำหรับความผิดฐานเมาแล้วขับเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 160 ตรีวรรค 2 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000-100,000 บาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้ที่มีกำหนดไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเป็นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2-5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 50,000-

150,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

1.3 อัตราโทษเดิมสำหรับความผิดฐานเมาแล้วขับเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 160 ตรี วรรค 3 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2-6 ปี และปรับตั้งแต่ 40,000-120,000 บาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเป็นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3-10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 70,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

1.4 อัตราโทษเดิมสำหรับความผิดฐานเมาแล้วขับเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 160 ตรี วรรค 4 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3-10 ปี และปรับตั้งแต่ 60,000-200,000 บาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเป็นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 15-20 ปีหรือปรับตั้งแต่ 100,000-300,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้น

ตารางแสดงอัตราโทษที่เหมาะสมสำหรับการกระทำความผิดตาม

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 160 ตรี

ฐานความผิด	จำคุก	ปรับ	อื่นๆ
1. ขับซึ่รลขณะเมาสุรา	ตั้งแต่ 6 เดือน-1ปี	ตั้งแต่ 20,000-30,000บาท	พักใช้ไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่
2. ขับซึ่รลขณะเมาสุราเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	ตั้งแต่ 2-5 ปี	ตั้งแต่ 50,000-150,000 บาท	พักใช้ไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่
3. ขับซึ่รลขณะเมาสุราเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส	ตั้งแต่ 3-10 ปี	ตั้งแต่ 70,000-200,000บาท	พักใช้ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่
4. ขับซึ่รลขณะเมาสุราเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย	ตั้งแต่ 15-20 ปี	ตั้งแต่ 100,000-300,000 บาท	เพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

2. ประมวลกฎหมายอาญา

ปัจจุบันการขับรถในขณะมีเมาสุราจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นศาลมักใช้ดุลยพินิจพิพากษาตัดสินคดีว่าเป็นการกระทำโดยประมาทตามมาตรา 59 วรรค 4 แต่ผู้เขียนเห็นว่าควรพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการกระทำโดยเจตนาประเภtle้งเห็นผลตามมาตรา 59 วรรค 2 กล่าวคือ เล้งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน เท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นนั้นจะเล้งเห็นได้

2.1 เดิมการขับรถในขณะเมาสุราหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาท ศาลจะพิพากษาลงโทษตามมาตรา 390 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้เขียนเสนอว่าควรพิพากษาเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ประกอบมาตรา 59 วรรค 2 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.2 เดิมการขับรถในขณะเมาสุราหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาท ศาลจะพิพากษาลงโทษตามมาตรา 300 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้เขียนเสนอว่าควรพิพากษาเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 ประกอบมาตรา 59 วรรค 2 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 10,000 บาทถึง 200,000 บาท

2.3 เดิมการขับรถในขณะเมาสุราหากเป็นเหตุให้ได้ผู้อื่นถึงแก่ความตายถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาท ศาลจะพิพากษาลงโทษตามมาตรา 291 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท ผู้เขียนเสนอว่าควรพิพากษาเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาตามมาตรา 288 ประกอบมาตรา 59 วรรค 2 ซึ่งมีอัตราโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 15 ปี ถึง 20 ปี

ทั้งนี้ หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตามที่ผู้เขียนเสนอไปข้างต้นจะส่งผลให้กฎหมายมีความเข้มงวดและศักดิ์สิทธิ์ มีสภาพบังคับที่เหมาะสมกับลักษณะ และความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด ทำให้ประชาชนรู้ว่าไม่ควรที่จะขับชี่รถในขณะเมาสุรา ทำให้การเกิดอุบัติเหตุทางถนนมีปริมาณลดน้อยลงและสอดคล้องตามท้องถ้งการสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลกได้กำหนดให้ช่วงปี พ.ศ. 2554-2563 เป็นช่วงทศวรรษความปลอดภัยทางถนนของโลก โดยมีเป้าหมายที่จะลดความสูญเสียอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุทางถนนตลอดจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้เป็นที่ประจักษ์ในระดับสากลต่อไป (ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน, 2558, น.11)

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2546).คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1.กรุงเทพฯ: หจก. จีรัชการพิมพ์.
- จิตติ ดิงศรัทีย. (2525). กฎหมายอาญาภาค 1.กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2549). รายงานการศึกษานับสมบูรณโครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, หน่วยที่ 6 ทฤษฎีการลงโทษ, ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559 จาก http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_6.pdf
- ตะวัน กิรตินันท์. (2557). การนำระบบการปรับโดยค่านึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ ความผิดมาใช้ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- มารีญา เทพลีธา. (2559). **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ขับขี่รถที่บริโภคสุรา**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มูลนิธิเมาไม่ขับ, **สุรากับอุบัติเหตุจราจร**, ค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://www.ddd.or.th/Contents/view/3662>
- ศุภวรรณ พันธุลีมาภินันท์. (2556). **มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดฐานขับรถ ขณะมีเมามาในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.), **รายงานสถานการณ์โลกด้านความปลอดภัยทางถนน พ.ศ.2558**, ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559 จาก <http://www.roadsafetythai.org/term-detail.php?id=42&cid=470>
- สกุรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). **การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), **“การดื่มเหล้า” ปัจจัยสนับสนุนค่านิยมสังคมแบบชายเป็นใหญ่**, ค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/16940-.html>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, **จำนวนผู้ป่วย/สาเหตุการตาย**, ค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries09.html>
- สรเสรีญ ไกรจิตติ. **ดุลยพินิจในการกำหนดโทษ**. ดุลพาห, 27, 1 (2523, มกราคม-กุมภาพันธ์)
- World Health Organization, **Global status report on road safety 2015**, ค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2559 จาก http://www.who.int/violence_injury_prevention/road_safety_status/2015/en/

การประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*

สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์**

บุญวาทิ มนตรีกุล ณ ออยุธยา***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2559 จากคณะกรรมการต่าง ๆ ภาคีเครือข่าย กรรมการเฉพาะกิจ และบุคลากร และเพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ สช. จำนวน 1,860 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามบทบาทของ สช. ส่วนใหญ่คิดว่าการสนับสนุนการจัดสมัชชาสุขภาพทุกระดับ (ชาติ/พื้นที่/ประเด็น) ประสบความสำเร็จมากที่สุด ($\bar{x}=7.77$) ทศนคติต่อความพึงพอใจการดำเนินงานของ สช. ได้แบ่งออกเป็น 6 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ (1) ภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช. (2) ด้านการบริหารจัดการ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สช. (4) ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ) (5) ด้านการพัฒนาศักยภาพ และ (6) ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับทศนคติความพึงพอใจของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) และคณะกรรมการบริหาร (คบ) ในการสนับสนุนการดำเนินงาน และทศนคติความพึงพอใจในการบริหารจัดการที่เป็นธรรมาภิบาลของผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน สำหรับแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานต้องเน้นการประชาสัมพันธ์องค์กร

คำสำคัญ: การประเมินผล/สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ/ความพึงพอใจ

* ทุนสนับสนุนการประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

** Ph.D. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ
Corresponding Author: somsak.amo@mahidol.ac.th

*** Ph.D. อาจารย์ประจำภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Satisfaction Evaluation of the Operation of the National Health Commission Office for the Fiscal Year 2016

Somsak Amornsiriphong^{*}

Boonwadee Montrikul Na Ayudhaya^{**}

Abstract

The objectives of this research were to evaluate the satisfaction on the operation of the National Health Commission Office (Sor Chor) for the fiscal year 2016 from all stakeholders and to recommend the guidelines for organizational improvement and development. The population of this research was total 1,860 of the stake holders. The research found that the attitude of the most successful operation under the Sor Chor's role was the support of Health Assembly Management in all levels (Nation/ Area/ Issue) ($\bar{x}=7.77$). The attitude of satisfaction towards the operation of Sor Chor which divided in 6 aspects including (1) Satisfaction in overview operation (2) Management (3) Participation of Health Participatory Policy Implementation (4) Academics (Tool under the Health National Act) (5) Potentiality development and (6) Communication were totally evaluated in the high level. The attitude of satisfaction of the Commission of National Health Assembly and the Board of the National Health Commission Office and the attitude of satisfaction towards the management under the good governance of stake holders were also evaluated in the high level. Finally, the guidelines of organizational operation improvement and development were the organizational communications.

Keywords: Evaluation/ The National Health Commission Office /Satisfaction

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เป็นหน่วยงานประเภท "องค์การมหาชน" ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเฉพาะ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2550 ภายหลังพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา สถานะองค์การของ สช. เป็นหน่วยงานของรัฐภายใต้การกำกับของนายกรัฐมนตรี และทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเลขานุการของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) โดยมีคณะกรรมการบริหาร (คบ.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของ สช. ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สช. นอกจากนี้ สช. ยังมีบทบาทสำคัญต่อ

^{*} Ph.D., Asst Prof., Faculty of Social Sciences and Humanities

^{**} Ph.D., Lecture, Faculty of Social Sciences and Humanities

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy) อันเป็นนโยบายที่เกิดจากการปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศโดยทำหน้าที่ในการประสานกับภาคีเครือข่ายและคณะกรรมการต่าง ๆ จำนวนมากเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันด้านนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของประเทศ ดังนั้น ในแต่ละปีงบประมาณของการดำเนินงาน สช. จำเป็นต้องสำรวจและประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สช. โดยภาคีเครือข่าย คณะกรรมการ และบุคลากร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของ สช. ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะนักวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ ได้แก่

- (1) เพื่อประเมินความพึงพอใจการดำเนินงานของของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2559 จากคณะกรรมการต่าง ๆ ภาคีเครือข่าย กรรมการเฉพาะกิจ และบุคลากร และ
- (2) เพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

แนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิดการวิจัย

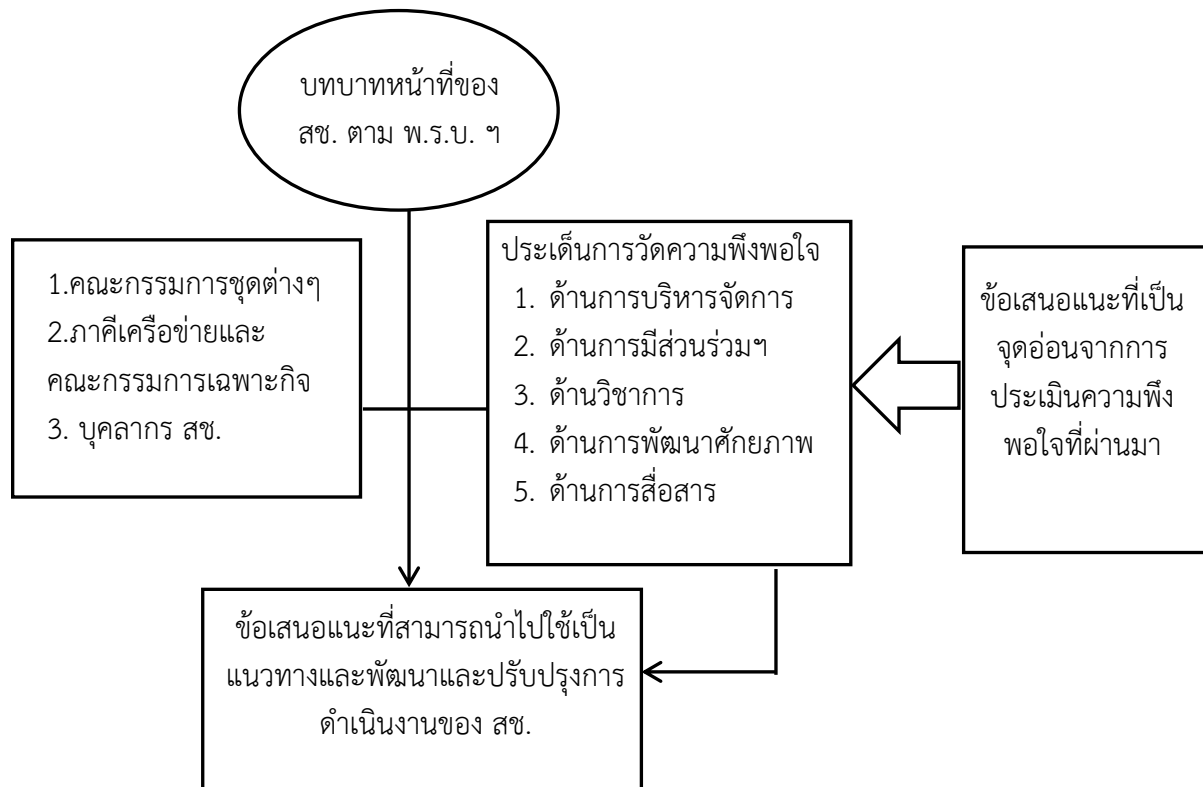
การวิจัยครั้งนี้ คณะนักวิจัยกำหนดแนวคิด และทฤษฎีในการประเมินผลการดำเนินงานไว้ 3 แนวคิดใหญ่ ๆ ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ (2) ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และ (3) ข้อมูลภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ และคณะกรรมการต่าง ๆ ของ สช. โดยมีข้อมูลดังนี้

(1) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจเป็นแนวคิดที่นำมาใช้เป็นกรอบปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลต่อความสำเร็จของงานที่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคลในแนวทางที่เขาประสงค์ ความพึงพอใจโดยทั่วไปตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Satisfaction และยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายคำว่า “ความพึงพอใจ” ไว้หลายท่าน อาทิ คณิต ดวงหส์ดี (2537) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นความรู้สึกชอบ หรือพอใจของบุคคลที่มีต่อการทำงานและองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจอื่น ๆ ถ้างานที่ทำหรือองค์ประกอบเหล่านั้นตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ บุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจในงานขึ้น จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ รวมทั้งสติปัญญา และเทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540: 98) กล่าวว่า “ความพึงพอใจเป็นภาวะของความพึงพอใจหรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวกที่มีผลเกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินประสบการณ์ของคน ๆ หนึ่งที่ขาดหายไประหว่างการเสนอให้กับสิ่งที่ได้รับจะเป็นรากฐานแห่งความพอใจและไม่พอใจได้” เป็นต้น ซึ่งคณะนักวิจัยประมวลความหมายของความพึงพอใจได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดของบุคคลที่สัมพันธ์กันกับการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการ ซึ่งจะมีความพึงพอใจเมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองในสิ่งที่มุ่งหมายหรือคาดหวังไว้ และความรู้สึกจะลดลงเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวัง

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อให้เห็นบทบาทและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ว่าจะนำไปสู่การสร้างกรอบการประเมินการดำเนินงานตามบทบัญญัติของกฎหมายที่วางไว้ โดยสรุปได้ว่าสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2550 ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อทำหน้าที่ เป็นองค์กรเลขานุการให้กับคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) สช. เป็นองค์กรของรัฐในรูปแบบใหม่ อยู่ในกำกับนายกรัฐมนตรี โดยมีคณะกรรมการบริหาร (คบ.) ที่แต่งตั้งโดย คสช. ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับการทำงานของ สช. โดยตรง สช.ทำหน้าที่เป็นกลไก ให้ คสช. เพื่อบรรลุภารกิจตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในการวางกรอบและแนวทางการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ รวมทั้งสร้างองค์กรและกลไก เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพและดูแลแก้ไขปัญหา สุขภาพของประชาชนอย่างเป็นองค์รวม ครบทั้ง 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม และปัญญา การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มีเป้าหมายสูงสุดคือ การมีสังคมสุขภาวะ โดยใช้ยุทธศาสตร์หลัก คือ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” คือ การเชื่อมโยงสามพลัง อันได้แก่ พลังสังคม พลัง ปัญญา และพลังรัฐ เข้าทำงานร่วมกัน และมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 4 ประการ คือ (1) การสานพลังความร่วมมือทางสังคม (2) การสร้างความรู้จากการปฏิบัติ (3) การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมแบบบูรณาการ และ (4) การบริหารจัดการสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติจึงมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีความแตกต่างจากองค์กรภาครัฐอื่นๆ คือ สช. หน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และไม่เป็นรัฐวิสาหกิจซึ่ง สช. สามารถวางระเบียบเกี่ยวกับสำนักงานเองได้และรายได้ของสำนักงานไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ และจากการศึกษาแนวคิดความพึงพอใจและการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ผู้ประเมินได้ทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่กล่าวมาข้างต้นและสามารถสรุปเป็นกรอบประเด็นการประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานได้ 5 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านการมีส่วนร่วมฯ (3) ด้านวิชาการ (4) ด้านการพัฒนาศักยภาพ และ (5) ด้านการสื่อสาร

(3) ส่วนสุดท้ายเป็นการทบทวนข้อมูลภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ และคณะกรรมการต่าง ๆ ของ สช. เพื่อแสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เป็นการดำเนินงานที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ และคณะกรรมการต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามี ภาคีเครือข่ายและคณะกรรมการต่าง ๆ ดังนี้ (1) คณะกรรมการชุดต่าง ๆ อาทิ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) คณะกรรมการบริหาร (คบ.) ภาคีเครือข่าย และคณะกรรมการเฉพาะกิจ (Commission) ต่าง ๆ รวมถึงบุคลากรของ สช. ซึ่งข้อมูลทั้งหมดสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ สช. ประกอบไปด้วยคณะกรรมการต่าง ๆ ที่ประสานงานกับ สช. ภาควิชาและคณะกรรมการเฉพาะกิจทั้งหมดที่ สช. และผู้เข้าร่วมงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พ.ศ. 2558 จำนวน 1,860 ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามจำนวน 463 คน คิดเป็นร้อยละ 24.89 ของประชากรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด จึงถือเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาที่นักวิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ (Accessible Data)

ผลการประเมินการดำเนินงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.3 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 39.7 และส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 51-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.8 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 47.3 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 81.0 ส่วนภูมิภาคส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 33.6 อาชีพปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 53.1 รองลงมา คือ ประกอบอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 14.5 และภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 9.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ร่วมงานกับ สช. มาเป็นระยะเวลา 1 – 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมา คือ ระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.7 และระยะเวลา 4 – 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.0 ตามลำดับ

ในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 82.7 ได้เข้าร่วมงานกับ สช. ในกิจกรรมงานสมัชชา/ประเด็น/พื้นที่ ได้เข้าร่วมงานกับ สช. ในกิจกรรมงานธรรมนูญสุขภาพชาติ/พื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 37.4 และงานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA/CHIA) คิดเป็นร้อยละ 18.1 และเมื่อพิจารณาตามบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ส่วนมากเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมในเวทีสมัชชาสุขภาพในระดับต่าง ๆ (ชาติ/พื้นที่/ประเด็น) คิดเป็นร้อยละ 72.4 รองลงมา คือ ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 43.8 และ คณะกรรมการ คิดเป็นร้อยละ 27.9 โดยที่เครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ สช. เกือบทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 98.9 มีความประสงค์จะร่วมงานกับ สช. ในอนาคต โดยกิจกรรมที่ได้รับความสนใจมากที่สุดที่จะเข้าร่วมงานในอนาคตคือ กิจกรรมร่วมเวทีสมัชชาสุขภาพในระดับต่าง ๆ (ชาติ/พื้นที่/ประเด็น) คิดเป็นร้อยละ 80.3 รองลงมา คือ ร่วมให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 68.7 และร่วมศึกษาดูงานจริงในพื้นที่ที่มีการทำงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 57.5 สำหรับคนที่ไม่คิดจะร่วมงานกับ สช. ในอนาคตมีเพียงเล็กน้อย คิดเป็น 0.9 ด้วยเหตุผลที่ว่า มีภาระหน้าที่ที่หนักจึงไม่มีเวลามาร่วมงานกับ สช. และเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ สช. ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานต่อ สช. ส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานกับ สช. อยู่ในระดับปานกลาง (เข้าร่วมในกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น) คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมา คือ น้อย (เข้าร่วมประชุมเป็นครั้งคราว) คิดเป็นร้อยละ 25.9 และมากที่สุด (เข้าร่วมทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบและรับไปดำเนินการ) คิดเป็นร้อยละ 25.5

ทัศนคติต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามบทบาทของ สช.

ทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามบทบาทของ สช. ส่วนใหญ่คิดว่าการสนับสนุนการจัดสมัชชาสุขภาพทุกระดับ (ชาติ/พื้นที่/ประเด็น) ประสบความสำเร็จมากที่สุด ($\bar{x}=7.77$) รองลงมา คือ สานพลังเพื่อเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนในสังคมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ($\bar{x}=7.59$) ส่วนบทบาทที่คิดว่าประสบความสำเร็จน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนสิทธิของประชาชนในการตอบรับหรือปฏิเสธการเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองในงานวิจัยด้านสาธารณสุข ($\bar{x}=6.51$) รองลงมาคือ การส่งเสริมสนับสนุนสิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิตของประชาชน ($\bar{x}=6.58$) (คะแนนเต็ม 10)

ทัศนคติต่อความพึงพอใจการดำเนินงานของ สช.

สำหรับทัศนคติต่อความพึงพอใจการดำเนินงานของ สช. ได้แบ่งออกเป็น 6 ประเด็นหลักๆ ได้แก่ (1) ภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช. (2) ด้านการบริหารจัดการ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สช. (4) ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ) (5) ด้านการพัฒนาศักยภาพ และ (6) ด้านการสื่อสาร

(1) ภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช.

เครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช. ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$) โดยความพึงพอใจการดำเนินงานของ สช. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สช. มีระดับความ

คิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}=3.97$) รองลงมา คือ ความพึงพอใจการดำเนินงานของ สข. ด้านวิชาการ (เครื่องมือตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ) ($\bar{x}=3.85$) และความพึงพอใจการดำเนินงานของ สข. ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=3.81$) ส่วนความพึงพอใจการดำเนินงานของ สข. ด้านการสื่อสาร มีระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}=3.68$)

(2) ด้านการบริหารจัดการ

เครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ในด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย สข. มีบริหารจัดการทรัพยากรในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (การจัดสรรงบประมาณ, การจัดทำข้อตกลง, การสนับสนุนบุคลากร (วิทยากร), การสนับสนุนสื่อ/เอกสารวิชาการ เป็นต้น) มีระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}=3.72$) รองลงมา คือ กระบวนการพัฒนาโครงการที่ขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจาก สข. มีความชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนด ($\bar{x}=3.66$) และ สข. มีการกำกับ ติดตามความก้าวหน้า และตรวจสอบการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผล อาทิ การตรวจสอบด้านการเงิน การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ เป็นต้น ($\bar{x}=3.72$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สข. มีการสนับสนุนให้เกิดสมรรถนะการบริหารจัดการโครงการ อาทิ การบริหารการเงินและการจัดทำบัญชี เป็นต้น ($\bar{x}=3.58$)

(3) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สข.

เครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สข. อยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพ ($\bar{x}=3.98$) รองลงมา คือ สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางขององค์กร สข. ($\bar{x}= .88$) สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในระดับแผนงานและโครงการ ($\bar{x}=3.81$) และ สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกข้อเสนอเชิงนโยบาย ($\bar{x}=3.81$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินการดำเนินงานขององค์กร สข. ($\bar{x}=3.65$)

(4) ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ)

เครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ในด้านวิชาการ(เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ) อยู่ในระดับส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กระบวนการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ($\bar{x}=4.08$) รองลงมา คือ กระบวนการสนับสนุนสมัชชาสุขภาพจังหวัด ($\bar{x}=3.83$) และ กระบวนการสนับสนุนสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ($\bar{x}=3.78$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ การสนับสนุนการใช้สิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิต (มาตรา 12) ($\bar{x}=3.46$)

(5) ด้านการพัฒนาศักยภาพ

เครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช. ในด้านการพัฒนาศักยภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพนักสันทนาการเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมและสังคมสุขภาวะ (นสน.) ($\bar{x}=3.81$) รองลงมา คือ การพัฒนาศักยภาพขบวนการสมัชชาสุขภาพในระดับพื้นที่ ($\bar{x}=3.65$) และ การพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วมกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ($\bar{x}=3.64$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับปานกลาง คือ การพัฒนาศักยภาพด้านสิทธิด้านสุขภาพ ($\bar{x}=3.48$) และ การอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการบริหารโครงการ อาทิ การเงิน การบัญชี ($\bar{x}=3.41$)

(6) ด้านการสื่อสาร

(6.1) การเข้าถึงข้อมูล

การเข้าถึงข้อมูลมีอยู่ 5 ช่องทางหลักได้แก่ (1) ทางเว็บไซต์ของ สช. (www.nationalhealth.or.th และ www.samatcha.org เป็นต้น) (2) ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์สุขภาพแห่งชาติ (Health Station) (3) ทาง Facebook ของ สช. (4) ทางหนังสือพิมพ์สันทนาการ และ (5) ทาง e-newsletter พบว่า เครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช. ในการสื่อสารด้านการเข้าถึงข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางเว็บไซต์ของ สช. (www.nationalhealth.or.th และ www.samatcha.org เป็นต้น) ($\bar{x}=3.91$) รองลงมา คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทาง Facebook ของ สช. ($\bar{x}=3.63$) และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์สุขภาพแห่งชาติ (Health Station) ($\bar{x}=3.53$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทาง e-newsletter ($\bar{x}=3.38$)

(6.2) การให้ข้อมูล

สำหรับความพึงพอใจต่อการทำงานของ สช. ในด้านการสื่อสาร การให้ข้อมูลของ สช. พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนมากมีความพึงพอใจในการให้ข้อมูลกระบวนการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ($\bar{x}=3.71$) มากที่สุด รองลงมา คือ การให้ข้อมูลกระบวนการสนับสนุนสมัชชาสุขภาพจังหวัด ($\bar{x}=3.62$) และ การให้ข้อมูลกระบวนการสนับสนุนการพัฒนาและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่ ($\bar{x}=3.60$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ การให้ข้อมูลการสนับสนุนการใช้สิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิต (มาตรา 12) ($\bar{x}=3.35$)

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ระหว่างผู้ที่ทำงานโดยตรงด้านสื่อ กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปผ่านทางเว็บไซต์ของ สช. (www.nationalhealth.or.th และ www.samatcha.org เป็นต้น) พบว่า กลุ่มบุคคลทำงานด้านสื่อโดยตรงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.25$) มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงข่าวสารของ สช. มากกว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x}=3.91$) ส่วนความพึงพอใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์สุขภาพแห่งชาติ (Health Station) พบว่า กลุ่มบุคคลทำงานด้านสื่อโดยตรงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.50$) มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงข่าวสารของ สช. มากกว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปซึ่งมีระดับ

ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x}=3.52$) ส่วนความพึงพอใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทาง Facebook ของ สช. พบว่า กลุ่มบุคคลทำงานด้านสื่อโดยตรงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$) มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงข่าวสารของ สช. มากกว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x}=3.63$) ส่วนความพึงพอใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางหนังสือพิมพ์สานพลัง พบว่า กลุ่มบุคคลทำงานด้านสื่อโดยตรงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.25$) มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงข่าวสารของ สช. มากกว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x}=3.51$) ส่วนความพึงพอใจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทาง e-newsletter พบว่า กลุ่มบุคคลทำงานด้านสื่อโดยตรงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$) มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงข่าวสารของ สช. มากกว่ากลุ่มบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.38$)

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของผู้ที่ทำงานโดยตรงด้านสื่อต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านช่องทางต่าง ๆ พบว่า สถานีวิทยุและโทรทัศน์สุขภาพแห่งชาติ (Health Station) เป็นช่องทางที่ผู้ที่ทำงานโดยตรงด้านสื่อมีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ เว็บไซต์ของ สช. (www.nationalhealth.or.th และ www.samatcha.org เป็นต้น และหนังสือพิมพ์สานพลัง ส่วนช่องทาง e-newsletter ผู้ที่ทำงานโดยตรงด้านสื่อมีความพึงพอใจในช่องทางนี้น้อยที่สุด

ทัศนคติความพึงพอใจของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) และคณะกรรมการบริหาร (คบ) ในการสนับสนุนการดำเนินงาน

สำหรับความพึงพอใจของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) และคณะกรรมการบริหาร (คบ) ในการสนับสนุนการดำเนินงานของ สช. ในภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) และคณะกรรมการบริหาร (คบ) มีความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สช. ด้านวิชาการ (เครื่องมือตาม พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ) ด้านการพัฒนาศักยภาพ ด้านการสื่อสารการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. และการให้ข้อมูลข่าวสารของ สช. พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุดไม่ถึงครึ่ง ส่วนใหญ่ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉลี่ยมีความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุดร้อยละ 11.2 ระดับปานกลางร้อยละ 77.6 และระดับน้อยและน้อยที่สุดร้อยละ 11.2

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สช. จำแนกตามงาน/กิจกรรม

ความพึงพอใจของผู้ที่มาร่วมงานไม่ว่าจะเป็นสมาชิกชาติ/พื้นที่/ประเด็น งานธรรมนูญสุขภาพชาติ/พื้นที่ งานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA/CHIA) และ งานด้านสิทธิ ในรอบปีที่ผ่านมา มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- งานสมาชิกชาติ/ประเด็น/พื้นที่ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สช. เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.93$) ทั้งในด้านภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สช. ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สช. ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ) ด้านการพัฒนา ศักยภาพ และด้านการสื่อสาร มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สช. เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

- งานธรรมนูญสุขภาพชาติ/พื้นที่ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข.เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.99$) ทั้งในด้านภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สข. ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ) ด้านการพัฒนา ศักยภาพ และด้านการสื่อสาร มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข.เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

- งานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA/CHIA) พบว่า มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข. เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$) ทั้งในด้าน ภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สข. ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ) ด้านการพัฒนา ศักยภาพ และด้านการสื่อสาร มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข. เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

- งานด้านสิทธิ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข. เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$) ทั้งในด้าน ภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สข. ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ) ด้านการพัฒนา ศักยภาพ และด้านการสื่อสาร มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข. เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

- งานด้านอื่น ๆ ได้แก่ งานด้านเสนอประเด็นต่าง ๆ ในที่ประชุม งานด้านประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ งานโปรแกรมการพัฒนา ศักยภาพนักสานพลังเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมและสังคมสุขภาวะ (นสน.) งานสื่อสารงานวิชาการ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข. เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$) ทั้งในด้านภาพรวมความพึงพอใจในการดำเนินงานของ สข. ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่กับ สข. ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ) ด้านการพัฒนา ศักยภาพ และด้านการสื่อสาร มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข.เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ทัศนคติความพึงพอใจในการบริหารจัดการที่เป็นธรรมาภิบาลของผู้เกี่ยวข้อง

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ สข. ในด้านการบริหารจัดการที่เป็นธรรมาภิบาล พบว่า ระดับความคิดเห็นส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สข. มีบริหารจัดการทรัพยากรในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (การจัดสรรงบประมาณ, การจัดทำข้อตกลง, การสนับสนุนบุคลากร (วิทยากร), การสนับสนุนสื่อ/เอกสารวิชาการ เป็นต้น) ($\bar{x}=3.72$) รองลงมา คือ กระบวนการพัฒนาโครงการที่ขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจาก สข.มีความชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนด ($\bar{x}=3.66$) และ สข. มีการกำกับ ติดตามความก้าวหน้า และตรวจสอบการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผล อาทิ การตรวจสอบด้านการเงิน การติดตามความก้าวหน้าของโครงการ เป็นต้น ($\bar{x}=3.66$) ส่วนระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สข. มีการสนับสนุนให้เกิดสมรรถนะการบริหารจัดการโครงการ การบริหารการเงินและการจัดทำบัญชี เป็นต้น ($\bar{x}=3.58$)

อภิปรายผลการประเมินการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

จากผลการประเมินข้างต้น คณะนักวิจัยสามารถอภิปรายผลการประเมินโดยการเปรียบเทียบการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสำนักงานของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2559 สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2559

การดำเนินงานของสำนักงาน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ	ผลการประเมินความพึงพอใจประจำปีงบประมาณ	
	2558	2559
ด้านการบริหารจัดการ		
1. ภาพรวมการดำเนินงาน	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2. ด้านการติดตามความก้าวหน้า และ ตรวจสอบการดำเนินงานให้เกิด ประสิทธิผล	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 43.6)
3. ด้านกระบวนการพัฒนาโครงการที่ ขอรับสนับสนุนการดำเนินงานจาก สช. มีความชัดเจนและเป็นไปตามกำหนด	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.3)
4. ด้านการได้รับการสนับสนุนจาก สช. ในการเพิ่มสมรรถนะในการบริหาร จัดการโครงการ อาทิ การบริหารทาง การเงินและการจัดทำบัญชี เป็นต้น	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.5)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.5)
ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่กับ สช.		
1. ภาพรวมการดำเนินงาน	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2. ด้านการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ แบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 40.5)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 47.5)
3. ด้านการแสดงความคิดเห็นและ เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาต่อการพัฒนา องค์กร สช.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 38.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 43.0)
4. ด้าน สช. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วน ร่วมในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และทิศทางขององค์กร สช.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 37.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.3)
5. ด้าน สช. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วน ร่วมในการวางแผนการดำเนินงานใน ระดับแผนงานและโครงการ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 35.4)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.1)

การดำเนินงานของสำนักงาน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ	ผลการประเมินความพึงพอใจประจำปีงบประมาณ	
	2558	2559
6. ด้าน สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสนใจเลือกข้อเสนอเชิงนโยบาย	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.5)
7. ด้าน สข. เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินการดำเนินงานขององค์กร สข.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 42.1)
ด้านวิชาการ (เครื่องมือ ตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ)		
1. ภาพรวมการดำเนินงาน	ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง	ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ด้านการสนับสนุนการใช้สิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิต (มาตรา 12)	ความพึงพอใจระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.4)
3. ด้านกระบวนการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 48.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 45.6)
4. ด้านกระบวนการสนับสนุนสมัชชาสุขภาพจังหวัด	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 39.0)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 47.3)
5. ด้านการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.5)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 39.1)
6. ด้านกระบวนการสนับสนุนสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.3)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 46.7)
7. ด้านธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.0)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 43.6)
8. ด้านกระบวนการสนับสนุนการพัฒนาและการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.6)	ความพึงพอใจในด้านนี้อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 43.2)
9. ด้านกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม (PHPP) รูปแบบอื่น	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.1)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 40.6)
10. ด้านหลักเกณฑ์และวิธีประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 43.2)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 46.4)
11. ด้านการสนับสนุนการทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.7)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.7)

การดำเนินงานของสำนักงาน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ	ผลการประเมินความพึงพอใจประจำปีงบประมาณ	
	2558	2559
ด้านการพัฒนาศักยภาพ		
1. ภาพรวมการดำเนินงาน	ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง	ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วม กระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 35.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 47.7)
ด้านการพัฒนาศักยภาพขบวนการ สมัชชาสุขภาพในระดับพื้นที่	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 34.4)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 45.4)
ด้านโปรแกรมพัฒนาศักยภาพนักสาน พลังเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมี ส่วนร่วมและสังคมสุขภาวะ (นสส.)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 27.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.0)
ด้านการอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการ บริหารโครงการ อาทิ การเงินและการ บัญชี	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 36.5)
ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วม กระบวนการทบทวนธรรมนูญว่าด้วย ระบบสุขภาพแห่งชาติและการพัฒนา และขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพื้นที่	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 45.1)
ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสาร	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.2)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.9)
ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านการ ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 40.2)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.7)
ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านสิทธิด้าน สุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.5)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.0)
ด้านการสื่อสาร		
- การเข้าถึง		
1. ภาพรวมการดำเนินงาน	ภาพรวมอยู่ในระดับมาก	ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางเว็บไซต์ของ สช. (www.nationhealth.or.th และ www.samatcha.org เป็นต้น)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 48.5)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 47.1)
3. ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทาง facebook ของ สช.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 34.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 38.2)

การดำเนินงานของสำนักงาน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ	ผลการประเมินความพึงพอใจประจำปีงบประมาณ	
	2558	2559
4. ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์สุขภาพ แห่งชาติ (Health Station)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 35.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปาน กลาง (ร้อยละ 35.0)
5. ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทาง e-newsletter	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปาน กลาง (ร้อยละ 35.0)
6. ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ สช. ผ่านทางหนังสือพิมพ์สารพลัง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 35.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 34.8)
- การให้ข้อมูล		
1. ภาพรวมการดำเนินงาน	ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง	ภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ด้านการให้ข้อมูลกระบวนการจัด สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อย ละ 48.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.3)
3. ด้านการให้ข้อมูลการขับเคลื่อนมติ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 36.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 38.2)
4. ด้านการให้ข้อมูลกระบวนการ สนับสนุนสมัชชาสุขภาพจังหวัด	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 38.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.3)
5. ด้านการให้ข้อมูลกระบวนการ สนับสนุนสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.2)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.5)
6. ด้านการให้ข้อมูลธรรมนูญว่าด้วย ระบบสุขภาพแห่งชาติ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 39.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 44.3)
7. ด้านการให้ข้อมูลกระบวนการ สนับสนุนการพัฒนาและขับเคลื่อน ธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 38.0)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 41.9)
8. ด้านการให้ข้อมูลการสนับสนุนการใช้ สิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระ สุดท้ายของชีวิต (มาตรา12)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.9)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปาน กลาง (ร้อยละ 38.0)
9. ด้านการให้ข้อมูลกระบวนการพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมี ส่วนร่วม (PHPP) รูปแบบอื่น	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.8)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 43.0)
10. ด้านการให้ข้อมูลหลักเกณฑ์และ วิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.3)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 40.4)
11. ด้านการให้ข้อมูลการสนับสนุนการ ทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 44.6)	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 40.8)

ข้อเสนอแนะจากการประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะจากการประเมินผล ได้แก่

1. สช. ควรจะทำการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมในด้านนี้ให้มากยิ่งขึ้นผ่านทางช่องทางการสื่อสารของ สช. และการให้ข้อมูลผ่านภาคีเครือข่ายที่ สช. มีเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศ
2. สช. ควรผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายด้านการใช้สิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิตออกสู่สาธารณะมากขึ้น โดยการจัดทำข้อมูลทางวิชาการหรือการทำวิจัยให้มากขึ้น รวมทั้งควรร่วมกับภาคีเครือข่ายหรือกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้ข้อมูลการใช้สิทธิในด้านนี้มาความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับทั้งในทางวิชาการและเผยแพร่ไปถึงประชาชน
3. สช. ควรประชาสัมพันธ์สถานีวิทยุและโทรทัศน์สุขภาพแห่งชาติ (Health Station) ให้เป็นที่รู้จักแก่สังคม โดยอาศัยสื่อโทรทัศน์ในช่องปกติ (Free TV) ที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย หรือการจัดรายการทางด้านสุขภาพเพื่อให้ประชาชนได้รู้จัก สช. มากขึ้น และ สช. ควรจัดส่งข้อมูลการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมภาคีเครือข่ายที่มีอยู่เพื่อให้ภาคีเครือข่ายนำข้อมูลข่าวสารผ่าน e-newsletter มาเผยแพร่ต่อไป และควรจัดทำข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจใน e-newsletter นำเสนอผ่านทางเว็บไซต์ของ สช. ที่เครือข่ายเข้าถึงได้ง่าย และเพื่อเป็นฐานข้อมูลข่าวสารให้แก่ภาคีเครือข่ายที่ต้องการรับข่าวสารได้รับทราบข้อมูลครบถ้วน
4. สช. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิตให้มากขึ้น โดยการจัดทำข้อมูลตามสถานพยาบาลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีความเข้าใจในสิทธิทางด้านนี้มากขึ้น และควรให้ข้อมูลผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย หรือการจัดประชุมสัมมนาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนประชาชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้นำชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ข้อมูลการใช้สิทธิในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิตได้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น

บรรณานุกรม

- คณิต ดวงหัตถ์. (2537). สุขภาพจิตกับความพึงพอใจในงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทพพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ. (2540). พฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พรธิดา วิเศษศิลปานนท์และคณะ. (2557). การประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2556. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- พัชณา ใจดีและคณะ. (2556). การประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

พัชณา ใจดีและวัลลภ ใจดี. (2556). การประเมินความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการของสำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2556. นนทบุรี : สำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สมบุญ ศรีสรทริธูและคณะ. (2559). การประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (การประเมินผลภายนอก) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.

2558. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2558). รายงานการประเมินผลภายในของสำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. นนทบุรี: สำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

Aday, L.A. and Andersen, R. (1978). Theoretical and Methodological in Sociological

Studies of Consumer Satisfaction with Medical Care. Socience and Medical.

ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร

พระมหาไพศาล นาสุริวงศ์*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบผลการดำเนินงาน 3) ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน และ 4) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารจัดการวัด การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 ตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณเชิงเส้นตรง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยการประสานงาน ปัจจัยการตัดสินใจ ปัจจัยการจัดองค์การ ปัจจัยการจูงใจ และ ปัจจัยการรายงาน

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน/ วัดอารามราษฎร์/ กรุงเทพมหานคร

Managerial Factors Affecting the Work Performances of the Non-Royal Patronage Monasteries in the Bangkok Metropolitan Administration Area

Phramaha Phisan Nasurivong**

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the performance levels of non-royal patronage monasteries in Bangkok; 2) Compare the monasteries' performances; 3) Investigate the factors that affect the monasteries' performances, and 4) Identify the problems, obstacles, and approach of the monasteries' performances. The quantitative methodology had 382 sample respondents who were monks, while the qualitative methodology had 14 informants. Statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA and multiple linear regression. The results showed that there were five factors which had a statistically significant effect on the performance of Bangkok's private monasteries at the 0.05

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

** Ph.D.P.A. Doctor of Philosophy (Public Administration), Sripatum University

significance level: coordinating factor; decision factor; organization structure factor; motivation factor, and reporting factor.

Keywords: Factors Affecting Performances/ Private Monasteries/ Bangkok

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ส่งผลให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมาเป็นระยะเวลานานกว่า 700 ปี นับตั้งแต่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจนถึงปัจจุบัน สำหรับการนับถือพระพุทธศาสนาของไทยในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 นิกายคือ มหานิกายกับ ธรรมยุตินิกาย หรือที่เรียกว่า พระมหานิกาย กับพระธรรมยุต ซึ่งทั้ง 2 นิกายมีวัตรปฏิบัติแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย และอยู่ภายใต้การปกครองของสมเด็จพระสังฆราชเหมือนกัน กล่าวคือ สมเด็จพระสังฆราชมาจากนิกายใดก็ได้ การดำเนินการภารกิจทางศาสนาจะใช้วัดเป็นสถานที่หลัก และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 หมวด 5 มาตรา 31 กำหนดว่าวัดมี 2 อย่างได้แก่ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา กับ สำนักสงฆ์และมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 หมวด 3 มาตรา 5 กำหนดวัดเป็น 3 อย่าง คือ พระอารามหลวง อารามราษฎร์ และ สำนักสงฆ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, น.4)

การบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินการของวัดและพระสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดในการกำกับ ดูแล ปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ 5 ข้อ ได้แก่ ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ปกครองและกำหนดการบรรพชา สามเณรควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น เพื่อรักษาธรรมวินัยความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ซึ่งจากการกำหนดอำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น มหาเถรสมาคมจึง แบ่งงานของวัดออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, น.18-19)

วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการปฏิบัติศาสนกิจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนในชุมชน สั่งสอนให้เป็นคนดี ดังนั้นวัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อถือของคนในสังคมหรือพุทธศาสนิกชนจะเคารพนับถือพระสงฆ์ว่าเป็นผู้นำทางปัญญา สามารถพัฒนาตัวตนของคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงวัดมีหน้าที่ในการพัฒนา คุณธรรม ความดีของคนในสังคมให้เจริญอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้วัดมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้าน ของมหาเถรสมาคมให้ครอบคลุม โดยการดำเนินการกิจ 6 ด้าน ดังกล่าวมาข้างต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ครอบคลุม ได้แก่ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี (ตินาร์ บุญธรรม, 2555, น.17)

ดังนั้นการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในยุคสังคมเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอารามราษฎร์ที่มีประเด็นปัญหาให้พบเห็นอยู่เสมอทั้งด้านการปกครอง และงบประมาณนั้นรวมถึงที่ต้องดูแลโดยเจ้าอาวาสต้องบริหารจัดการให้ทั้ง 6 ด้านให้ครอบคลุม จึงเป็นข้อจำกัดและความท้าทายที่น่าสนใจว่าเจ้าอาวาสอารามราษฎร์จะบริหารจัดการวัดในสภาวะปัจจุบันได้อย่างไร ต้องอาศัยบริบทของการบริหารจัดการองค์การในทางโลกมาใช้ได้อย่างไรในมิติที่เหมาะสม นอกจากนี้จากการสืบค้นเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการศึกษาการบริหารจัดการวัดที่จำแนกเฉพาะด้านมิได้ศึกษาให้ครอบคลุมการดำเนินงานทั้ง 6 ด้าน

ผู้ศึกษาวิจัยสนใจในการศึกษาระดับและเปรียบเทียบการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน กอปรกับผู้ศึกษาวิจัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจึงกำหนดกรอบการศึกษาเฉพาะอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครเพื่อเสนอแนะแนวทางการนำหลักการบริหารจัดการองค์การมาใช้ในการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร
5. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 382 รูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณเชิงเส้นตรง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

การทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครนี้ มีการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดโดยเฉพาะอารามราษฎร์นั้น หากต้องดำเนินการให้ครอบคลุมตามข้อกำหนดมหาเถรสมาคมด้วยแล้ว จะต้องพิจารณาแนวทางตามกรอบของปัจจัยทางการบริหารจัดการองค์การ 8 ด้าน ได้แก่ การจัดการองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยการ (ผู้นำการตัดสินใจ การจูงใจ) การประสานงาน การรายงาน และการมีส่วนร่วม (Gulick and Urwick, Taylor และ

Fayol, อ้างถึงใน พิทยา บวรวัฒนา, 2541, น.81-82) โดยนำมาบูรณาการในการบริหารจัดการวัด กล่าวคือ หากมีการจัดแบ่งงานออกเป็น 6 ด้าน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, น.215) และจัดสรรพระภิกษุเข้าทำงานหรือมอบหมายผู้รับผิดชอบให้ชัดเจนตามลักษณะงานที่จัดไว้โดยการพิจารณาจัดคนเข้าทำงานต้องเป็นไปตามความรู้ความสามารถ และความชำนาญงานของบุคคลก็จะช่วยให้การดำเนินงานสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำหรือผู้บริหารสูงสุดของวัด หากกำกับ ดูแล อำนาจการโดยใช้ความรู้ ชี้แนะแนวทางปฏิบัติ จูงใจ ตัดสินใจ และประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างก็จะสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ศาสนบุคคลและสาธุชนทั่วไปทั้งนี้การดำเนินงาน จำเป็นต้องมีการประสานงาน การรายงาน การสื่อสารทำความเข้าใจ การติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนเนื่องจากกิจกรรมของวัดส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิด ดังนั้นการบริหารจัดการวัดหากดำเนินการให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้านแล้วจะส่งผลดีในภาพรวมตามหลักธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมในบริบทของการ สร้างสรรค์ สังคม สร้างคนให้เป็นคนดี มีจริยธรรม คุณธรรม และจรรโลงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องสืบไป (พระครูสิริจันทวิสุทธิ, 2549, น.50)

2) แนวคิดการบริหารจัดการวัด 6 ด้าน

การปฏิบัติภารกิจของวัดในปัจจุบันมีการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 จำแนก 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, น.215-219) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1) ด้านการปกครอง คือ การดูแล การคุ้มครอง การระงับรักษาหรือการบริหาร หรืออาจกล่าวได้ว่า การปกครอง คือ สร้างกฎเกณฑ์ในการควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามโดยเป็นงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ต้องปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

2.2) ด้านการศาสนศึกษา คือ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์หรือการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในสังฆกรรม 3 ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ แต่ในปัจจุบันหลักการ แบ่งการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็น 3 แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกปริยัติสามัญ

2.3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือ การศึกษาอื่นโดยการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษา ด้วยวิธีการอาศัยศาลา หรือเสนาสนะใดๆ ของวัดโรงเรียนหรือพระสงฆ์ ซึ่งเป็นภารกิจที่วัดและคณะสงฆ์ให้การสนับสนุนแก่สังคม ด้านการศึกษาที่นอกเหนือจากปริยัติธรรม

2.4) ด้านการเผยแผ่ คือการประกาศให้ทราบ โดยกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน วัดและคณะสงฆ์มีการดำเนินการทั้งแบบประเพณีและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันโดยอาจจัดในรูปแบบคณะหรือหน่วยงานจัดก็ได้

2.5) ด้านการสาธารณูปการ คือการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานของสงฆ์เช่นโบสถ์วิหาร

2.6) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ของงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล ทั้งที่เป็นคำแนะนำ คำสอน ความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น

3) การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) คือ การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมืออาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยมจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชน โดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2557, ออนไลน์) ทั้งนี้หลักการสำคัญของแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559, ออนไลน์)

3.1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย

3.1.1) ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก และลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น

3.1.2) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3.1.3) การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

3.2) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย

3.2.1) ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้า หมาย ที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้ทุนให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

3.2.2 เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและ

เชื่อถือได้ให้ประชาชนได้ รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย

3.2.3) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

3.2.4) ความเสมอภาค (Equity) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องให้บริการ อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือ สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และ อื่นๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของ กลุ่มบุคคล ผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

3.3) ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย

3.3.1) การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/ Consensus Oriented) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่ สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานและร่วม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อ คัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

3.3.2) การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการ ควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและ การดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ในระดับต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นหรือภาค ส่วนอื่น ๆ ในสังคม

3.4) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วย คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) ซึ่งหมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความ รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็น ไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของ สังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขต กรุงเทพมหานครนี้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ผลวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครพบว่า ระดับการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ส่วนระดับปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$)

2) ผลการการเปรียบเทียบการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครจำแนกตาม ขนาดของวัด สถานภาพ อายุตัว อายุพรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาทางโลก พบว่า วัดที่มีขนาดต่างกัน และพระที่มีอายุตัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของอารามราษฎร์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนพระที่มีสถานภาพ อายุพรรษา การศึกษาทางธรรม การศึกษาบาลี และการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของอารามราษฎร์โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของจำนวน 8 ปัจจัย พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 8 ตัวมีความสัมพันธ์พหุคูณรวมเท่ากับ 0.89 ($R=0.89$) โดยสามารถอธิบายความผันแปรการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวมได้ร้อยละ 0.80 ($R^2=0.80$) โดยตัวแปรหรือปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ปัจจัยการประสานงาน (X_6 Beta=0.30) ปัจจัยการตัดสินใจ (X_4 Beta=0.19) ปัจจัยการจัดองค์การ (X_1 Beta = 0.14) ปัจจัยการจูงใจ (X_5 Beta=0.12) และปัจจัยการรายงาน (X_7 Beta = 0.10) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของ โดยรวม (Y) โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปร โดยวิธี Enter (n=382)

ตัวแปรอิสระ x ₁ x ₄ x ₅ x ₆ x ₇	Unstandardized Standardized Coefficients			t	p
	Coefficients				
	b	S.E.	β		
(Constant)	0.46	0.09	-	4.75	0.00
การจัดองค์การ x ₁	0.13	0.03	0.14	3.89	0.00**
การตัดสินใจ x ₄	0.16	0.04	0.19	4.06	0.00**
การจูงใจ x ₅	0.10	0.03	0.12	2.81	0.00**
การประสานงาน x ₆	0.25	0.04	0.30	5.57	0.00**
การรายงาน x ₇	0.06	0.01	0.10	3.49	0.00**
R = 0.89 R ² = 0.80					

**p < 0.01

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า ตัวแปรปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวม (Y) มากที่สุด คือ การประสานงาน (X_6) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้การดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวม (Y) เปลี่ยนแปลงไป 0.30 หน่วยในทิศทางเดียวกัน รองลงมา คือ การตัดสินใจ (X_4) โดยเมื่อการตัดสินใจ (X_4) เปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้การดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวม (Y) เปลี่ยนแปลงไป 0.19 หน่วย ในทิศทางเดียวกัน ส่วนการจัดองค์การ (X_1) การจูงใจ (X_5)

และการรายงาน (X_7) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วยจะส่งผลให้การดำเนินงานของวัดของอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานครโดยรวม (Y) เปลี่ยนแปลงไป 0.14 หน่วย, 0.12 หน่วย และ 0.10 หน่วยในทิศทางเดียวกัน ตามลำดับ

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 0.46 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (b) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$\text{สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ } Y = a + b_1X_1 + b_4X_4 + b_5X_5 + \dots + b_7X_7$$

แทนค่าในสูตร $\hat{Y} = 0.46 + .13X_1 + .16X_4 + .10X_5 + .25X_6 + .06X_7$ เมื่อ $\hat{Y}$ = การดำเนินงานของวัดของอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมในรูปคะแนนดิบ

และสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = B_1Z_1 + B_4Z_4 + B_5Z_5 + \dots + B_7Z_7 \text{ แทนค่าในสูตร}$$

$$\hat{Z} = 0.14Z_1 + .19Z_4 + .12Z_5 + .30Z_6 + .10Z_7 \text{ เมื่อ}$$

$$\hat{Z} = \text{การดำเนินงานของวัดของอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานคร}$$

โดยรวมในรูปคะแนนมาตรฐาน

4) ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานครมีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1) การแต่งตั้งเจ้าอาวาส เมื่อแต่งตั้งแล้วไม่สามารถถอดถอนได้ ถ้าไม่ผิดหลักพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมือง

4.2) ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมและการขาดจิตสำนึกที่ไม่ตระหนักถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเอง วัด และพระศาสนา ของเจ้าอาวาสบางรูป

4.3) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติโดยเฉพาะวัดขนาดเล็กที่มีพระภิกษุจำนวนน้อยปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานคร และแนวทางการดำเนินงานของวัดของอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานคร

5) ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดอารามราชวรวิหารเขตกรุงเทพมหานครมีแนวทางในการแก้ไขซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

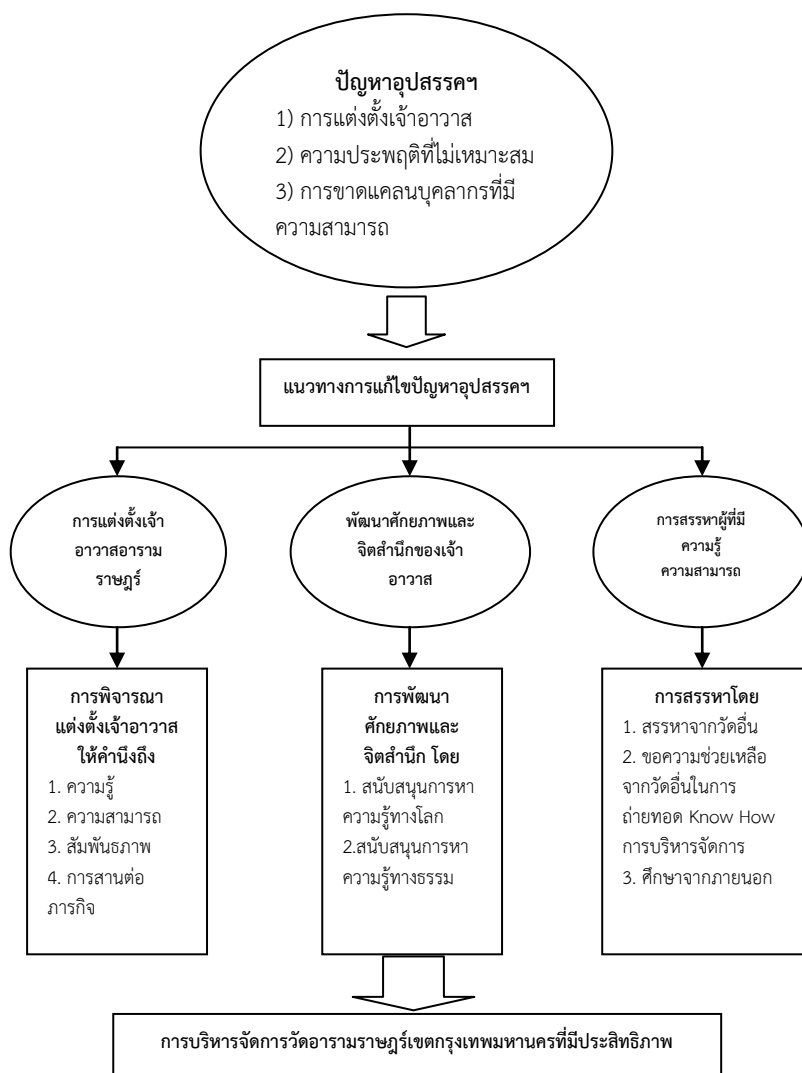
5.1) การพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสควรคำนึงถึงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถและสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกับพระภิกษุและบุคคลในชุมชนของสังคมเพื่อให้วัดและศาสนายั่งยืน เพราะต้องรับภาระงานส่วนที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไปได้ภายใต้เงื่อนไขที่เจ้าอาวาสรูปเดิมเคยดำเนินการไว้

5.2) ควรพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาสให้ตระหนักถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเอง วัดและศาสนา โดยส่งเสริมให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อจะได้ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีและเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงาน

5.3) ควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจากวัดอื่นมาช่วยงาน หรือขอความช่วยเหลือจากวัดอื่นมาเป็นพี่เลี้ยงหรือถ่ายทอด สอนแนวทางการทำงานหรือประสานงานจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่เป็นบุคคลภายนอกก็ได้

ทั้งนี้ สามารถสรุปปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงตัวแบบแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร

สรุปและอภิปรายผล

สำหรับการวิจัยนี้สามารถสรุปและอภิปรายผล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) จากผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่พบว่า ระดับการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ได้มีการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง โดยมีเน้นความโปร่งใส และมีความสามารถในการใช้ดุลพินิจ เหตุผล มีการตั้งจุดมุ่งหมายและเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ทั้ง 6 ด้าน รวมถึงมีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นภายในวัดและเพิ่มวินัยในการบริหารจัดการด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการเน้นหลักทำงานมากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรน้อยลง (Do More with Less) ส่งผลให้ระดับการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554, น.215) ที่ได้ให้หลักในการบริหารจัดการวัดว่า ต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส (हरराधार) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการวัดนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบจำนวน 6 ด้านได้แก่ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณะสงเคราะห์ แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของโดยรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 5 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยการประสานงาน ตัวแปรปัจจัยการตัดสินใจ ตัวแปรปัจจัยการจัดองค์การ และ ตัวแปรปัจจัยการรายงาน เป็นปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของโดยรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ปัจจัยทั้ง 5 ประการนั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารซึ่งในการพัฒนาการบริหารจัดการของวัดนั้นจำเป็นนำปัจจัยการบริหารทั้ง 5 ประการมาใช้ควบคู่กันไป ดังนั้นตัวแปรปัจจัยการประสานงาน ตัวแปรปัจจัยการตัดสินใจ ตัวแปรปัจจัยการจัดองค์การ และตัวแปรปัจจัยการรายงาน จึงเป็นปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส (हरराधार) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยผลการวิจัยพบว่า หลักการพัฒนาวัดประกอบด้วยกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งงานทั้ง 6 ด้านนั้นวัดจำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาสภาพแวดล้อม บุคคล กิจกรรมการเรียนรู้

และกระบวนการดำเนินงาน โดยใช้หลักในการบริหารจัดการคือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การแต่งตั้งบุคลากร 4) การอำนวยการ 5) การควบคุม ควบคุมกันไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 โดยผลการวิจัยพบว่า ในการที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถให้มีความสามารถ มีทักษะและมีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องนำทฤษฎีกระบวนการบริหารของ Gulick and Urwick หรือ POSDCORB มาใช้ในการบริหารวัดให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

3) จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดใน 3 ประเด็นได้แก่ 1) การแต่งตั้งเจ้าอาวาส 2) ความประพฤตินี้ที่ไม่เหมาะสม และ 3) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 โดยผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาจากการขาดแคลนบุคลากร หรือพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องถ่องแท้ รวมถึงการขาดแคลนบุคลากร หรือพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหานพพล กนตสีโล (สายสินธุ์) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 15 โดยผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาด้านภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารงานทั้ง 6 ด้าน โดยปัญหาด้านภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารงานทั้ง 6 ด้านนั้น เกิดจากการขาดความโปร่งใส อันเป็นผลมาจากการขาดจิตสำนึกของผู้นำในการบริหารงานจนส่งผลต่อความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์

4) ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ในการพิจารณาแต่งตั้งเจ้าอาวาสนั้นควรคำนึงถึงศักยภาพความรู้ ความสามารถและสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกับพระภิกษุและบุคคลในชุมชนของสังฆมณฑลรวมทั้งควรพัฒนาศักยภาพและจิตสำนึกของเจ้าอาวาส ในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการนั้นควรพิจารณาสรรหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถมาทำงาน โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โชติ บดีรัฐ (2554) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา โดยผลการวิจัยพบว่า วิธีการในการพัฒนาการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 ควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงาน โดยอบรมให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรม จิตสำนึกของความเป็นผู้นำและส่วนร่วม รวมถึงการจัดให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครของ” ครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะของการวิจัย ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) ปัจจัยการจัดองค์การ ปัจจัยการตัดสินใจ ปัจจัยการจูงใจ ปัจจัยการประสานงาน และปัจจัยการรายงาน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้น จึงควรมีการเสนอให้วัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดในแต่ละปัจจัยดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินงานของวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2) แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการพัฒนาการบริหารจัดการวัดอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครได้ โดยการวัดของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานครนำแนวทางในการพัฒนาไปประยุกต์ในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดของตนเอง โดยแนวทางดังกล่าวไประบุถึงกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการวัดของตนเอง ซึ่งทั้งนี้มีการกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับการระบุในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการวัดนั้น จะต้องมีการดำเนินการขั้นตอนของปัจจัยการบริหารซึ่งได้รับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจะต้องมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการพัฒนาหรือแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมที่วัดดำเนินการเพื่อการพัฒนาหรือแก้ปัญหา

2.2) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนากลุ่มอ้างอิงเพื่อสร้างแบบอย่างในการบริหารจัดการวัดของอารามราษฎร์ในเขตพื้นที่ภาคอื่นๆของประเทศไทย

บรรณานุกรม

- โชติ บดีรัฐ. (2554). การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ตินาร์ บุญธรรม. (2555). พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2557). การจัดการความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับราษฎร์กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูสิริจันทนวิจิตร (บุญจันทร์ เขมกาโม). (2549). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์.

- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ). (2557). **รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. ดุษฎีนิพนธ์สาขาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสมพงศ์ กวีวิโส (หรรษาธาร). (2557). **รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. ดุษฎีนิพนธ์สาขาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนต์สีโล. (2557). **การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 15**. รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2541). **ทฤษฎีและแนวการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). **หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. จาก <https://www.opdc.go.th>. (เข้าถึงเมื่อ 3 ตุลาคม 2560)
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน*

มนตรี คำวัน**

บทคัดย่อ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง เป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดทำการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา มีการปรับเปลี่ยนการเปิด-ปิดภาคเรียนจากรูปแบบเดิมมาเป็นรูปแบบใหม่ที่ตรงกับประชาคมอาเซียน ซึ่งปัจจุบันวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีนิสิตจำนวนหลายพันคน พวกเขาเหล่านั้นคือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนเวลาการเปิด-ปิดภาคเรียนซึ่งอาจจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียจากการเปิด-ปิดภาคเรียนดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นจะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง และ 3) เพื่อนำเสนอความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดการเปิด-ปิดภาคเรียน แหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนาความ (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความคิดเห็นด้านผลดีที่เกิดจากการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคลากรทางการศึกษา นิสิตนักศึกษา ระหว่างประเทศอาเซียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเวลาในการเตรียมตัวเพื่อเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย สามารถเรียนพิเศษหรือทำงานหาประสบการณ์ในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนได้มากขึ้น และการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนจะทำให้การจัดระบบการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันทั้งอาเซียน

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของนิสิต/ การเปิด-ปิดภาคเรียน/ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง/
ประชาคมอาเซียน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน” โดยงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมการวิจัย จากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม งบประมาณปี พ.ศ. 2559

** เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, วิทยาลัยการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Opinion of College of Politics and Governance Students to the Semester Opening-Ending into the ASEAN Community^{*}

Montri Khamwan^{**}

Abstract

College of Politics and Governance is a faculty under Mahasarakham University's monitoring. It offers a higher education for undergraduate and graduate levels which there is an adjustment of semester opening and ending from a traditional pattern to a new platform which related to the integration of ASEAN countries into the ASEAN Community. Currently, College of Politics and Governance contains of thousands of students, they are affected from a new policy of semester opening and ending which might has both advantage and disadvantage from the change. This research is a qualitative research which emphasizes in a study of opinion of College of Politics and Governance students to a new system of semester opening-ending according to ASEAN Community with its objectives are 1) to study the opinion of College of Politics and Governance students to semester opening-ending according to ASEAN Community 2) to study the impact from the semester opening-ending according to ASEAN Community of College of Politics and Governance students and 3) to represent the opinion of College of Politics and Governance students to semester opening-ending according to ASEAN Community to the relevant persons who involves in a new policy of semester opening-ending. The data base of this qualitative research is a sample group of 400 students of College of Politics and Governance. Data collection tool is questionnaires with the statistical analysis compose of percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The result found that students of College of Politics and Governance agree on the advantage of semester opening-ending which relies on ASEAN Community in a much level that brings more moment of educational officers and students among counties, which greatly impacts on students who newly graduate from senior high school (Matthayom 6) to have more time for preparation for the entrance to the university, along with students enable to attend tutorial school or find a part-time job which could gain new experiences during before semester beginning and a new platform of the semester opening-ending accordance with ASEAN Community also impacts on a new educational system which integrate into the same direction in an entire ASEAN.

Keywords: Opinion of Students / Opening-Ending/ College of Politics and Governance/
ASEAN Community

^{*} This article is a part of the research, entitled "Opinion of College of Politics and Governance Students to the Semester Opening-Ending" under the Financial Support of Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University

^{**} General Administration Officer, Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University

บทนำ

หลังจากที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) มีมติปรับเวลาการเปิด-ปิดภาคเรียนให้สอดคล้องกับสากลและประชาคมอาเซียน โดยกำหนดการเปิด-ปิดภาคเรียนใหม่พร้อมกันในปีการศึกษา 2557 เป็นต้นมา ซึ่งมีกำหนดช่วงเวลาคือ ภาคเรียนที่ 1 เดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคม จากเดิมเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ภาคเรียนที่ 2 เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม จากเดิมเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ในขณะที่สถาบันการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ยังคงกำหนดให้มีการเปิด-ปิดภาคเรียนตามเดิม

นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 เป็นต้นมามีการเปิด-ปิดภาคเรียนรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาและกระทบถึงตัวนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ และในขณะนี้ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนในช่วงสิ้นปี 2558 เป็นต้นมา ปัจจุบันได้มีกลุ่มที่มีแนวความคิดจะนำรูปแบบการเปิด-ปิดภาคเรียนรูปแบบเดิมกลับมาใช้อีกครั้ง ทิศทางในการกำหนดการเปิด-ปิดภาคเรียนในปีการศึกษา 2559 ที่กำลังจะดำเนินมาถึงนี้จึงเป็นสิ่งที่หลายฝ่ายกำลังจับตามองดูว่าจะมีการกำหนดรูปแบบการเปิดปิดภาคเรียนในรูปแบบใด ในท้ายที่สุดจะมีการเปิดปิดภาคเรียนตามรูปแบบเดิมที่เคยใช้มาหรือจะยังคงกำหนดให้มีการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนที่ใช้ทั้งนี้มาในปี 2557 ถึงปัจจุบัน

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง เป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดทำการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา มีการปรับเปลี่ยนการเปิด-ปิดภาคเรียนจากรูปแบบเดิมมาเป็นรูปแบบใหม่ที่ตรงกับประชาคมอาเซียน ซึ่งปัจจุบันวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีนิสิตจำนวนหลายพันคน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากพอสมควร และพวกเขาเหล่านั้นเองเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนเวลาการเปิด-ปิดภาคเรียนซึ่งอาจจะมิทั้งข้อดีและข้อเสียจากการเปิด-ปิดภาคเรียนดังกล่าว ด้วยเหตุผลเหล่านี้เองจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน อันจะนำมาสู่การรับรู้ถึงความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาเสนอให้กับผู้ที่มีส่วนในการกำหนดเปิด-ปิดภาคเรียนของมหาวิทยาลัยให้ได้ทราบ และนำไปประกอบการกำหนดเปิด-ปิดภาคเรียนต่อไป.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง
3. เพื่อนำเสนอความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดการเปิด-ปิดภาคเรียน

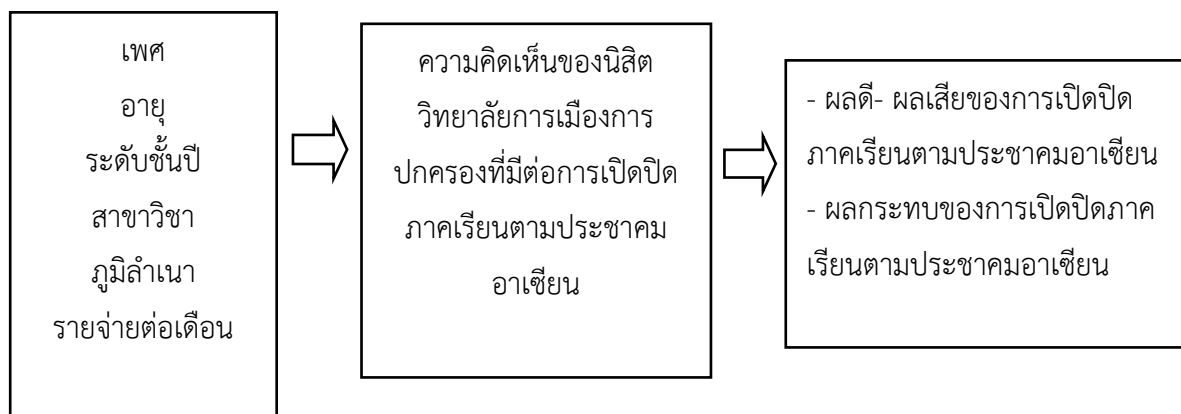
คำถามของการวิจัย

1. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน
2. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองได้รับผลกระทบอย่างไรบ้างต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน
3. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีระดับความคิดเห็นความต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนแตกต่างกันหรือไม่

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นจะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยเลือกศึกษานิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นจะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีสร้างแบบสอบถาม
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 2,713 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 400 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2,713 คน โดยได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (บุญชม ศรีสะอาดและคณะ. 2553 : 36) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร = 2,713 คน

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดได้ไม่เกิน = 0.05

แทนค่า

$$\text{จำนวนกลุ่มสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{2,713}{1 + (2,713) \times (0.05)^2} = 399.852$$

เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนเต็มผู้วิจัยจึงปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ที่มีการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ซึ่งโครงสร้างแบบสอบถามมีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้นปี สาขาวิชา ภูมิสำเนา และค่าใช้จ่ายต่อเดือน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Five Rating Scales) (ปรับปรุงจากบุญชม ศรีสะอาด. 2545: 72) โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 3 ด้าน จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย ผลดีของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน และความคิดเห็นต่อการเปิด - ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 3 ผลกระทบที่เกิดจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน อาเซียน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Five Rating Scales) (ปรับปรุงจากบุญชม ศรีสะอาด. 2545, น.72) โดยเป็นข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นคำถามแบบเขียนตอบลงในแบบสอบถาม

แบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	เท่ากับ	5
มาก	เท่ากับ	4
ปานกลาง	เท่ากับ	3
น้อย	เท่ากับ	2
น้อยที่สุด	เท่ากับ	1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลจำนวน 400 ฉบับ หลังจาก ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติ ประกอบด้วย

ร้อยละ (Percentage)

ค่าเฉลี่ย (Mean)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย มีดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50-4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

รวบรวมข้อมูลที่เป็นคำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิด จัดเรียงเรียงเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับคำตอบที่ได้จากการคำนวณ

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55) มีอายุอยู่ที่ 19 ปี (ร้อยละ 35) รองลงมาคือ 20 ปี (ร้อยละ 26) กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 44) รองลงมาคือระดับชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 39) ศึกษาอยู่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (ร้อยละ 53) รองลงมาคือสาขาวิชาการเมืองการปกครอง (ร้อยละ 40) มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดขอนแก่น (ร้อยละ 14) รองลงมาคือจังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 10) และมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนประมาณ 5,000 บาท (ร้อยละ 25) รองลงมาคือ 6,000 บาท (ร้อยละ 18)

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผลดีของการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 5.6) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคลากรทางการศึกษา นิสิตนักศึกษาจะระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.46) การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเวลาในการเตรียมตัวเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.84) นักเรียนที่จะเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถเรียนพิเศษ หรือทำงานหาประสบการณ์ในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 ได้เพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.77) การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนจะทำให้การจัดระบบการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งอาเซียน (ค่าเฉลี่ย = 3.40) และมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.37)

3. ผลเสียของการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = 3.62) อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สภาพภูมิอากาศของประเทศไทยไม่เหมาะสมกับการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน (ค่าเฉลี่ย = 3.79) การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนทำให้อาจารย์ นิสิตนักศึกษาปรับตัวค่อนข้างลำบากทั้งเรื่องระยะเวลา และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไป (ค่าเฉลี่ย = 3.63) และการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนเป็นการนำระบบจากต่างประเทศมาใช้จึงไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย = 3.59) อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดระบบการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.46)

4. ความคิดเห็นต่อการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย = 3.00) อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลางจำนวน 3 ข้อ เรียงจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ท่านคิดว่าการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษาในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด (ค่าเฉลี่ย = 3.10) ท่านคิดว่าการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนสมควรดำเนินการต่อไปหรือไม่ (ค่าเฉลี่ย = 2.98) และท่านเห็นด้วยกับการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมากน้อยเพียงไร (ค่าเฉลี่ย = 2.94)

5. ผลกระทบที่เกิดจากการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอาเซียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.16) ระดับความคิดเห็นระดับมาก 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ในช่วงเดือนเมษายนซึ่งอยู่ในระหว่างภาคเรียนที่ 2 มีสภาพอากาศที่ร้อนจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.92) การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนตรงกับวันหยุดราชการติดต่อกันหลายวันเช่น เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนิสิต (ค่าเฉลี่ย = 3.82) และในช่วงเดือนกันยายน ถึงตุลาคมเป็นช่วงที่มีสถิติน้ำท่วมสูงจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = 3.78) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับการเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความล่าช้าไม่ต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน (ค่าเฉลี่ย = 3.78) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางอยู่ 1 ข้อ ได้แก่ การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีผลต่อการยื่นสำเร็จการศึกษาของนิสิตที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี (ค่าเฉลี่ย = 3.50)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยรวมรายด้านของความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน N=400

ความคิดเห็นรายด้าน		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ผลดีของการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน	3.56	0.59	มาก
2.	ผลเสียของการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน	3.62	0.77	มาก
3.	ความคิดเห็นต่อการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน	3.00	0.96	ปานกลาง
4.	ผลกระทบที่เกิดจากการเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน	3.66	0.61	มาก
โดยรวม		3.46	0.35	มาก

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นจะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-23 ปี กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดขอนแก่น และมีระดับค่าใช้จ่ายต่อเดือนอยู่ที่ 5,000 – 8,000 บาท

2. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความคิดเห็นว่าผลดีที่เกิดจากการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นว่าจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคลากรทางการศึกษา นิสิตนักศึกษา ระหว่างประเทศอาเซียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเวลาในการเตรียมตัวเพื่อเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย สามารถเรียนพิเศษหรือทำงานหาประสบการณ์ในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนได้มากขึ้น และการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนจะทำให้การจัดระบบการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันทั้งอาเซียน

3. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความคิดเห็นด้านผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศของประเทศไทยไม่เหมาะสมกับการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน อาจารย์นิสิตนักศึกษาต้องค่อนข้างลำบากในเรื่องของระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน การเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนเป็นการนำระบบจากต่างประเทศมาใช้จึงไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดระบบการเรียนการสอน

4. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นต่อการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนว่าสมควรเปิดปิดหรือไม่อยู่ในระดับปานกลาง ความเหมาะสมของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง และสมควรดำเนินการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนต่อไปหรือไม่ อยู่ในระดับปานกลาง

5. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความคิดเห็นต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับมากโดยมีผลกระทบดังนี้ ในช่วงเดือนเมษายนซึ่งอยู่ใน

ระหว่างภาคเรียนที่ 2 มีสภาพอากาศที่ร้อนจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนตรงกับวันหยุดราชการติดต่อกันหลายวันเช่น เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนิสิต ในช่วงเดือนกันยายน ถึงตุลาคมเป็นช่วงที่มีสถิติน้ำท่วมสูงจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน การเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความล่าช้าไม่ต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน การออกไปทำกิจกรรมร่วมกันกับสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นไปได้อย่างยากเนื่องจากระยะเวลาในการเปิด-ปิดภาคเรียนไม่ตรงกัน การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนทำให้เกิดความสับสนในการนับปีการศึกษาซึ่งจะเริ่มนับปีการศึกษาใหม่ตามการเปิดภาคเรียนที่ 1 (ช่วงเดือนสิงหาคมเป็นต้นไป)ซึ่งจะสับสนกับปี พ.ศ. ทำให้ส่งผลกระทบต่อการจัดทำแบบฟอร์มคำร้องต่างๆ นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องรอเวลาในการเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยทำให้ความตั้งใจลดลงและหันเหไปประกอบอาชีพหรือเปลี่ยนสายการศึกษา การจัดระบบการเปิด – ปิด ภาคเรียนที่ไม่ตรงกันระหว่างสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษากับระดับอุดมศึกษาทำให้ส่งผลกระทบต่อสื่อสารระหว่างสถาบันการศึกษา การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีผลต่อการยื่นสำเร็จการศึกษาของนิสิตที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี การเปิด – ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนส่งผลต่อการรับบริการด้านเอกสาร แบบฟอร์ม คำร้องต่างๆซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของนิสิต

6. เพศและสาขาวิชาของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ประกอบด้วย เพศชายและเพศหญิง สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติในการแสดงความคิดเห็นต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน

7. ชั้นปีและรายจ่ายต่อเดือนของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีนัยสำคัญทางสถิติในการแสดงความคิดเห็นต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน

8. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นด้านผลดี - ผลเสีย และความคิดเห็นต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนไม่มีความแตกต่างกัน

9. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่ศึกษาในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่มีความคิดเห็นต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

10. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่แตกต่างกัน คือชั้นปีที่ 1 – 4 มีความคิดเห็น ด้านผลดีของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน ผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน ความคิดเห็นของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน และผลกระทบที่เกิดจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีระดับความคิดเห็นด้านผลดีจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเท่ากับระดับความคิดเห็นของผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน เมื่อดูค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นแล้วนำมาเปรียบเทียบกันพบว่า ด้านผลดีจากการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และด้านผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 จะเห็นความแตกต่างคือระดับความคิดเห็นของด้านผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านผลดีของด้านผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ถึงกระนั้นทั้งสองด้านก็อยู่ในความคิดเห็นระดับมากเช่นกัน และมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นระยะเวลาของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนจึงไม่ส่งผลกระทบต่อ นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองในการดำเนินการเรียนการสอนมากเท่าไรนัก

2. ระดับความเห็นต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ความเหมาะสมของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง และสมควรดำเนินการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนต่อไปหรือไม่ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงว่าความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนนั้นไม่ได้เอียงไปทางไม่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นด้านผลดีและผลเสียของการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเท่ากัน

3. ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน มีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้านภูมิอากาศของประเทศไทย เช่น ในช่วงเดือนเมษายนซึ่งอยู่ในระหว่างภาคเรียนที่ 2 มีสภาพอากาศที่ร้อนจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน ในช่วงเดือนกันยายน ถึงตุลาคมเป็นช่วงที่มีสถิติน้ำท่วมสูงจึงส่งผลกระทบต่อการเดินทางมาเรียน ลองลงมาคือการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนตรงกับวันหยุดราชการหลายวันติดกันทำให้เวลาในการเรียนลดลง เช่น เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ต่างๆ นอกจากนั้นยังมีเรื่องการจัดระบบการศึกษา เช่น นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความล่าช้าไม่ต่อเนื่องในการเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย และการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนมีผลต่อการยื่นสำเร็จการศึกษาของนิสิตที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด - ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 การศึกษาวิจัยในครั้งทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่มีต่อการเปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน ในด้านผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่เกิดจากการ เปิด-ปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียน สามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจหรือการกำหนด เปิด-ปิดภาคเรียนของสถานศึกษา และการจัดระบบการศึกษาในด้านต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั่วทั้งมหาวิทยาลัย และประเภทของกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากกว่านี้จะทำให้ได้ข้อมูลในวงกว้างและเป็นความคิดเห็นในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป

บรรณานุกรม

- คณะครุศาสตร์. (2559). *เรื่องผลกระทบและทางออกเกี่ยวกับการเลื่อนเปิด-ปิดภาคเรียนของสถานศึกษาที่มุ่งเตรียมพร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. เอกสารประกอบการสัมมนา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะนิสิตดุขภูิบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา (ในเวลาราชการ) รุ่นที่ 23 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. (2558). *ผลกระทบทางเลือกและทางออกเกี่ยวกับการเลื่อนเปิด-ปิดภาคเรียนของสถานศึกษา ที่มุ่งเตรียมพร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. ค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2559,จาก http://www.myfirstbrain.com/teacher_view.aspx?id=93708
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บรรจบ ภิรมย์คำ. (2556). *ผลกระทบจากการเปิดปิดภาคเรียนตามประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย:รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์.
- สุบิน ยุระรัช. (2550). *ทฤษฎีการวัดทัศนคติ (Theory of Attitude Measurement)*. ค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2559. จาก <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=inthedark&month=27-06-2007&group=2&gblog=27>

ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

ไชยมนู กุนอก**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่ศึกษาในปีการศึกษา 2559 สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-square วิเคราะห์ความแตกต่าง t-test, F-test (ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) นิสิตมีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.60$) แยกเป็นแต่ละด้านดังนี้ ด้านห้องเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.66$) ด้านห้องสมุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$) ด้านห้องคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.61$) และด้านอาคาร สถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$) 2) นิสิตชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านแตกต่างกัน นิสิตเอกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องเรียน แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นต่อด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ด้านอาคารสถานที่ ไม่แตกต่างกัน และนิสิตที่มีเพศ ระบบการศึกษา พฤติกรรมและประสบการณ์การใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาที่นิสิตพบคือ ห้องเรียนมีอากาศไม่ถ่ายเท ห้องสมุดที่นั่งอ่านหนังสือนั่งทำงานไม่เพียงพอ ห้องคอมพิวเตอร์มีเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ใช้งานไม่ได้ และอาคารสถานที่ สัญญาณ Wifi ไม่ครอบคลุมทุกชั้นของตึก ข้อเสนอแนะคือ ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศให้เหมาะสมกับขนาดห้องเรียน เพิ่มจำนวนโต๊ะและเก้าอี้ให้เพียงพอ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยให้เพียงพอ พร้อมกับเปิดให้นิสิตได้เข้าใช้บริการ และเพิ่มที่จอดรถจักรยานยนต์พร้อมไฟส่องสว่างบริเวณที่จอดรถ

คำสำคัญ: ความคิดเห็น / เปรียบเทียบความคิดเห็น / สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” โดยงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมการวิจัย จากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม งบประมาณปี พ.ศ. 2559

**นักวิชาการศึกษา, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Opinion of Student's towards Learning Facilities of College of Politics and Governance Mahasarakham University^{*}

Chaimanoo Kunok^{**}

Abstract

The purposes of this research were 1) to determine the opinions of students in college of politics and governance about learning facilities at college of politics and governance at Mahasarakham University, 2) to compare the opinions among students in college of politics and governance towards learning facilities in college of politics and governance at Mahasarakham University, and 3) to investigate the problems about learning facilities facing students as well as their suggestions on the improvement of facilities provided. Samples of the study are 367 students who are studying in academic year of 2016. A questionnaire was employed as a data collection method. Percentage, mean, standard deviation, Chi-square, t-test, and F-test (ANOVA) were used as statistics to analyze quantitative data. The results of this study showed that 1) the opinions of students towards learning facilities overview is at the high level, which is $\bar{x} = 3.60$. This can be distinguished into each part of learning facilities: the classroom is at the high level ($\bar{x} = 3.66$), the library is at the high level ($\bar{x} = 3.75$), the computer lab is at the high level ($\bar{x} = 3.61$), and the building is at moderate ($\bar{x} = 3.39$). 2) Students in different years have a different opinion towards the learning facilities provided. Students in different major have different opinion towards the library. There are no differences in opinion of students who have different sex, education scheme, behavior and experience towards the learning facilities provided. 3) The problems concerning facilities are as follows. For the classrooms, air-conditioners are broken. Regarding the library, there are not enough spaces for self-study. For the computer room, the number of computer is too small compared with the number of students. Some of computers are inefficient. Regarding the building, Wi-Fi signal does not cover all the areas of the building. Students suggested that the suitable size of air conditioners is needed to be installed in the classrooms. The number of desks and chairs needed to be increased in the library. Efficient and high standard computers must be provided in the computer room. The number of computers must be enough for the requirement of students. For the building, areas for motorcycles parking and the lights must be more provided.

Keywords: Opinions / Compare the Opinions / Learning Facilities

^{*} This article is a part of the research, entitled *The Opinion of Student's towards Learning Facilities of College of Politics and Governance Mahasarakham University*, under the Financial Support of Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University.

^{**} Educator, Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University.

บทนำ

สถาบันการศึกษาจัดเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องมีการพัฒนาให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ของนิสิต ซึ่งจะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพราะการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนระดับสูง การวิจัย สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศและสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพนำการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557, น.1)

ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 (21st Century Support Systems) เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญจะประกอบไปด้วย มาตรฐานในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards) จุดเน้นคือ (1) เน้นทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน (2) สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้น (3) มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน (4) ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริง การใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพจากการเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และ (5) ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง 2) สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment) (1) สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล (2) สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน (3) สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบโครงงาน (4) สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (5) ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรู้รายบุคคล และ (6) นำไปสู่การพัฒนาและขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือระบบออนไลน์ (อนุชา โสมาบุตร, 2556)

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17กรกฎาคม พ.ศ.2546 โดยการผนวกภาควิชารัฐศาสตร์ ศูนย์ข้อมูลการเมืองท้องถิ่น ภาควิชาวันออกเสียงเหนือ และโครงการจัดตั้งหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ซึ่งสังกัดอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เข้าด้วยกัน วิทยาลัยการเมืองการปกครองได้ดำเนินงานตามพันธกิจด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน โดยวิทยาลัยการเมืองการปกครองได้วางรากฐานทางปัญญาอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดตั้งโครงการความร่วมมือต่างๆ ที่เน้นการเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรมและการทำงานเพื่อส่วนรวม อาทิ โครงการลงชุมชนของนิสิต โครงการติวนิสิต (Copag Tutor) โครงการให้นิสิตริเริ่มทำกิจการ (Copag Creative) โครงการสร้างวิทยาลัยสีเขียว (Copag Green) ตลอดจนได้จัด Copag Open House และ Copag Open Book เพื่อเปิดบ้านวิทยาลัยให้บุคคลภายนอกได้ทราบกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัย รวมทั้งการทำข้อตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง ชุมชนบ่อแก บ่อทอง อ.กุตุรง องค์การบริหารส่วนตำบลเลิงแฝก

และอีกหลายชุมชน เป็นต้น เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันนอกจากนี้ วิทยาลัยการเมืองการปกครองได้ทำข้อตกลงร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาความรู้ทางวิชาการ เช่น คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ผู้แทนจากลักแซมเบิร์ก คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล องค์การพัฒนาเอกชนทางด้านกฎหมาย (BABSEA CLE Foundation Thailand) เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อร่วมมือทางวิชาการ แลกเปลี่ยนนิสิต อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งวิทยาลัยการเมืองการปกครองได้ผลิตบัณฑิตออกมารับใช้สังคมมาตลอด บัณฑิตทุกท่านมีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของสังคมและตามข้อกำหนดของการประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การผลิตบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามคุณสมบัติที่กำหนดนั้น ไม่ใช่เพียงแค่มีสถาบันและคณาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนเท่านั้น กระบวนการเรียนการสอนและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญมากของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จะทำให้บัณฑิตนั้นมีคุณสมบัติตรงตามเป้าหมายอย่างแท้จริง ตามระบบการประกันคุณภาพภายในระดับคณะ ได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในการดำเนินการบริหารหลักสูตรจะต้องมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยความพร้อมทางกายภาพ ความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมด้านการให้บริการ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องทำวิจัย อุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุด การบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ WiFi และอื่นๆ รวมทั้งการบำรุงรักษาที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นิสิตสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยพิจารณาร่วมกับผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตและอาจารย์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557, น.72)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มีความสำคัญมากและจะต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมและขยายให้เพียงพอกับจำนวนนิสิตที่วิทยาลัยการเมืองการปกครองซึ่งได้เปิดรับเข้าศึกษาในแต่ละปีการศึกษามีจำนวนมากขึ้น (ปีการศึกษา 2559 จำนวน 4,370 คน: ข้อมูลฝ่ายวิชาการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง) ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญของสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนิสิตที่จะช่วยให้ผลการเรียนรู้ของนิสิตอยู่ในระดับที่ดีมากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งได้รับเป็นการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนิสิตต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีอยู่และต้องการจะให้วิทยาลัยการเมืองการปกครองสนับสนุนด้านใดเพิ่มขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับข้อกำหนดในการประเมินคุณภาพภายในระดับคณะ จึงได้ทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายที่รับผิดชอบในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยที่จะช่วยให้วิทยาลัยการเมืองการปกครองจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้แก่นิสิตได้เพียงพอและตรงตามความต้องการมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ขอบเขตการศึกษา

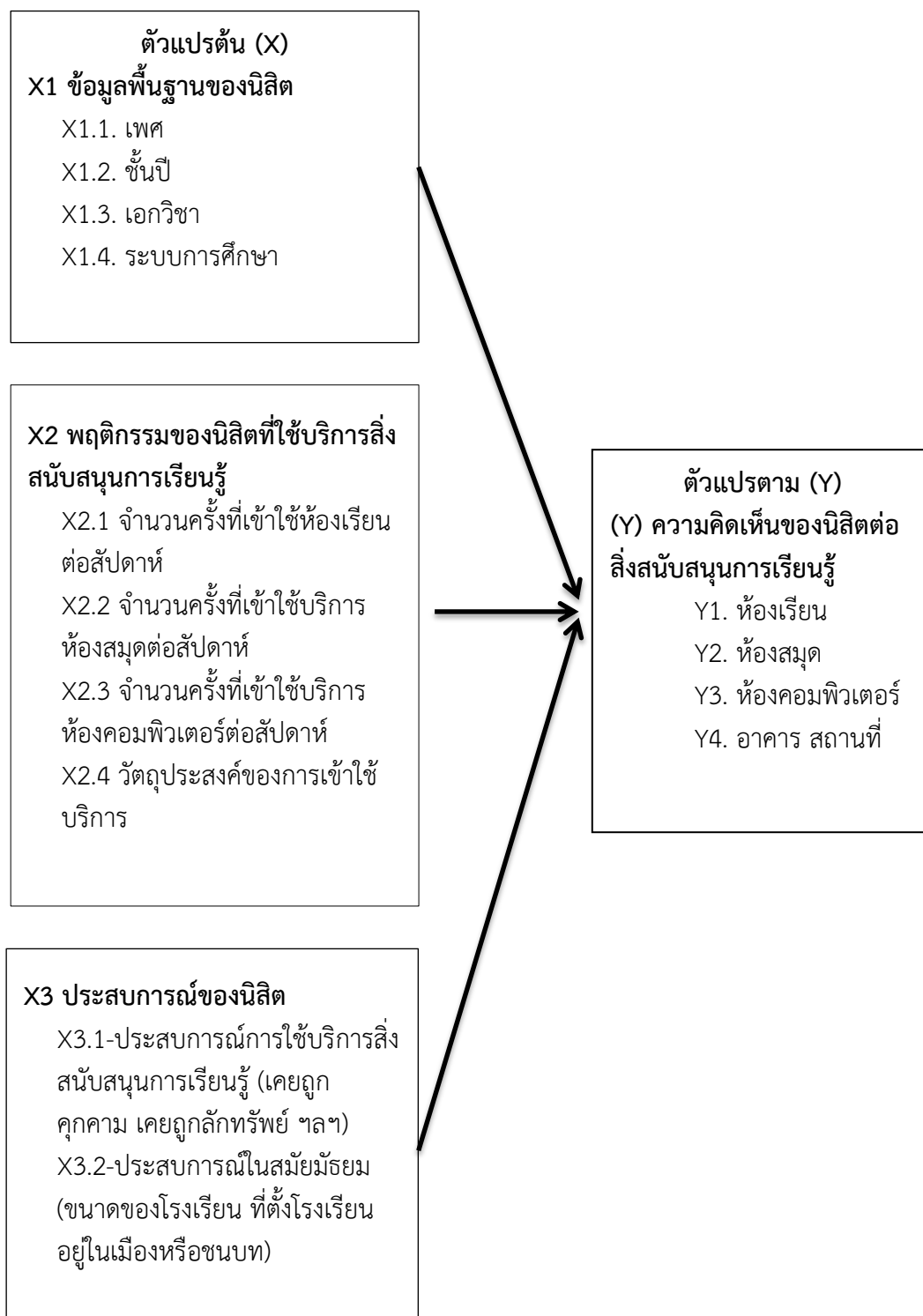
การศึกษครั้งนี้ มีขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง โดยแยกเพศ ชั้นปี เอกวิชา ระบบการศึกษา และพฤติกรรมการใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ได้แก่ จำนวนที่เข้าใช้บริการห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ รวมถึงวัตถุประสงค์ของการใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ รวมถึงประสบการณ์ของนิสิตที่เคยถูกลักทรัพย์ ทำของเสียหายหรือถูกคุมคามในช่วงการเข้าใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และขนาดของโรงเรียน พื้นที่ตั้งของโรงเรียนก่อนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีส่วนในการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ได้ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามี 4 ด้านคือ ด้านห้องเรียน ด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ และด้านอาคาร สถานที่ ซึ่งทั้งหมดเป็นความรับผิดชอบในการดูแลของวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่จัดให้บริการแก่นิสิต

2) ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นิสิตทุกคนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2559 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 4,370 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน โดยเปรียบเทียบจากตารางทาร์โร่ ยามาเน่

กรอบแนวคิดของการศึกษา

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง โดยแยกเพศ ชั้นปี เอกวิชา และระบบการศึกษา ที่จะช่วยให้เข้าถึงความคิดเห็นของแต่ละบุคคล รวมทั้งพฤติกรรมในการเข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนิสิตแต่ละบุคคล และประสบการณ์จากการใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละบุคคลมาจากหลายสถานที่ อาจมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนแตกต่างกัน ในการศึกษาด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของระบบการประกันคุณภาพภายในระดับคณะ กำหนดให้สถาบันการศึกษาจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ คือ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยความพร้อมทางกายภาพ ด้านอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557, น.72) ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ใน 4 ด้านคือ ด้านห้องเรียน ด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ และด้านอาคาร สถานที่ จะได้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2559 วิทยาลัยการเมืองการปกครองเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) หาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% จากจำนวน นิสิต 4,370 คน (ข้อมูลมาจากฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นข้อมูลของปี พ.ศ. 2559) จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 367 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พฤติกรรม และประสบการณ์ของผู้ตอบ
แบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบ่งเป็น 4 ด้านๆ ละ 10 คำถาม โดยแต่ละข้อคำถามจะมีคำตอบให้ตอบแบ่งออกเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับมีความหมาย ดังต่อไปนี้

- 5 หมายความว่า สนับสนุนมากที่สุด
- 4 หมายความว่า สนับสนุนมาก
- 3 หมายความว่า สนับสนุนปานกลาง
- 2 หมายความว่า สนับสนุนน้อย
- 1 หมายความว่า สนับสนุนน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของนิสิตต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นคำถามแบบเขียนตอบลงในแบบสอบถาม

วิธีการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่ได้กล่าวข้างต้น

2. นำร่างแบบสอบถามไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.965

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้ว ดำเนินการแจกแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จำนวน 367 คน โดยขออนุญาตอาจารย์ประจำรายวิชาในแต่ละวิชาของแต่ละชั้นปี เข้าแจกแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับและตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับแล้ว มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ SPSS แล้วนำมาอภิปรายและสรุปผล ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรม และประสบการณ์ของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง (ผู้ตอบแบบสอบถาม) โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครองในแต่ละด้าน ใช้วิธีประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ค่า Chi-square, Correlation, Independent sample t-test, F-test (ANOVA) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินวิจัย โดยกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้

สนับสนุนมากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
สนับสนุนมาก	กำหนดให้	4	คะแนน
สนับสนุนปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
สนับสนุนน้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
สนับสนุนน้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

จากนั้นวิเคราะห์ค่าคะแนนของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. รวบรวมวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของนิสิตต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แล้วสรุปเป็นประเด็นในตาราง โดยเรียงตามลำดับความถี่ (Frequency) จากมากไปหาน้อย

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ผลการศึกษาดังนี้

1. สรุปผลข้อมูลทั่วไป พฤติกรรม และประสบการณ์ของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ดังนี้

1.1 นิสิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 เอกรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 49.9 ศึกษาในระบบปกติ จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 78.7

1.2 จำนวนครั้งที่เข้าใช้ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ต่อสัปดาห์ นิสิตเข้าใช้ห้องเรียนมากที่สุดโดยเฉลี่ย 4.67 ครั้งต่อสัปดาห์ ($\bar{x}=4.67$)

1.3 วัตถุประสงค์ของการเข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของสถานที่ จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 90.5 และ เข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้นอกวัตถุประสงค์ของสถานที่ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5

1.4 มีประสบการณ์จากการเข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ไม่เคย ถูกลักทรัพย์ หรือ ทำสิ่งของเสียหาย หรือถูกคุกคาม จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 88.3

1.5 ประสบการณ์เกี่ยวกับขนาดและที่ตั้งของโรงเรียน (ช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย) ที่มีส่วนสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ระดับอำเภอ/ในเขตเมือง จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1

2.สรุปผลระดับความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในภาพรวมและแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.66$) แยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 8 ข้อ และ 2 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง คือ ในแต่ละห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนิสิต ($\bar{x}=3.50$) และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีอากาศถ่ายเท ($\bar{x}=3.46$)

2.2 นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องสมุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$) แยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 10 ข้อ

2.3 นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.61$) แยกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 8 ข้อและ 2 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง คือ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต พร้อมใช้งานทุกครั้ง ($\bar{x}=3.50$) และห้องคอมพิวเตอร์ มีจำนวนเครื่องใช้งานได้เพียงพอกับนิสิต ($\bar{x}=3.45$)

2.4 นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านอาคาร สถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$) แยกเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 4 ข้อคือ อาคารมีบริเวณพื้นที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมกลุ่มของนิสิต ($\bar{x}=3.67$) ทัศนียภาพภายในอาคารช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของนิสิต ($\bar{x}=3.66$) ร้านกาแฟมีหลากหลายและราคาเหมาะสมกับนิสิต ($\bar{x}=3.62$) อาคารมีมุมประชุมกลุ่มย่อย มุมอ่านหนังสือ และมุมทำวิจัย ($\bar{x}=3.59$)

2.5 นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังตารางความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้รวมทุกด้าน

สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านห้องเรียน	3.66	0.583	มาก
ด้านห้องสมุด	3.75	0.580	มาก
ด้านห้องคอมพิวเตอร์	3.61	0.612	มาก
ด้านอาคารสถานที่	3.39	0.655	ปานกลาง
รวม	3.60	0.529	มาก

จากตารางพบว่า ความคิดเห็นของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในทุกด้าน นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านห้องสมุด ($\bar{x}=3.75$) ด้านห้องเรียน ($\bar{x}=3.66$) ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ($\bar{x}=3.61$) และอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านอาคารสถานที่ ($\bar{x}=3.39$)

2.6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สรุปได้ดังนี้

1. นิสิตที่มีเพศที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

2. นิสิตที่อยู่ชั้นปีต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน โดยมีค่า (Sig.) = 0.000 มีค่าน้อยกว่า 0.05 แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

3. นิสิตที่ศึกษาเอกวิชาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อด้านห้องเรียนโดยมีค่า (Sig.) = 0.007 มีค่าน้อยกว่า 0.05 แตกต่างกัน และมีระดับความคิดเห็นต่อด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์และด้านอาคาร สถานที่ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

4. นิสิตที่ศึกษาในระบบการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

5. นิสิตที่เข้าใช้ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

6. นิสิตที่มีวัตถุประสงค์การเข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

7. นิสิตที่มีประสบการณ์จากการเข้าใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

8. นิสิตที่ศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดและที่ตั้งของโรงเรียน (ช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

3. ปัญหาของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ดังนี้

3.1 ด้านห้องเรียน พบบ่อยมากที่สุดคือห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทและมีอากาศร้อน อับอ้าว เนื่องจากเครื่องปรับอากาศชำรุด และหน้าต่างไม่เปิด ถัดมาตามลำดับคือ ห้องเรียนมีจำนวนเก้าอี้ไม่เพียงพอกับจำนวนนิสิตในรายวิชา เนื่องจากบางรายวิชากลุ่มเรียนใหญ่แต่ห้องเรียนไม่เหมาะสมกับจำนวนนิสิต แสงสว่างในห้องเรียนไม่เพียงพอ ทำให้จดบรรยายลำบาก จอแสดงผลหรือทีวีไม่เหมาะสมกับขนาดห้องและมีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถมองเห็นจอทีวีหรือจอโปรเจคเตอร์ชัดเจน และในบางห้องเรียนเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องฉาย ไม่สามารถใช้งานได้

3.2 ด้านห้องสมุด พบบ่อยมากที่สุดคือเก้าอี้ย่านหนังสือและโต๊ะนั่งทำงานมีจำนวนไม่เพียงพอ และสถานที่คับแคบ ถัดมาตามลำดับ มีแสงสว่างไม่เพียงพอและบรรยากาศไม่ส่งเสริมการอ่านหนังสือ เพราะมีนิสิตเข้ามาใช้บริการบางส่วนส่งเสียงดัง และพูดคุยรบกวนสมาธิคนอื่น หนังสือมีน้อยไม่ครอบคลุมเรื่องที่สนใจและมีไม่เพียงพอความต้องการ และจัดหนังสือขึ้นบนชั้นวางล่าช้าไม่เป็นระเบียบ ทำให้การค้นหาหนังสือลำบาก

3.3 ด้านห้องคอมพิวเตอร์ พบบ่อยมากที่สุดคือเครื่องคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอและใช้งานไม่ได้ ถัดมาตามลำดับเครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่ทันสมัย ใช้งานลำบากในบางโปรแกรม ไม่อัปเดตโปรแกรม รวมทั้งการเปิดให้เข้าใช้บริการระยะสั้นเกินไป ทำให้หลายคนไม่มีโอกาสได้เข้าใช้

3.4 ด้านอาคาร สถานที่ พบบ่อยมากที่สุดคือสัญญาณ Wifi ไม่ครอบคลุมทุกชั้นของตึก และบางจุดที่เชื่อมต่อสัญญาณได้ ไม่สามารถเชื่อมต่อได้ในบางครั้ง ทำให้ไม่สามารถนั่งประชุมกลุ่มและทำงานช่วยกันได้ดีเท่าที่ ถัดมาตามลำดับ โต๊ะและที่นั่งมีไม่เพียงพอ ทั้งในช่วงรับประทานอาหารกลางวัน และช่วงสอบ ต้องนั่งอ่านหนังสือตามมุมต่างๆของตึก และบริเวณชั้น 3 ในขณะที่รอรับบริการจากฝ่ายวิชาการและฝ่ายพัฒนานิสิต มีอากาศร้อน ไม่มีลมพัดผ่าน

4. นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองมีข้อเสนอแนะต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านห้องเรียน ควรปรับปรุงเครื่องปรับอากาศให้เหมาะสมกับขนาดห้องเรียน และหมั่นตรวจสอบให้มีความพร้อมใช้งานทุกครั้ง จัดหาเก้าอี้ให้เพียงพอกับขนาดของห้องเรียนและจัดกลุ่มเรียนให้เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียน เพิ่มแสงสว่างให้เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียน และตรวจสอบ ปรับปรุงอุปกรณ์อำนวยความสะดวกการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอให้มีความพร้อมใช้งานทุกครั้ง

2. ด้านห้องสมุด ควรเพิ่มจำนวนโต๊ะและเก้าอี้ให้เพียงพอจัดหาหนังสือให้หลากหลายสอดคล้องกับรายวิชาเรียน พร้อมทั้งจัดหาหนังสือที่มีเนื้อหาทันสมัยให้มากขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีนวัตกรรมใหม่ๆ เพิ่มมุมอ่านหนังสือให้มากขึ้น

3. ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ควรจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยแก่นิสิต ให้เพียงพอและเปิดให้นิสิตได้เข้าใช้บริการเป็นช่วงเวลา โดยกำหนดช่วงวัน เวลา ในการเปิดให้บริการแก่นิสิต

4. ด้านอาคาร สถานที่ ควรเพิ่มที่จอดรถจักรยานยนต์และไฟส่องสว่างบริเวณที่จอดรถ และปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น ปรับภูมิทัศน์รอบตึกให้มีความสดชื่น น่าอยู่ น่าเรียน น่าอ่านหนังสือเพิ่มจุดบริการน้ำดื่มฟรี จัดให้มีห้องสำหรับติว ทบทวนเนื้อหา ในช่วงสอบและหลังเรียน และจัดให้มีมุมทำงานกลุ่ม ชมรม และโครงการต่างๆ แยกจากโรงอาหาร

อภิปรายผล

1. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านห้องเรียน ด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ในภาพรวมนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ มีความสะอาด และมีแสงสว่างเพียงพอ การติดตั้งอุปกรณ์ที่มีความปลอดภัยพร้อมใช้งาน เช่น โต๊ะเก้าอี้ มุมอ่านหนังสือเพียงพอกับนิสิต จัดเรียงเป็นระเบียบ อุปกรณ์ในห้องเรียนมีความทันสมัย มีหนังสือ/ตำราภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ในห้องสมุดที่หลากหลาย และมีความทันสมัยไว้ให้บริการ มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์พร้อมคำอธิบายในการใช้งานบนระบบสารสนเทศที่ช่วยให้ในค้นคว้า การเรียนรู้ การทำงานวิจัย ให้สะดวกมากขึ้น รวมถึงมีตารางเข้าใช้ห้องเรียนอย่างชัดเจน อุปกรณ์ในห้องเรียน และมีเก้าอี้ โต๊ะ เพียงพอกับจำนวนนิสิต และมีการปรับปรุง ดูแลอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานทุกครั้ง ดังที่ อนุชา โสมาบุตร (อนุชา โสมาบุตร, 2556) ได้กล่าวถึงระบบสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment) (1) สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล (2) สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน (3) สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนแบบโครงงาน (4) สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (5) ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรายบุคคล และ (6) นำไปสู่การพัฒนาและขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือระบบออนไลน์

2. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านอาคาร สถานที่ ในภาพรวมนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก การมาติดต่อราชการ พบปัญหาคือ ที่นั่งรอติดต่อราชการไม่เพียงพอกับนิสิต เมื่อมาติดต่อราชการจากเจ้าหน้าที่ อีกทั้งบอร์ดติดประกาศ แจ้งข่าวสาร ประชาสัมพันธ์เรื่องต่างๆ ถึงนิสิตยังมีช่องทางแจ้งข่าวสารน้อย ความสะอาดของโรงอาหาร มีสภาพอากาศอับชื้น มีจุดบริการน้ำดื่มฟรีน้อยและน้ำดื่มไม่เพียงพอ และที่สำคัญการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (WiFi) ไม่ครอบคลุมทั่วบริเวณตึกและไม่สามารถใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Wireless LAN) ได้ในบางครั้ง ตามหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพภายใน กำหนดในองค์ประกอบด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ 6.1 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ความพร้อมของสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และความพร้อมของอุปกรณ์ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกหรือทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องมีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพพร้อมใช้งาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557, น.72)

3. นิสิตที่มีชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องเรียน ด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ด้านอาคาร สถานที่ แตกต่างกัน และนิสิตที่มีเอกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องเรียน แตกต่างกัน สอดคล้องกับ พรณี ชูทัย เจนจิต (2550, น.135-136) ซึ่งได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ว่ากลุ่มประสบการณ์นิยม หรือกลุ่มทฤษฎีสนาม กลุ่มประสบการณ์นิยม หรือกลุ่มทฤษฎีสนามเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากความจำที่ผู้เรียนจะต้องแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เมื่อได้แสวงหาประสบการณ์แล้วการเรียนรู้จะเกิดขึ้น ทฤษฎีนี้สนับสนุนให้ผู้เรียนปฏิบัติและประกอบกิจกรรมเอง ส่วนประสบการณ์เดิมนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้

อินทรีย์เกิดการหยั่งเห็นวิธีการแก้ปัญหา สำหรับนิสิตที่มีเพศ ระบบการศึกษา พฤติกรรมและ ประสบการณ์การใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้าน ห้องเรียน ด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ด้านอาคารสถานที่ ไม่แตกต่างกัน และนิสิตที่มีเอกวิชา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านห้องสมุด ด้านห้องคอมพิวเตอร์ ด้านอาคาร สถานที่ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับพฤติกรรมพฤติกรรมที่เกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรม ที่เกิดจากการ ที่บุคคลติดต่อกับสังคมและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ในการปรับเปลี่ยนอุดมคติ การสามารถปรับเปลี่ยนหลักการ แนวทางบางส่วนบางตอนเพื่อให้เข้ากับสังคมส่วนใหญ่ได้ โดย พิจารณาจากความจำเป็น และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เป็นประโยชน์แก่ตนเอง เพื่อสวัสดิภาพของตนเองและของกลุ่ม (ภูพลสิทธิ์ ปะกันทะ, 2559)

4. ปัญหาของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่พบในการใช้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ คือไม่สามารถใช้งานสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ ด้านห้องเรียน มีอากาศไม่ถ่ายเทและร้อน อบอ้าว เนื่องจากเครื่องปรับอากาศชำรุดและ ไม่เปิดหน้าต่าง ด้านห้องสมุดโต๊ะ เก้าอี้ที่นั่งอ่านหนังสือและนั่งทำงานมีไม่เพียงพอ และสถานที่คับแคบ ด้านห้องคอมพิวเตอร์เครื่องคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอและใช้งานไม่ได้ และด้านอาคาร สถานที่ สัญญาณ Wifi ไม่ครอบคลุมทุกชั้นของตึก และบางจุดที่เชื่อมต่อสัญญาณได้ในบางครั้ง ทำให้ไม่สามารถที่ จะนั่งประชุมกลุ่มและทำงานช่วยกันได้ที่ หากนำหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพภายใน กำหนดใน องค์ประกอบด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ 6.1 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ความพร้อมของสิ่ง สนับสนุนการเรียนรู้ และความพร้อมของอุปกรณ์ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกหรือ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องมีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพพร้อมใช้งาน (สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557, น.72) เมื่อมีอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่ เพียงพอในการค้นคว้าและศึกษาของนิสิตแล้วนั้น อันจะช่วยให้ศักยภาพการเรียนรู้ของนิสิตมี ประสิทธิภาพและใช้ความสามารถและอุปกรณ์ที่มีขึ้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้นวิทยาลัย การการเมืองการปกครองจะต้องปรับปรุง แก้ไข ส่วนที่เป็นปัญหาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นให้มีความพร้อม ในการใช้งานของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครองและตามเกณฑ์การประเมินประกันคุณภาพ ภายในด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1.1 ด้านห้องเรียน เสนอให้ปรับปรุงเครื่องปรับอากาศให้เหมาะสมกับขนาด ห้องเรียน และหมั่นตรวจสอบให้มีความพร้อมใช้งานทุกครั้ง พร้อมกับจัดหาเก้าอี้ให้เพียงพอ กับ จำนวนห้องเรียนและจัดกลุ่มเรียนให้เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียน และตรวจสอบปรับปรุงอุปกรณ์ อำนวยความสะดวกการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและให้พร้อมใช้งานทุกครั้ง

1.2 ด้านห้องสมุด เสนอให้เพิ่มจำนวนโต๊ะและเก้าอี้ให้เพียงพอ อีกทั้งเพิ่มหนังสือให้ หลากหลายสอดคล้องการรายวิชาเรียนและ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีนวัตกรรมใหม่ๆ และ มุมอ่านหนังสือให้มากขึ้น

1.3 ด้านห้องคอมพิวเตอร์ เสนอให้จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยแก่นิสิตให้ เพียงพอและกำหนดวัน เวลา เปิดให้นิสิตได้เข้าใช้บริการ

1.4 ด้านอาคาร สถานที่ เสนอให้เพิ่มที่จอดรถจักรยานยนต์และไฟส่องสว่างบริเวณที่จอดรถจักรยานยนต์ พร้อมกับปรับปรุงทัศนียภาพให้ น่าอยู่ น่าเรียน น่าอ่านหนังสือ เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มฟรี จัดให้มีห้องทบทวนเนื้อหา ในช่วงสอบและหลังเรียน และจัดให้มีมุมทำงานกลุ่ม ชมรม แยกจากโรงอาหาร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในครั้งต่อไป ควรศึกษาประเด็นในระบบฐานข้อมูลออนไลน์ ที่จะช่วยนิสิตเข้าไปค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ทั้งหนังสือ ค้นคว้างานวิทยานิพนธ์จาก แหล่งข้อมูลอื่นๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียน การทำวิจัย และศึกษาในประเด็นที่นิสิตสนใจมากขึ้น พร้อมทั้งได้ติดตามแนวโน้มการศึกษาในประเด็นต่างๆ ของโลกภายนอกได้ด้วย

บรรณานุกรม

- กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2558). **คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะกรรมการดำเนินงานการวิจัย. (2556). **ความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาโท ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย (รายงานผลการวิจัย)**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย.
- จำลอง เงินดี. (2552). **เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: บริษัทโอ.เอส.พรินติ้ง.แฮ้าส์.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). **วิธีวิจัยการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิสิกส์เซ็นเตอร์.
- ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2550). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. นนทบุรี: เกรท เอ็ดดูเคชั่น.
- พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก). (2553) **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ไม่ได้รับการตีพิมพ์)**, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูพลสิทธิ์ ปะกันทะ.(2559). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาดน. **วารสารสาระสนเทศ**. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2559. จาก http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgibin/mcp/main_php/print_informed.php
- วิจารณ์ พานิช. (2559). ทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. **วารสารสาระสนเทศ**. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2559. จาก <http://www.vcharkarn.com/varticle/60454>
- วิทยาลัยการเมืองการปกครอง. (2559). **“แนะนำวิทยาลัยการเมืองการปกครอง,” วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.วารสารสาระสนเทศ**. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2559. จาก <http://www.copag.msu.ac.th/copag/index.php?BL=aboutcopag/aboutcopag>

- วิทยาลัยการเมืองการปกครอง. (2559). *โครงสร้างองค์กรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง*
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.วารสารสาระสนเทศ. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2559. จาก
<http://www.copag.msu.ac.th/copag/files/pdfs/aboutcopag/copag012.pdf>.
- อนุชา โสมาบุตร. (2559). ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารสาระสนเทศ.
สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2559. จาก <https://teacherweekly.wordpress.com/2013/09/25/21st-century-support-systems/>
- โสภา ลีศิริวัฒนกุล. (2550). *ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการประเมินคุณภาพการสอนของ
อาจารย์ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี* (รายงานผลการวิจัย). วิทยาลัยพยาบาล
พระปกเกล้า จันทบุรี.

ความสามารถในการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{*}

นันทนพ เข้มเพชร^{**}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวของนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวของนิสิตระหว่างนิสิตเพศหญิง และ นิสิตเพศชาย วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เก็บข้อมูลแบบสอบถามต่อกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 306 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พบว่าในภาพรวมแต่ละด้านนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ความสามารถในการปรับตัวด้านสังคม ความสามารถในการปรับตัวด้านอารมณ์ และความสามารถในการปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีการปรับตัวอยู่ในระดับมาก ส่วนความสามารถในการปรับตัวด้านการเรียน พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการปรับตัวของนิสิตระหว่างเพศหญิงและเพศชาย พบว่านิสิตเพศหญิงมีคะแนนการปรับตัวทั้งหมดสูงกว่าเพศชาย นิสิตเพศหญิงเท่ากับ ($\bar{x}$ 3.60) นิสิตเพศชายเท่ากับ ($\bar{x}$ 3.42) ดังนั้นนิสิตเพศชายและเพศหญิงมีการปรับตัวทั้งหมดแตกต่างกัน

คำสำคัญ : ความสามารถในการปรับตัว/ นิสิต/ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

^{*}บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “เรื่อง ความสามารถในการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” โดยงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมการวิจัย จากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม งบประมาณปี พ.ศ. 2559

^{**}นักวิชาการศึกษา, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Ability of adaptation of the undergraduate freshmen in College of Politics and Governance, Mahasarakham University

Nuntanop Khempet^{**}

Abstract

This research aims to study the ability of adaptation of freshmen of College of Politics and Governance, Mahasarakham University and to compare the differences in the adaptation of university students between female and male of freshmen of College of Politics and Governance, Mahasarakham University. The study was a quantitative research aimed to explore the ability to adapt undergraduate students of freshmen of College of Politics and Governance by the questionnaire of 306. The sum of freshmen of College of Politics and Governance, Mahasarakham University found that adaptation in the ability adaptation in society Adaptation emotional individual and the adaptation of the university activities. The adjustments in the level are moderate. The adaptation of the female students and male students found that females have a higher level than male. Female students was ($\bar{x}$ = 3.60) level, male was ($\bar{x}$ = 3.42) level so that the male and female students have to adapt to all different.

Keywords : The ability to adapt / Student/ College of Politics and Governance

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทำให้บุคคลต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เมื่อบุคคลไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้ จะส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตและการปรับตัวของ บุคคล การปรับตัวในสังคมนั้นถือเป็นเรื่องสำคัญ และการที่บุคคลจะอยู่ในสังคมได้นั้นต้องเรียนรู้ในการปรับ สภาพทางจิตใจ ทางกาย และไม่ว่าจะมีบทบาทใดหน้าที่ใดก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อส่งผล ต่อความสำเร็จในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน เมื่อต้องการมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตจะต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญคือการมีสุขภาพจิตที่ดีจิตใจเข้มแข็ง กล้าตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เข้ามา ซึ่งบุคคลที่สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง

^{*} This article is a part of the research, entitled "The adaptation of the undergraduate freshmen in College of Politics and Governance, Mahasarakham University under the Financial Support of Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University

^{**} Educator, Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University

มีความสุขนั้นจะต้องมีความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดีการปรับตัว จึงเป็นส่วนสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนเรามากที่สุด (นันทิชา บุญละเอียด, 2554)

ทั้งนี้ในการพัฒนากำลังคนนั้นมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีที่ให้ผลชัดเจนที่สุด คือ การให้การศึกษา การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาตนเอง และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การที่บุคคลจะอยู่ในสังคมได้ดีและมีความสุข ส่วนหนึ่งมาจากการที่ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น จะเน้นการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ (แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11)

มนุษย์จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของช่วงชีวิตในแต่ละช่วงเพื่อความสุข ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆทั้งทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และวิทยาการสมัยใหม่ โดยปกติแล้วปัญหาความยุ่งยากในการปรับตัวย่อมเกิดขึ้นได้ในทุกขณะในชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็ตาม โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นที่มีความน่าสนใจมาก เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านชีววิทยา เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ปัจจุบันการสอบแข่งขันต่อในระดับอุดมศึกษามีการแข่งขันในอัตราที่สูงขึ้น ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลอย่างมาก ถึงแม้จะสอบเข้าศึกษาต่อได้แล้ว แต่ก็ยังต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับระบบการเรียน การสอน ที่แตกต่างไปจากที่รู้จักและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอีก แต่นิสิตในวัยนี้ถือเป็นวัยรุ่นตอนปลายที่มีปัญหาในเรื่องการปรับตัวค่อนข้างมาก และก็ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนเป็นอันดับหนึ่ง เพราะต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและเพศตรงข้าม จึงเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในด้านความสนใจในด้านต่างๆ รวมทั้งทางด้านพฤติกรรม (วรารักษ์ ตระกูลสุทธิ, 2543, น.4)

นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย อ่อนไหวง่าย มีความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล ถูกชักจูงได้ง่าย ชอบเลียนแบบ และชอบต่อต้านกฎระเบียบต่างๆ นอกจากปัญหานอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังมีปัจจัยภายในอีก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายที่ส่งผลต่อการปรับตัว สุขภาพจิต และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแล้วยังมีเหตุการณ์ในชีวิตอีกที่เป็นปัญหา เช่น การทะเลาะวิวาทกับเพื่อน การสอบไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ การสูญเสียคนรัก ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาด้านอารมณ์ และพฤติกรรมได้ คือ ปัญหาการเกรง การก้าวร้าว การเรียนตกต่ำ การหนีเรียน การเบื่อหน่าย การท้อแท้ สิ้นหวัง การเกิดภาวะเช่นนี้ขึ้นเพราะบุคคลไม่ยอมรับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังไม่พยายามหาวิธีแก้ไขจัดปัญหาสภาพการณ์ที่เลวร้ายในบรรเทา ซึ่งอาจพยายามแก้ไขด้วยตัวเองหรือแสวงหาบุคคลอื่นมาช่วยแก้ปัญหา เมื่อปัญหาลึกล้ำ มีการแก้ไขแล้วสภาพต่างๆทั้งด้านความคิด ความรู้สึก จะดีขึ้น (ปวีณา ไชยชมภู, 2549)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา อย่างเช่น วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเน้นการผลิตนิสิตให้มีคุณภาพ ให้เป็นคนดีและเป็นคนเก่ง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติ พัฒนาระบบการศึกษาที่หลากหลายและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ชีวิตในมหาวิทยาลัยจึงเป็นช่วงที่มีความสุข สนุกสนานที่สุด เพราะอยู่ในวัยที่มีความสดใส มีพลังสมอง พลัง

ใจ พลังภายในการพัฒนา ในสภาวะปัจจุบันคนที่เรียนเก่งใช้ว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตเสมอไป องค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาทต่อบุคคล คือ อารมณ์ แต่ละคนมีความสามารถในการใช้และการควบคุมอารมณ์ต่างกัน และต้องการสังคม ต้องการมีสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นๆ บุคคลแรกที่ต้องมีความสัมพันธ์ด้วย คือ พ่อแม่ ซึ่งมีบทบาทมากที่สุดในการจัดระเบียบทางสังคมแก่บุคคล หากบุคคลไม่ประสบความสำเร็จหรือมีสัมพันธ์ภาพที่ไม่ราบรื่นมาตั้งแต่ต้น ก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาและปรับปรุงตนเองที่ดีไม่ได้ (ลิขิต กาญจนภรณ์, 2547, น.109) การที่จะเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลอื่น และเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ก็เริ่มจากสถาบันครอบครัว นั่นคือ การดูแลเอาใจใส่ การอบรมเลี้ยงดูและความมุ่งหวังของพ่อแม่ที่สำคัญ รองลงมาคือสถานศึกษาที่ให้การอบรม นอกเหนือไปจากบ้าน คือ การสอนวิชาความรู้ต่างๆทั้งความรู้ทั่วไปและความรู้ทางวิชาชีพ

นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ต้องการแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง จึงต้องเรียนรู้และสนใจสิ่งต่างๆรอบตัว จึงทำให้สภาพทางสังคมมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมากประกอบกับปัจจุบันมีสื่อต่างๆที่พัฒนาไปไกลมาก เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเป็นอย่างมาก ดังนั้น นิสิตจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆด้านต่างๆ เช่น ด้านการคบเพื่อน ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เพราะสภาพแวดล้อมใหม่นี้ล้วนส่งผลกระทบต่อปรับตัวของนิสิต

จากเหตุผลและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวของนิสิต ทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งการศึกษาจากปัจจัยเหล่านี้จะสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลมีความสามารถในการปรับตัวมากน้อยเพียงใด และมีการปรับตัวแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะนำมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนการปรับตัวของนิสิตและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงแก้ไข ให้นิสิตมีคุณภาพและความสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวของนิสิตระหว่างนิสิตเพศหญิง และ นิสิตเพศชาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

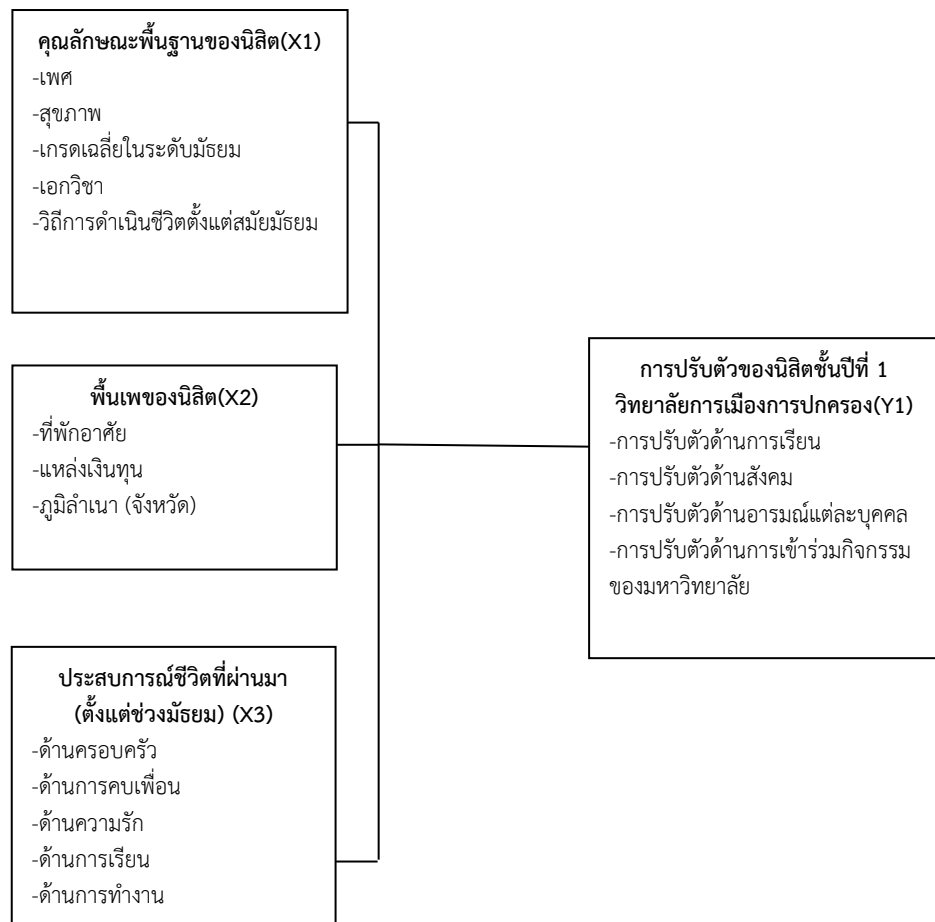
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะพื้นฐานพื้นเพและประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา
 1. เพศ
 2. สุขภาพ
 3. เกรดเฉลี่ยเทอม 1
 4. เอกวิชา

5. วิธีการดำเนินชีวิตตั้งแต่สมัยมัธยม
 6. ที่พักอาศัยกับผู้ปกครอง/อยู่หอพัก
 7. แหล่งเงินทุนในการศึกษา
 8. เป็นคนจังหวัดมหาสารคาม/ตจว.
 9. ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา(ตั้งแต่ช่วงมัธยม)ด้านครอบครัว
 10. ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา(ตั้งแต่ช่วงมัธยม)ด้านการคบเพื่อน
 11. ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา(ตั้งแต่ช่วงมัธยม)ด้านความรัก
 12. ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา(ตั้งแต่ช่วงมัธยม)ด้านการเรียน
 13. ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา(ตั้งแต่ช่วงมัธยม)ด้านการทำงาน
2. ตัวแปรตาม คือการปรับตัวของนิสิตชั้นปีที่1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- 2.1 การปรับตัวด้านการเรียน
- 2.2 การปรับตัวด้านสังคม
- 2.3 การปรับตัวด้านอารมณ์แต่ละบุคคล
- 2.4 การปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีระดับการปรับตัวทั้งหมด และการปรับตัวในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก
2. นิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพศชาย และเพศหญิง มีการปรับตัวในแต่ละด้าน และการปรับตัวทั้งหมดแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

1. เนื้อหาที่ศึกษา คือ การปรับตัวของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งไม่รวมถึงการศึกษาด้าน การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ การปรับตัวด้านเทคโนโลยี และ การปรับตัวในการดำเนินชีวิต
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เฉพาะชั้นปีที่ 1 โดยการคำนวณโดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane จำนวน 306 คน
3. พื้นที่ศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. ระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย เดือนธันวาคม พ.ศ 2558 – เดือนกันยายน พ.ศ.2559

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำมาใช้วัดระดับการปรับตัวของนิสิตชั้นปีที่ 1 และเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวระหว่างเพศหญิงและเพศชาย และเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการให้คำแนะนำ ปรีกษา เพื่อที่จะเข้าใจพฤติกรรมของนิสิต และหาวิธีส่งเสริม ช่วยเหลือให้นิสิตสามารถปรับตัวทางสังคมได้

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่สำรวจการการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยผู้วิจัยขอสรุปผลและมีข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการปรับตัวของนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวของนิสิตระหว่างนิสิตเพศหญิง และ นิสิตเพศชาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษาการศึกษา 2558 จำนวน 1,303 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 306 คน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพื้นฐานพื้นเพและประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมของนิสิต มหาวิทยาลัย ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ข้อมูลเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่า T-test F-test ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยของการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แสดงว่านิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตหญิง จำนวน 212 คน คิดเป็น (ร้อยละ 69.3) นิสิตชายจำนวน 90 คนคิดเป็น (ร้อยละ 29.4)

จำแนกตามเกรดเฉลี่ยในระดับมัธยมพบว่าเกรดเฉลี่ยที่มากที่สุดคือเกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 จำนวน 123 คนคิดเป็น (ร้อยละ 40.2) รองลงมาคือเกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 จำนวน 105 คนคิดเป็น (ร้อยละ 34.3) เกรดเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดคือต่ำกว่า 2.00 จำนวน 6 คนคิดเป็น (ร้อยละ 2.0)

จำแนกตามสุขภาพ พบว่านิสิตส่วนมากมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จำนวน 243 คน คิดเป็น (ร้อยละ 79.4) และรองลงมาคือเจ็บป่วยบ้างบางครั้ง จำนวน 49 คน คิดเป็น (ร้อยละ 16.0)

จำแนกตามเอกวิชา พบว่านิสิตส่วนมากอยู่เอก รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 167 คน คิดเป็น (ร้อยละ 54.6) รองลงมาคือเอกการเมืองการปกครอง จำนวน 88 คน คิดเป็น (ร้อยละ 28.8) และเอก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำนวน 51 คน คิดเป็น (ร้อยละ 16.7)

จำแนกตามการดำเนินชีวิตสมัยมัธยม พบว่านิสิตส่วนมากชอบความสนุก 179 คน คิดเป็น (ร้อยละ 58.5) รองลงมาคือชอบเข้าสังคมจำนวน 54 คน คิดเป็น (ร้อยละ 17.36)

จำแนกตามที่พักอาศัยพบว่ามากที่สุดคือพักในหอพักนวมมหาวิทยาลัย จำนวน 216 คน คิดเป็น (ร้อยละ 70.6) รองลงมาคือ ในหอพักในมหาวิทยาลัย จำนวน 66 คน คิดเป็น (ร้อยละ 21.6) ต่ำที่สุดคือพักบ้านบิดามารดา หรือผู้ปกครอง จำนวน 23 คน คิดเป็น (ร้อยละ 7.5)

จำแนกตามแหล่งเงินทุนพบว่ามากที่สุดคือ จากบิดามารดาหรือผู้ปกครองจำนวน 252 คน คิดเป็น (ร้อยละ 82.4) รองลงมา คือ กองทุนกู้ยืม กยศ. จำนวน 52 คน คิดเป็น (ร้อยละ 17.0) ต่ำที่สุดคือ รายได้จากการทำงาน จำนวน 2 คน คิดเป็น (ร้อยละ 0.7)

จำแนกตามเป็นคนจังหวัดมหาสารคาม/ตจว. พบว่า มากที่สุดคือเป็นคนต่างจังหวัด จำนวน 267 คน (คิดเป็นร้อยละ 87.3) ต่ำที่สุด คือ เป็นคนมหาสารคาม จำนวน 39 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.7)

จำแนกตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา (ตั้งแต่ช่วงมัธยม) ด้านครอบครัวพบว่า มากที่สุดคือ อยู่ด้วยกับบิดามารดา จำนวน 218 คน (คิดเป็นร้อยละ 71.2) ต่ำที่สุด คือ อยู่กับบิดา จำนวน 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.6)

จำแนกตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา (ตั้งแต่ช่วงมัธยม) ด้านการคบเพื่อนพบว่า มากที่สุดคือ เพื่อนเรียน จำนวน 177 คน (คิดเป็นร้อยละ 57.8) ต่ำที่สุด คือ เพื่อนเที่ยว จำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.5)

จำแนกตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา (ตั้งแต่ช่วงมัธยม) ด้านความรัก พบว่า มากที่สุดคือ โสด จำนวน 189 คน (คิดเป็นร้อยละ 61.8) ต่ำที่สุด คือ อื่นๆ จำนวน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.6)

จำแนกตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา (ตั้งแต่ช่วงมัธยม) ด้านการเรียน พบว่า มากที่สุดคือ โดยภาพรวมมีความราบรื่น จำนวน 266 คน (คิดเป็นร้อยละ 86.9) ต่ำที่สุด คือ เคยย้ายโรงเรียน จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 2.6)

จำแนกตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา (ตั้งแต่ช่วงมัธยม) ด้านการทำงานพบว่า มากที่สุดคือ ทำงานช่วยบิดามารดา จำนวน 145 คน (คิดเป็นร้อยละ 47.4) ต่ำที่สุด คือ อื่นๆ จำนวน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.3)

1. การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จะเห็นได้ดังนี้

1.1 ด้านการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น ด้านดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นได้จาก ด้านการเรียนของการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีระดับของพฤติกรรมตรงกับข้อความบ่อยครั้ง ($\bar{X}=3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคำถาม

พบว่าคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านมีความพอใจในสาขาที่เรียนและมุ่งมั่นจะเรียนให้สำเร็จ ($\bar{X}=3.75$) รองลงมาคำถาม คือ ท่านมีตำราและอุปกรณ์การเรียนพร้อมจะเรียนทุกครั้ง ($\bar{X}=3.72$) ส่วนคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านมีสมาธิในการเรียนเสมอ ($\bar{X}=3.29$)

2. การวิเคราะห์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นได้จาก ด้านสังคมกลุ่มเพื่อนการปรับตัวของนิสิต

ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคำถาม

พบว่าคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือท่านเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงาน ($\bar{X}=4.17$) รองลงมาคำถามคือ ท่านมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{X}=3.78$) ส่วนคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านมีความมั่นใจเมื่อต้องเป็นผู้นำกลุ่ม ($\bar{X}=3.25$)

3. การวิเคราะห์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นได้จาก ด้านอารมณ์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคำถาม

พบว่าคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ เมื่อท่านกระทำความผิดท่านจะกล่าวคำ “ขอโทษ” ทันที ($\bar{X}=3.72$) รองลงมาคำถามคือ เมื่อท่านถูกอาจารย์ตักเตือนท่านจะยอมรับฟังโดยดี ($\bar{X}=3.70$) ส่วนคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เมื่อท่านมีปัญหา มักจะปรึกษาผู้อื่นไม่เก็บไว้คนเดียว ($\bar{X}=3.41$)

4. การวิเคราะห์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นได้จาก ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคำถาม

พบว่าคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านคิดว่ากิจกรรมทำให้ท่านใช้ชีวิตในสังคมได้ง่ายขึ้น ($\bar{X}=3.92$) รองลงมาคำถามคือ ท่านคิดว่ากิจกรรมของมหาวิทยาลัยมีประโยชน์ต่อนิสิตทุกคน ($\bar{X}=3.63$) ส่วนคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย ($\bar{X}=3.38$)

2. ศึกษาความแตกต่างของการปรับตัวระหว่างนิสิตเพศชายและเพศหญิง

ในการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวในแต่ละด้านและการปรับตัวทั้งหมด ระหว่างนิสิตเพศชายและเพศหญิง ทำการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบที่ได้ผลดังนี้ การปรับตัวด้านการเรียนนิสิต พบว่าเพศหญิงมีคะแนนการปรับตัวด้านการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.49$) ซึ่งสูงกว่าคะแนนการปรับตัวด้านการเรียนเฉลี่ยของนิสิตเพศชายเท่ากับ ($\bar{X}=3.36$) ทำให้นิสิตเพศชายและเพศหญิงมีการปรับตัวด้านการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

การปรับตัวด้านสังคม พบว่านิสิตเพศหญิงมีคะแนนการปรับตัวด้านสังคมเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.72$) ซึ่งสูงกว่าคะแนนการปรับตัวด้านสังคมเฉลี่ยของนิสิตเพศชาย เท่ากับ ($\bar{X}=3.50$) ทำให้นิสิตเพศชายและเพศหญิงมีการปรับตัวด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

การปรับตัวด้านอารมณ์แต่ละบุคคล พบว่านิสิตเพศหญิงมีคะแนนการปรับตัวด้านอารมณ์แต่ละบุคคล เฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.57$) ซึ่งสูงกว่าคะแนนการปรับตัวด้านอารมณ์แต่ละบุคคลเฉลี่ยของนิสิตเพศชายเท่ากับ ($\bar{X}=3.57$) ทำให้นิสิตเพศชายและเพศหญิงมีการปรับตัวด้านอารมณ์แต่ละบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

การปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย พบว่านิสิตเพศหญิงมีคะแนนการปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.61) ซึ่งสูงกว่าคะแนนการปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเฉลี่ยของนิสิตเพศชายเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.37) ทำให้นิสิตเพศชายและเพศหญิงมีการปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน (p-value > 0.05)

การปรับตัวทั้งหมด พบว่านิสิตเพศหญิงมีคะแนนทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =7.53) ซึ่งสูงกว่าคะแนนการปรับตัวทั้งหมดเฉลี่ยของนิสิตเพศชายเท่ากับ ($\bar{X}$ =7.13) ทำให้นิสิตเพศชายและเพศหญิงมีการปรับตัวทั้งหมด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีการปรับตัวอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X}$ =3.56) ประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลมีดังนี้

1.1 การปรับตัวด้านการเรียน ของการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นด้านการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.47) มีความสอดคล้องกับพระมหามานตรีสามารถไทย, 2548 ; นิรมล สุวรรณโคตร, 2553 ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับตัวของพระนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง พบว่าด้านการเรียนพระนิสิตมีการปรับตัวมาก พระนิสิตสามารถปรับตัวด้านการเรียนได้มาก นั่นเป็นเพราะพระนิสิตเพิ่งผ่านการเตรียมตัวสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัย

1.2 การปรับตัวด้านสังคม ของการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นด้านสังคมการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.66) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา รัตน์โนบล (2545) ศึกษาเรื่องปัญหาและการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่านักศึกษาสามารถปรับตัวได้ดีจะทำให้สนุกสนานเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน มีรู้สึกยินดีที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่ในมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ตันตระกูล (2548) ศึกษาเรื่องการปรับตัวของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีการปรับตัวด้านสังคมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือได้จัดให้มีการปฐมนิเทศให้กับนักศึกษาใหม่ ไม่เพียงแต่มหาวิทยาลัยเท่านั้นที่จัดกิจกรรมให้กับนักศึกษาใหม่แต่ทุกคณะก็จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้กับนักศึกษาใหม่โดยมีอาจารย์และรุ่นพี่เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างความคุ้นเคยให้กับนักศึกษาใหม่ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นระหว่างนักศึกษาใหม่ อาจารย์ และรุ่นพี่ ทำให้นักศึกษามีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เข้าใจระบบการเรียน รู้จักกฎระเบียบและข้อ

ปฏิบัติต่างๆ ในการมาเรียนที่สถานศึกษาแห่งนี้ ซึ่งทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สามารถปรับตัวในด้านสังคมได้เป็นอย่างดี

1.3 การปรับตัวด้านอารมณ์ของแต่ละบุคคล ของการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จะเห็นด้านอารมณ์การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.54$) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรรศनिया กัลยาณมิตร (2530) ศึกษาเรื่องกลวิธีการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ พบว่า นักศึกษาทุกคนยอมรับว่าปีแรกในมหาวิทยาลัยเป็นการเปลี่ยนแปลงและมีการปรับตัวที่ค่อนข้างสับสน เมื่อนักศึกษาเข้ามาอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ ต้องพัฒนาตนเองให้มีอุปนิสัยที่ดีในการเรียน รู้จักจัดความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนและกิจกรรม สำหรับนักศึกษาที่เรียนแล้วประสบความสำเร็จได้อย่างงดงาม ในเบื้องต้นนักศึกษาจะต้องมีความตั้งใจเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนแม้มีอุปสรรคเพียงใดก็ตาม หากขาดความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จก็สูญเสียโอกาสที่มีค่ายิ่ง ขณะเดียวกันนักศึกษาส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพที่เปิดเผยอย่างห้วนโหดหรือแบบเกรี้ยวกราดเป็นลักษณะของบุคลิกภาพที่ชอบทำกิจกรรม ก้าวร้าว ฉุนเฉียว ตื่นเต้นง่าย เปลี่ยนแปลงง่ายและใจเร็ว จึงทำให้ความสามารถในการปรับตัวด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 การปรับตัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ของการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 ของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามจะเห็นด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 ของนิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.55$) มีความสอดคล้องกับ นลินี กิติเวชกุล พบว่า นักศึกษาเคยเข้าร่วมกิจกรรมสโมสรนิสิตจุฬาฯ(กิจกรรมส่วนกลาง) มีความเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง ร้อยละ 52.9 ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย ร้อยละ 54.5 และก่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ร้อยละ 52.7 ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ความคิดเห็นของนักศึกษาที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นว่าเนื่องจากประสบปัญหาด้านการเรียนจนไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม ร้อยละ 47.9 และลักษณะของกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการ ร้อยละ 34.2 และมีความสอดคล้องกับอุไร สุมาธิธรรม (2545) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นในเรื่องของประสบการณ์และการเรียนรู้ในบทบาททางสังคม กล่าวว่าวัยรุ่นที่มีโอกาสเข้าร่วมหรือฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมรับผิดชอบหรือทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่มีคุณค่าคนหนึ่งของกลุ่มของสังคม สิ่งนี้จะช่วยพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี วัยรุ่นที่ขาดโอกาสหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลับกลุ่ม กับสังคมก็มักจะส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการปรับตัว

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามระหว่างเพศหญิงและเพศชาย

2.1 ด้านการเรียน พบว่านิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกัน คือ นิสิตมีความสุขในการเรียนในมหาวิทยาลัยมากกว่าตอนมัธยมและนิสิตมีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่าตอนเรียนมัธยม มหาวิทยาลัย มีการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่ไม่สอดคล้องกัน คือ นิสิตมีความสนใจในเรื่องการเรียนมากกว่าตอนเรียนมัธยม การจดบันทึกอย่างละเอียดในเรื่องที่อาจารย์สอนมากกว่าตอนเรียนระดับมัธยม และนิสิตมีความเชื่อมั่นในการตอบคำถาม เมื่ออาจารย์ซักถามในชั้นเรียนมากกว่าตอนเรียนระดับมัธยม มีความสอดคล้องกับวิจัยของ เต็มศักดิ์ คทวณิช (2540) ศึกษาตัวแปรที่

เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียน และวิธีเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ พบว่าปัญหาการเรียนขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพนิสัยทางการเรียน บรรยากาศทางการเรียน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

2.2 ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน พบว่านิสิตเพศหญิงและเพศชาย มีการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกันคือ นิสิตมีการพบปะสังสรรค์หรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนมากขึ้นกว่าตอนมัธยม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่ไม่สอดคล้องกัน คือ เมื่อนิสิตเข้ามามหาวิทยาลัยรู้สึกว่าการปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ยาก มีเพื่อนที่เข้าใจและให้คำปรึกษาได้มากขึ้นกว่าตอนระดับมัธยม นิสิตรู้สึกยินดีที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่ในมหาวิทยาลัย และเมื่อเจอเพื่อนใหม่ท่านกล้าที่จะทำ ความรู้จักมากกว่าอยู่ระดับมัธยมมีความสอดคล้องกับวิจัยของสาธิต ใจตรง (2548) ศึกษาเรื่องการศึกษากิจการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 470 คน ผลการศึกษาพบว่าการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีปัญหาการปรับตัวทางสังคม 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการเข้าใจตนเองและผู้อื่น

2.3 ด้านอารมณ์ พบว่านิสิตเพศหญิงและเพศชาย ชั้นปีที่1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่ไม่สอดคล้องกันเลย คือ เมื่อนิสิตเข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยนิสิตสามารถควบคุมอารมณ์ได้มากกว่าตอนมัธยมสามารถยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของนิสิตได้มากกว่าตอนมัธยม รู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดี ๆ มากกว่าตัวของนิสิตเอง เมื่อเข้ามามหาวิทยาลัยเวลาโกรธหรือไม่สบายใจ นิสิตรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับนิสิตได้มากกว่าตอนมัธยม และเมื่อนิสิตทำผิดสามารถกล่าวคำ "ขอโทษ" ผู้อื่นได้มากกว่าตอนมัธยม ซึ่งมีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศุภลักษณ์ เงินบำรุง (2546) ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การควบคุมตนเองมีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลอาจเนื่องจากการที่บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ บังคับตนเองให้แสดงพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสมตามการยอมรับของสังคม ซึ่งถือเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี

2.4 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรม พบว่าทั้งนิสิตเพศหญิงและเพศชาย มีการปรับตัวในร่วมมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกัน คือ นิสิตเต็มใจให้ความร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัยมากกว่าระดับมัธยม นิสิตได้รับประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมตอนมัธยมมากกว่ามหาวิทยาลัย เมื่อนิสิตเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นิสิตมีเพื่อนใหม่ๆมากกว่าตอนมัธยม และนิสิตคิดว่ากิจกรรมในมหาวิทยาลัยสร้างประสบการณ์ใหม่ๆให้กับนิสิตมากกว่าตอนเรียนระดับมัธยม นิสิตเพศหญิงและเพศชาย วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่ไม่สอดคล้องกัน คือนิสิตคิดว่ากิจกรรมตอนมัธยมสนุกสนานมากกว่ามหาวิทยาลัยมีความสอดคล้อง ประเทือง เกาจี (2517) วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา ในวิทยาลัยครูภาคตะวันตกพบว่าปัญหาคือนักศึกษาไม่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ผู้วิจัยให้เหตุผลว่า อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่จัดไม่น่าสนใจหรือได้อยู่ในความสนใจของผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะ นักศึกษามักจะสนใจกิจกรรมเฉพาะบางอย่างเท่านั้น ส่วนปัญหาอื่นๆก็คือ สภาพของการเดินทางเพื่อ เข้าร่วมกิจกรรม เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาประเภทไป - กลับ การอยู่ร่วมกิจกรรมจึงไม่

สะดวก และมีความสอดคล้องกับ อุทิศ ชัมพานนท์ (2516) นิสิตใหม่คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีทัศนคติต่อกิจกรรมนิสิตบางด้านในทางลบ เช่น การเชียร์ การวางตัวของนิสิตรุ่นพี่ และมีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมทำให้เสียการเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้จำกัดเฉพาะนิสิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง คือ นิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามเท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่แท้จริงมากขึ้น ควรมีการขยายขอบเขตไปยัง นิสิตในมหาวิทยาลัยอื่นๆ ซึ่งจะได้ข้อมูลและคำแนะนำในการปรับปรุงที่หลากหลายมากขึ้น
2. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการปรับตัวในรั้วมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 แยกด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ในครั้งต่อไปควรจะศึกษาด้านอื่นๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการอบรมเลี้ยงดู การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ การปรับตัวด้านเทคโนโลยี การปรับตัวในการดำเนินชีวิต
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรวางแผนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลให้ดีกว่าเดิม เพื่อที่จะได้มีเวลาในการเก็บข้อมูลที่หลากหลายและละเอียดมากขึ้น พร้อมกับมีเวลาในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ทำแบบสอบถาม และมีเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น
4. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการปรับตัวในมหาวิทยาลัยของนิสิตชั้นปีที่ 1 ด้านต่างๆ ในครั้งต่อไปควรจะศึกษาถึงปัจจัยหรือพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนิสิตชั้นปีอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

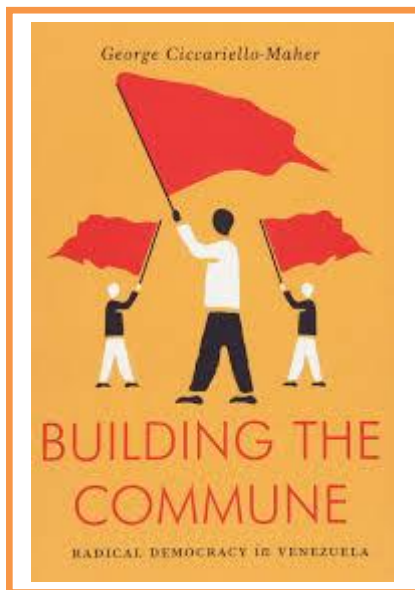
บรรณานุกรม

- กัณฑ์นิษฐ์ เกษมพงษ์ทองดี. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. จิตวิทยาการศึกษา,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุมจินต์ สลัดทุกข์. (2543). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปี ที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. จิตวิทยาการแนะแนว,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุนนุช บุญสิทธิ. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชาติชาย หมั่นสมักร. (2548). การปรับตัวของนักศึกษาโครงการสหทบพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เดิมศักดิ์ คทวนิช. (2546). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- เทียมแข ขุมทอง. (2548). การดูแลและการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นภดล พร้อมเที่ยงตรง. (2549). การศึกษาและพัฒนากการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- นฤมล สมศรี. (2539). ระหว่างสุขภาพจิตกับปัญหาการปรับตัวของนิสิต ปรินญานิพนธ์ปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2538. วิทยาลัยนิพนธ์ปรินญาสาขาจิตวิทยาการแนะแนวหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นันธิชา บุญละเอียด . (2554). การปรับตัวของนิสิตระดับปรินญาตรีชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา .ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถิติ ปีการศึกษา.
- ปวีณา ไชยชมพู. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม., จิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พะยอม ธีรสร. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มัลลวีร์ อุดลวัณศิริ. (2538). จิตวิทยาการปรับตัว. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ลิขิต กาญจนารณ. (2547). สุขภาพจิต.นครปฐม:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, ศรีนครินทรวิโรฒ.ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วราภรณ์ ตระกูลสฤณี. (2543). จิตวิทยาการปรับตัว. กรุงเทพฯ :ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ศุภกานต์ ชื่อเกียรติขจร. (2543). กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

Building the commune: Radical democracy in

Venezuela. โดย George Ciccariello-Maher.

London: Verso Books, 2016. ISBN 978-1784782238

Photographs. Maps. Appendix. Pp. 144. \$12.29

จิตรภรณ์ สมยานนทนากุล*

มาร์กซ์ได้บรรยายเกี่ยวกับคอมมูนปารีส (Paris Commune) ไว้ในงานของเขาเรื่อง *The Civil War in France* ในปี ค.ศ. 1871 ว่า Commune คือ “รัฐบาลของชนชั้นแรงงาน...เป็นรูปแบบทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การปลดปล่อยทางเศรษฐกิจของชนชั้นแรงงาน” (Marx, 1871, p. 78) เพราะองคาพยพทั้งหมดในการขับเคลื่อนคอมมูนนั้น

จะทำโดยชนชั้นแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการ การตรากฎหมาย การดูแลความสงบ และการผลิต มาร์กซ์ยกตัวอย่างของคอมมูนปารีสขึ้นมาเพื่อบอกว่า รัฐบาลของชนชั้นแรงงานมันเป็นไปได้ แต่เขาเองก็ไม่ได้บอกว่าการเกิดขึ้นของรัฐดังกล่าวจะเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะคอมมูนปารีสเองก็สามารถอยู่ได้ในระยะเวลาสั้นๆ เนื่องเพราะการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชนชั้นผู้ถูกขูดรีดนั้นต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ คือการต่อต้านของระบบทุนนิยมและระบบราชการที่เป็นจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อนทุนนิยมและการกดขี่ของรัฐ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคอมมูนปารีสจะล่มสลาย แต่มันก็เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการเมืองแบบ Communism ไม่ใช่เรื่องอุดมคติแต่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ดังนั้น การสร้าง “คอมมูน” แบบปารีสจึงเป็นความปรารถนาของเหล่าฝ่ายซ้ายมาตลอด ตัวอย่างที่เด่นชัดในยุคปัจจุบัน คือ ความพยายามของประธานาธิบดี Hugo Chávez แห่งเวเนซุเอลาในการผลักดันให้เกิดคอมมูนด้วยความเชื่อมั่นว่า คอมมูนเป็นรากฐานสำคัญของ the Bolivarian Revolution

George Ciccariello-Maher ซึ่งเป็นรองศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัย Drexel ในฟิลาเดลเฟีย สหรัฐอเมริกา ได้บันทึกพลวัตของการต่อสู้ของคอมมูนในเวเนซุเอลาผ่านงานเขียนเรื่อง *Building the Commune: radical democracy in Venezuela* ซึ่งเป็นงานเขียนภาคต่อ *We Created Chávez: A People's History of the Venezuelan Revolution* ซึ่งเขาเขียนขึ้นสามปีก่อนหน้า (2556) โดยใน *We Created Chávez* นั้น Ciccariello-Maher ได้แสดงให้เห็นการเคลื่อนไหว “จากเบื้องล่าง” ของฝ่ายซ้าย ซึ่งมีขบวนการทางสังคมและกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติ (ขบวนการของฝ่ายซ้าย) เป็นหัวหอกสำคัญมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 เพื่อต่อสู้กับการคอร์รัปชันและการ

* อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กดขี่ข่มเหงในรูปแบบต่างๆ ใน *the Commune: radical democracy in Venezuela* นั้นเขาได้ตอกย้ำในบทนำว่า กิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้น “จากเบื้องล่าง”¹ มีส่วนสำคัญในการแผ้วถางหนทางสู่อำนาจให้กับ Hugo Chávez จนได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีของเวเนซุเอล่าในปี ค.ศ.1998 ยิ่งไปกว่านั้น Ciccariello-Maher ยังได้แสดงให้เห็นอีกว่า ภายหลังเมื่อ Chávez เข้าสู่อำนาจแล้ว ขบวนการสังคมนิยมปฏิวัติดังกล่าวและพลเมืองเวเนซุเอล่าได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลของ Chávez² อย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันทำให้ Bolivarian Revolution³ มีความเป็นรูปธรรม เช่น ภายหลังจากที่ Chávez ชนะการเลือกตั้งเขาได้ดำเนินกระบวนการทางประชาธิปไตยในการตรารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ.1999 หรือ The Bolivian Constitution โดยมีพันธสัญญาสำคัญคือการขยายสวัสดิการของรัฐและสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (หน้า 8)

หัวใจสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยและทำลายระบบทุนนิยมตามลัทธิเสรีนิยมในความคิดของ Chávez คือ การสร้างสิ่งที่เขาเรียกว่า Commune ให้เกิดขึ้น ดังนั้นในรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1999 จึงสนับสนุนการเกิดขึ้นของ Commune Council รวมทั้งการรับรองการให้ Commune มีสถานะทางกฎหมายและมีบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินนโยบายของรัฐเพราะสำหรับ Chávez แล้วเขาต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองไปสู่สิ่งที่ “ใหม่อย่างแท้จริง” (“truly new”) (หน้า 15) อันหมายถึง “การเปลี่ยนถ่ายอำนาจทางการเมืองไปสู่ Commune อย่างแท้จริง” (หน้า 23) ซึ่งไม่ใช่แค่การกระจายอำนาจแต่เป็นการจัดการอำนาจให้ไปอยู่ในมือของคนส่วนใหญ่ (ซึ่งมักจะเป็นคนจนในเมือง) คำถามที่น่าสนใจคือภายหลังจากที่ Chávez ตายไป คอมมูนจะมีชีวิตอย่างไร

¹ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เรียกว่า the Caracazo ในปี ค.ศ.1989 ซึ่งคนจนในเมืองเผารถขนส่งสาธารณะและปล้นสะดมในเขตพื้นที่ต่างๆ ในเมือง Caracas เพื่อประท้วงการขึ้นราคาแก๊สและคาร์ลโดยสาร ทั้งนี้การขึ้นราคาดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินการของรัฐบาล Carlos Andrés Pérez ในการ “ปรับโครงสร้าง” ทางเศรษฐกิจตามแนวทางของ IMF ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายพันคน และแม้ว่ารัฐบาล Pérez จะสามารถปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงได้แต่ความรุนแรงและความไม่พอใจรัฐบาลก็ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1992 ขบวนการ Revolutionary Bolivarian Movement ซึ่งนำโดย Hugo Chávez ทั้งนี้ขบวนการฯ ดังกล่าวประกอบไปด้วยฝ่ายซ้ายและนายทหารได้ก่อการกบฏเพื่อยึดอำนาจรัฐบาลของ Pérez และแม้ความพยายามในการโค่นล้มจะประสบความล้มเหลว และ Chávez โดนจับกุม แต่นั่นก็ทำให้เขากลายเป็นฮีโร่ของคนทั้งประเทศ จนนำมาสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งของเขาในปี ค.ศ.1998

² ในห้วงเวลาเดียวกับที่ Chávez ขึ้นมามีอำนาจนั้น การเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมและขบวนการรากหญ้าของฝ่ายซ้ายในหลายประเทศของลาตินอเมริกามีส่วนช่วยให้ผู้นำฝ่ายซ้ายชนะการเลือกตั้ง เช่น Bolivia หรือ Ecuador ทำให้นักวิชาการจำนวนหนึ่งเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า the Pink Tide หรือ ปรากฏการณ์ที่ฝ่ายซ้ายกลับเข้ามามีอำนาจทางการเมืองในลาตินอเมริกา (Stahler-Sholk, Vanden, & Becker, 2014)

³ การปฏิวัติดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามแนวทางของฝ่ายซ้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำสงครามกับทุนนิยมที่มาพร้อมกับลัทธิเสรีนิยมใหม่

สำหรับ Ciccarriello-Maher แล้วคอมมูนไม่ได้ดับไปพร้อมกับการจากไปของ Chávez เพราะว่า คอมมูนเกิดขึ้นมาก่อนการขึ้นมามีอำนาจของ Chávez หากแต่สิ่งที่ Chávez ทำนั้นคือ ความพยายามในการทำให้คอมมูนมีความเข้มแข็ง โดยการสร้างโครงสร้างทางอำนาจและสังคมในการ ทำให้คอมมูนมีอำนาจจากล่างสู่บนอย่างแท้จริง ซึ่งเขาเชื่อว่าจะนำไปสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริง นี่คื ประเด็นหลักประเด็นแรกที่ *Building the Commune: radical democracy in Venezuela* พยายามเน้นย้ำ สำหรับโครงสร้างของหนังสือฉบับนี้แบ่งออกเป็น 6 บท (ไม่รวมบทนำและบทสรุป)

โดย**บทแรก**เป็นการอธิบายการเกิดขึ้นของ Commune ทั้งทางกฎหมาย การบริหารจัดการ และแนวคิดเบื้องหลังที่เป็นจุดกำเนิดของ Commune โดยตามโครงสร้างทางกฎหมายแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1999 และกฎหมาย 2 ฉบับได้ให้การรับรองสถานะของ Commune โดยกฎหมายฉบับแรกตราในปี ค.ศ.2006 เพื่อรับรองสถานะของ commune council ซึ่งในกฎหมาย ดังกล่าวมุ่งส่งเสริมให้คนในประเทศรวมตัวกันแล้วไปจดรับรองกับรัฐบาลให้เป็น commune council ส่วนกฎหมายอีกฉบับตราขึ้นในปี ค.ศ. 2010 เพื่อรับรองสถานะตามกฎหมายของ Commune ทั้งนี้ ตามกฎหมายแล้ว Commune เป็นการรวมตัวกันของ commune council ที่หลากหลายกับ และ ส่งเสริมการก่อตั้ง Social Property Enterprises (EPS) ซึ่งเป็นหน่วยการผลิต สำหรับหลักการของ Commune นั้นมาจากการผสมผสานแนวคิด The Paris Commune ซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1871 กับ รูปแบบการจัดการปกครองตนเองของชนเผ่าพื้นเมือง รวมไปถึงแนวคิดของของผู้นำกลุ่มติดอาวุธชาว เวเนซุเอลาล่า Kléber Ramírez Rojas และ István Mészáros นักปรัชญามาร์กซิสต์ชาวฮังการี โดยมี Chávez เป็นตัวจักรสำคัญในการแปลงประสบการณ์ในอดีตและแนวคิดทฤษฎีปรัชญามาเป็น Commune ของเวเนซุเอลาล่า

หลักการสำคัญของ Commune คือ การมีส่วนร่วม, ทางตรง, ปกครองตนเอง (participatory, direct, and self-governed) (หน้า 22) กล่าวอีกนัยหนึ่ง หัวใจสำคัญของ Commune นั้นคือ ประชาชนที่รวมตัวกันและมีอำนาจในการจัดการรูปแบบการผลิตของตนเองได้ นอกจากนั้นบทบาทของ Commune เหล่านี้ไม่ได้จำกัดแค่ชุมชนเท่านั้นแต่ขยายไปถึงระดับประเทศ โดยมีกลไกสภาความร่วมมือระหว่างประธานาธิบดีกับตัวแทนของ Commune

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ Ciccarriello-Maher พยายามเน้นให้เห็นในบทแรกนี้คือ ข้อโต้แย้งของเขา ที่ว่า Commune เกิดขึ้นมาก่อนที่จะมีการรับรองตามกฎหมาย หรือจากนโยบายแบบ Top-down โดย Ciccarriello-Maher ได้ยกตัวอย่างองค์กร The National Network of Comunero and Comunera ซึ่งเป็นองค์กรที่ส่งเสริมพลังของ comunero โดยองค์กรดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 นอกจากนั้นยังมีขบวนการของฝ่ายซ้ายหรือการรวมกลุ่มของประชาชนที่ออกมารวมตัวกัน เพราะรู้สึกว่ “ไม่พอแล้วละ” (This is not enough) (หน้า 18) หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ของรัฐบาลนั้นไม่เพียงพอสำหรับพวกเขาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคมและทางการเมือง

บทที่สองเป็นเรื่องของ the Barrios ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอย่างแออัดซึ่งอยู่หลังกำแพงของ เขตบ้านคนรวย ซึ่งคนเหล่านี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากเขตชนบทแล้วเข้ามาหางานทำในเมืองในสมัยที่

อุตสาหกรรมน้ำมันรุ่งเรือง แต่คนเหล่านี้ไม่สามารถที่จะทำงานที่มีรายได้สูงได้เนื่องจากขาดทักษะ ดังนั้นพวกเขาจึงกลายเป็นแรงงานระดับล่างที่มีค่าตอบแทนต่ำ เช่น แม่บ้าน คนสวน คนขับรถ คนงานก่อสร้าง เมื่อได้ค่าแรงน้อย พวกเขาจึงไม่มีเงินมากพอที่จะจ่ายค่าที่พักในเขตเมืองได้ ดังนั้นพวกเขาจึงแก้ปัญหาด้วยการปลูกบ้านพักครอบครัว เมืองและในที่สุดพื้นที่เหล่านี้ก็กลายเป็นสลัมรอบเมือง ในขณะเดียวกัน คนรวยก็เกิดความหวาดกลัวคนจนเหล่านี้ จึงได้พยายามที่จะล้อมรั้วหรือสร้างเครื่องกีดขวางเพื่อขีดเส้นแบ่งพื้นที่ที่อยู่อาศัย รวมไปถึงการตรากฎหมายต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจำกัดไม่ให้คนจนล้นเข้ามาในเขตพื้นที่ของตัวเอง

ภาพข้างต้นเป็นสิ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในเขตเมืองของเวเนซุเอลา แต่สิ่งที่ Ciccariello-Maher พยายามแสดงให้เห็นในบทที่สองนั้นคือ พลวัตของการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ (อยู่อาศัย) ของคนจนเหล่านี้กับคนรวยซึ่งมีมาอย่างต่อเนื่องผ่านช่วงเวลาและกลุ่มหรือขบวนการสังคมต่างๆ ก่อนที่ Chávez จะก้าวขึ้นมาเป็นอำนาจ และผู้เขียนยังได้แสดงให้เห็นอีกว่า คนเหล่านี้ได้กลายเป็นพลังสำคัญทางการเมืองของ Chávez หรือที่รู้จักกันในนาม Chavismo หรือ Chavista และแม้ในปัจจุบัน การรวมกลุ่มก็ยังคงมีอยู่เพื่อเรียกร้องสิทธิในฐานะพลเมือง และต่อสู้กับโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมเพื่อลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย

บทที่สาม ชื่อว่า Counterrevolution โดยในบทนี้ Ciccariello-Maher ได้พูดถึงการเมืองส่วนบน โดยเน้นบทบาทผู้นำทางการเมืองทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา นอกจากนั้นในบทนี้ เขายังได้บันทึกเหตุการณ์ในปี ค.ศ.2014 อันเป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของขบวนการขวาใหม่ (new right-wing movements) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรวย ทั้งนี้การต่อต้านนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่ Nicholas Maduro ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ.2014

ความโดดเด่นของขบวนการขวาใหม่เหล่านี้คือ พวกเขาใช้ยุทธวิธีในการประท้วงแบบเดียวกับขบวนการฝ่ายซ้าย และมีความเกี่ยวพันกับองค์กรระหว่างประเทศ โดยพวกเขาได้รับการสนับสนุนการอบรมเทคนิคการต่อสู้ทางการเมืองแบบสันติวิธี (หน้า 60) จาก AEI (the Albert Einstein Institution) และเมื่อเหตุการณ์ความวุ่นวายตลอดปี ค.ศ. 2014 จบลง ผู้นำจากฝ่ายขวาเหล่านี้ก็ได้เข้าไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน⁴ จากเหตุการณ์และพฤติกรรมของฝ่ายขวาใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ ผู้เขียนได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลต่างประเทศและสื่อต่างประเทศในการแทรกแซงการเมืองของเวเนซุเอลา และพยายามทำให้ภาพลักษณ์ของรัฐบาล Maduro เป็นรัฐบาลประชานิยมหรือรัฐบาลที่กดขี่ชนเผ่าประชาชนในสายตาของโลก (หน้า 52)

บทที่สี่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของกองกำลังติดอาวุธและกลุ่มปฏิวัติ (Milicias and Revolutionary Collectives) โดยจะพูดถึงกลุ่มรากหญ้าในปีกของกองกำลัง Collectives (หน้า 68) และกลุ่ม Ultra-left (หน้า 77) ซึ่งผู้เขียนระบุว่า สำหรับชาวเวเนซุเอลาแล้ว “Collectives”

⁴ Ciccariello-Maher ตั้งข้อสังเกตว่าการที่ผู้นำฝ่ายขวาไปเข้าอบรมการประท้วงและสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองฝ่ายค้านนั้นขัดกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้นำขบวนการฝ่ายขวาที่มักจะอ้างว่า ตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองใดและการประท้วงหรือความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการประท้วงก็มักจะเป็นเรื่องที่พวกเขาไม่ได้เตรียมการมาก่อน

มักจะหมายถึง Self-defence militias (กองกำลังติดอาวุธเพื่อป้องกันตัวเอง) ซึ่งเกิดขึ้นทั่วประเทศ ในช่วงทศวรรษที่ 1980 และ 1990 ลักษณะเฉพาะของกลุ่มนี้คือ มีความเชื่อมั่นใน Communism และมีการต่อต้าน/คุกคาม หรือเป็นการปฏิบัติกับรัฐราชการส่วนกลาง ผู้เขียนสืบค้นข้อมูลหลักฐาน จนสามารถยืนยันได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีส่วนร่วมในการก้าวขึ้นมามีอำนาจของ Chávez และยังมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ดังนั้น Collectives เหล่านี้จึงเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิวัติ เพราะพวกเขาต่อต้านการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง ปกป้องอิสรภาพ ความเป็นอิสระของชุมชนและเป็นพลังสำคัญในการกดดันให้กลุ่มผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงระบอบของประเทศไปสู่สังคมนิยม (หน้า 69)

ยิ่งไปกว่านั้นในบทที่สี่นี้ยังพูดถึงความพยายามในการจัดความสัมพันธ์ของรัฐกับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธที่สนับสนุนรัฐบาล Chávez และการปกป้องของพวกเขาจากความพยายามรัฐประหาร ในปี ค.ศ. 2002 อย่างไรก็ตาม ภายหลังจาก Chávez เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง รัฐบาล Maduro (ซึ่งเป็นผู้ที่ Chávez เลือกมาสืบทอดอำนาจ) กลับพยายามที่จะปลดอาวุธของขบวนการฯ และพยายามที่จะถอดรายการโทรทัศน์และวิทยุของฝ่ายซ้ายจากรายการปกติ ซึ่งนั่นก็ทำให้เกิดแรงต่อต้านอย่างรุนแรงในหมู่ผู้สนับสนุนแนวทางของ Chávez บางคนโต้เถียงว่าการปลดอาวุธดังกล่าวขัดกับหลักการของอดีตประธานาธิบดีเพราะ Chávez เคยพูดไว้ว่า “แม้เวเนซุเอล่าจะมีความสงบสันติ แต่ไม่ได้ปราศจากอาวุธ” (หน้า 74)

บทที่ 5 และ บทที่ 6 Ciccariello-Maher พูดถึง commune ที่เกิดขึ้นจริงในชนบทและในเมือง โดยทั้งสองบทมีความเหมือนกันในสองประเด็น โดยประเด็นแรกนั้น ผู้เขียนได้พยายามให้ข้อมูลเพื่อยืนยันว่า ก่อนที่ commune จะเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการนั้นมีความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ อยู่แล้วและประเด็นที่สองคือ กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ต้องต่อสู้กับแรงต่อต้านที่มาจากระบอบราชการ กลุ่มผู้มีอำนาจเดิมหรือฝ่ายขวา และแม้แต่พวกเดียวกันเอง หรือ Chavista อันหมายถึงกลุ่มที่สนับสนุนแนวทางของประธานาธิบดี Chávez

อย่างไรก็ตาม บทที่ 5 และ 6 นั้นมีความแตกต่างกันตรงที่ในบทที่ 5 นั้นจะเน้น commune ที่เกิดขึ้นในชนบท ในขณะที่บทที่ 6 นั้นเน้น commune ที่เกิดขึ้นในเมือง สำหรับในชนบทนั้น commune จะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้า เช่น The El Maizal Commune ซึ่งเป็นรวมตัวของชาวบ้านที่ต่อสู้เพื่อที่ทำกินมาก่อนที่ Chávez จะขึ้นมามีอำนาจ เมื่อ Chávez ได้เป็นประธานาธิบดีและได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งทำให้พวกเขาสามารถรวมตัวกันยึดพื้นที่ที่ไม่ได้ทำประโยชน์มาเป็นพื้นที่ส่วนร่วมและสามารถนำเอามาทำกินได้อย่างถูกต้อง หลังจากชาวบ้านได้ใช้ช่องทางตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว พวกเขาก็รวมกลุ่มกันผลิตสินค้าการเกษตร และต่อยอดไปสู่สินค้าอื่นๆ นอกจากนั้น ชาวบ้านยังต่อสู้กับการคอร์รัปชันของ Corporación Venezolana de Alimentos (CVAL) หรือสหกรณ์การเกษตร ซึ่งรัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลผลผลิตของเกษตรกร แต่กลับมีการคอร์รัปชันและการแบ่งสัดส่วนรายได้จากการผลิตที่ชาวบ้านมองว่าไม่เป็นธรรม สิ่งนี้ The El

Maizal Commune ทำคือการตรวจสอบการทำงานของสหกรณ์อย่างเข้มงวดและต่อรองกับสหกรณ์ในการแบ่งผลกำไร จนในที่สุดพวกเขาสามารถกำหนดสัดส่วนรายได้ตามที่ต้องการได้

โดยการกระทำของพวกเขานั้น พวกเขาทำการเคลื่อนไหวร่วมกันกับ Communal EPS ซึ่งมีฐานะเป็น Socialist Enterprise นั่นคือ พวกเขาดำเนินกิจกรรมผ่าน สภาcommune (ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจาก Commune Councils และ Socialist Enterprise) ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมดในเรื่องกระบวนการผลิตและการลงทุนจากส่วนเกินการผลิต

ในขณะที่บทที่ 6 เน้นการพูดถึง commune ในเขตเมืองซึ่งไม่ได้มีการผลิตสินค้าและบริการอย่างแท้จริง (หน้า 105) แต่เมืองกลับเป็นที่อยู่อาศัยของคนเวเนซุเอลา ราวๆ 90% ดังนั้นสิ่งที่ commune เหล่านี้คิด คือ วัฒนธรรม commune อันหมายถึง ความเข้าใจและประสบการณ์ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตทั้งปวงในการตัดสินใจอย่างเป็นประชาธิปไตยร่วมกัน และมีการผลิตร่วมกัน (หน้า 103) ดังนั้นในบทที่ 6 จึงเป็นการยกตัวอย่าง commune ในเมือง เช่น The Sin Techos Commune ซึ่งพยายามรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับความรุนแรงในชุมชนแออัดที่พวกเขาอยู่ ผ่านศิลปะหรือผ่านการทำกิจกรรมของตน ชุมชนเหล่านี้พยายามที่จะจัดการปกครองตนเอง โดยมีความมุ่งหวังว่าในท้ายที่สุดแล้วจะแทนที่รัฐ ดังนั้น commune จึงกลายเป็นรากฐานสำคัญของโครงสร้างทางการเมืองทางเลือก (หน้า 109) อย่างไรก็ตามตัวที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมด้วย การสร้าง Communal Culture จึงสำคัญ ทั้งนี้การสร้างวัฒนธรรมแบบคอมมูนนั้นต้องต่อสู้กับวัฒนธรรมเดิมของเวเนซุเอลา ซึ่งให้อิทธิพลกับคนขาวและการบริโภคนิยมแบบในเมือง ทั้งนี้การเติบโตของ commune ชนบทและวัฒนธรรมแบบ commune ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม แนวทางประชาธิปไตยทางตรงและการรวมกลุ่มจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้นำ commune บางแห่ง มองว่า เป็นการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมกลับไปสู่วัฒนธรรมก่อนอาณานิคมและลักษณะเฉพาะของชนชั้นพื้นเมืองเดิม (หน้า 116) นอกจากนี้ ในบทที่ 6 นี้ยังตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชน (media) (หน้า 117) ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำให้คนได้รับรู้และยอมรับวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นคำบางคำซึ่งเคยเป็นคำต้องห้าม คำหยาบคายก็ถูกนำมาตีความใหม่และได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น และผู้เขียนยังแสดงให้เห็นชีวิตของคนเมืองที่อพยพกลับไปพื้นที่ชนบทในบทนี้อีกด้วย

ในบทส่งท้าย Ciccariello-Maher ตั้งคำถามเกี่ยวกับอนาคตของ commune โดยอภิปรายถึงหลักของ *Simón Rodríguez* ว่าด้วย “toparchy” ซึ่ง เป็นหลักการชุมชนที่มีการกระจายอำนาจ โดย *Rodríguez* ได้ผสมผสานสังคมนิยมแบบยุโรปเข้ากับความเป็นจริงที่จับต้องได้ของประวัติศาสตร์ชุมชนในเมืองของลาตินอเมริกา (หน้า 122) *Rodríguez* เชื่อว่าหน่วยการปกครองตนเองหน่วยเล็กๆ เหล่านี้ ควรจะรวมตัวกันในรูปแบบของสหพันธรัฐ(หน้า122) ในประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนอภิปรายว่าหลักการ Toparchy เป็นเหมือนจุดเริ่มต้นและแผนที่ที่เป็นจริงของพื้นที่ในการต่อสู้ดิ้นรน (หน้า 123) โดยหลักการดังกล่าวได้รับการขานรับและนำมาสู่การถกเถียงในวงกว้างในปัจจุบัน (หน้า 123)

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมองว่า commune ยังจะต้องเผชิญข้อท้าทายมากมาย (หน้า 129) เช่น **ความท้าทายทางเศรษฐกิจของการผลิต** โดยเฉพาะคนจนในเมือง **ความท้าทายทางการเมือง**ซึ่งมาจากกลุ่มต่อต้านแนวทางของ Chávez (Anti – Chavista Opposition) หรือจากภายใน Chavismo กันเอง **ความท้าทายทางวัฒนธรรม**ในการทำลายวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่มีน้ำมันเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ และในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามผลักดันให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนซึ่งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมแบบกลุ่มให้ได้ (Collective culture) (หน้า129) ความท้าทายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ **commune** จะต้องเผชิญ **อย่างไรก็ตาม** ในขณะเดียวกันวิกฤตทางเศรษฐกิจและการคอร์รัปชันที่เพิ่มสูงขึ้นภายในเวเนซุเอลาลากลับเป็นผลดีกับการเติบโตของ commune ด้วยเช่นกันเพราะจะทำให้คนหันมาหา commune ในฐานะหนทางในการแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่

การอ่านหนังสือขนาดสั้นเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพหลังจากที่ Hugo Chávez เสียชีวิตในปี ค.ศ. 2013 แล้ว และยังได้ทำความรู้จัก Chávez ในอีกมุมมองหนึ่ง ในฐานะประธานาธิบดีที่พยายามดำเนินนโยบายสวัสดิการที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวย ไม่ใช่ภาพของนักการเมืองประชานิยมที่กำหนดนโยบายรัฐสวัสดิการเพื่อเอาใจฐานเสียงโดยไม่สนใจว่านโยบายหรือโครงการของรัฐเหล่านั้นจะกลายเป็นภาระทางงบประมาณ เนื่องจากราคาน้ำมันในตลาดโลกลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้รัฐบาลไม่มีรายได้พอที่จะจ่ายค่าสวัสดิการเหล่านี้ ผลที่ตามมาคือเกิดอัตราเงินเฟ้อรุนแรง (hyperinflation) และมีอัตราการว่างงานสูง งานของ Ciccariello-Maher พยายามที่จะลบภาพดังกล่าวและชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองระหว่างฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวามีมาอย่างยาวนานและทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเขาเชื่อว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคนมีกับคนไม่มีนั้นอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการต่อสู้กับระบบทุนนิยมที่ได้ฝังรากลึกลงในระบบเศรษฐกิจของโลก

นอกจากนั้น แม้ว่างานของ Ciccariello-Maher จะเป็นการพยายามในการฉายภาพของการปฏิวัติของฝ่ายซ้าย แต่หากมองในเชิงขบวนการทางสังคมแล้ว งานของเขาสามารถฉายภาพให้เห็นถึงการต่อสู้ภายในพื้นที่ทางการเมือง (Political Arena) (Jasper & Duyvendak, 2015) ของกลุ่มทางสังคมกลุ่มต่างๆ ในมิติที่แตกต่างหลากหลาย เช่น การช่วงชิงการนิยามความหมาย (หน้า 117) การช่วงชิงอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในตรากฎหมาย การกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้งานของเขายังแสดงให้เห็นถึงพลวัตในการโต้ตอบระหว่างกลุ่มต่างๆ เช่น การโต้ตอบกันไปมาระหว่างขบวนการคนจนกับคนร่ำรวยและยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่างๆ กับการเคลื่อนไหวของกลุ่มหรือขบวนการในสังคมซึ่งได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่ภูมิศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการในลาตินอเมริกาในฐานะขบวนการทางสังคมที่มีบทบาทในการชี้นำการดำเนินการของรัฐ (Stahler-Sholk, Vanden, และ Becker, 2014) คุณูปการอีกอย่างของงานชิ้นนี้คือ ผู้เขียนชี้ให้เห็นความเป็นไปได้ที่ว่าอาจจะมีความเป็นจริงอีกชุดหนึ่งที่แตกต่างจากสายตาการประเมินหรือการรับรู้จากภายนอกหรือภาพข่าวที่ปรากฏตามสื่อมวลชนระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้เอง งานของ Ciccariello-Maher จึงเป็นงานที่ควรค่าแก่การนำมาพิจารณาในฐานะจิ๊กซอร์เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเวเนซุเอล่า เพราะเขาเขียนจากประสบการณ์ภาคสนามในการสัมภาษณ์และพบปะผู้คนตามพื้นที่ต่างๆ ในเวเนซุเอล่า เขาได้แสดงให้เห็นว่า งานภาคสนามเชิงวิชาการสามารถทำให้น่าสนใจและเรียบเรียงให้ง่ายต่อการติดตาม โดยมุ่งหมายให้คนอ่านรู้ว่ามีความจริงบางส่วนที่ “แตกต่าง” จากภาพที่สาธารณะคุ้นชิน

เอกสารอ้างอิง

- Jasper, J. M., & Duyvendak, J. W. (2015). **Players and arenas: the interactive dynamics of protest**. Amsterdam : Amsterdam University Press.
- Marx, K. (1871). **The Civil War in France. the Socialist Labor Party of America**. Retrieved from <http://www.slp.org/>
- Stahler-Sholk, R., Vanden, H., & Becker, M. (Eds.). (2014). **Rethinking Latin American social movements: radical action from below**. London: Rowman & Littlefield.

กติกาและรูปแบบการตีพิมพ์ในการส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสารการเมืองการปกครอง
ข้อกำหนดบทความวิชาการหรือบทความวิจัย

1. เป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในสาขารัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. บทความคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ
3. มีความยาว 15 - 20 หน้ากระดาษ A4
4. บทความใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16
(ดูตัวอย่างทางเว็บไซต์ <http://www.copag.msu.ac.th/journal/>)
5. ลำดับรูปแบบบทความวิจัยประกอบด้วยชื่อเรื่องภาษาไทย ภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทย คำสำคัญ บทคัดย่อภาษาอังกฤษ Keywords จำนวนไม่เกิน 5 คำ บทนำ วัตถุประสงค์ในการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ บรรณานุกรม
6. ลำดับรูปแบบบทความวิชาการประกอบด้วย ชื่อเรื่องภาษาไทย ภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทย คำสำคัญ บทคัดย่อภาษาอังกฤษ Keywords จำนวนไม่เกิน 5 คำ บทนำ เนื้อหา บทสรุป บรรณานุกรม
7. การอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้ตามรูปแบบของ APA (ดูตัวอย่าง)
8. การส่งต้นฉบับ ผู้เขียนส่งต้นฉบับพร้อมข้อมูล ชื่อ-สกุล ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน สถานที่ติดต่อ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลมายังกองบรรณาธิการตามรูปแบบที่กำหนด
9. รูปแบบการอ้างอิง (citation) และบรรณานุกรม (reference)

การอ้างอิงและบรรณานุกรม (Citation) และการลงรายการบรรณานุกรม
แบบ APA ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 6

1. การอ้างอิงจากหนังสือ

	อ้างอิง	บรรณานุกรม
	(สิดา สอนศรี, 2547, น.20)	สิดา สอนศรี. (2547). ผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
กรณีผู้แต่ง 1 คน	(Michael, 1996, p.45)	Michael, J.G. (1996). Environmental Change in Southeast Asia . New York : Routledge.
กรณีผู้แต่ง 2 คน ใส่ชื่อผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยภาษาไทยใช้คำว่า “และ” ภาษาอังกฤษใช้ เครื่องหมาย & คั่น ชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย และหน้า	(โคริน เฟื่องเกษม และชัยโชค จุลศิริวงศ์, 2544, น.150)	โคริน เฟื่องเกษม และชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2544). การเมืองระหว่างประเทศ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
	(Parnwell & Evana, 2001, pp.30-40)	Parnwell, M.G., & Michael, J.G. (1966). Environmental Change in Southeast Asia . New York : Routledge.
กรณีผู้แต่ง 3-5 คน ใส่ชื่อผู้แต่งทุกคน ภาษาไทยใช้คำว่า “และ” ภาษาอังกฤษ ใช้จุลภาค (เครื่องหมาย ,) คั่น ระหว่างชื่อและใช้ เครื่องหมาย & วาง หน้าชื่อคนสุดท้าย	อ้างอิงครั้งแรก (สิดา สอนศรี, วิทยา สุจริตธนา รักษ์, โคริน เฟื่องเกษม, ขปา จิตต์ประทุม, และดอน สุขศรี ทอง , 2552, น.18) อ้างอิงครั้งต่อไป (สิดา สอนศรี, และคนอื่นๆ , 2552, น.18)	สิดา สอนศรี, วิทยา สุจริตธนารักษ์, โคริน เฟื่องเกษม, ขปา จิตต์ประทุม, และดอน สุขศรีทอง, (2552). การจัดการสิ่งแวดล้อมในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ . กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
	อ้างอิงครั้งแรก (Monroe, Evana, Smith & Hensly , 2003 , p.5) อ้างอิงครั้งต่อไป (Monroe, et al., 2003 , p.5)	Monroe, R.L., Evana ,D.J., Smith, C.T. , & Hensly , Brown. (2003). Co- Management of Natural Resource in Asia : A Comparative Perspective . Nias Press.
	(Robinson, Ken, Sir, 2009 , p. 265)	Robinson, Ken, Sir. (2009). The Elements . New York : Penguin Group.
บรรณาธิการ ผู้รวบรวม ผู้เรียบเรียง	(อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์, 2548, น. 352)	อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์ (บก.). (2548). เอเชียรายปี 2548 .กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

	(Smith, 1983, Chap. 5)	Smith, A.D. (Ed.). (1983). Psychology : Principle and Practice . New York : Thieme.
--	------------------------	--

2. การอ้างอิงจากบทความในหนังสือ

อ้างอิง	บรรณานุกรม
(ชัยโชค จุลศิริวงศ์, 2548, น. 293-420)	ชัยโชค จุลศิริวงศ์. (2548). <i>ผู้นำมาเลเซีย</i> . ใน สีดดา สอนศรี (หัวหน้าโครงการ). <i>ผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย</i> . (น. 293-420). กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(McLennan, 2001, p.49)	McLennan, G. (2001). <i>Maintaining Marx</i> . In G. Ritzer and B. Smart (Eds.). <i>Handbook of Social Theory</i> . (pp. 43-53). London : Sage.

3. การอ้างอิงจากรายงานการวิจัย

อ้างอิง	บรรณานุกรม
(ฉันทนา บรรณ, ศิริโชติ หวันแก้ว, 2535, น.75)	ฉันทนา บรรณ, ศิริโชติ หวันแก้ว. (2535). <i>การศึกษาสถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส : เด็กทำงาน</i> (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. การอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

อ้างอิง	บรรณานุกรม
(สรรรพษ์ จันทเลิศ, 2546, น.59)	สรรรพษ์ จันทเลิศ. (2546). <i>การสร้างเว็บไซต์ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย</i> . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
(Kirwan, 2004)	Kirwan, B. E. (2004). <i>The Incidence of U.S. Agricultural Subsidies on Farmland Rental Rates</i> . Unpublished Master's Thesis, Massachusetts Institute of Technology United States of America.

5. การอ้างอิงจากวารสารที่ตีพิมพ์

อ้างอิง	บรรณานุกรม
(ประมุข สัจจิเศษ, 2541, น. 50)	ประมุข สัจจิเศษ. (2541). ปัญหาและแนวทางแก้ไขเศรษฐกิจไทย. <i>สังคมศาสตร์ปริทัศน์</i> , 19(2), 30-39.
(Opasa, 1998, pp. 11-20)	Opasa, Antonio. (1998). <i>Environmental Conflict and Judicial Resolution in the Philippines</i> . <i>Asian Journal of Environmental Management</i> , 6(1), 11-20.

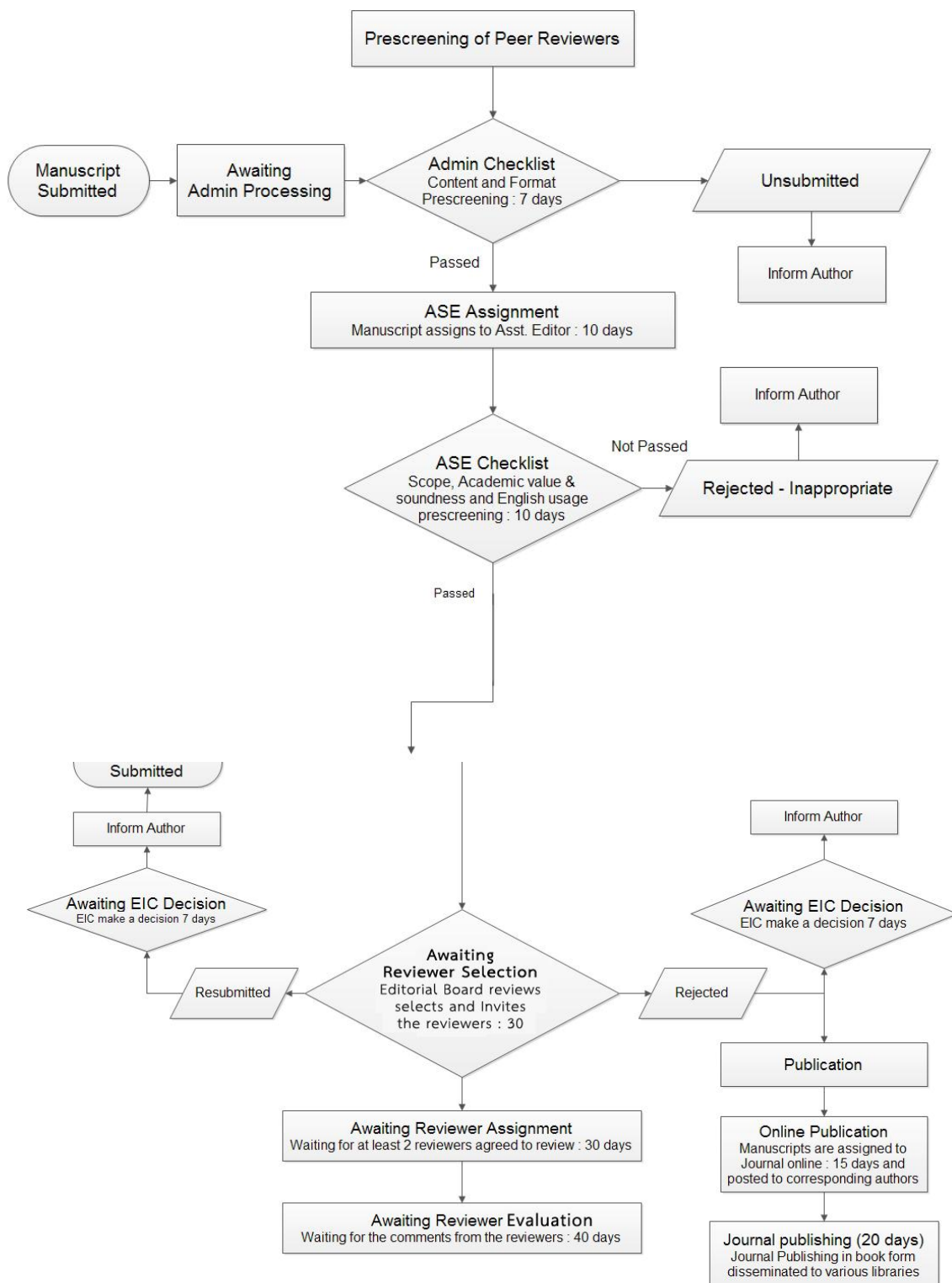
6. การอ้างอิงจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีฉบับตีพิมพ์ (Internet-only Journal)

อ้างอิง	บรรณานุกรม
(สันติ ธรรมบำรุง, 2543)	สันติ ธรรมบำรุง. (2543 , มกราคม-มิถุนายน). กลไกที่สำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (2548, สิงหาคม). <i>วารสารสาระสนเทศ</i> , 1. ค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2549, จาก http://arcbs.bsru.ac.th/docu_files/informationl_l-3doc
(Bernstein, 2002)	Bernstein, M. (2002). 10 Tips on writing the living web. A list Apart : For People Who Make Websites , (149). Retrieved May 2, 2006, from http://www.alistaoart.com/aticles/writeliving

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพวารสาร (Peer Reviewers)

Professor Dr. Belinda Aquino	University of Hawaii at Manoa
Professor Maria Faina Luceo-Diola	University of the Philippines
ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บัญบังการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุรัช ศิริไกร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ สมยศ เชื้อไทย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.โคริน เฟื่องเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ สีดา สอนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศาล มุกดาร์สมิ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชิงชาญ จงสมชัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉลิมเกียรติ ภาระเวช	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลงกรณ์ อรรคแสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จีระศักดิ์ โปกาวิน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญารัตน์ มีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะพงษ์ บุษบงก์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณอง พิลุน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.กนิษฐา ชิตช่วง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ธัญญาทิพย์ ศรีพนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์อุดมลักษณ์ ชื่นตระกูล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ศราวุฒิ วิสาพรม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์วัชรวิทย์ อาริยะสิริโชติ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ใบสมัครสมาชิก

วารสารการเมืองการปกครอง

วิทยาลัยการการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ขอสมัครสมาชิกวารสารปีที่.....ฉบับที่.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารการเมืองการปกครองประเภท

- ☐ บุคคลทั่วไป
- ☐ หน่วยงาน ชื่อหน่วยงาน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ.....

ที่อยู่เลขที่..... หมู่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์(มือถือ).....โทรศัพท์(หน่วยงาน).....

โทรสาร.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

สำหรับเจ้าหน้าที่กรอก

เลขที่ใบเสร็จ.....เล่มที่.....เลขที่สมาชิก.....

ลงชื่อ.....ผู้รับเงิน

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.